ಉಡುಪಿ
ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿಗೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ
ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕರು:
ಜಯರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರ್
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ
ಮಿಲಾಗ್ರಿಸ್ ಕಾಲೇಜು, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ. ೫೭೬೧೧೪

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು:
ಡಾ. ಪುಂಡಿಕ್ಕಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್
ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧವಲಾ ಕಾಲೇಜು, ಮೂಡುಬಿದಿರೆ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ. ೨೦೧೧

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು
ಉಡುಪಿ. ೫೭೬೧೦೨

461

461 461

461

ಉಡುಪಿ

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿಗೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ
ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ.

ಸಂಶೋಧಕರು:

ಜಯರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರ್
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ
ಮಿಲಾಗ್ರಿಸ್ ಕಾಲೇಜು, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ. ೫೭೬೧೧೪

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು:

ಡಾ. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್
ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗ
ಶ್ರೀ ಧವಲಾ ಕಾಲೇಜು, ಮೂಡುಬಿದಿರೆ.

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ. ೨೦೧೧.

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು
ಉಡುಪಿ. ೫೭೬೧೦೨.

ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ

ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಾದರಪಡಿಸಿದ **'ಉಡುಪಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ'** ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಈ ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧವು ಈ ಸಂಶೋಧಕನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಯಾಗಿದ್ದು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳ ಫಲಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಪುಂಡಿಕ್ಕಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಈ ಮಹಾಪ್ರಂಬಂಧವನ್ನು ಬೇರಾವುದೇ ಪದವಿ, ಡಿಪ್ಲೋಮಾ ಅಥವಾ ತತ್ಸಮಾನ ಉಪಾಧಿಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಆರ್ಥಿಕ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಇಡಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಈ ಮೂಲಕ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಜಯರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರ್
ಸಂಶೋಧನ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿ

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ
ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ ಕಾಲೇಜು ಉಡುಪಿ. 576102

ಸ್ಥಳ : ಉಡುಪಿ
ದಿನಾಂಕ : ೨೯-೧೧-೨೦೧೧

ಯೋಗ್ಯತಾ ಪತ್ರ

ಜಯರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರ್ ಅವರು ನನ್ನ ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ **'ಉಡುಪಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ'** ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಸಂಶೋಧಕರ ಆಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಆಳವಾದ ಓದಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದಾಗಿದೆ. ಇವರು ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಇದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಿತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣಿಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಡಾ. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್
ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ
ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ ಕಾಲೇಜು ಉಡುಪಿ. 576102

ಸ್ಥಳ : ಉಡುಪಿ
ದಿನಾಂಕ : ೨೯-೧೧-೨೦೧೧

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ನನಗೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಹೊಸ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡಿದವರು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದ ಡಾ. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್. ನನಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಂತಹ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನೊಡನಿದ್ದು ನನಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದಂತಹ ಡಾ. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್‌ರವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಹಲವು ದಶಕಗಳಿಂದ ಸಂಶೋಧನಾಸಕ್ತರಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ವಾತಾವರಣ ಹಾಗೂ ವೇದಿಕೆಯನ್ನೊದಗಿಸಿದ ಉಡುಪಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಪ್ರೊ. ಹೆರಂಜೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್, ಗ್ರಂಥಪಾಲಕರಾದ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರದ ಸಂಶೋಧಕರ ತಂಡ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರದ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಹಂಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಡಾ। ಎ. ಮುರಿಗೆಪ್ಪ, ಅಧ್ಯಯನಾಂಗದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಡಾ। ಎಫ್. ಟಿ. ಹಳ್ಳಿಕೆರೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಗ್ರಂಥ ಪಾಲಕರು ಹಾಗೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರಿಗೆ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಡಾ. ಎನ್. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ ಮತ್ತಿತರರು, ನಾನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗದ ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ನನಗೆ ಸರ್ವ ಸಹಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿ ಮಹಾದುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ನಾನು ಮರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಸಂಶೋಧನಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಗ್ರಂಥ ಹಾಗೂ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ಸಹಕರಿಸಿದ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಗ್ರಂಥಪಾಲಕರು ಹಾಗು ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗವರಿಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ, ಎಸ್.ಎಮ್.ಎಸ್. ಕಾಲೇಜು, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ,

ಕರ್ನಾಟಕ ತಿಯೋಲೋಜಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜು, ಮಂಗಳೂರು ಇಲ್ಲಿನ ಗ್ರಂಥಪಾಲಕರು ಹಾಗೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗದವರನ್ನೆಲ್ಲರನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಸಂಶೋಧನಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಲವರು ನನಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಡಾ. ಕೆ. ಬಿ. ಶಿವತಾರಕ್, ಡಾ. ಬಿ. ಜಗದೀಶ್ ಶೆಟ್ಟಿ, ಪ್ರೊ. ಟಿ. ಮುರುಗೇಶ, ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಧರ್ ಭಟ್ ಡಾ. ಪದ್ಮನಾಭ ಕೆಕುಣ್ಣಾಯ, ಶಿರೂರು ಮಠದ ದೀವಾನರಾದ ಶ್ರೀ ಲಾತವ್ಯ ಆಚಾರ್ಯ, ಡಾ. ಬಿ. ರಾಜಶೇಖರಪ್ಪ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳು ಡಾ. ಪಾದೂರು ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ ಮೆಮೊರಿಯಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಉಡುಪಿ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗು ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ನಾನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಧನ ಸಹಾಯ ಆಯೋಗ ನನಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದೆ. ಸಂಶೋಧನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಎಫ್.ಐ.ಪಿ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಯು.ಜಿ.ಸಿ.ಯವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನನಗೆ ಎಲ್ಲಾರೀತಿಯ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನ ಅಂದಿನ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾದ ರೆ. ಫಾ. ಫ್ರೆಡ್ ಮಸ್ಕರೇನ್ಹಸ್ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾದ ಡಾ. ನೇರಿ ಕರ್ನೇಲಿಯೋರವರಿಗೆ, ಕಾಲೇಜಿನ ಗ್ರಂಥ ಪಾಲಕರಿಗೆ, ಸಹದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ, ಕಛೇರಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರಿಗೆ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ದಿವಾನಂಬಿಯಾರ್, ಮಾಲ್ಡೀವ್ಸ್ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ಸ್, ಸಂತೆಕಟ್ಟೆ, ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವರೀತಿಯ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಬೆರಳಚ್ಚು ತಯಾರಿಸಿದ ನನ್ನ ಬಾಳ ಸಂಗಾತಿ ಕವಿತ, ಮತ್ತು ಪುಟಾಣಿಗಳಾದ ಭೂಮಿಕ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಹಾಗೂ ಸಹಕರಿಸಿದ ನನ್ನ ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಹಿತೈಷಿಗಳಿಗೆ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಮನದಾಳದ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಉಡುಪಿ

೨೮-೧೧-೨೦೧೧

ಜಯರಾಮ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರ್

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ

ಮಿಲಾಗ್ರಿಸ್ ಕಾಲೇಜು, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ.

ಉಡುಪಿ
ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

:: ವಿಷಯಸೂಚಿ ::

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

೧.೧ ಪೀಠಿಕೆ :

ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಉಡುಪಿಯು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಈ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಉಡುಪಿಯು ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಮಕಾಲೀನ ಇತಿಹಾಸದ ತನಕ ಉಡುಪಿಯು ತನ್ನದೇ ಆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯು ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಇತಿಹಾಸದ ಆಕರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷಗಳು, ಶಿಲಾ ಶಾಸನಗಳು, ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳು ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ನಾಣ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಜನಸಮುದಾಯವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದು ಇಲ್ಲಿಯ ಜನಸಮುದಾಯದ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದ ರಾಜವಂಶದವರು, ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗ, ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೂಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಧ್ಯಯನದ ಆಕರಗಳಾದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಹಾಗೂ ತಳಸ್ತರದ ಜನರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ತೀರಾಕಡಿಮೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

ಈಗಿನ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆನರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಇದು ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಆಡಳಿತ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿತ್ತು. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೫೭ರಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಮೊದಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಸರಣಿಯ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿಯ ಕೆನರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾಗಿ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು,[1] ೧೬ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೮೬೨ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮುಂಬೈ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ

ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲೇ ಉಳಿಸಿ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೆನರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಲಾಯಿತು. ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ೧೯೯೭, ಆಗಸ್ಟ್ ೧೫ರಂದು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಎನ್ನುವ ಎರಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ, ಕುಂದಾಪುರ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಿವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಶಿವಳ್ಳಿಯಂದು ಕರೆಯಯಲಾಗುತಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಶಿವಳ್ಳಿಗೆ ವಾರಣಾಸಿಯಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವವಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನವಾಗಿರುವ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದವರಿಗೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಪುಂಡ್ರವರ್ಧನವೆಂಬೀ ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಹಸುಗಳನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟ ಫಲ, ಆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿದವರಿಗೆ ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನೂ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನೂ ಅಳಿದ ಪಾಪ ಎಂದಿದೆ.[೨] ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಶಾಸನವನ್ನು ಅಳಿದವರಿಗೆ ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನೂ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿದಪಾಪ ಎಂದಿದೆ.[೩] ಕ್ರಿ.ಶ. ೭-೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲೇ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು, ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಸಿವವಳ್ಳಿ'[೪], 'ಶಿವವಳ್ಳಿ'[೫] ಎಂದೂ, ಇತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಶಿವಳಿ ೩೦೦೦'[೬], 'ಸಿವಾಳಿ'[೭]ಎಂದೂ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಇದು ಶಿವನ ಸ್ಥಳ ಅಂದರೆ ಶೈವರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಜನವಸತಿ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಶಿವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವ ಪ್ರಧಾನ ದೇವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯತು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವಾಲಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಇವೆ.

ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಶತಮಾನದ ತನಕವೂ ಮುಂದುವರಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೮] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೩೫ರಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿ ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ನಾಯಕರು ಉಡುಪಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರಿಗೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಶೀಮೆಯೊಳಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಥಮ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೬ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೯] ಅನಂತರ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಬದಲು ಉಡುಪಿಯ ಹೆಸರೇ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದ ಮತ್ತು ಅನಂತರದ ಶಾಸನಗಳಾವುವೂ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿ ಎಂದಾಗಲೀ ಇದು ವಾರಣಾಸಿಯಷ್ಟೇ ಪವಿತ್ರ ಎಂದಾಗಲೀ, ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.[೧೦]

'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಹುವಿಶಾಲವಾದದ್ದು, ಬಹುಮುಖವಾದದ್ದು ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಮನುಷ್ಯನು ತಾನು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವಂತಹ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಾನಸಿಕವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಬಯಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡುಬರುವಂತಹ ಮಾನಸಿಕವಾದಂತಹ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ.[೧] ಒಂದು ಊರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವ ಮೂಲಕ ಆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯದ ಸಮಗ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಬದುಕನ್ನೇ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವ ಕ್ರಿಯೆ, ಆಧುನಿಕೋತ್ತರ ಜಗತ್ತಿನ ವಿವಿಧೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.[೨] ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ನಾಗರಿಕತೆ ಇವು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಮೂರ್ತವೂ, ಅಸ್ಪಷ್ಟವೂ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮೌಲ್ಯನಿರಪೇಕ್ಷವೂ ಆದ ಶಬ್ದಗಳು. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದಾಗ ಯಾರ, ಯಾವ ಜನವರ್ಗದ, ಯಾವ ಜಾತಿಯ, ಯಾವ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ತರದವರ ಜನರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬೆಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೇಳಬಹುದು. ಹಾಗೆಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನುಭವ ಕಾಣ್ಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಚಕನು ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವೂ ಆದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.[೩] ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬುದು ಮಾನವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನಾವಕಾಶವಿರುಬೇಕೆಂಬುದು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾದುದು. ಆದರೆ ಭಾರತದಂತಹ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಇದು ಮರೀಚಿಕೆಯಾಗಿಯೆ ಇರುತ್ತದೆ.[೪]

ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪಟ್ಟಣವೊಂದು ಮೂಲಸೆಲೆಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದುದ್ದಕ್ಕೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಗಳು, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಪಟ್ಟಣಗಳಾಗಿ ಅನಂತರ ನಗರಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಪಟ್ಟಣ ಅಥವಾ ನಗರಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಎರಡನೇ ಕಾರಣ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು. ಅನೇಕ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರೀ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಬಂದರುಗಳು ನಗರಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿವೆ. ನಗರಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು. ಉಡುಪಿಯು ಮೊದಲು ಶೈವ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಿಂದ ಇದೊಂದು ವೈಷ್ಣವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡು, ಪಟ್ಟಣವಾಗಿ, ನಗರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಭಾವ

ಕಂಡುಬಂದರೆ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿವರಗಳು ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಜಾಗತೀಕರಣವು ಒಂದು ಏಕೀಕೃತ ಘಟಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ದಾಖಲೀಕರಣ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪೂರಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಧುನೀಕರಣದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ದಾಖಲೀಕರಣದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವ:

ಉಡುಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ತುಳುನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯು ತನ್ನ ಬಹುಮುಖ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲೂ ಏಕತೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ, ಸಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಜಾನಪದ ಹಾಗೂ ಭಾಷಾ ಇತಿಹಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಡುಪಿಯು ಇತಿಹಾಸಕಲ್ಪದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ವ ಅರಿವಾಗಿತ್ತದೆ.

ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯು ಕೆಲವೇ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ತನ್ನ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರದೇಶವೂ ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ತನ್ನದೇ ಆದಂತಹ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯೂ ಕೂಡ ಬಹಳ ದೀರ್ಘವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅದೊಂದು ದೇವಾಲಯಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೀಡಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಅವಶೇಷಗಳು ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಮೆರೆದ ಪ್ರಮುಖ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯೂ ಒಂದು. ಭಾರತದ ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಹೊಸ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯವರಾದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ, ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಾಡಿನ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗೆ ಕೊಂಡ್ಯೊದರು. ಉಡುಪಿಯು ದೇಶವಿದೇಶಗಳಿಂದ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಸಾವಿರಾರು ಯಾತ್ರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇದು ಇಂದು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬಲ್ಲ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಅವಶೇಷಗಳು ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿರುವುದು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

"ಸ್ಥಳೀಯ ಚರಿತ್ರೆಯೆಂಬುದು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳು ಅಥವಾ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿದ ಜನಾಂಗಗಳ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ".[೧೬] "ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನರಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಚರಿತ್ರೆ ಒಂದು ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಚರಿತ್ರೆಯು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಜನರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದಾರೆ? ಅಲ್ಲಿಯ ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಎಂತಹದು? ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ? ಎನ್ನುವ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೀಡುವಂತಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ"[೧೭]

ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಆ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೊತ್ತವೇ ಆ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲಾದ ಇಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಇಡಿಯಾಗಿ ನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿ ಹಾಗೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಕುರಿತು ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿದೆ. ಉಡುಪಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾದ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಿದ್ದು ಚಿಕ್ಕ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳು ಹೊರಬಂದಿವೆ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಸಮಗ್ರವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಸಮಗ್ರವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸದ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಆದಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಇತರ ಆಧಾರಗಳಾದ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಡತಗಳು, ಪತ್ರಾಗಾರದ ದಾಖಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ವಿದೇಶಿ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದಂತಹ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂದರೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನ. ಈ ಸ್ಥಳೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದೊಂದಿಗೆ, ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಕಲೆ,ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಕುರಿತಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಕೂಡಾ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ಒಂದು ಬದಲಾವಣೆ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬಂದವು. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡನ್ನು ಒಂದು ಘಟಕವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅದರ ರಾಜಕೀಯ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ಉಪಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ 'ಉಡುಪಿ– ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ'ವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ :

೧. ಮೊದಲನೆದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು.
೨. ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಹಾಗೂ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು.
೩. ಈ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಒಂದೆಡೆ ದಾಖಲಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಆ ಕಾಲದ ಜನರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಅರಿಯುವುದು.
೪. ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳಿದ ರಾಜಮನೆತನದವರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದು.

೫. ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅದರಲ್ಲಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು, ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳು ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು.

೬. ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದಿಂದ ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಕಾಲದವರೆಗಿನ ಸಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು.

೭. ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಈ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಅದು ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು.

೮. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುವುದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನ ಭಾಗವಾದ ಕಲೆ,ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದಿದವು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವುದು.

೧.೩ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ :

ಯಾವುದೇ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ರೂಪರೇಷೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ವಿಷಯ ವಿಸ್ತಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಅತಿಯಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಬಂದು ಅದು ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ತಲಪದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ತುಂಬಾ ವಿಸ್ತಾರವಾದುದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಉಡುಪಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ'ಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅದರ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳು, ನಾಣ್ಯಗಳು, ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಆಧಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಮೂಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಉಡುಪಿಯ ರಾಜಕೀಯ, ಆಡಳಿತ, ಧರ್ಮ, ಕಲೆ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೀಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನವು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯು ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಮನೆತನಗಳಾದ ಆಳುಪರ, ಹೊಯ್ಸಳರ, ವಿಜಯನಗರ ಅರಸರ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜಮನೆತನದ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ

ವಿಮರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸುವುದೇ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಬಂಧವು ಹತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಉಡುಪಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವಳ್ಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೯೪ರ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ ಹರಿಹರನ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ[೧೮] ಶಿವಳ್ಳಿಯು ಹಲವು ಉಪಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತಹ ಊರಾಗಿತ್ತು. ಮೂಡನಿಡಂಬೂರು, ಬನ್ನಂಜೆ, ಕೊಡವೂರು, ಬೈಲೂರು, ಸಗರಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳು ಶಿವಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವು.[೧೯] ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಈಗಿನ ಕಲ್ಸಂಕ, ಕಡಿಯಾಳಿ, ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ, ಮಲ್ಲಂಪಳ್ಳಿ, ನಯಂಪಳ್ಳಿ ಕರಂಬಳ್ಳಿ, ಗುಂಡಿಬೈಲು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತಿತ್ತು.[೨೦] ಇದು ಶಿವಳ್ಳಿಯ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳ ಒಂದು ಗುಚ್ಛಕ್ಕೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಶಿವನ ಹಳ್ಳಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯಾಯಿತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಪೂರಕವಾಗಿದೆ.[೨೧] ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದ ತನಕದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನು ಒಂದು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸದೇ ಅದೊಂದು ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿ ಸೀಮೆ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸೀಮೆ ಎನ್ನುವುದು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿರದೆ ಅದೊಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸೂಚಕವಾಗಿದೆ. ಶಿವಳ್ಳಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಲಾದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿವೆಯೆನ್ನುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶೋಧವನ್ನು ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಎನ್ನುವ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದದಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಉಡುಪಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು 'ಉಡಿಪಿನ', 'ಒಡುಪಿನ' ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಶಿವಳ್ಳಿ ಹೆಸರು ಮುಂದುವರಿದರೂ ಕೂಡ ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಉಡುಪಿಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾರಂಬಿಸಿದ್ದು ಆ ಹೆಸರೇ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಸ್ಥಳನಾಮದ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಎನ್ನುವ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನು ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ

ಗುರುತಿಸುದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ವಾರಣಾಸಿಯಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರಿನ ಮಹತ್ವ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಇಂದು ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಸೀಮಿತ ಸ್ಥಳದ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ 'ಒಡುಪಿ' ಅಥವ 'ವಡಿಪಿ' ಎನ್ನುವ ಸೀಮಿತವಾದ ಸ್ಥಳವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರನ್ನು ಒಂದು ಸೀಮಿತವಾದ ಸ್ಥಳದ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಂತರ ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತಾರದ ಪ್ರದೇಶದ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದ್ದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವಳ್ಳಿ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ, ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ಇಂದು ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಉಡುಪಿಯು ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಒಂದು ನಗರ ಸಭೆಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೊದಲು ಶಿವಳ್ಳಿ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳು ಉಡುಪಿ ನಗರ ಸಭೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಮೂಡನಿಡಂಬೂರು, ಬನ್ನಂಜೆ, ಕೊಡವೂರು, ಬೈಲೂರು, ಸಗರಿ, ಕಲ್ಸಂಕ, ಕಡಿಯಾಳಿ, ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ, ಮಲ್ಲಂಪಳ್ಳಿ, ನಯಂಪಳ್ಳಿ ಕರಂಬಳ್ಳಿ, ಹಾಗೂ ಗುಂಡಿಬೈಲು ಈ ಹಿಂದೆ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಈಗ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನುವ ಹೆಸರು ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಅದರ ಬದಲಿಗೆ ಉಡುಪಿಯನ್ನುವ ಹೆಸರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳು ಉಡುಪಿಯ ವ್ಯಾಪಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ 'ಉಡುಪಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ'ದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಇದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

'ಉಡುಪಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ'ವನ್ನು ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಕೆಳದಿಯ ನಾಯಕರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ತನಕದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಲಮಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿಯ ನಾಯಕರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅಂತ್ಯವು ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾಲಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ೧೭೬೩ರಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಲಿ ಬಿದನೂರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಪತನವಾಯಿತು, ಅಲ್ಲದೆ ಆಗ ಬಿದನೂರಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೊಳಪಟ್ಟ ಸೌತ್ ಕೆನರಾವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಹೈದರ್‌ನ ಕೈಸೇರಿತು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೯೯ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ವಶವಾಯಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾರವಾರದಿಂದ ಮಲಬಾರ್ ಗಡಿಯತನಕದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಒಂದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನೇ ಕೆನರಾ ಎಂದು ಬ್ರಿಟಿಷರು ಕರೆದರು. ಇದು ಮದ್ರಾಸು ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.[೨೨] ಹೈದರಾಲಿಯ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಗ ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಆಡಳಿತ ಹಾಗೂ ಅನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತವು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಂಪರಾಗತ ಆಡಳಿತದಿಂದ ಬಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಕೆಳದಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅಂತ್ಯವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾಲಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೆಳದಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೧: ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಉಡುಪಿಯ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಪರಿಚಯ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಗಳು, ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳು, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಆಕರಗಳು, ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದ ಸಂಶೊಧನೆಯ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨: ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಚಯ, ಉಡುಪಿಯ ಹೆಸರಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ, ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನಾಳಿದ ವಿವಿಧ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಹಾಗೂ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನಾಳಿದ ರಾಜರುಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲರುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೊಡುಗೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩: ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳನಾಮಾಧ್ಯಯನವು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಶಕಗಳಲ್ಲಂತೂ ಸ್ಥಳನಾಮಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಸ್ಥಳನಾಮಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪: ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡಿತು ಎನ್ನುವ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಆಳುಪ, ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳನಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫: ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಅನೇಕ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಗಳು ಹಾಗೂ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ.[೨೫] ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳು ಭೂ ಒಡೆತನ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಆಳುಪ, ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಳಿ, ಜನಪದರ ಕ್ರೀಡೆಗಳು, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮ, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಕುರಿತಂತೆಕೂಡ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೬: ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಕೃಷಿ, ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ, ಬೆಳೆಗಳು, ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ, ಭೂ ಅಡವು ಸಾಲ, ಅಳತೆ ಮತ್ತು ಮಾಪನಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರ ಹಾಗೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಾಲದ ನಾಣ್ಯಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವದ ಕುರಿತಂತೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೭: ಉಡುಪಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿದ್ದಂತಹ ಶೈವ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಶಕ್ತ್ಯಾರಾಧನೆ, ಗಾಣಪತ್ಯ ಹಾಗೂ ನಾಗಾರಾಧನೆ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಹಬ್ಬ, ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ ರಥೋತ್ಸವ ಮುಂತಾದವುಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯನಾಡಿಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕತೆ, ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಟ

ಹಾಗೂ ಜನಪದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೮: ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಯತಿಪರಂಪರೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಮಠಗಳು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ನೀಡಲಾದ ಭೂದಾನಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪರ್ಯಾಯಪದ್ಧತಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೯: ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವಾಸ್ತುಲಕ್ಷಣಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನ ಭಾಗವಾದ ಕಲೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದಿದವು ಎನ್ನುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೧೦: ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಾರಾಂಶರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧.೪ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಆಕರಗಳು :

ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಕರಗಳೇ ಅಡಿಗಲ್ಲು. 'ಆಕರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇತಿಹಾಸವಿಲ್ಲ'. ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಚರಿತ್ರೆ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿಗಳು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಾಲದ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಭೂಶೋಧಗಳು ಪ್ರಧಾನ ಆಕರವಾದರೆ ಇತಿಹಾಸಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳು ನಾಣ್ಯಗಳು, ದೇವಾಲಯ, ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ, ಸ್ಮಾರಕಶಿಲೆ, ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಾಧಾರಗಳು ಅಲ್ಲದೆ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳು, ಜಾನಪದ, ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ವಸ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ವಿದೇಶೀ ವರದಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆರವಾಗುವ ಆಕರಗಳು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಕೋಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೃತಿ, ಲೇಖನ ಮತ್ತು ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ತರುವಾಯ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ನೆಲೆಗಳ, ದೇವಾಲಯಗಳ, ಮಠಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಶಾಸನ, ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ

ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬಳಸಬಹುದಾದಂತಹ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಅನುಷಂಗಿಕ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಶಾಸನಗಳು– ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಆಧಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳಿದ ಅರಸುಮನೆತನಗಳಾದ ಆಳುಪರ, ಹೊಯ್ಸಳರ ವಿಜಯನಗರಕಾಲದ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸನಗಳು 'ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಶಾಸನ' ಸಂಪುಟ ೭, ಸಂಪುಟ ೯ ಭಾಗ ೧ ಮತ್ತು ೨, ಸಂಪುಟ ೨೭ರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಎ.ಆರ್.ಎಸ್.ಐ.ಇ, ಎ.ಆರ್.ಐ.ಇ, ಮತ್ತು 'ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಇಂಡಿಕಾ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಂಡಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಡಾ. ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್, ಎಂ.ಜೆ. ಶರ್ಮ ಸಂಪಾದಿತ 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧, ಡಾ. ಬಿ. ವಸಂತ ಶೆಟ್ಟಿ, ಬರೆದಿರುವ 'ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವದ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಡಾ. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಜೋಯಿಸ ಸಂಪಾದಿತ 'ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟ', ಹಂಪಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು, ಹಂಪಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ 'ಶಾಸನ ಅಧ್ಯಯನ' ಸಂಚಿಕೆ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಇತ್ತೀಚಿನ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ನಾಣ್ಯಗಳು– ಉಡುಪಿಯನ್ನಾಳಿದ ವಿವಿಧ ರಾಜಮನೆತನದವರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಳುಪರ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವಾರು ನಾಣ್ಯಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಈ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಲಾಗುತಿತ್ತು. ಬಾರಕೂರು ಹಾಗೂ ಮಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಟಂಕಸಾಲೆಗಳಿದ್ದವೆನ್ನುವುದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ 'ಬಾರಕೂರು ಗದ್ಯಾಣ',[೨೪] ಮಂಗಳೂರು ಗದ್ಯಾಣ'[೨೫]ಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಹಲವಾರು ರಾಜಮನೆತನದವರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿದೇಶೀ ನಾಣ್ಯಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ನಾಣ್ಯಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಮುಕುಂದ ಪ್ರಭುಗಳು ವಿಶೇಷವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ನಿತ್ಯಾನಂದ ಪೈಯವರು ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿಯ ನಾಣ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿರುತ್ತಾರೆ. ಡಾ. ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರು ಬರೆದಿರುವ, 'ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ನಾಣ್ಯಗಳು' ಎನ್ನುವ ಗ್ರಂಥ ಹಾಗೂ ಇತರ ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ

ವೆನಿಷಿಯನ್ ನಾಣ್ಯಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿ–ಮಣಿಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೆನಿಷಿಯನ್ ನಾಣ್ಯವು ದೊರಕಿತ್ತು.[೨೬] ಡೇನಿಷ್ ನಾಣ್ಯಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಿರಳ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಂದಾಪುರ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನಾಣ್ಯಗಳೂ ನಾಣ್ಯಸಂಗ್ರಹಕಾರರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿ ಸಮೀಪದ ಬಾರಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಡೇನಿಷ್ ತಾಮ್ರದ ನಾಣ್ಯಗಳೂ ದೊರಕಿದೆ.[೨೭] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾಣ್ಯಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳು– ತಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆ ಅಥವಾ ಕತೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ತಲೆಮಾರಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ತಲೆಮಾರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬಹುದು.[೨೮] ಅದೇ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟಾಗ ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ಈ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕುರುಹುಗಳಾಗಿವೆ. ಒಂದುಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಕಾಲದ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳು ಹಾಗೂ 'ಮಿಥ'ಗಳು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ.[೨೯]

ಉಡುಪಿಯ ಮೌಖಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರು ರಚಿಸಿದ, ಗ್ರಾಮ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಖಂಡವು ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ದಾಖಲೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೊರಗರು, ಮೊಗೇರರು, ನಾಡವರು, ನಾಯರ್‌ಗಳು, ಮುಂತಾದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿಗಳಿವೆ. ಗ್ರಾಮ ಪದ್ಧತಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಶ್ರೀ ನಾಗೇಂದ್ರರವರ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಪ್ರಬಂಧ, ''Historical Tradition of South Kanara and Brahmanical Groups: A Study of Gramapaddati and Sahyadri Khanda"ವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಜನಪದರ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಾದ ಪಾಡ್ದನಗಳು ಕೂಡ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಈ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಾಗೂ ಕಾಲಮಾನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದವರೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ಮಾಡುವ ಸಾಮೂಹಿಕ ಹಬ್ಬಗಳ, ಬೇರೆಬೇರೆ ಸ್ತರದ

ದೈವಗಳಾದ, ಮನೆದೈವ, ಗ್ರಾಮದೈವ, ಮಾಗಣೆ ದೈವ, ಸೀಮೆ ದೈವಗಳಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕೋಲ, ನೇಮ, ಬಂಡಿ, ಜಾತ್ರೆ, ಮೆಚ್ಚಿ, ಕೆಂಡಸೇವೆ, ಒತ್ತೆಕೋಲ, ಜಾಲಾಟ ಮುಂತಾದ ಹತ್ತು ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ವೈಭವೋಪೇತ ಆಚರಣೆಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವರ ದೈವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಪಾಡ್ದನಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪಾಡ್ದನಗಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಕರಗಳಾಗಿವೆ. ಬೊಬ್ಬರ್ಯ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರೀ ಸರಕುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ.[೨೦] ಕೋಟಿ ಚನ್ನಯ್ಯ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯದ ಬೆಳೆಗಳಾದ ಎನೆಲು, ಸುಗ್ಗಿ, ಕೊಳಕೆ, ಅಡಿಕೆ ತೋಟ, ಭೂವಿವರಗಳಾದ ಮಜಲು, ಬೈಲು ಬೆಟ್ಟುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯಿದೆ.[೨೧] ಈ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲೂ ಈ ಪಾಡ್ದನಗಳು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಈ ಪಾಡ್ದನಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಕರಾರುವಾಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಲು ಇದುವರೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು– ಸ್ಥಳನಾಮಗಳನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಆಕರಗಳೆನಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳಷ್ಟೆ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಸನೀಯವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಆಕರಗಳು ಒದಗಿಸುವ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ.[೨೨] ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ, ಬಯಲುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರನ್ನೂ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿದೇಶಿ ಆಕರಗಳು– ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಯಲು ವಿದೇಶಿ ಆಕರಗಳು ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕರಾವಳಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ಒಂದರಿಂದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ವಿದೇಶಿ ಆಕರಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಹಾಯಕವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕಾಲದ ವಿದೇಶೀ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಮತ್ತು ಗೊಂದಲಮಯವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಪ್ಲಿನಿ, ಟೊಲಮಿ, ಕಾಸ್‌ಮಸ್ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿತರ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ತಿಳಿಸುವ ವ್ಯಾಪಾರ

ಕೇಂದ್ರಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹೊನ್ನಾವರ, ಬಸ್ರೂರು ಮತ್ತು ಉದಿಯಾವರ, ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಸಾಮೀಪ್ಯವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಇವೇ ನಗರಗಳೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.[೩೩]

೧೮೯೭ರಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕ್‌ನಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಪ್ರಾಕ್ಕಾಲೀನ ವಲ್ಕಲೇಖ (papyri)ಗಳು ಅನಂತರ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡವು. ಅದರ ಕುರಿತಂತೆ ಗ್ರೇನ್‌ಫೆಲ್ ಮತ್ತು ಹಂಟ್‌ರವರು ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳಿವೆ ಅದರ ಕಥಾ ಭೂಮಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವ "ಮಲ್ಪೆ" ಎಂಬ ರೇವು ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು. ಇದರ ಕುರಿತಂತೆ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ನಡೆಸಿದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಗ್ರೀಕ್ ಪ್ರಹಸನಕ್ಕೂ ಉದ್ಯಾವರ–ಮಲ್ಪೆಗಳಿಗೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧಗಳಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಅಂಶವನ್ನು ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಪಿ. ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್ ರುಜುವಾತುಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೩೪] ಟೊಲೆಮಿಯ ಬರಹ, ಹದಿನಾಲ್ಕನೆ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪ್ರವಾಸಿ ಇಬನ್ ಬತೂತ, ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಹ ಪರ್ಷಿಯಾದ ಪ್ರವಾಸಿ ಅಬ್ದುಲ್ ರಜಾಕ್‌ನ ವರದಿ, ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರ ಬಂದ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ನೀಡುವ ಕನ್ನಡ ಕರಾವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಯಲು ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ತೊಂ ಪಿರೇಸ್ ಎನ್ನುವ ವಿದೇಶಿಗ ಇಲ್ಲಿಯ ಬಂದರುಗಳಾದ ಉಡುಪಿ, ಬಾರಕೂರ, ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರು ರೇವುಗಳಿಗೂ ಗುಜರಾತ್, ಗೋವಾ ಮತ್ತು ಆರ್ಮಜ ರೇವುಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತನ್ನ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿದೇಶೀ ಬರಹಗಳ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗೇಗೌಡರ 'ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ' ಗ್ರಂಥ ಹಾಗೂ ಡಾ. ಬಿ.ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ 'ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ವಿಜಯನಗರ', ಮುಕುಂದಪ್ರಭು ಎಂ. ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ 'ಪೊಲಿ ಕೆನರಾ ೨೦೦೦', ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೧.೫ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವಿಧಾನ:

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನಮಾರ್ಗವು ರೂಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ವಿಷಯದ ಆಯ್ಕೆ, ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಸಂಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣೆ ಪ್ರಮುಖ ಹಂತಗಳಾಗಿವೆ. ಮಾಹಿತಿ

ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಆಕರವನ್ನು ಕಲೆಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಆಕರಗಳು ಇತಿಹಾಸದ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿವೆ. ಈ ಆಕರಗಳು ಅಥವಾ ದಾಖಲೆಗಳು ಗತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಯೋಚಿಸಿದ ಭಾವನೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕುರುಹುಗಳಾಗಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಆಕರಗಳಾಗಿ ಶಾಸನಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಭೂಶೋಧಗಳು, ಹಾಗೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಅವಶೇಷಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಾದ ಉದ್ಯಾವರ, ಕಕ್ಕುಂಜೆ, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಉಪ್ಪೂರು, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಗರ, ಪರ್ಕಳ, ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಾಸ್ತು ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಿಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ಕುರಿತಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೇರ ವೀಕ್ಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಅಧ್ಯಯನ ಕುರಿತಂತೆ ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ, ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನಜಡ್ಡು ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸಕಾಲದ ಅನೇಕ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲಾಗಿದೆ.

ವಿಮರ್ಶೆ ಚರಿತ್ರೆ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಹಂತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿರುವ ಅಂಶವನ್ನು ದೊರೆತಿರುವ ಹೊಸ ಆಕರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಯೋಜನೆ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿನ ಮೂರನೇ ಘಟ್ಟ. ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಮತ್ತು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ಸಂಯೋಜಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯ ನಾಲ್ಕನೇ ಘಟ್ಟ ನಿರೂಪಣೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಮತ್ತು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ, ನಿರೂಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧.೬ ಇದುವರೆಗಿನ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಮೀಕ್ಷೆ.

ಉಡುಪಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧಕರು ಸಾಕಷ್ಟು ಗಮನ ಹರಿಸಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಒಂದು ವಾದವಾಗಿದೆ.[೩೫] ಆದರೆ ಭಾರತದ ಇನ್ನಾವ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಗಿಂತಲೂ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ, ಈಗಿನ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಇತಿಹಾಸದ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ.[೩೬] ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ತುಳುನಾಡಿನ ಕುರಿತಂತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದರೂಕೂಡ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಅದರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನವು ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇಯಾದ ಚರಿತ್ರೆ ಇದ್ದೇಯಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದವರು ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಕುರಿತು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರು ಮೆಕೆಂಜಿ, ರೈಸ್, ಕೀಲಹೊರನ್, ಸ್ಟರೊಕ್, ಮೆನರ್ ಮುಂತಾದವರು. ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಉಡುಪಿಯ ಕುರುತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬರೆಯದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕುರಿತು ಅವರು ನಡೆಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆಯು ನಂತರದ ತಲೆಮಾರಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಯಿತು. ಅವರು ಇಲ್ಲಿನ ಪಾರಂಪರಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದರು. ಜಾನ್ ಸ್ಟರಕ್ ತನ್ನ ಮೆಡ್ರಾಸ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಮ್ಯಾನುವಲ್ ಸೌತ್ ಕೆನರಾ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿರಲಿಲ್ಲ.[೩೭] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಸಾಹತು ಆಡಳಿತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಶಿನರಿಗಳಿಂದ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನ ಆರಂಭವಾಯಿತಾದರೂ, ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮಿಶಿನರಿಗಳ ಕೊಡುಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಐರೋಪ್ಯ ಬರಹಗಾರರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.[೩೮] ಎನ್ನುವ ವಾದವನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಆರಂಭದಿಂದಲೇ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಉಡುಪಿ ಹಾಗು ಕರ್ನಾಟಕ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಪಾರಂಪರಿಕ ಇತಿಹಾಸ ದಾಖಲೆಗಳಾದ ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಖಂಡದ ರಚನಾಕಾರರಿಂದ ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿನ ಕೊರಗ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಮುದಾಯದ ಮೌಖಿಕಪರಂಪರೆಗಳಾದ ಪಾಡ್ದನಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಇತರ ಮೌಖಿಕಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೂ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ರಚನೆಗೆ ಶಾಸನಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮೂಲಕ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ನೆಲೆಗಟ್ಟನ್ನು ಒದಗಿಸಿದವರು ಬಿ.ಎಲ್. ರೈಸ್. ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧಕರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೧೫ರಲ್ಲಿ ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಭೂತಾಳ ಪಾಂಡ್ಯರಾಯನ ಅಳಿಯ ಕಟ್ಟು' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಕುರಿತು ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು, ಉಡುಪಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರಿತು ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದವರು ಗಣಪತಿರಾವ್ ಐಗಳವರು. ಅವರ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ೧೯೨೫ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ', ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತದ ಆರಂಭದ ತನಕದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಸ್ಥೂಲ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲಾಧಾರಗಳ ಅಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಲಭ್ಯದಾಖಲೆಗಳ ಟೀಕಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಕೊರತೆಯ ಹೊರತಾಗಿಯೂ, ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಐಗಳವರು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಗಣಪತಿರಾವ್ ಐಗಳರವರು ತಮ್ಮ 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ'ದ ೧೫ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ, ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಕಾಪಟ್ಟಣದಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ಮೂರು ಗೋಪಿಚಂದನದ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉಡುಪಿಗೆ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಂಡೆಯು ವಡಭಾಂಡೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಒಡೆದು ಹೋಗಲು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮನ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ

ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದರು ಆಗ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಒಡೆಯುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಡೆಗೋಲನ್ನೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗವನ್ನೂ ಹಿಡಿದಿರುವ ಸುಂದರವಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಆನಂದಭರಿತರಾಗಿ ಆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಉಡುಪಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮಧ್ವಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಆ ಕೆರೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿದರು ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವಂತಹದ್ದಾಗಿದೆ. ಐಗಳ ಗ್ರಂಥವನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು, ಪುನಃ ಪುನಃ ಓದಿದವರಿಗೆ, ಐಗಳು ತಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸರಚನೆಗೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದ ಹಲವು ಉಪಯುಕ್ತ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಾವಿಂದು ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರುವ ಕೊರತೆಯ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗದಿರದು.[೩೯]

೧೯೩.೨ರಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಇಡಲಾಯಿತು. ಶಾಸನ ತಜ್ಞರಾದ ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ರಮಣ್ಯಂ, 'ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಕ್ರಿಪ್ಶನ್' ಸಂಪುಟವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ಥಳಗಳಾದ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನಗಳ ಪಾಠವಿದೆ. ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಎರಡನೇ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಣ ಮಾಡುವ, ಅದರ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಇತಿಹಾಸ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು[೪೦] ಇದು ಉಡುಪಿ ಇತಿಹಾಸ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂಕೂಡ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಮಂಜೇಶ್ವರ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೨೯ರಲ್ಲಿ 'ಅಳಿಯ ಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಾಚೀನತೆ', ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ 'ತುಳುನಾಡು ಪೂರ್ವಸ್ಮೃತಿ', ೧೯೪೫ರಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯ', ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ 'ಉಡುಪಿ', 'ಗ್ರೀಕ್ ಪ್ರಹಸನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮಾತುಗಳು', 'ಮಧ್ವ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ', 'ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಸಾರಸ್ವತರನ್ನು ಕುರಿತು ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು' ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ತುಳುನಾಡು ಪೂರ್ವಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಕುರಿತಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ, ಅಲ್ಲಿನ ಸನಾತನ ಧರ್ಮ, ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ, ಜೈನ ಧರ್ಮ, ನಾಥ ಪಂಥ, ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ, ಭೂತ ಪೂಜೆ, ಕುರಿತಂತೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಉಡುಪಿ' ಎನ್ನುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಹೆಸರ ಕುರಿತಂತೆ ತಮ್ಮ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

೧೮೯೭ರಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಪ್ರಾಕ್ಕಾಲೀನ ವಲ್ಕಲೇಖ (papyri)ಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಪ್ರಹಸನ ಹಾಗೂ ಗ್ರೀಕೇತರ ಭಾಷೆಯ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರು ಅಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ "ಮಲ್ಪಿನಾಯಕ" ಮಲ್ಪೆಯ ಅರಸು ಆಗಿರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಅದು ಉದಿಯಾವರದ ಶಿವನ ದೇವಾಲಯದ ಕುರಿತಾದದ್ದು ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ನದಿಗಳನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ, ಉದ್ಯಾವರವೇ ಪ್ರಹಸನದ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ವಾದವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆದ್ದಾರೆ.[೪೧] ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲನಿರ್ಣಯದ ಕುರಿತಂತೆ ಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕಾಲದ ೭ ಗ್ರಹಣಗಳನ್ನು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨೩೮ ರಿಂದ ೧೩೧೭-೧೮ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೪೨]

ಪೈಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತುಳುನಾಡಿನವರೇ ಆದ ೮ ಮಂದಿಗೆ ಕಣ್ವ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ "ಆಶ್ರಮ" ಕೊಟ್ಟರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಎಂಟು ಮಂದಿಗೆ ಒಂದೇ ದಿವಸ ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ 'ಆಶ್ರಮ" ನೀಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ೮ ಮಂದಿಯೂ ತುಳುನಾಡಿನವರೇ ಅಲ್ಲ. ಅದಮಾರು ಮಠದ ಮೂಲ ಯತಿಗಳಾದ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರು ತುಳುನಾಡಿನವರಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಆಂಧ್ರದ ಕಳಿಂಗದವರು ಕಳಿಂಗ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಧಾನಿಗಳಾಗಿ ಗ್ರಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದವರು.[೪೩] 'ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಸಾರಸ್ವತರನ್ನು ಕುರಿತ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಕ್ರಿಪ್ಶನ್ ಸಂಪುಟ ೭ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೯೭, ೩೦೧ ಮತ್ತು ೩೦೨ನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಶ್ರೀ ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪೪] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತೆ ಅದು ಪ್ರಮಾದಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೬೧೩-೧೪ರ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ೧೫೩೬ರ ಆನಂದ ಸಂವತ್ಸರ ಎಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಆನಂದ ಸಂವತ್ಸರವಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಮಾದಿ ಸಂವತ್ಸರವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಬಹಳ ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ, ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಪೂರ್ವಸ್ಮೃತಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ "ಉಡುಪಿ" ಹೆಸರಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಬಸದಿಗಳಾಗಿದ್ದವೆನ್ನುವುದು ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳ ವಾದವಾಗಿದೆ.

೧೯೩೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಬಿ. ಎ. ಸಾಲೆತ್ತೂರವರು. ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ, 'Social and Political Condition of Vijayanagara' Vol. I&II, (1943), 'History of Ancient Karnataka –History of Tuluvas' Vol. I.), 'Karnataka –Trans-Oceanic Contacts' (1956), 'Sthanikas and their Historical Importance' ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಸಾಲೆತ್ತೂರವರು ತಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಆಕರಗಳೊಂದಿಗೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮೌಖಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗಳಾದ ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಖಂಡ ಮತ್ತು ಇತರ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ತುಳು ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಸಾಲೆತ್ತೂರವರು ಮೊದಲಿಗರು. 'History of Ancient Karnataka –History of Tuluvas' Vol. I. ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಪಲ್ಪಟ್ ನಾಯಕನನ್ನು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಲ್ಪಟ್ ನಾಯಕನು ಉಡುಪಿಯ ಬನ್ನಂಜೆಯವನಾಗಿದ್ದು ಅವನು ದರಿದ್ರರ ಬೀಡನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತರ ಬೀಡಾಗಿಸಿದನು (ಶಿರಿಬೀಡು) ಎಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೪೫] ಅದೇ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿನ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನೂ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.[೪೬] ಅದರ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 'ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿ' ಹಾಗೂ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.[೪೭] ಉಡುಪಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಶೈವ ಕೇಂದ್ರಗಳಾದ ಉದ್ಯಾವರ ಹಾಗೂ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ[೪೮] ಸಾಲೆತ್ತೂರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಕನ್ನರ್ಪಾಡಿ, ಹಾಗೂ ಪುತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ದುರ್ಗಾಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ಬೌದ್ಧ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೪೯] ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಬದುಕು, ಬರಹ ಮತ್ತು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗ್ರೀಕ್ ವ್ಯಾಪಿರಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಪಿನಾಯಕನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಎನ್ನುವ ವಾದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋದ ಸಾಲೆತ್ತೂರವರು ಉದ್ಯಾವರದ ಗಣಪತಿ ದೇವಾಲಯದ ಸಮೀಪದ ಮನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಲ್ಲಿನ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಜನಿವಾರ ತೊಟ್ಟ ರಾಜನೊಬ್ಬನು ಅಪರಿಚಿತ ಶತ್ರುವೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡುವ ಚಿತ್ರಕ್ಕೂ, ಗ್ರೀಕ್ ಪ್ರಹಸನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಲ್ಪಿನಾಯಕನಿಗೂ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಮಲ್ಪಿನಾಯಕನೂ ಕೂಡ ಜನಿವಾರ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಈ ಶಿಲಾ

ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಸಾಮ್ಯತೆಯಿದೆ[೫೦] ಎನ್ನುವ ವಾದದ ಮೂಲಕ ಗ್ರೀಕ್ ಪ್ರಹಸನದ ಸ್ಥಳವು ಉಡುಪಿಯ ಮಲ್ಪೆ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿಯ ವಿವಿಧ ಆವೃತ್ತಿಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೌಖಿಕ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು, ಸುಮಾರು ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಯಿತೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳಾದ ಡಾ. ಬಿ. ಎ. ಸಾಲೆತ್ತೂರು ಹಾಗೂ ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟ[೫೧] ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಆವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಗಳು ೧೭–೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗೆಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.[೫೨] ಕೆಲವು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಂಶಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಧುನಿಕ ವಿಧಾನದಿಂದಲೇ ಸಂಶೋಧಿಸಿದ ಇತಿಹಾಸಕಾರರಾದ ಬಿ. ಎ. ಸಾಲೆತ್ತೂರರು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಸತ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಅವಗಣಿಸಲಾಗದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.[೫೩] ೧೯೩೮ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ 'ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಜೈನಧರ್ಮ' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಾಲೆತ್ತೂರವರು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಆಕರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಪಾದೂರು ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ನಿರಂತರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ, ಉಡುಪಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ೭೦೦ರಷ್ಟು ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳು ಮತ್ತು ೧೪ರಷ್ಟು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಒಂದು ಉದ್ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೫೪] ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತುಳುನಾಡು (೧೯೬೩) 'Antiquities of South Kanara', 'Studies in Tuluva History and Culture' 'ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ', 'ತುಳುನಾಡಿನ ನಾಗಮಂಡಲ', 'ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಇತಿಹಾಸ' ಮುಂತಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆನುಷಂಗಿಕ ಆಕರಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ ಬರೆದ 'ಉಡುಪಿ ಇತಿಹಾಸ' ಎನ್ನುವ ಕಿರು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಕೆಲವೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಮುದ್ರಣ ಕಂಡಿದೆ. ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಯಾವುದೇ ತರದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲದೆ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ ಆಧಾರ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾಗಿದೆ.[೫೫] ಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಆಗಿರುವ ದಾಖಲೆಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೨ನೇ

ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದಿದ್ದಾರೆ.[೫೬] ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ಕ್ರಮ ಮೊದಲು ಆರಂಭವಾದದ್ದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ವಾದವಾಗಿದೆ.[೫೭] ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಹಸ್ತಾಮಲಕಾಚಾರ್ಯರು ರಜತಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೯-೧೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು.[೫೮] ಈ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತೈಲಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಎಲ್ಲಾ ದೇವಾಲಯಗಳ ಕಿರುಪರಿಚಯವನ್ನು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ನಾಗಮಂಡಲ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ಉಡುಪಿಯಿಂದಲೇ[೫೯] ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. 'ಉಡುಪಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಹಿಂದಿರುವ 'ಚಂದ್ರ'ನ ಕಥೆಯು ಕೇವಲ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತಕ್ಕೆ ಬಂತೆನ್ನುವ, ಭಟ್ಟರ 'ಉಡುಪಿ' ಶಬ್ದದ ಮೂಲ ನಾಗ ಅಥವಾ ಸರ್ಪದಿಂದ ಬಂದದ್ದು[೬೦] ಎನ್ನುವ ವಾದ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಉಡುಪಿ ಕುರಿತೇ ಡಾ. ಭಟ್ಟರು ಹಲವಾರು ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ 'ಒಂದು ಒಳನೋಟ' ಎಂಬುದು ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಅವರು ಉಡುಪ-ನಾಗ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನಗೊಳಿಸಿರುವುದು, ಅಷ್ಟೇನೂ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡದ ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲೇ ಉಡುಪಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಇಲ್ಲಿನ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಜತೆಜತೆಗೇ ನಾಗನ ಆರಾಧನೆಗೂ ಹೆಸರಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆಳುಪ ರಾಮನಿಗೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನೆನ್ನಲಾದ ರಾಮಭೋಜರಾಯನಿಗೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೋಚದೊಂದಿಗೇ ತುಳುಕು ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಈ ಲೇಖನದ ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.[೬೧]

ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ ತಮ್ಮ 'Antiquities of South Kanara' ಎನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅವುಗಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ 'Studies in Tuluva History and Culture' ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಉದ್ಗ್ರಂತವಾಗಿದ್ದು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಪುಟಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಸವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರು ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಇಲ್ಲವೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕು ಆದರೆ ಅದನ್ನು

ಕಡೆಗಣಿಸಲಸಾಧ್ಯ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ ಮಧ್ವರು ೧೩೧೭ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅಗೋಚರವಾದರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ಬದ್ರಿನಾಥದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಳೆದರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.[೬೨] "ಈ ಕೃತಿಯು ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಗ್ರಂಥವೆನ್ನುವುದು ನಿಜವಾದರೂ ಅದು ಹಲವಾರು ಮಿತಿಗಳಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಗ್ರಂಥದ ಮಿತಿಯೊಳಗೆ ತಾನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತುಂಬಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ ಹಲವು ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯವನ್ನೊದಗಿಸಲು ಗುರುರಾಜಭಟ್ಟರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಾದ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ವಿಷಯದ ಆಯ್ಕೆ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರಗಳ ಮಂಡನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅಸಮತೋಲನ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸಿದರೆ ಅಚ್ಚರಿಯಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ಮಿತಿಗಳ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಗುರುರಾಜಭಟ್ಟರ ಈ ಗ್ರಂಥವು ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲಿನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಅಧ್ಯಯನಾಸಕ್ತರಿಗೆ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ."[೬೩] ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ ಬೆಳಕುಕಂಡಿವೆ. ಇವುಗಳ ಕಾಲಮಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾರಾದರೂ ಶಂಕೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಶ್ರೀಮಂತವಾದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಪರಂಪರೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಇದ್ದಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಇವರಷ್ಟು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬೇರಾರೂ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ನಿರ್ವಿವಾದದ ಸಂಗತಿ.[೬೪]

ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಅಧಿಕಾರಯುತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲವರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ ಪ್ರಮುಖರು. ಡಾ. ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ ೧೯೭೦ ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'A History of South Kanara' ಗ್ರಂಥವು ಅವರ ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪ್ರಬಂಧವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದವರು ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ. ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಲವಾರು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶರವರಿಗೆ ತಮಿಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಆಕರಗಳನ್ನು ಅದರ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲೇ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬರೆದ 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ' ಕೂಡ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರದ ಆಡಳಿತದ ಕೊನೆಯ ತನಕವೂ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೈವರೇ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತಪಂಥದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದು ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕಾಲಾಧೀನರಾದ ಅರ್ಧ ಶತಮಾನದ ನಂತರವಷ್ಟೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ[೬೫] ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಶುರಾಮಸೃಷ್ಟಿಯ ಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪರಶುರಾಮನ ಕೊಡಲಿಯು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಆವಿಷ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವಸತಿಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರು ಎನ್ನುವ ಹೊಸರೀತಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.[೬೬] ೧೯೭೮ ರಲ್ಲಿ ಡಾ ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ ಮತ್ತು ಎಮ್. ಜೆ. ಶರ್ಮ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕ 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಉದ್ಯಾವರದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಶಾಸನದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನೂ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ೧೯೫೩ಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಕೆಲವು ಕೈಪಿಡಿಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಾಯಾಚಾರ್ಯರು ಬರೆದಿರುವ 'ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ವರ್ಣನೆ', ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟರ 'ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಿಮೆ', ಕೊರಡ್ಕಲ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ 'ನಮ್ಮ ಉಡುಪಿ', ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಬರೆದ 'ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರ' ಬನ್ನಂಜೆ ರಾಮಚಾರ್ಯರ 'ಕೃಷ್ಣನ ಉಡುಪಿ' (೧೯೫೨) ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು. ಆದರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಗಂಭೀರವಾದ ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗದು. ಎಸ್. ಗೋಪಿಚಂದ ರಾವ್‌ರವರ, 'ಉಡುಪಿ ಅಂದು-ಇಂದು' (ನವಪ್ರಕಾಶನ ಉಡುಪಿ-೨೦೦೩) ಎನ್ನುವುದು, ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಇದು ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಬರೆದ ಕಿರುಪುಸ್ತಕ. ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಲ್ಪೆ ಕಡಲ ತೀರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಡಗಿನ ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ, ಗೋಪಿ ಚಂದನದ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ದ್ವಾರಕೆಯಿಂದ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಹಡಗು ಮಲ್ಪೆ ತಲುಪಿದಾಗ ತೊಂದರೆಗೀಡಾಯಿತು, ಅನಂತರ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಜನರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ತಂದರು[೬೭] ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮೂಡುಮುಖವಾಗಿಯೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮೂಡುಬದಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಸ್ಥಳಾವಕಾಶದ ತೊಂದರೆ

ಇತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ಕನಕನು ಮಠದ ಪಡುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಜೋಪಡಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಭಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ಗೌರವವಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಕನಕದಾಸರಿಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಭಕ್ತರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಪಶ್ಚಿಮದ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಟಕಿಯೊಂದನ್ನು ಇಟ್ಟರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅದು ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯಾಯಿತು. ಕನಕದಾಸನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಕೃಷ್ಣನು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ, ಗೋಡೆಯನ್ನು ಒಡೆದು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದನು ಎಂದು ಊರೆಲ್ಲಾ ಸುದ್ದಿಯಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ.[೬೮]

ಶ್ರೀ ಪರ್ಯಾಯ ಪೇಜಾವರ ಮಠ, ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯ ಡಾ. ಯು. ಪಿ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಮುರಳೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ೧೯೮೪ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಉಡುಪಿ: ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ವರ್ತಮಾನ' ಎನ್ನುವ ಗ್ರಂಥದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಪರಶುರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿಯೇ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪರಶುರಾಮನ ಕಥೆಯಕುರಿತಂತೆ ಡಾ. ಕೆ. ವಿ ರಮೇಶ, ಅ. ಸುಂದರ ಮೊದಲಾದವರ ವಾದವನ್ನು ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿಯವರು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ಉಡುಪಿಯ ಸೋದೆ ಮಠದ ದೀವಾನರಾದ ಪಿ. ಲಾತವ್ಯ ಆಚಾರ್ಯರು ೨೦೦೩ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣನ ಆನೆಯ ಕಥೆಗಳು' ಎನ್ನುವ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದೀಚೆಗೆ ಆನೆಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಠದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ, ಇಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಮಠಗಳಲ್ಲಿ ೧೪ ಆನೆಗಳಿದ್ದವು, ಒಂದು ಬಿಳಿ ಆನೆ ಕೂಡ ಇತ್ತು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ[೬೯] ಎಂದು ಯಾವ ದಾಖಲೆಯನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸದೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ನವಭಾರತ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದಿಂದ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಕೊರಡ್ಕಲ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ 'ನಮ್ಮ ಉಡುಪಿ' ಎನ್ನುವ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆ, ಬನ್ನಂಜೆ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೫೪ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಡುಪಿ' ಎನ್ನುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕೇವಲ ಕೈಪಿಡಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಡಾ ಕೆ. ಜಿ. ವಸಂತ ಮಾಧವ ಈ ಪರಿಸರದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಇತಿಹಾಸಕಾರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟಣೆಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ 'Religions in Coastal Karnataka(1985)' 'Western Karnataka,its Agrarian

Relations', 'Trends in Karnataka Historical Research with Special Reference to Coastal Karnataka' 1996, 'ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ' ಮತ್ತು ಅವರ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ 'A Political History of Canara 1565-1763) ಕೆ. ಜಿ. ವಸಂತ ಮಾಧವರು ಉಡುಪಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಅವರ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಡಾ ಪಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯವರು ಬರೆದ 'Jainism on the Canara Coast' ಎನ್ನುವ ಗ್ರಂಥವು ಉಡುಪಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಡಾ ಪಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯವರು ಪ್ರೊ. ಮುರುಳೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಿದ 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳು' ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ೬೦೦ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಇತಿಹಾಸ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ಥೂಲ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ದಿಕ್ಸೂಚಿ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಡಾ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಸ್ಥಳೀಯ ಇತಿಹಾಸಕಾರರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಬಿ. ವಸಂತ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಉಡುಪಿಯ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಸನ ತಜ್ಞರಾದ ಡಾ. ಬಿ. ವಸಂತ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಉಡುಪಿ 'ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳು' (೧೯೮೫) ಎನ್ನುವ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆ, ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿದ್ದು, ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಹಾಗೂ ಪುರಾತತ್ವದ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳು ಅವರು ಬರೆದಿರುವ 'ತೌಳವ' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತೌಳವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಲೇಖನಗಳು ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ೧೮೯೭ರಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕ್ ದೇಶದಲ್ಲಿ

ದೊರೆತ ಪ್ರಾಕ್ಕಾಲೀನ ವಲ್ಕಲೇಖ(papyri)ಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಮಲ್ಪಿನಾಯಕನಿಗೂ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರ ಮಲ್ಪೆಗಳಿಗೂ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಡಾ.ಪುಂಡಿಕ್ಕಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್‌ರವರ ವಾದವನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗಿಲ್ಲ.[೨೦]

ಡಾ. ಬಿ. ಜಗದೀಶ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದು, ಅವರು ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ, 'The Agro Economic relations and Social Structure in Dakshina Kannada' (ಅಪ್ರಕಟಿತ) ಒಂದು ಉಪಯುಕ್ತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ತಜ್ಞರಾದ ಡಾ ಕೆ. ಬಿ. ಶಿವತಾರಕ್ ಉಡುಪಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೊರಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಬರೆದ 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಪುರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು' ೨೦೦೧ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕನ್ನಡ ವಿಶವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ನೆಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಅವಶೇಷಗಳ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿನೋಟವಿದೆ. ಪ್ರೊ. ಟಿ. ಮುರುಗೇಶಿಯವರು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಿ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದು ಅದನ್ನು ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಹಾಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ನಾಗೇಂದ್ರರಾವ್ ೧೯೯೫ರಲ್ಲಿ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಪದವಿಗಾಗಿ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧ (ಅಪ್ರಕಟಿತ) 'Historical Tradition of South Kanara and Brahmanical Groups: A Study of Gramapaddati and Sahyadri Khanda'ವು ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕುರಿತಂತೆಯೂ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೇರಳದ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಾದ 'ಕೇರಳೋತ್ಪತ್ತಿ' ಮತ್ತು 'ಗ್ರಾಮ ಪದ್ಧತಿ'ಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮ್ಯವನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆವೃತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ವೈರುಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸುವ ಮೊದಲು ಕೊರಗರು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಸಿಗ ಅವರ ನಾಯಕನಾಗಿದ್ದು ಕದಂಬರ ಆಕ್ರಮಣದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿದನು ಎಂದು

ನಾಗೇಂದ್ರರಾವ್ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೭೧] ಉಡುಪಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ಈ ಗ್ರಂಥ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಎಂ. ಮುಕುಂದ ಪ್ರಭು ಹಾಗೂ ನಿತ್ಯಾನಂದ ಪೈಯವರು, ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಆಕರವಾದ ನಾಣ್ಯಗಳ ಸಂಶೋಧನೆ, ಸಂಗ್ರಹ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಕುರಿತಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧಕರು ಸಾಕಷ್ಟು ಗಮನ ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಹಲವು ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡರೂಕೂಡ ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಅದರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

೧. ವಸಂತ ಮಾಧವ, ಕೆ. ಜಿ., 'ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ', ೧೯೯೮ ಪು. ೨೮. ಎ.ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್, (ಸಂ) 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೭ ಪು. ೧೪, ಎಸ್. ಎ. ಜಗನ್ನಾಥ್, 'ದಕ್ಷಿಣ ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪುರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು', 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮. ಪು. ೨೯.

೨. ರಮೇಶ್, ಕೆ.ವಿ., ಶರ್ಮ ಎಂ.ಜೆ., (ಸಂ) 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮ ಪು. ೧೩-೧೪.

೩. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಪು. ೪೨-೪೩.

೪. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಪು. ೧೩-೧೪.

೫. ಅದೇ. ಪು. ೧೩-೧೪.

೬. SII., Vol. XXVII, No. 453.

೭. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಪು. ೧೫, SII., Vol. VII. No. 297.

೮. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್, (ಸಂ)

'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮. ಪು. ೬೮.

೯. SII., Vol. VII. No. 306.

೧೦. ರಾವ್, ಎಚ್. ಬಿ. ಎಲ್. (ಸಂ.) 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು', ಸಂಪುಟ-೨, ೨೦೦೫ ೨೦೦೫ ಪು. ೭೬.

೧೧. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ, ಎನ್., ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನ, ಪ್ರವೇಶ. ಹಂಪಿ, ೨೦೦೪. ಪು. ೩.

೧೨. ಮುರಾರಿ ಬಲ್ಲಾಳ್ ನಿ., 'ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಥನ', ರಥಬೀದಿ ಗೆಳೆಯರು, ಉಡುಪಿ, ೧೯೯೮. ಈ ಕಥನದ ಕುರಿತು....

೧೩. 'ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಥನ', ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ.

೧೪. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ, ಎನ್., ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನ, ಪ್ರವೇಶ.

೧೫. ಲಕ್ಷ್ಣಣ ತೆಲಗಾವಿ, (ಸಂ) ೨೦೦೩-ಸ್ಥಳೀಯ ಚರಿತ್ರೆ ಅಧ್ಯಯನದ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ – ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ. ಪು. ೬.

೧೬. ತಂಬಂಡ ವಿಜಯ ಪೂಣಚ್ಚ, (ಸಂ) ವಿಶ್ವಕೋಶ ಚರಿತ್ರೆ, ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ.ಪು. ೪೦.

೧೭. SII., Vol. VII. No. 299.

೧೮. P. Gururaja Bhat, 'Antiquties of South Kanara'Kallianpur, 1969, P. 21ff.

೨೦. SII., Vol. XXVII. No. 218.

೨೧. 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು', ಸಂಪುಟ-೨, ೨೦೦೫, ಪು. ೭೫.

೨೨. ವಸಂತ ಮಾಧವ, ಕೆ. ಜಿ., 'ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ', ೧೯೯೮ ಪು. ೨೮.

೨೩. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ, ಎನ್., ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನ, ಪ್ರವೇಶ. ಪು. ೪೧.

೨೪. SII., Vol. VII. No. 223, 230, 231.

೨೫. SII., Vol. VII. No.189, 223.

೨೬. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಎ.ವಿ., ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶೀ ನಾಣ್ಯಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೦. ಪು. ೨೧.

೨೭. ಅದೇ ಪು. ೨೭-೨೮.

೨೮. Cf.,R.F.Pattetrson-New Websters Dictionary (Folrida, 1992 p. 232.

೨೯. Romila Thaper, 'Ancient Indian Social History Some Interpritations', P. 269.

೩೦. Jagadish Shetty B., 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada (AD 1000-1600)' an unpublished PhD Thesis, Mangalore, University, 1992 P. 21.

೩೧. Salatore, B.A., 'History of Ancient Karnataka –History of Tuluvas', Vol. I.

೩೨. ಆರ್ಕೆ. ಮಣಿಪಾಲ್, 'ಹೆಸರಲ್ಲೇನಿದೆ?', ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೯, ಪು. ೧.

೩೩. ಡಾ. ಕೆ. ಜಿ. ವಸಂತ ಮಾಧವ, ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ವಿದೇಶಿ ಆಕರಗಳು ೧೮೦೦ರ ವರೆಗೆ, ಪೊಲಿ ಕೆನರಾ ೨೦೦೦, ಪು. ೪೬.

೩೪. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್, ಗ್ರೀಕ್ ಪ್ರಹಸನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ–ತುಳು : ಒಂದು ಪುನರ್ವಿಮಹರ್ಶೆ, ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂ. ೯, ೧೯೯೧ ಪು. ೨೧೨.

೩೫. ಕೇಶವನ್ ವೆಲುತಾಟ್, ತುಳು ಸ್ಟಡೀಸ್ ಎನ್ ಒವರ್ ವ್ಯ, ಪೊಲಿ ಕೆನರಾ ೨೦೦೦, ಪು. ೯.

೩೬. ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ್, ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಪುಟ, ಉಡುಪಿ, ೧೯೯೫ ಪು. ೭೨೧. ಪೊಲಿ ಕೆನರಾ ೨೦೦೦, ಪು. ೯.

೩೭. ಜಾನ್ ಸ್ಟರಕ್, 'ಮೆಡ್ರಾಸ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಮ್ಯಾನುವಲ್ ಸೌತ್ ಕೆನರಾ ಸಂ. ೧' ಮದ್ರಾಸ್, ೧೮೯೪.

೪೮. Quyamuddin Ahamad (Ed) 'India by Al-Biruni' New Delhi, 1992, P. 193.

೩೯. 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ' ಲೇಖಕರು: ಮಂಜೇಶ್ವರ ಗಣಪತಿರಾವ್ ಐಗಳ, ಪ್ರಕಾಶನ; ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ, ಪು. ೧೫.

೪೦. Vasantha Madhava, K.G., 'Trends in Karnataka Historical Research with Spcial Reference to Coastal Karnataka', P. 1.

೪೧. ಡಾ.ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್, 'ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ' ಸಂ. ೬, ೧೯೯೧ ಪು. ೨೧೨-೨೧೭.

೪೨. ಹೆರಂಜೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್, ಮುರಳೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯ ಹಿರಿಯಡ್ಕ (ಸಂ) ಗೋವಿಂದಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಪುಟ, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ, ೧೯೯೫. ಪು. ೬೩೮.

೪೩. ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಪುಟ, ಉಡುಪಿ, ೧೯೯೫ ಪು. ೬೩೮.

೪೪. SII., Vol. VII. No.302.

೪೫. Salatore B.A., 'History of Ancient Karnataka –History of Tuluvas' Vol. I., P.105-106.

೪೬. ಅದೇ. P. 223-248.

೪೭. ಅದೇ. P. 296-367.

೪೮. ಅದೇ. P. 385-389.

೪೯. ಅದೇ. P. 381.

೫೦. ಅದೇ. P. 588-591.

೫೧. ಗುರುರಾಜ್ ಭಟ್, ಪಾದೂರು., 'ತುಳುನಾಡು'(೨೦೦೯) ಪು. ೭೭–೮೭.

೫೨. 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು', ಸಂಪುಟ–೨, ೨೦೦೫ ಪು. ೨೪.

೫೩. 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು', ಸಂಪುಟ–೨, ೨೦೦೫ ಪು. ೨೪.

೫೪. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್, 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರು', 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೯ ಪು. ೨೭೬.

೫೫. ಗುರುರಾಜ್ ಭಟ್ ಪಿ. 'ಉಡುಪಿ ಇತಿಹಾಸ' ೧೯೭೧ ಪು. ೩–೪.

೫೬. ಅದೇ. ಪು. ೪–೫.

೫೭. ಅದೇ. ಪು. ೮.

೫೮. ಅದೇ. ಪು. ೮–೯.

೫೯. ಅದೇ. ಪು. ೧೧.

೬೦. ಅದೇ. ಪುಟ. ೫.

೬೧. ಆರ್ಕೆ. ಮಣಿಪಾಲ್, ಹೆಸರಲ್ಲೇನಿದೆ?, ೧೯೮೯, ಪು. ೧೫೨.

೬೨. Gururaja Bhat P., 'Studies in Tuluva History and Culture', Kallianpur, 1975. P. 375.

೬೩. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್, 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರು', 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಪು. ೨೭೮.

೬೪. ಎ.ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೭ ಪು. ೧೨.

೬೫. Ramesh , K. V., 'A History of South Kanara', Dharwar, 1970. P. 300.

೬೬. ಅದೇ. P. XXIII-XXXIV.

೬೭. ಗೋಪಿಚಂದ ರಾವ್, ಎಸ್., ‘ಉಡುಪಿ ಅಂದು-ಇಂದು’, ಉಡುಪಿ, ೨೦೦೩. ಪು. ೧೫-೧೬.

೬೮. ಅದೇ. ಪುಟ. ೧೬-೨೬.

೬೯. ಲಾತವ್ಯ ಆಚಾರ್ಯ, ಪಿ., ‘ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣನ ಆನೆಯ ಕಥೆಗಳು’ ಉಡುಪಿ, ೨೦೦೩. ಲೇಖಕ ಮೊದಲ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ.

೭೦. ಪುಂಡಿಕ್ರ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್, ‘ತೌಳವ’. ಮೂಡಬಿದ್ರೆ, ೧೯೯೭.

೭೧. Nagendra Rao, ‘Historical Tradition of South Canara and Brahmanical Groups: A Study of Grama Paddhatiand Sahyadri Khanda’, an unpublished M.phil.Thesis Mangalore, 1995, P. 29-30.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಜಲುಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಜಲುಗಳು

೨.೧ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಚಯ:

ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಭೌಗೋಳಿಕ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸಿದ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಲಾರದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಉಡುಪಿಯು ೧೩° ೦೫' ರಿಂದ ೧೨° ೩೩' ಉತ್ತರ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಹಾಗೂ ೭೪° ೪೨' ರಿಂದ ೨೪° ೫೬' ಪೂರ್ವ ರೇಖಾಂಶಗಳ ಮಧ್ಯವಿರುವ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ.[೧]

ಭಾರತದ ಪಶ್ಚಮ ಕರಾವಳಿಯ ಭೂಗರ್ಭಶೋಧನೆಯಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಒಂದುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೨] ಉಡುಪಿಯ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಅರಬ್ಬೀ ಸಮುದ್ರವಿದೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅರಬ್ಬೀ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪಡುವಲು ಸಮುದ್ರ[೩] ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮದ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ದೊರಕಿತು. ಮಲ್ಪೆಯು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಕೈಕ ನಿಸರ್ಗದತ್ತ ಬಂದರಾಗಿದೆ. ಈ ಕರಾವಳಿಯ ಬಂದರುಗಳಿಂದ ವಿದೇಶಿವ್ಯಾಪರ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ವಿದೇಶಗಳಿಂದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದವು.[೪]

ಉಡುಪಿಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಣಿಪಾಲ ಪರ್ಕಳ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿದ್ದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯು ಉಡುಪಿಗೆ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕುಂದಾಪುರ ಮತ್ತು ಬಸ್ರೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ. ಕುಂದಾಪುರವು ಸ್ಥಳೀಯವಾದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಈಗಲೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಬಸ್ರೂರು ಮಧ್ಯಯುಗದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಕೆಳದಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಬಸ್ರೂರು ಬೆಳೆಯಿತು. ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಬಾರಕೂರಿದೆ. ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳ ತನಕ ಅಳುಪರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಬಾರಕೂರು, ವಿಜಯನಗರದ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಉಡುಪಿಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಟಪಾಡಿ, ಕಾಪು ಮುಂತಾದ

ಪ್ರದೇಶಗಳಿದ್ದು ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಮಂಗಳೂರಿದೆ. ಮಂಗಳೂರು ತುಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದು ಉಡುಪಿಯು ಅದರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಒಂದು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ಬಂದರಿದ್ದು ವಿದೇಶೀ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳು ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ತುಳುನಾಡನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಉಡುಪಿಯು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಸದಾಕಾಲ ಅದು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರದೇಶ ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೇರ್ಪಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ.

ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಶಿಲಾವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಕ್ವಾಟ್ಸೈಟ್ ಟಾಲ್ಕ ಹಾಗೂ ಹಾರ್ನಬ್ಲೆಂಡ್ ಪದರಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಮೆಕ್ಕಲು, ಜೇಡಿ ಹಾಗೂ ಸುಣ್ಣ ಕಲ್ಲಿನ ಪದರುಗಳು ಇತ್ತೀಚಿನ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಭೂಮಿಯ ಹೊರಮೈಯಲ್ಲಿರುವ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಕಲ್ಲು ಅಥವಾ ಮುರಕಲ್ಲು ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಲೆಯಾಗಿದೆ. ಬುಕನನ್ ಈ ಮುರಕಲ್ಲಿಗೆ ೧೮೦೭ರಲ್ಲಿ ಲ್ಯಾಟ್‌ರೈಟ್ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನು. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕಾಂಬೋಡಿಯಾದ ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಇದೇ ಶಿಲೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ.[೫] ಉಡುಪಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಲ್ಯಾಟ್ ರೈಟ್ ಶಿಲೆಯಿಂದಲೇ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ.

ಭೂಮಿಯ ಹೊರ ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾನೈಟ್, ನೈಸ್ ಹಾಗೂ ಬೆಸಾಲ್ಟ ಶಿಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಣಗಳೂ ಶಿಥಿಲೀಕರಣಗೊಂಡು ಮುರಕಲ್ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಲವನ್ನು ಭೂಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ನವೀನ ಜೀವಯುಗಕ್ಕೆ (ಪ್ಲಿಸ್ಟೊಸೀನ್) ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುರಕಲ್ಲು ಕಂದು ಮಿಶ್ರಿತ ಕೆಂಪು, ಕಪ್ಪು, ಕಂದು ಹಾಗೂ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅದಿರಿನ ಅಂಶವೂ ಇದೆ.[೬] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾನೈಟ್ ಶಿಲೆಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಕಡಲತೀರದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಹೊಯಿಗೆಯಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಲವಣಾಂಶಗಳು ಜಾಸ್ತಿಯಾಗಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೯೬ ಅಂಶ ಸಿಲ್ಲಿಕ ಅಥವಾ ಬೆಣಸು ಇರುವುದರಿಂದ ಪಾರದರ್ಶಕ ಗಾಜು ಸೀಸೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪ ದೊರಗು ಹೊಯಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಸಮುದ್ರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚಿಪ್ಪುಗಳು ಕ್ಯಾಲ್ಸಿಯಂ ಕಾರ್ಬೋನೇಟ್ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಸುಣ್ಣವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯಾವರ ಹೊಳೆದಡದ ಕಡೆಕಾರು, ಕಿದಿಯೂರುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಗುಲ್ಮಸಸ್ಯವರ್ಗವನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.[೭]

ಇಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣದ ಮತ್ತು ಎಲೆ ಉದುರುವ ವಿವಿಧ ಸಸ್ಯವರ್ಗವಿದೆ. ಜಾಲಿ, ಸೀಗೆ, ತೇಗ, ದೂಪ, ಗೇರು ಹೆಬ್ಬಸಲು, ಹಲಸು, ವಾಟಿ, ಬೇವು, ಬಿದಿರು, ಬೂರುಗ ಮತ್ತಿ, ಹೊನ್ನೆ, ಎಕ್ಕೆ, ಅಂಡಾರು, ಬೈನೆ, ಗಾಳಿ, ಗಂದ, ನೆಲ್ಲಿ ಆಲ, ಅತ್ತಿ, ಚಾರ, ಮಾವು ಮುಂತಾದ ಮರಗಳು ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿವೆ.

ಉಡುಪಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಭೌತಿಕ ಅಥವಾ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸಂಬಂಧೀ ಹೆಸರುಗಳಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ದೈವ ಸಂಬಂಧೀ ಹೆಸರುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹೆಸರುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವಾಗ ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆಯನ್ನುವ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸಂಬಂಧೀ ಹೆಸರುಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ದ್ಯೋತಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ನಡುವೆ ನಿಕಟ ಅನುಬಂಧದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಧಾರವೂ ಆಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಡ, ಮರ, ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ, ಅಲ್ಲದೆ ಭೂ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ, ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿತ್ತಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹೆಸರುಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ, ಹೊಲಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ಕುತೂಹಲಕರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೊದಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿನ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತು, ಭೂಸ್ವರೂಪ, ಆಟಕೂಟಗಳೂ ಮುಂತಾದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

೨.೨ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಕುರುಹುಗಳು :

ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ತುಳು ನಾಡಿನ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಬಾರಕೂರು ಕೋಟೆಯ ಒಳಗಡೆ ಮತ್ತು ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಉತ್ಖನನದ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಲಾಗಿದ್ದರೂಕೂಡ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಉತ್ಖನನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟಚಿತ್ರಣ ಇದುವರೆಗೆ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಪುರಾತತ್ವ ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಡಗ ಕಜೆಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಿದ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಕಿಂಡಿ ಕೋಣೆ ಸಮಾಧಿಗಳೊಂದಿಗೆ

ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿದೆ. ಡಾ. ಅ. ಸುಂದರವರು ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಅವಶೇಷಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರಾದ ಡಾ. ಪಿ ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಡಾ. ಅ. ಸುಂದರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಡಾ. ಪಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಡಾ. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್, ಡಾ. ಬಿ. ವಸಂತ್ ಶೆಟ್ಟಿ, ಡಾ. ಕೆ. ಬಿ. ಶಿವತಾರಕ್, ಡಾ. ಬಿ. ಜಗದೀಶ್ ಶೆಟ್ಟಿ, ಶ್ರೀ ಮುರುಗೇಶಿ, ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಧರ್ ಭಟ್, ಶ್ರೀ ಪ್ರಶಾಂತ ಶೆಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದವರು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕುರಿತಂತೆ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸಕಾಲದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ತರದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಶೇಷಗಳು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ದೊರಕಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದ ಮಾನವನು ಬದುಕಿದ್ದು, ಆಕಾಲದ ಮಾನವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೆ ನಡೆದಿರುವ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಶೋಧನೆಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಮರ್ಶಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಉಡುಪಿಯಾದ್ಯಂತ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯನಡೆಸಿ ಹೊಸ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆರಂಭಿಕ ಗುರುತನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸಕಾಲದ ಮಾನವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕುರಿತಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂಕೂಡ, ಅದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಲು ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಉತ್ಖನನ ನಡೆಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಮಾನವನ ಬದುಕಿನ ಕುರಿತಂತೆ ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಉತ್ಖನನ ನಡೆಸದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಂದು ಮಿತಿಗಳಿವೆ.

೨.೨.೧ ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷಗಳು–ನೆಲೆಗಳು: ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರ, ಶಿವಳ್ಳಿ, ಉಪ್ಪೂರು, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಕನ್ನರಪಾಡಿ, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಗರ, ಕುಂಜಾರುಗಿರಿ, ಅಡಕದ ಕಟ್ಟೆ, ನಾಯರ ಮಠ, ಇಂದ್ರಾಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ, ಕೊಡವೂರು, ಕೆಳಾರ್ಕಳಬೆಟ್ಟು, ಮೂಡುಬೆಟ್ಟು ಗರಡಿ, ಉಗ್ಗೆಲ್‌ಬೆಟ್ಟು, ಪಕ್ಕಿಬೆಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ

ಗೋರಿಯೊಂದು ಪತ್ತೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಮೊದಲ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿದರು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸಕಾಲದ ಮಾನವನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಯುಧಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಅವನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಸ್ಯಹಾರಿಯಾಗಿದ್ದನೆನ್ನುವ ವಾದ[೮] ಸರಿಯಂದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗ : ಉಡುಪಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಸಿಕೆರೆ, ಆವರ್ಸೆ, ಗಾವಳಿ, ಗುಡ್ಡೆಟ್ಟು ಮತ್ತು ಕೊಳನಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಬೆಣಚುಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ತಯರಿಸಲಾದ ನಿಳಚೆಕ್ಕೆ, ಹೆರೆಚೆಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಮೊನೆ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.[೯] ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ೧೨ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಂಚಾರು,[೧೦] ಬಾರಕೂರು[೧೧] ಮತ್ತು ಹಾರಾಡಿಯಲ್ಲಿ[೧೨] ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆಗಳು ದೊರಕಿವೆ.[೧೩] ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಶಿಲಾ ತಾಮ್ರಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಚರ್ಟ್ ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿದ ನೀಳ ಚಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕೆನೆವರ್ಣದ ಮಡಕೆ ಬಾಗ ದೊರೆತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದ್ದರೂ[೧೪] ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಅವಶೇಷದಿಂದ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾಗಿ ಎನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗ : ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರದ ಸುವರ್ಣನದಿ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಯಾಣಪುರದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗದ ಅವಶೇಷಗಳು ಪತ್ತೆಯಾಗಿವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಪಡುಸಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗದ ಕೊಡಲಿಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲಾಗಿದೆ. ಕುಂಜಾರುಗಿರಿಯ ಸಮೀಪದ ಗುಡ್ಡದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗದ ನಿವೇಶನವನ್ನು ಡಾ. ಪಿ. ಎನ್ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರು ಶೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕಿರುವ ಕುಂಜಾರುಗಿರಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹರಡಿರುವ ಗುಡ್ಡದ ತುದಿ ಭಾಗವನ್ನು ಪಾಜೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪಾಜೆ ಎಂದರೆ ಪಾದೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಕಲ್ಲುಬೆಟ್ಟ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಡೂ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಕಂದಕದಂತಿರುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನವಶಿಲಾಯುಗದ ಕೊಡಲಿಗಳು ಮತ್ತು ಅದರೊಂದಿಗೆ ಆ ಕಾಲದ ಮಡಿಕೆ ಚೂರುಗಳು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಪದರದಲ್ಲೆ ದೊರೆತಿವೆ. ಈ ಎರಡೂ ವಸ್ತುಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ದೊರೆತಿರುವ ನೂರಾರು ಸ್ಥಳಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪತ್ತೆಯಾಗಿವೆ. ನವಶಿಲಾಯುಗದ ವಸ್ತುಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಹಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪತ್ತೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಕಾಲದ ಮಾನವನ ನೆಲೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಂತಹ ಸ್ಥಳ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಪತ್ತೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕುಂಜಾರುಗಿರಿಯ ಕುರ್ಕಾಲು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನವಶಿಲಾಯುಗದ ಕೊಡಲಿಗಳು ಮತ್ತು

ಅದರೊಂದಿಗೆ ಆ ಕಾಲದ ಮಡಿಕೆ ಚೂರುಗಳು ಈ ಎರಡೂ ವಸ್ತುಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ದೊರೆತಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿ ಕುಂಜಾರುಗಿರಿಯ ಪಾಜೆಯು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ನವಶಿಲಾಯುಗದ ಮಾನವನ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೧೫]

ಕಬ್ಬಿಣ/ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ : ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ಗೋರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆಯೊಂದು ದೊರಕಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಕೆಂಪು ಹೊಳಪುಳ್ಳ ಕಪ್ಪು ಕೆಂಪು ಕೆನೆ ವರ್ಣದ ಮಡಿಕೆ ಭಾಗಗಳು ದೊರೆತಿವೆ.[೧೬] ಉದ್ಯಾವರದ ಗಣಪತಿ ದೇವಾಲಯದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯ ಎಸ್. ಆರ್. ರಾವ್ ಮತ್ತು ಡಾ. ಅ. ಸುಂದರರವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದಾಗಿದ್ದು ಬಹಳ ಹೊಳಪಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳು ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ೩–೧ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಡಾ. ಸುಂದರರವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೧೭]

ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಉಪ್ಪೂರು ಜಾತಬೆಟ್ಟು ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಗುಡಿಯ ಸಮೀಪವಿರುವ ಖಾಸಗಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮನೆ ನಿವೇಶನಕ್ಕಾಗಿ ನೆಲವನ್ನು ಸಮತಟ್ಟುಗೊಳಿಸುವಾಗ ಒಂದು ಕಲ್ಲು ನೆಲಮಟ್ಟದಿಂದ ೨ ಅಡಿ ಆಳದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಅದೊಂದು ಗುಹಾಸಮಾಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರವು ೨ ಅಡಿ ವ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ೪ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದೆ. ಇಡೀ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯ ಆಳ ೪ ಮೀಟರ್‌ಗಳಷ್ಟಿವೆ. ಅದರ ಒಳಗಡೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಮಣ್ಣಿನ ದಿಬ್ಬವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಸುಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಮಡಿಕೆ ಚೂರುಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೆಯ ತೆಳ್ಳಗಿನ ಮತ್ತು ದಪ್ಪದಾದ ಬಾಯಿಯ ಭಾಗ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. ಅದೊಂದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಅಲ್ಲೇ ಸಮೀಪದ ನರನಾಡು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕಾಳು ಸೇರಿಗಾರರ ಖಾಸಗಿ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ದೊರೆತಿದ್ದು ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಉಪ್ಪೂರು ಉಗ್ಗೆಲ್‌ಬೆಟ್ಟಿನ ಕೇದಗೆಜಡ್ಡು ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಾಗಬನದ ವೀರಗಲ್ಲಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಗೋಚರಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಚ್ಚಳಕಲ್ಲಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಕೂಡ ಇದನ್ನು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಉತ್ಖನನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಕನ್ನರ್ಪಾಡಿಯ ಜಯದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಾಲಯದ ಹಿಂಬದಿ ಖಾಸಗಿ ಮನೆ ನಿವೇಶನದಲ್ಲೊಂದು (ಸರ್ವೆ ನಂ.೭೦/೫ಎಪಿಐ) ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಮರವೊಂದನ್ನು ಕಡಿದಾಗ ಮರಬಿದ್ದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿತು. ಮುಚ್ಚಳ ಕಲ್ಲು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯ ಒಳಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಣ್ಣು ಕೂಡ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವು ಹಾನಿಗೊಂಡಿದೆ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಗಿದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಗರದ ಶಾಲೆಯ ಸಮೀಪದ ಮನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಂಗಳವನ್ನು ಅಗೆಯುವಾಗ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಗೋಚರಿಸಿತು. ಅದರ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರವು ೨ ಅಡಿ ವ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ೩ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದ್ದು, ಇಡೀ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯ ಆಳ ೨.೫ ಮೀಟರ್‌ಗಳಷ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅವಶೇಷ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಉಡುಪಿ ಸಮೀಪದ ನಿಟ್ಟೂರಿನ ಅಡಕದ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಪತ್ತೆಯಾಗಿದೆ. ಸ್ಥಳದ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ, ಅಡ್ಕ ಅಂದರೆ ಸಮಾಧಿ ಎಂದರ್ಥ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದು ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಳವೆನ್ನುವುದು ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಕಾಲದ ಹೆಸರು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗದು. ಅಲ್ಲೇ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಕೂಡಾ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಅನಂತರ ಮುಚ್ಚಲಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ನಾಯರಮಠ ಎಂಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಯಾವುದೇ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ಹೊಂದಿರದೆ ಹಾಗೆಯೇ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ೨ ಅಡಿ ವ್ಯಾಸದ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಈ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ೨ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬಾಯಿಯಿಂದ ತಳದ ತನಕ ೬ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿರುವ ಇಂದ್ರಾಳಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ರಸ್ತೆಯ ಮನೆಯ ಪ್ರಕಾರದೊಳಗೆ ಒಂದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಈ ಗೋರಿಗೆ ಮುಚ್ಚಳಕಲ್ಲಿದ್ದು ಅದು ನೆಲಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ೨ ಅಡಿ ಆಳದಲ್ಲಿದೆ. ಅದರ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವು ೧ ಅಡಿ ೧೧ ಇಂಚು ವ್ಯಾಸದಷ್ಟಿದೆ. ಕುತ್ತಿಗೆ ಬಾಗವು ೪ ಅಡಿ ೫ ಇಂಚು ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು ಮೇಲ್ಮೈಯಿಂದ ಒಟ್ಟು ೯ ಅಡಿ ಆಳವಿದೆ. ತಳಭಾಗವು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ೮ ಅಡಿ ೨ ಇಂಚು ವ್ಯಾಸಹೊಂದಿದೆ. ಮುರಕಲ್ಲನ್ನು ಕಡಿದು ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ಈ ಗುಹಾ ಸಮಾದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅವಶೇಷಗಳು ಪತ್ತೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಇಂದ್ರಾಳಿ ರೈಲೆ ನಿಲ್ದಾಣದ ಸಮೀಪ ಗೋಚರಿಸಿದ್ದು ಅದು ಕೂಡಾ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಇಂದ್ರಾಳಿ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೊಡವೂರಿನ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಹಿಂದಿನ ಖಾಸಗಿ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಗೋಚರಿಸಿದ್ದು ಅನಂತರ ಅದನ್ನು

ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಉಡುಪಿಯ ಸಮೀಪದ ಪೆರಂಪಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯೊಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಈಗ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅವಶೇಷಗಳೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಇಂತಹದೇ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಗವಿಯೊಂದನ್ನು ಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈಗ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅವಶೇಷ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಪತ್ತೆಯಾಗಿತ್ತು. ಉಡುಪಿಯಿಂದ ೭ ಕಿಮೀ ದೂರದ ಪಕ್ಕಿಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ೨ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಗಳು ಗೋಚರಿಸಿವೆ. ಮುಚ್ಚಳ ಕಲ್ಲುರಹಿತವಾದ ಒಂದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಳಾಗಿದ್ದು ಮಣ್ಣು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಸಮೀಪದ ಕೆಳಾರ್ಕಳಬೆಟ್ಟಿನ ಕೊಜಕುಳಿಯಲ್ಲಿ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಗೋಚರಿಸಿದ್ದು ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಅವಶೇಷಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿಯಿಂದ ೭ಕಿ.ಮೀ ಪಶ್ಚಿಮದ ಮೂಡುಬೆಟ್ಟುವಿನ ಕೂಡುಮನೆ ಗರಡಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅದರ ಮುಚ್ಚಳಕಲ್ಲು ನೆಲಮಟ್ಟದಿಂದ ೧ಅಡಿ ಆಳದಲ್ಲಿದೆ. ಕುತ್ತಿಗೆ ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಒಳಗಡೆ ಕಸ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮೂಡುಬೆಟ್ಟಿನ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ನೆಲವನ್ನು ಅಗೆದಾಗ ಮೃತಪಾತ್ರೆಯ ಮಡಿಕೆಯ ಅವಶೇಷಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. ಈ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಯ ತುಂಡುಗಳು ಬಹಳ ಮಹತ್ವಾದ್ದಾಗಿದೆ. ಪಕ್ಕದ ನಾಗಬನದ ಸಮೀಪ ಖಾಸಗಿ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯು ಪತ್ತೆಯಾಗಿದ್ದು ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು.

ಉಡುಪಿ ನಗರದ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಗೋರಿಯೊಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಸುಮಾರು ೨ ಮೀಟರ್ ಆಳದ ಈ ಗೋರಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೆಯ ಚೂರುಗಳು ಲಭಿಸಿದವು. ಗೋರಿಯ ತಳಭಾಗ ಸುಮಾರು ೩.೭೫ ಮೀಟರ್ ವ್ಯಾಸದ ಅರ್ಧಗೋಳಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ೬೦ ಸೆಂ.ಮೀ ವ್ಯಾಸದ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಬಹಳ ಒರಟಾದ ಮುಚ್ಚಳದ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಲಾಗಿದ್ದು, ಈ ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ಮೂರು ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಯ ಅವಶೇಷಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿವೆ ಎಂದು ತಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೧೮]

೨.೨.೨. ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಅವಶೇಷಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ: ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಬಾಹ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳು- ಉಡುಪಿಯ ರೈಲ್ವೇ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ, ಉಡುಪಿ ಪೇಟೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾಲೇಜಿನ ಬಳಿ, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಗರ,[೧೯] ಮೂಡನಿಡಂಬೂರು,[೨೦] ಶಿವಳ್ಳಿ, ಕಕ್ಕುಂಜೆ, ಉಪ್ಪೂರು, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಕನ್ನರಪಾಡಿ, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಗರ, ನಾಯರ ಮಠ, ಇಂದ್ರಾಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ, ಕೊಡವೂರು, ಕೆಳಾರ್ಕಳಬೆಟ್ಟು, ಮೂಡುಬೆಟ್ಟು, ಉಗ್ಗೆಲ್‌ಬೆಟ್ಟು, ಪಕ್ಕಿಬೆಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.

ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳು ಮುರಕಲ್ಲು/ಜಂಬಿಗಟ್ಟಿಗೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕೇರಳದ ಪೋರ್ಕಳಂ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ ಅ. ಸುಂದರ ಅವರು ಕೇರಳದಿಂದ ವಾಯುವ್ಯಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಕರಾವಳಿಯತ್ತ ಮುಂದುವರಿದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳು ಒಂದೇ ಕೋಣೆ ಹೊಂದಿದೆ ಮತ್ತು ಮುಚ್ಚಳದ ಕಲ್ಲು ಹೆಚ್ಚು ನಾಜೂಕುಗೊಳಿಸದೆ ಕಚ್ಚಾಕಲ್ಲು ಬಳಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರಾಳಿಯ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯ ಮುಚ್ಚಳದ ಕಲ್ಲು ನೆಲಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಎರಡು ಅಡಿ ಆಳದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಮುಚ್ಚಳ ಕಲ್ಲಿನ ಕೆಳಗಡೆ ೧.೫ ಅಡಿಯಿಂದ ೩ಅಡಿ ವ್ಯಾಸದ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆಯು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ೨ ಅಡಿಯಿಂದ ೬ ಅಡಿಗಳತನಕ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಗುಹೆಗಳ ತಳಭಾಗವು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಮೇಲೆ ಹೋದಂತೆ ಅಂಡಾಕೃತಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರಗಳಾಗಲೀ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳಾಗಲೀ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯವಾದ ಕೇರಳದ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತಹ ಮುರಕಲ್ಲಿನ/ಜಂಬಿಗಟ್ಟಿಗೆಯ ಬೆಂಚುಗಳಾಗಲೀ, ಕಂಬಗಳಾಗಲೀ ಉಡುಪಿಯ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೇರಳದ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿವೆ.

ಬೃಹದಾಕಾರದ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಶವಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹೂಳುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಮೃತ್ಪಾತ್ರೆಯ ಗೋರಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆಯ ನಿಕ್ಷೇಪಗಳಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಲಂಬಾಕೃತಿಯ ಮೃತ್ಪಾತ್ರೆಗಳಿರುವ ಗೋರಿಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗುಂಡು ಅಥವಾ ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆಯ ಶಿಲಾವೃತ್ತಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಚರಣೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಲಾದ ಈ ರೀತಿಯ ಮೃತ್ಪಾತ್ರೆಗೋರಿಗಳನ್ನು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಗಧಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.[೨೧] ಉದ್ಯಾವರದ ಗಣಪತಿ ದೇವಾಲಯದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯ ಎಸ್.ಆರ್. ರಾವ್ ಮತ್ತು ಡಾ. ಅ. ಸುಂದರರರವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿ ನಗರದ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿದ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಗೋರಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೆಯ ಚೂರುಗಳು ಲಭಿಸಿದವು. ಹಾಗಾಗಿ ಅದು ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಮೃತ್‌ಪಾತ್ರೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು.[೨೨] ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೃತ್ಪಾತ್ರೆಗಳೆಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗದು. ಅವುಗಳು ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇಜಾಸ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಉಪ್ಪೂರು ಜಾತಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗುಹಾ ಸಮಾದಿಯೊಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಅದರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಸುಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಮಡಿಕೆ ಚೂರುಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಡಿಕೆಯ ತೆಳ್ಳಗಿನ ಮತ್ತು ದಪ್ಪದಾದ ಬಾಯಿಯ ಭಾಗ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದೊಂದು ಮೃತ್‌ಪಾತ್ರೆ ಸಮಾಧಿಯಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಮೂಡಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಗುಹಾ ಸಮಾಧಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ನೆಲವನ್ನು ಅಗೆದಾಗ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಿಕೆಯ ಅವಶೇಷಗಳು ಲಭಿಸಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಮೃತ್‌ಪಾತ್ರೆ ಸಮಾಧಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾದರೂಕೂಡ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೃತ್‌ಪಾತ್ರೆ ಸಮಾಧಿಯೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಮಡಿಕೆಚೂರುಗಳ ಆಧಾರದಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಚಕ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಮಾನವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿತೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

೨.೩ ಇತಿಹಾಸದ ಆರಂಭಿಕ ಕಾಲ :

ಲಿಖಿತ ಆಕರಗಳು ಲಭ್ಯವಿರದೆ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಕ್ತನ ಆಧಾರಗಳಿಂದಕೂಡಿದ ಕಾಲವು ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸಕಾಲವಾದರೆ ಲಿಖಿತ ಆಧಾರಗಳು ದೊರೆಯುವ ಕಾಲವು ಇತಿಹಾಸಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸಕಾಲ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಂತರವಿದೆ. ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದಿಂದ ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡ ಕಾಲವನ್ನು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ

ಲಭ್ಯವಿರುವ ಆಕರಗಳಿಂದ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೭–೮ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.[೨೩]

ಇಲ್ಲಿನ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕದಂಬ ರಾಜರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿದ್ದರೂ[೨೪] ಅವುಗಳ ನಿಖರತೆಯನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗದು. ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳ ತನಕ ಉಡುಪಿಯು ಆಳುಪರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿತ್ತು. ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು,[೨೫] ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು,[೨೬] ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು,[೨೭] ಹಾಗೂ ಚೋಳರು[೨೮] ಬೇರೆಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಳುಪರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಅವರ ನೇರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಲಿಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಪ್ರಭಾವವು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯು ವಿಜಯನಗರದ ನೇರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜಯನಗರದ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಿಂದ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.

ಉಡುಪಿಯು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೩೩ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉಡುಪಿಯು ಹೊಯ್ಸಳರ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವ ಮೂಲಕ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಇದ್ದಂತಹ ರಾಜಕೀಯ ಏಕಾಂತತೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ನಡೆಸಿ ಅದನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹಾಗಾಗಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿಯ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವ ಕೊನೆಗೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾರ್ವಭೌಮಶಕ್ತಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಏಕಾಂತತೆ ಎನ್ನುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಉಡುಪಿಯು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿದಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಕೃತಿಗಳು ಇದುವರೆಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಳೀಯ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳಾದ 'ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಖಂಡ' ಮತ್ತು 'ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿ'ಗಳು ದಂತಕಥೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಕೂಡ, ಬಹಳ ಇತ್ತೀಚಿನವುಗಳೆಂದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿದೆ.[೨೯]

೨.೪ ಆಳುಪರ ಕಾಲದ ಉಡುಪಿ:

ಉಡುಪಿಯು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಆಳುಪರು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅತೀ ದೀರ್ಘಕಾಲ (ಸುಮಾರು ೯ ಶತಮಾನಗಳು) ಆಳಿದ ಕೀರ್ತಿ ಆಳುಪ ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದು ಭಾರತದ ಇನ್ನಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರದ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ವಂಶದ ಉಗಮ, ಮೂಲ, ಬೆಳವಣಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಖರವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಇನ್ನೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರವು ಮಂಗಳೂರಾಗಿತ್ತೆಂದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೬೬೩ರ ಮರಟೂರು ಶಾಸನದ ಆಧಾರದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೩೦] ಕ್ರಿ. ಶ ೭ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ತನಕ ಆಳುಪವಂಶದ ೩೫ ರಾಜರು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯು ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಮಂಗಳೂರು ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರ ಹಾಗೂ ಬಾರಕೂರು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂಗಳೂರು ಆಳುಪರ ಮೊದಲ ರಾಜದಾನಿಯಾಗಿದ್ದು ನಂತರದ ರಾಜಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ರಾಜದಾನಿಯನ್ನು ಉದ್ಯಾವರಕ್ಕೂ ಅನಂತರ ಬಾರಕೂರಿಗೂ ವರ್ಗಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದ ತನಕ ಉದ್ಯಾವರವು ಆಳುಪರ ರಾಜಧಾನಿಯಗಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ೨ನೆಯ ಆಳುವರಸನ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೧] ಅರಸನು ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೧೧ರ ಆಳುಪ ರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಉದ್ಯಾಪರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಉದ್ಯಾವರದಿಂದ ಆಳುತಿದ್ದಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ.[೩೨] ಅನಂತರ ೧೧ ಮತ್ತು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮಂಗಳೂರು ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಂಗಳೂರು, ಉದ್ಯಾವರ, ಬಾರಕೂರು ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಮಂಗಳೂರು ಕೇಂದ್ರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಉಡುಪಿಯು ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಉಡುಪಿಯು ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೩೩]

ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಆಳೂಪರ ಆಡಳಿತವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಆಡಳಿತಯಿತ್ತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರವು ಆಳೂಪರ ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರವಾದನಂತರ, ಉದ್ಯಾವರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಡೀ

ತುಳುನಾಡಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮವು ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಕ್ರಿ.ಶ ೮ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದತನಕವೂ ಉದ್ಯಾವರವು ಆಳೂಪರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ೫ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರವು ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿನ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವಾಗಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಆಳ್ವಖೇಡದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಆಳುಪರು ಬನವಾಸಿಯ ಕದಂಬರ, ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರ, ಮಾನ್ಯಖೇಟಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ, ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರ, ಅನಂತರ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಹೊಯ್ಸಳರ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಆಳುಪರು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನಾಳಿದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜವಂಶದವರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವಿಜಯನಗರ ರಾಜರ ಆಡಳಿತದ ಮೊದಲು ಬೇರಾವ ರಾಜವಂಶದವರು ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಆಳುಪರು ಇಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆಳುಪರು ಸುಮಾರು ೬ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಭದ್ರ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಉಡುಪಿಯ ಭಾಗವಾಗಿರುವ ಉದ್ಯಾವರವು ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರವು ಹಲವು ರಾಜಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಆಳುಪ ದೊರೆಗಳಾದ ಒಂದನೇ ಆಳುವರಸ, ಹಾಗೂ ೧ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೭೩೦-೭೬೦ರ ತನಕ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನಾಳಿದ ೨ನೆಯ ಆಳುವರಸನು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದ್ದನ್ನೆನ್ನುವ ವಿಚಾರ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಆತನ ಶಾಸನವು[೩೪] ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಉದ್ಯಾವರವು ಅವನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದೂ, ಪೊಂಬುಚ್ಚದಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನೆಂದೂ, 'ಪಟ್ಟಿವೊಡೆಯನ್' ಎನ್ನುವ ಬಿರುದನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನೆಂದೂ ಅದೇ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ೨ನೆಯ ಆಳುವರಸನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳೂ ಸಂಭವಿಸಿದವು.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ದೊರೆ ದಂತಿದುರ್ಗನ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಮನೆತನದವರ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನು ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅವನತಿಯತ್ತ ನೂಕುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದನು. ಇನ್ನೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಪಲ್ಲವರಾಜ ೨ನೆಯ ನಂದಿವರ್ಮನು ತುಳುನಾಡನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಜನೆ ಹಾಕಿದನು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಿತ, ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತಿದ್ದ ೨ನೆಯ ಆಳುವರಸನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ತನ್ನ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಡೆಯಿಂದ ಪಲ್ಲವರ ಕಡೆ ವಾಲಿಸಿದನು ಎನ್ನುವುದು ಆಂದ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಗುಡೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ತಮಿಳು ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೩೫] ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೪೫–೪೬ರ ಪಲ್ಲವ ನಂದಿವರ್ಮನ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದ ನೆಲ್ಲೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಡೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಲ್ಲಂ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ, ಎರಡನೇ ಆಳುವರಸನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂತೆ, ಎರಡನೇ ನಂದಿವರ್ಮನು ತಿರುವಾನ್ಹೂರಿನ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ದೇವರಿಗೆ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವರನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನಗೊಳಿಸಲು ಪಾಂಡ್ಯರಾಜನಾದ ೧ನೆಯ ಜಯಸಿಂಹನು ಪಲ್ಲವರ ಮೇಲೆ ದಾಳಿನಡೆಸಿ ಸೋತನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ೨ನೆಯ ಆಳುವರಸನು ಪಲ್ಲವರಾಜ ೨ನೆಯ ನಂದಿವರ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಮಲ್ಲಂ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದೂ, ಅಲ್ಲದೆ ಪಲ್ಲವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದನು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೩೬] ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ರಾಜರು ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯದಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದ್ದರು.

ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಂತಃಕಲಹ– ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆಳುಪ ಕುಟುಂಬದ ಅಂತಕಲಹದ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳು[೩೭] ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತವೆ. ೨ನೆಯ ಆಳುವರಸನ ಮರಣಾನಂತರ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೬೦) ಅವನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ೨ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನನು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೬೦–೮೦೦) ಪೆರ್ಗುಂಜೆ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಪೊಂಬುಚ್ಚ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳತೊಡಗಿದನು. ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ರಣಸಾಗರನು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೬೦–೮೦೫) ಉದ್ಯಾವರದಿಂದ ತುಳುನಾಡನ್ನು ಆಳತೊಡಗಿದನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಣಸಾಗರನು ತುಳು ನಾಡಿನ ರಾಜನಾದನು ಎನ್ನುವುದು ಅವನ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೩೮] ಈಗಾಗಲೇ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಅಲ್ಲದೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ವಿಸ್ತರಣೆಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದ ೨ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಉದ್ಯಾವರಕ್ಕಿಂತ ಪೊಂಬುಚ್ಚವೇ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲಕರವಾದ

ಪ್ರದೇಶ, ಪೊಂಬುಚ್ಚದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುವುದು ಸುಲಭ ಎನ್ನುವ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಿಂದ ಉದ್ಯಾವರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೊಂಬುಚ್ಚದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದನು.[೩೯] ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ದೊರೆ ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ೩ನೆಯ ಮಗನಾದ ೩ನೆಯ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಕುಪಿತಗೊಂಡ ಹಿರಿಯಮಗ ಕಂಬನು ೧೨ಮಂದಿ ಸಾಮಂತರಾಜರ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಗೋವಿಂದನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಸಾರಿದನು. ಈ ೧೨ಮಂದಿ ಸಾಮಂತರಲ್ಲಿ ಆಳುಪದೊರೆ ೨ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನನು ಒಬ್ಬನು.[೪೦] ಆದರೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ಗೋವಿಂದನು ಈ ೧೨ಮಂದಿ ಸಾಮಂತ ರಾಜರನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದನು, ಆದರೆ ೨ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನನು ೩ನೆಯ ಗೋವಿಂದನ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವಿಷಯ ಮಾವಳಿ ಶಿಲಾ ಶಾಸನದಿಂದ[೪೧] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ದೊರೆ ೩ನೆಯ ಗೋವಿಂದನ ಸಾಮಂತ ರಾಜ ಕದಂಬ ಮಂಡಲದ ರಾಜನಾದ ರಾಜಾದಿತ್ಯನಿಂದ ಸೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತಹ ೨ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನಿಗೆ ಉದ್ಯಾವರಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಲ್ಲದೆ ಬೇರಾವ ದಾರಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.[೪೨]

ನಂತರ ಸುಮಾರು ೨೫ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಆಳುಪ ರಾಜ ಮನೆತನದೊಳಗೆ ೮ ಯುದ್ಧಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದವು. ಮೊದಲು ಸಹೋದರರಾದ ೨ನೇ ಚಿತ್ರವಾಹನ ಹಾಗೂ ರಣಸಾಗರನ ನಡುವೆ ೫ ಯುದ್ಧಗಳು ಸಂಭವಿಸಿ, ೨ನೇ ಚಿತ್ರವಾಹನನು ಹತನಾದನು. ಅನಂತರ ರಣಸಾಗರ ಹಾಗೂ ಶ್ವೇತವಾಹನನ ನಡುವೆ ಎರಡು ಯುದ್ಧಗಳು ನಡೆದು ರಣಸಾಗರನು ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದನು. ಅನಂತರ ಸಹೋದರರ ಮಕ್ಕಳಾದ ಶ್ವೇತವಾಹನ ಹಾಗೂ ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರರ ನಡುವೆ ಒಂದು ಯುದ್ಧ ಸಂಭವಿಸಿ ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನು ಜಯಗಳಿಸಿದನು. ಈ ಅಂತಃಕಲಹದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ಯುದ್ಧಗಳು ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲೇ ಸಂಭವಿಸಿದವು.

ಆಗಲೇ ಉದ್ಯಾವರದಿಂದ ತುಳುನಾಡನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ರಣಸಾಗರನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸಿಂಹಾಸನ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಸಿದ್ದನಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ಪೆರ್ಗುಂಜೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತ ೨ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲವೆಂದುತಿಳಿದ ರಣಸಾಗರನು ಅಣ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ದನಾದನು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಯುದ್ಧವು ಮುಂದಿನ ೨೦-೨೫ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಉದ್ಯಾವರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತುಳುನಾಡಿನೆಲ್ಲಡೆ ಹರಡಿ ಆಳುಪ ಮನೆತನದ ಎರಡು ತಲೆಮಾರುಗಳನ್ನು ಬಲಿತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಶಾಂತಿ ಸಂಕಷ್ಟಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು.[೪೩] ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಹಲವಾರು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಈ

ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿನಿಂತಿವೆ.[೪೪] ಮೊದಲ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತ ರಣಸಾಗರನು ಉದ್ಯಾವರದಿಂದ ಓಡಿಹೋದನು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ೨ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನ (ದರೆಗೀಶನ) ಭಟನಾದ ಕಾಲ್ತಿದೆಯೆಂಬಾತನು ರಣಸಾಗರನ ವಿರುದ್ಧ ಜಯಗಳಿಸಿ ಮರಣವಪ್ಪಿದನು ಎಂದು ಉದ್ಯಾವರದ ವೀರಗಲ್ಲಿನಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೪೫] ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ರಣಸಾಗರನು, ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ೨ನೆಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಾಹನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಣಸಾಗರ ಭಟನಾದ ನಾಗಮ್ಮ ಶೂದ್ರಕನು ರಣರಂಗದಲ್ಲೇ ತೀರಿಕೊಂಡನು. ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ರಣಸಾಗರನು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋಗಿ ಉದ್ಯಾವರಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆಹಾಕಿದನು. ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೂರನೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಾಹನನದ್ದೇ ಮೇಲುಗೈಯಾಯಿತು. ಕೆಲವೇ ಸಮಯದ ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕನೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಣಸಾಗರನು ಚಿತ್ರವಾಹನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಉದ್ಯಾವರವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ನಡೆದ ಇನ್ನೊಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ೨ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನನು ಹತನಾದನು.[೪೬] ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಶಾಂತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ೨ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನ ಮಗನಿದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಶ್ವೇತವಾಹನನು ತಾನೇ ತುಳುನಾಡಿನ ಅರಸನೆಂದು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಉದ್ಯಾವರದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿದನು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತವಾಹನನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ನಡೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಣಸಾಗರನು ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದನು. ಶ್ವೇತವಾಹನನಿಗೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿ ರಣಸಾಗರನ ಮಗ ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು.[೪೭]

ಶ್ವೇತವಾಹನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೦೫-೮೧೦) ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನು ತಾನೇ ತುಳುನಾಡಿನ ನಿಜವಾದ ರಾಜನೆಂದು 'ಧರೆಗೀಶ' ಎಂಬ ಬಿರುದಿನೊಂದಿಗೆ ಉದ್ಯಾವರದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ರಾಜಧಾನಿ ಉದ್ಯಾವರದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆಸಿದನು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತವಾಹನ ಮರಣವಪ್ಪಿದನು. ಅವನ ಮರಣದೊಂದಿಗೆ ಆಳುಪ ವಂಶದ ಆಂತರಿಕ ಯುದ್ಧವು ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು.[೪೮] ಹಾಗೂ ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿ ಉದ್ಯಾವರಗಳಲ್ಲಿನ ಜನರಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಮೃದ್ಧಿ ಲಭಿಸಿತು. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳ ಬದಲಾಗಿ ದಾನ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಿನಿಂದೀಚೆಗಿನ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದ ಕಾಲವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಆಳುಪರ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯುಗವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾಗಿದೆಯಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೪೯] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಳುಪ ಮನೆತನದ ಈ ಯುದ್ಧಗಳು ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತೆನ್ನುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ ಮಾರಮ್ಮ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೮೪೦–೭೦): ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನ ಅನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಪಾಂಡ್ಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಆಳುವರಸನೆಂಬ ಇತರ ಹೆಸರುಗಳು 'ಪರಮೇಶ್ವರ', 'ಅಧಿರಾಜರಾಜ' ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದುವೆಂದು ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅವನ ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.[೫೦] ವಿಮಳಾದಿತ್ಯನು ಮಾರಮ್ಮನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಗಿ ಶಾಂತಿಯುತ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದನು. ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಯುದ್ಧಗಳು ಸಂಬವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವನ ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಸುನೀಗಿದನೆಂದು ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನದಿಂದ[೫೧] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ದೊರೆ ೨ನೆಯ ಕೃಷ್ಣನು ಆಳುಪರ ಮೇಲೆ ದಾಳಿನಡೆಸಿದ್ದು, ವಿಮಲಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಮೇಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ[೫೨] ಉಡುಪಿಯೂ ಆತನ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಯಾವುದೇ ಕುರುಹುಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ತುಳುನಾಡನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ದೊರೆ ೨ನೆಯ ಕೃಷ್ಣನು ವಿಮಳಾದಿತ್ಯನ ಮಗನಿದ್ದಿರಬಹುದಾದ ರಣಂಜಯನನ್ನು ಆಳುಪ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರಾದಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಿ ಇಂದಪ್ಪಯ್ಯನನ್ನು ಅಳ್ವಖೇಡ ೬೦೦೦ದ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದನು.[೫೩]

ಕುಂದವರ್ಮನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೫೦–೯೮೦): ಕುಂದವರ್ಮನ ಕಾಲದಿಂದ ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಮಧ್ಯಯುಗೀನ ಇತಿಹಾಸವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಈತನ ಕಾಲ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಕುಂದವರ್ಮನ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲ ನಿರ್ದೇಶಿತ ದಾಖಲೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಆಕಾಲದಿಂದ ಇತರ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜೈನ ದರ್ಮಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂದರೆ ಕುಂದವರ್ಮನ ಕಾಲದಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆ ಕಾಲದ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆ ಎಂದರೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಚೋಳರ ಆಕ್ರಮಣ. ಯುವರಾಜ ರಾಜೇಂದ್ರಚೋಳನು ತುಳುನಾಡನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಾರಕೂರಿನ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಚೌಳಿಯ ಕೇರಿ ಅಥವಾ ಚೋಳಿಯ ಕೇರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದ್ದು[೫೪] ಈಗಲೂ ಆ ಹೆಸರು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಚೋಳರ ಆಕ್ರಮಣ ನಡೆಸಿದರೂ ಕೂಡ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಅದು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರದಿಂದ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಳೂಪದೊರೆ ಪಟ್ಟಿಯೊಡೆಯ ಅಥವಾ ೫ನೆಯ ಆಳುವರಸನು ಚಾಲುಕ್ಯ ೬ನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಸಾಮಂತನಾದ ಗೋವೆಯ ಕದಂಬರಾಜ

೧ನೆಯ ಜಯಕೇಶಿಯಿಂದ ಸೋಲಲ್ಪಟ್ಟು, ಚಾಲುಕ್ಯ ೬ನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅದಿಪತ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಕೂಡ, ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಪಾಂಡ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯೊಡೆಯನ ಅನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕವಿಆಳುಪೇಂದ್ರನು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೦-೬೦) ಬಾರಹಕನ್ಯಾಪುರ(ಬಾರಕೂರು)ವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಈತನ ಕಾಲದ ಅನಂತರ ಉದ್ಯಾವರದ ರಾಜಕೀಯ ಮಹತ್ವ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಘಟನೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಆ ಕಾಲದ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೭೫-೧೨೯೨)ಯ ಶಾಸನಗಳು ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.[೫೫] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೯೧ರ ಆಳುಪ ರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಉದ್ಯಾವರದಿಂದ ಆಳುತಿದ್ದಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ.[೫೬] ಹಾಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೯೧ರ ತನಕವೂ ಉದ್ಯಾವರವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಅನಂತರ ಆಳುಪ ವಂಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದಾಗಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಾರಹಕನ್ಯಾಪುರ ಮತು ಮಂಗಳಾಪುರಗಳಾಗಿ ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿಸಿದಳು.[೫೭] ಹಾಗಾಗಿ ಬಾರಹಕನ್ಯಾಪುರ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳಾಪುರಗಳು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨೯೧ರ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೮] ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ಉದಯಪುರದಿಂದ ಆಕೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಾಗಲೇ ಅಳೂಪರು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಉದಿಯಾಪುರದಿಂದ ಬಾರಹಕನ್ಯಾಪುರ ಅಥವಾ ಈಗಿನ ಬಾರಕೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿಕೊಂಡ ಉಲ್ಲೇಖ ಇತರ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೂಕೂಡ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨೯೧ರಲ್ಲಿ ಉದಯಪುರದಿಂದ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿ ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಎನ್ನುವ ಮೇಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಉದಯಾಪುರವು ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಶಾಸನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉದಯಪುರವು ಆಳೂಪರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಸುವ ಕೊನೆಯ ಶಾಸನ ಇದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ತನಕವೂ ಉದ್ಯಾವರವು ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ೩ನೆಯ ಬಲ್ಲಾಳನು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೩೬ರ ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಪಟ್ಟದ ಪಿರಿಯರಸಿ ಚಿಕ್ಕಾಯಿತಾಯಿಯ ಉಡುಪಿ ಬೈಲೂರಿನ

ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.[೫೯] ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ 'ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಹೊಯಿಸಣ ಶ್ರೀ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ ದೇವರಸರ ಪಟ್ಟದ ಪಿರಿಯರಸಿ ಕಿಕ್ಕಾಯಿತಾಯಿಯರ ಶ್ರೀಪಾದ ಸಂನಿದಾನದಲು ಬಾರಕೂರ ನಖರದ.. ಶಿವಳಿಯ ಗ್ರಾಮದ.. ಆದಿವಾಸದೊಳಗೆ ಮೂಡಿಲ್ಲರ ನಾಲ್ಕೊರೊಳಗಣ ಬಯಲೂರಿಂಗೆ..... ಗ್ರಾಮ ಮರಿಯಾದೆಯಲು ಬಂದಂಥಾ ಸಮುದಾಯ ಬೆಡುಂಗೊಳು ವೊಸಗೆ ಅನಾಯ ವೊದಲಾಗಿ ಕಿಕ್ಕಾಯಿ ತಾಯಿಯರು ವಾಸುದೇವ ಮೂಡಿಲವರಿಗೆ ಕೊಟರು..'ಎಂದಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಡಳಿತ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಡಳಿತ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದುದ್ದುದು ಬಾರಕೂರು ಪರಿಸರದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.[೬೦] ಆದರೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಡಳಿತದ ಗುರುತು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

೨.೫ ವಿಜಯನಗರ–ಕೆಳದಿ ಕಾಲದ ಉಡುಪಿ:

ಹೊಯ್ಸಳರ ಪತನಾನಂತರ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೩೬ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಬಲಿಷ್ಟವಾಗುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಅವರು ತುಳುನಾಡನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡರು.[೬೧] ಆಳುಪರ ಅಧಿಕಾರ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ವಿಜಯನಗರದ ಅಧಿಕಾರ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಅವರು ಬಾರಕೂರು, ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರು ತುಳುನಾಡನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉತ್ತರ ಯಾವುದೇ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿಜಯನಗರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಯುದ್ಧಾಶ್ವಗಳನ್ನು ಪರ್ಷಿಯಾ ಮತ್ತು ಅರಬ್ ದೇಶಗಳಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗದ ಸಂಪರ್ಕದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಕೆಲವು ಪ್ರಾಕೃತಿಕವಾದ ಬಂದರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಮಲ್ಪೆ, ಮಂಗಳೂರು, ಬಾರಕೂರು, ಭಟ್ಕಳ, ಹೊನ್ನಾವರ, ಬಸರೂರುಗಳಂತಹ ರೇವು ಪಟ್ಟಣಗಳು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರು, ತುಳುನಾಡನ್ನು ಮಂಗಳೂರು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡರು.[೬೨] ಅವರೇ ನೇಮಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಮೂಲಕ ಈ ಎರಡು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಿದರು. ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಟರ ವಿರುದ್ಧ ಅಸಮಧಾನದಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ತುಂಡರಸರು ದಂಗೆ ಏಳುತಿದ್ದುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಉಡುಪಿಯು ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಬಾರಕೂರು ಕೇಂದ್ರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿತ್ತು.

ಉಡುಪಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗೆ ಅಂದರೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಮಂಗಳೂರು ಹಾಗೂ ಬಾರಕೂರುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ.[೬೩] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೫೭ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ವೀರಹರಿಹರ ಶಾಸನ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.[೬೪] ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮಹಾದೇವರಿಗೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯ ವಿವರಗಳಿವೆ.

ಅಲ್ಲದೆ ಬಾರಕೂರಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೬೫] ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ಬಾರಕೂರಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಉಡುಪಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಾರಕೂರಿನ ಎರಡನೆಯ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾದ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಗೋಪರ ಒಡೆಯನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೬–೧೩೭೩) ಉಲ್ಲೇಖವು ಉಡುಪಿಯ ಪಲಿಮಾರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೬] ಅರಸ ಬುಕ್ಕ ಒಡೆಯ, ಕಿನ್ನಿಕ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಲಖಾದೇವಿಅವ್ವಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೬ರ ಉಡುಪಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ[೬೭] ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಾರ್ಥ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಗಡಿಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಉಡುಪಿಯ ಸೇನಬೋವನಿಗೆ ವಹಿಸಿದ ವಿವರಗಳಿವೆ.

ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಜಕ್ಕಣ್ಣ ಒಡೆಯರ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೮೨–೧೩೮೧ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೮೬) ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೮೩ರ ಸಾಸ್ತಾವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೮] ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ ಶಿವನಿಡಂಬೂರ ಎಂಬಾತನ ತಂದೆ ಅಣ್ಣನಿಡಂಬೂರ ರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಪೆಜಮಂಗೂರು ಕತ್ಯಹಾಡಿ ಮತ್ತು ಯಳುದಂಪಳಿ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ನೀಡಬೇಕಾಗಿರುವ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಪರಿಹಾರರೂಪವಾಗಿ ನೀಡಿದ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಶಿವನಿಡಂಬೂರನು ಇಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಈ ಶಾಸನದ ಆಧಾರದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಜಕಾರ್ಯನಿಮಿತ್ತ ಸತ್ತವರಿಗೆ ವಿಜಯನಗರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯನು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೮೬, ೧೩೮೭-೯೦, ೧೩೯೫-೯೬) ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೯೪ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟಮಿ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ದರುಶನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ಭೂದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂದಾನದ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ಬೋಜನ ಶಾಲೆಯಿದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ದಾನವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯನ್ನು ಮಂಡಲದವರು, ನಿಡುಂಬುರವರು, ಗ್ರಾಮದೇವರು ಮತ್ತು ಸೇನಬೋವರಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನವೊಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೧೯] ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಯಾದವೇಂದ್ರ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಇದೆ. ಅದೇ ಶಾಸನವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ದೇವರ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯಿರುವ ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಕಂಚಿನ ತುಳಸಿ ವೃಂದಾವನವನ್ನು ಹಾಕಿಸಿದ್ದನೆಂದೂ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈತನು ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರು ರಾಜ್ಯಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿದ್ದ ಅಲ್ಲದೆ ಎರಡು ಬಾರಿ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿದ್ದ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೯೪ರ ದಾನ ಶಾಸನವು[೨೦] ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಶಂಕರ ದೇವನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೯೪-೯೫ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೧೨-೨೦) ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೯೫ರ ೩ನೆಯ ಹರಿಹರನ ಶಾಸನವು[೨೧] ಈತನನ್ನು ಹೆಗ್ಗಡೆ ಶಂಕರಸ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಶಿವಳಿಯ ಮೂಡೆಲನಿಡುಂಬರ ಗ್ರಾಮದ ಮಧ್ಯದ ಉಡುಪಿನ ಸ್ಥಾನದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಅಮೃತಪಡಿ ನಂದಾದೀಪ್ತಿಗೆ ನೀಡಲಾದ ಭೂ ದಾನವನ್ನು ಈ ಶಾಸನವು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಅಮೃತ ಪಡಿ, ನಂದಾದೀಪದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗಿಕೊಂಡ ಗದ್ದೆಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಹೆಸರಿನ ಗದ್ದೆಗಳ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯವರ ವಿವರಗಳೂ ಇವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಬಯಲುಗದ್ದೆ ಗೇಣಿಯಿಂದ ಬಂದ ಆದಾಯದಿಂದ ಪಾಯಸ, ಮೊಸರೋಗರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ದಿನಂಪ್ರತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸುವ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯನ್ನು 'ಎಂಟು ಮಂದಿ ಪಾರುಪತ್ತಿನವರಿಗೆ' ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಮರಗಳ ಹೆಸರು ಕೂಡ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಶಿವಳ್ಳಿಯು ಹಲವು ಉಪಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತಹ ಬೃಹತ್‌ಗ್ರಾಮ. ಮೂಡನಿಡಂಬೂರು, ಬನ್ನಂಜೆ, ಕೊಡವೂರು, ಬೈಲೂರು, ಸಗುರಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಈಗಿನ ಕಲ್ಸಂಕ ಕಡಿಯಾಳಿ, ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ, ಮಲ್ಲಂಪಳ್ಳಿ, ನಯಂಪಳ್ಳಿ ಕರಂಬಳ್ಳಿ, ಗುಂಡಿಬೈಲು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದವು. ಇದು ಶಿವಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಸೂಚಿತುತ್ತದೆ. ಬಲು ಮುಖ್ಯ

ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳ ಒಂದು ಗುಚ್ಛಕ್ಕೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗದ್ದೆಗಳ, ಮರಗಳ, ಸಮುದಾಯಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೨ರ ವಿಜಯನಗರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ದೇವರಾಯ ಮಹಾರಾಯರ ಕಾಲದ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಒಡೆಯನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೧೮–೧೪೩೭, ೧೪೩೫ ೧೪೪೦) ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨೨] ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಶಿವಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ನಡೆಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ದಾಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿಯೂ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಮೆಯ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟಗೊಂಡು ಪೂಜೆಪುರಸ್ಕಾರಗಳು ನಿಂತುಹೋದ ಕುರಿತಂತೆ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ನೊಂದ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಜನರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಬಾರಕೂರು ನಗರದ 'ಕಟ್ಟಳೆಯವರು' ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನವಿಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅದರಂತೆ, ಜನರ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾದ ಸಿಂಗರಸ ಒಡೆಯನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಆದರೆ ಈ ದಾಳಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೨ರ ಬಾರಕೂರಿನ ಶಾಸನ[೨೩]ದಲ್ಲಿಯೂಕೂಡ ಉಡುಪಿ ದೇವರ ದೇವಸ್ವದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಸಿಂಗರಸ ಒಡೆಯನ ಅನಂತರ ವಿಠರಸ ಒಡೆಯನು ಬಾರಕೂರು ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರು ರಾಜ್ಯಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ವಿಠರಸ ಒಡೆಯನ ಕಾಲದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೨೪ರ ಚೊಕ್ಕಾಡಿ ಶಾಸನವು[೨೪] ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭೂವಿವಾದವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಹೊಲದ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ, ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರೂ, ನಖರ, ಹಂಜಮಾನರೂ ನಿಡುಂಬೂರರು, ಮಾಡಿಲರು ಮತ್ತು ಅರುವರು ಬಲ್ಲಾಳರೂ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರ ಪರವಾಗಿ ತೀರ್ಪುನೀಡಿದ ವಿವರ ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೨೫ರ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನವು[೨೫] ವಿಠರಸನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಾಜಕೀಯ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದೆ. ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ಪಾಳೆಗಾರರ ಮನೆತನಗಳಾದ ಕುಂದ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಮರ್ದ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಮತ್ತು ಕಿನ್ನಿಕ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಪರಸ್ಪರ ಕಾದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಕಿಸಿದಂತೆ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಈ ಮೂವರು ಪಾಳೆಗಾರರು, ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಹಿಹಾಕಿ, ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ದಾಳಿಮಾಡದೆ, ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ನಡೆದು ಕೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರ ಹೊರಗಿನವರ ದಾಳಿಯಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು

ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಅರಿತುಕೊಂಡಂತಹ ಉಲ್ಲೇಖ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸದೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಶಾಸನವು, ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ದುರ್ಬಲತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇತ್ತ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿದ್ದ ಹೊನ್ನಕಳಸನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಗನುಗುಣವಾದ ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ, ರಾಜಪರಮೇಶ್ವರ, ವೀರಪ್ರತಾಪ ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೭೬] ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿನ ರಾಜಕೀಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯಲು ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ಕೆಲವು ತುಂಡರಸರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಕುಂದಹೆಗ್ಗಡೆ ಮನೆತನದ ಶಂಕರೊಡೆಯ ಮತ್ತು ಮುದ್ದಹೆಗ್ಗಡೆ ಮನೆತನದ ತಿರುಮಲೆ ಅರಸು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೪೯ರಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಒಬ್ಬರ ವಿರುದ್ಧ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೊರಾಡದೇ, ಮೂರನೆಯವರು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಳು, ಅಂಬು, ಅರಿ, ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತು ಸಹಕರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮಾಹಿತಿ ಕಾಪು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲೂರು ಶಾಸನಗಳಿಂದ[೭೭] ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೭೫ರಲ್ಲಿ ವಿಠರಸನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಾಜಕೀಯ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಶಾಸನವು ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಒಪ್ಪಂದವು ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ತುಳುವ ವಂಶದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ ಶಾಸನ[೭೮] ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ ವಿನಾಯಕ ದೇವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ನಿಜಂಕೂರು ದೈವದ ನಿತ್ಯ ನಂದಾದೀವಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಂದಳಿಕೆ ದೈವ ಹಾಗೂ ನಿಜಂಕೂರು ದೈವಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದು ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿದ್ದ ರತ್ನಪ್ಪ ಒಡೆಯ ಅನಂತರ ಬಾರಕೂರು ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರು ಎರಡೂ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾದ. ರತ್ನಪ್ಪ ಒಡೆಯನ ಮಗ ವಿಜಯಪ್ಪ ಒಡೆಯನ ಪುತ್ತಿಗೆಯೆ ಶಾಸನವು[೭೯] ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೦] ಒಡೆವೂರು (ಉದಿಯಾವರ) ಭೂಮಿ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ 'ಭೂತ ಪಾಂಡ್ಯನ ಜತಿಗಲ್ಲಿಂ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಾರಕೂರಿನ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ, ಪಾಡ್ದನಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಾಳ ಪಾಂಡ್ಯನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಅಳಿಯ ಕಟ್ಟಿನ ಪದ್ಧತಿಯು ಭೂತಾಳ ಪಾಂಡ್ಯನ

ಕಾಲದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತೆಂದು ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈಗಿರುವ ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಭೂತಪಾಂಡ್ಯ ಯಾರೆಂದು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪಾಳೆಗಾರರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಒಡಂಬಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಚುರುಕುಗೊಂಡದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ದಂಗೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರವು ಅವನತಿಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಅದರ ಪಾಳೆಗಾರರು ಹೆಚ್ಚು ಬಲಶಾಲಿಗಳಾಗಲಾರಂಬಿಸಿದರು. ಇತ್ತ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸ್ಥಳೀಯ ತುಂಡರಸರುಗಳೂ ವಿಜಯನಗರದ ವಿರುದ್ಧ ದಂಗೆ ಏಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ದಂಗೆಗಳನ್ನು ದಮನಗೊಳಿಸಲು, ಕೆಳದಿಯ ಸದಾಶಿವನಾಯಕನು ವಿಜಯನಗರ ರಾಜರಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದನು. ಹಾಗಾಗಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೫೦ರ ವೇಳೆಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸದಾಶಿವರಾಯನು ತುಳುನಾಡನ್ನು ಕೆಳದಿ ಸದಾಶಿವ ನಾಯಕನಿಗೆ ಅಮರಮಾಗಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದನು.[೮೧] ವಿಜಯನಗರದ ಪತನಾನಂತರ ತುಳುನಾಡಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ಕೆಳದಿನಾಯಕರ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಉಡುಪಿಯ ಕಾಪುವಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೫೬ರ ಕೆಳದಿ ಸದಾಶಿವನಾಯಕನ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ವೀರಪ್ರತಾಪ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಳಿಯ ರಾಮರಾಯ ಇಬ್ಬರೂ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ವಿವರಗಳಿವೆ.[೮೨] ಸದಾಶಿವ ನಾಯಕನು ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅನಂತರ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕನು ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯನಾದನು. ಅನಂತರ ಈ ಪ್ರದೇಶ ಶಿವಪ್ಪನಾಯಕನ ಬಿಗಿಹಿಡಿತದಲ್ಲಿದ್ದು ಆತನು ಕಾರಾವಳಿಯ ಅಧಿಪತಿಯಾದನು.[೮೩] ಹಾಗಾಗಿ ತುಳುನಾಡಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ಕೆಳದಿ ಸದಾಶಿವನಾಯಕನೇ ನೇಮಿಸತೊಡಗಿದನು. ಕೆಳದಿ ವಂಶದ ಕೆಲವು ಅರಸರ ಶಾಸನಗಳು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಅದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳು ದಾನಶಾಸನಗಳಾಗಿದ್ದು, ರಾಜಕೀಯ ಘಟನೆಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಆಡಳಿತವು ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕಿಂತ ಬಿಗಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಆಡಳಿತೆಯ ಕಠಿಣತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅನೇಕ ಅರಸುಮನೆತನಗಳು ಮೂಲೆಪಾಲಾದವು. ಇನ್ನುಳಿದವುಗಳು ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂಗವಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಆಳಿಕೊಂಡು ಬಂದವು. ಯುರೋಪಿಯನ್ನರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮರಾಠರ ದಾಳಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಇಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾದ ನಾಯಕರನ್ನು ತಮ್ಮ

ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ, ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಇರಿಸಿದರು. ಆದರೂ ತುಳು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕ ಆಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರು ನೇಮಿಸಿದ್ದ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗವೇ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿತ್ತೆಂದು ಆ ಕಾಲದ ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿದೇಶೀ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ವರದಿಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.[೮೪] ಈ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿಗೆ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶವು ಒಳಗಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕನು ಬಾರಕೂರ ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ದಾನಬಿಟ್ಟಿರುವ ವಿವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಎರಡು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.[೮೫] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೧೪ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ವೀರಪ್ರತಾಪ ವೆಂಕಟಪತಿದೇವ ಮಹಾರಾಯರು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವರ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ನಾಯಕರು ತುಳು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಮೂರು ಕಳಶವನ್ನು ಮಠದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿದ ಕುರಿತು ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನವು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.[೮೬] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೯ನೇ ಬಹುಧಾನ್ಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲು ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕರ ಪೌತ್ರರೂ, ಭದ್ರಪ್ಪನಾಯಕರ ಪುತ್ರರಾದ ವೀರಭದ್ರ ನಾಯಕರು ಕೋಳಾರದ ಕೋನಪನಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ಕ್ರಯವಾಗಿ ೧೦೦ ವರಹವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾರಕೂರು ಹೋಬಳಿ ಶಿವಳ್ಳಿ ಸೀಮೆ ಒಳಗೆ ಬಿಟ್ಟ ದಾನದ ವಿವರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.[೮೭] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೪೪ರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಕೆಳದಿಯ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಚನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯವರು ದಾನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಭೂಮಿಯ ವಿವರವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಂಗಮಮಠಕ್ಕೂ ಕೆಳದಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ದಾಖಲೆಗಳು ಆ ಮಠದಲ್ಲಿವೆ.[೮೮]

ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಕೆಳದಿ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಾಮಂಜೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ದಾನದ ವಿವರವಿದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ಜನಪಳ್ಳಿ ಕೋನಪ್ಪನು ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ೧೨ರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಲಕ್ಷ ದೀಪಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ರಥೋತ್ಸವ ಮುಂತಾದ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭೂದಾನ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಸಂಬಂಧ ವಾಮಂಜೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ದಾನದ ವಿವರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಮೊದಲನೇ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ.[೮೯] ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಡಂಬೂರಿನ ಬಲ್ಲಾಳನು ಶಿವಳ್ಳಿ, ಕಿದಿಯೂರು, ಅಂಬಲಪಾಡಿ, ಪುತ್ತೂರು, ಕಿದಿಯೂರು

ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೧] ಉಡುಪಿಯ ಮೂಡುಬೆಟ್ಟು, ಮಣಿಪುರ, ಅಲೆವೂರುಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲಾಳನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ಸಾಮಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರು ಕೆಳದಿ ಅರಸರಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.[೧೧] ೧೭೬೩ರಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಪತನವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೈದರಾಲಿ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಗ ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಆಗಮನವಾಯಿತು.[೧೨] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೯೯ ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ವಶವಾಯಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾರವಾರದಿಂದ ಮಲಬಾರ್ ಗಡಿಯತನಕದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಒಂದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕೆನರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯೆಂದು ಬ್ರಿಟಿಷರು ಕರೆದರು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಮದ್ರಾಸು ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದರು.[೧೩]

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

೧. ಜಿಲಾನಿ, ಎಸ್. ಎ., (ಸಂ), 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್', ಬೆಂಗಳೂರು ೨೦೧೧, ಪು. ೯.

೨. Busnur Manjunath, Geoarchaeology of Central West Coast of India, Space,Time, Place : BAR International Series 2118, -1010, Ed: Maurizo Forte & Others P.301-303.

೩. SII.., Vol. VII, No. 306.

೪. Ramesh, K.V., 'A History of South Kanara', 1970. P. 150-151.

೫. 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್', ೨೦೧೦ ಪು. ೯–೧೧.

೬. ಅದೇ. ಪು. ೧೨–೧೩.

೭. ಅದೇ. ಪು. ೨೦.

೮. Busnur Manjunath, Geoarchaeology of Central West Coast of India, Space,Time, Place : BAR International Series 2118, -1010, Ed: Maurizo Forte & Others P.301-303.

೯. ಸಿ.ಬಿ. ಪಾಟೀಲ್, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ, 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಪು. ೧೩.

೧೦. ಕೆ.ಬಿ. ಶಿವತಾರಕ್ 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ಯರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು'; ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧. ಪು. ೩೬.

೧೧. 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ಯರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು', ಪು. ೨೭.

೧೨. 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ಯರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು', ಪು. ೩೦.

೧೩. 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ಯರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು', ಪು. ೧೫.

೧೪. 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ಯರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು', ಪು..೨೩.

೧೫. ಪಿ.ಎನ್.ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, 'ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ' ಸಂ.೨೦, ೨೦೦೫. ಪು ೩೯೦–೩೯೧.

೧೬. 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ಯರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು', ಪು. ೨೩.

೧೭. ಸುಂದರ ಅ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಚೀನತಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅವಶೇಷಗಳು, 'ಸುದರ್ಶನ' ಡಾ. ಮಾಧವ ಪೈ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥ. ಪು. ೧೦೧

೧೮. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಚೀನತಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅವಶೇಷಗಳು, ಪು. ೧೦೧

೧೯. ಪತ್ರಿಕಾ ವರದಿ ಉದಯವಾಣಿ–೨೮ ಸೆಪ್ಟಂಬರ್. ೧೯೯೮.

೨೦. ಡಾ. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್ ತೌಳವ, ೧೯೯೭ ಪು. ೧೩–೨೩)

೨೧. ಎ. ಜಗನ್ನಥ್, 'ದಕ್ಷಿಣ ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಪುರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು', 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಪು. ೩೫.

೨೨. ಸುದರ್ಶನ', ಪು. ೧೦೧.

೨೩. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಪು. ೧೨–೧೪.

೨೪. Nagendra Rao, 'Historical Tradition of South Canara and Brahmanical Groups:A Study of Grama Paddhatiand Sahyadri Khanda'.

೨೫. Karnataka Inscriptions, Vol. No. 35-36, 11-39, SII., Vol. VII. No. 349.

೨೬. 'ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ', Vol. VIII, Sb. 10, ರಮೇಶ್ ಕೆ. ವಿ, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ' ಪು. ೫೪.

೨೭. Ramesh, K.V., 'A History of South Kanara', 1970. P. 106-108.

೨೮. ಅದೇ P. 101-103.

೨೯. Ramesh K.V., 'A History of South Kanara' 1970. P.XVI.

೩೦. Ramesh K.V., 'A History of South Kanara' 1970. P.47.

೩೧. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮ ಪು. ೧೫–೧೬.

೩೨. ARSIE 1968-69 no. 104, ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನ ಸಮೀಕ್ಷೆ – ಬೆಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ. ೧೯೭೧, ಪು. ೪೭.

೩೩. SII., Vol. VII. No.284, 'ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ', Vol., IX. P. 20-21, 22, 23-24, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮ ಪು. 12–14.

೩೪. SII., Vol. VII. No.279.

೩೫. Nellore District Inscriptions, Vol. I, pp. 429-430.

೩೬. ರಮೇಶ್, ಕೆ. ವಿ, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ', ೧೯೬೮. ಪು. ೩೫.

೩೭. Ep. Ind. Vol., IX. PP. 18-19, P. 19, Gururaja Bhat, P., 'Milagres College Magazine', 1971, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಪು. 20–36, SII., Vol. VII. No.293, 294, SII., Vol. IX, Part I, No. 392.

೩೮. ರಮೇಶ್ ಕೆ. ವಿ, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ' 1968. ಪು. ೩೬.

೩೯. ಅದೇ. ಪು. ೩೬–೩೭.

೪೦. ಅದೇ. ಪು. ೩೭.

೪೧. 'ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ', Vol. VIII., Sb. 10.

೪೨. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ' ೧೯೬೮. ಪು. ೩೭–೩೮.

೪೩. ಅದೇ. ಪು. ೩೮.

೪೪. Epi. Ind. Vol., IX p. 15-24, SII., Vol. VII., No 291, 293, 294, Vol. IX., Part I. No 392, ARISE 1928-29 No. 505.

೪೫. Epi. Ind., Vol. IX., P. 17-18.

೪೬. ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ, ೧೯೬೮. ಪು. ೩೮–೩೯.

೪೭. ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ, ೧೯೬೮. ಪು. ೩೯–೪೦.

೪೮. ಅದೇ. ಪು. ೪೦.

೪೯. ಅದೇ. ಪು. ೪೦.

೫೦. Epi. Ind. Vol., IX, P. 22-23, SII., Vol. VII. No.283.

೫೧. SII., Vol. VII. No.307.

೫೨. ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ, ೧೯೬೮. ಪು. ೪೨.

೫೩. ARISE., 1943-44, BK. No. 26.

೫೪. ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ, ೧೯೬೮. ಪು. ೫೦–೫೧.

೫೫. SII., Vol. XXVII. No. 218, 220, 221.

೫೬. ARSIE 1968-69 no. 104, ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಕೆ.ವಿ.ಆರ್., – ಬೆಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ. ೧೯೭೧, ಪು. ೪೭.

೫೭ ARSIE., 1928-29, No. 491.

೫೮. ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನ ಸಮೀಕ್ಷೆ– ಪು. ೪೭.,

೫೯. SII., Vol. XXVII, No. 39.

೬೦. SII., Vol. VII. No. 312, 332, 336, 338, 341.

೬೧. Ramesh, K.V., 'A History of South Kanara', 1970. P. 150.

೬೨. 'A History of South Kanara', 1970. P. 150-151.

೬೩. SII., Vol. XXVII, No. 42, 43, 44, 45, 49.

೬೪. SII., Vol. VII. No. 303

೬೫. SII., Vol. VII. No. 305.

೬೬. SII., Vol. VII. No. 268.

೬೭. SII., Vol. VII. No. 306.

೬೮. ವಸಂತ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಿ., 'ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವದ ಉಡುಪಿ ತಾ. ಶಾಸನಗಳು' ೧೯೯೫. ಪು. ೨೧.

೬೯. SII., Vol. VII. No. 305.

೭೦. SII., Vol. VII. No.356.

೭೧. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಸಂ. 1. ಪು. ೧೩೩-೧೩೭.

೭೨. SII., Vol. VII. No. 296.

೭೩. SII., Vol. VII. No. 372.

೭೪. SII., Vol. XXVII, No. 146, 147, ARSIE., 1929-30 No. 579.

೭೫. SII., Vol. VII. No.304.

೭೬. ARSIE., 1928-29, No. 386, Ibid. 1929-30, No. 598.

೭೭. SII., Vol. VII. No.273, ARSIE., 1927-28, No. 598.

೭೮. SII., Vol. VII. No.295.

೭೯. SII., Vol. XXVII, No 166.

೮೦. SII., Vol. XXVII, No.146-47.

೮೧. SII., Vol. IX.Part II., No. 674, 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್', ೨೦೧೦ ಪು. ೬೪

೮೨. 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್', ೨೦೧೦ ಪು. ೬೪.

೮೩ 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್', ೨೦೧೦ ಪು. ೬೫.

೮೪. ವಸಂತ ಮಾಧವ, ಕೆ. ಜಿ., 'ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ', ೧೯೯೮ ಪು. ೨೬-೨೭.

೮೫. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಪು. ೬೬-೬೭.

೮೬. SII., Vol. VII. No. 297.

೮೭. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು– ಒಂದು ಶೋಧ, 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಪು. ೬೮.

೮೮. ಅದೇ. ಪು. ೬೬.

೮೯. ಅದೇ. ಪು. ೭೦.

೯೦. ವೆಂಕಟೇಶ ಜೋಯಿಸ್, ಕೆ. ಜಿ.'ಕೆಳದಿ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ', ಪು. ೧೪೬.

೯೧. ಅದೇ. ಪು. ೧೪೫–೧೪೭.

೯೨. ವಸಂತ ಮಾಧವ, ಕೆ. ಜಿ., 'ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ', ೧೯೯೮ ಪು. ೨೮.

೯೩. ಅದೇ ಪು. ೨೮.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು

ಚರಿತ್ರೆ ನಿರುತ್ತರವಾಗುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮೌನವಾಗಿಬಿಡುವಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಉತ್ತರಿಸಬಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಭೂಗೋಳ, ಭೂವಿವರ, ಭೌತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಪತ್ತಿನ ವೈಪುಲ್ಯ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಹಾವಳಿ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಘಟನೆಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ಜಾತೀಯ ವಲಸೆ ನೆಲೆಗಳು, ಜನಾಂಗಿಕ ಅಥವಾ ಅನುವಂಶಿಕ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಧಿಕಾರ ವಿಭಜನೆ, ಸಮಾಜ ನಿಯೋಜನೆ, ನಾಮದಾತರ ರೀತಿರಿವಾಜುಗಳು, ಪರಂಪರೆ ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳು, ಆರಾಧ್ಯ ದೈವಗಳು, ನಿಕಟ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ನಿಗೂಢ ಸಂಗತಿಗಳು, ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟವಾದ ಬೆಳಕು ಬೀರುವಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಳನಾಮಗಳನ್ನು ಇಂದು ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಆಕರಗಳೆನಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳಷ್ಟೆ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಸನೀಯವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಆಕರಗಳು ಒದಗಿಸುವ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ.[೧]

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು : ತುಳುನಾಡಿನ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಕೆ. ರಘುಪತಿ ಭಟ್. ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ ಹಾಗೂ ಡಾ. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಮಾತ್ರ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನದವುಗಳಲ್ಲಿ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ದೇವತೆಗೆ ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟ ಭೂಮಿಯ ಮೇರೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಸ್ಥಳಗಳಾದ ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ[೨] ಬನ್ನಂಜೆ[೩] ಅಂಬಲಪಾಡಿ[೪] ಉದಿಯಾಪುರ[೫] ಒದೆವೂರ[೬] ಉಡುಪಿನ[೭], ಒಡುಪಿನ[೮], ಕಲಸಂಕ[೯], ಕಡೆಕಾರ[೧೦], ಕುತುಪಾಡಿ[೧೧], ಕೊಡಲುರ[೧೨], ಚಗುರಿ[೧೩] ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ.

ಶಿವಳ್ಳಿ: ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ತಾಮ್ರಶಾಸನವಾದ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ

ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೭-೮ ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈಗ ನಾವು ಗುರುತಿಸುವ ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರಿಸರವು ಈ ಹಿಂದೆ ಶಿವಳ್ಳಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಗೆ ವಾರಣಾಸಿಯಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವವಿತ್ತು. ಕನ್ನಡದ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನವಾಗಿರುವ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದವರಿಗೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಪುಂಡ್ರವರ್ಧನವೆಂಬೀ ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಹಸುಗಳನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟ ಫಲ. ಈ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿದವರಿಗೆ ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನೂ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನೂ ಅಳಿದ ಪಾಪ ಎಂದಿದೆ.[೧೪] ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ[೧೫] ಆ ಶಾಸನವನ್ನು ಅಳಿದವರಿಗೆ ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನೂ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿದಪಾಪ ಎಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಮುಮರಿದ ಮಹಾಪಾತಕ ಎಂದಿದೆ,[೧೬] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೭ರ ವಿಜಯನಗರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ದೇವರಾಯ ಮಹಾರಾಯರ ಕಾಲದ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೭] ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಶಿವಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ನಡೆಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೯ರ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಕೆಳದಿ ವೀರಭದ್ರ ನಾಯಕರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ ಬಾರಕೂರು ಹೋಬಳಿ ಶಿವಳ್ಳಿ ಸೀಮೆ ಒಳಗೆ ಬಿಟ್ಟ ದಾನದ ಎಂದಿದೆ. [೧೮] ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೯೫ರ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ ಹರಿಹರನ ಶಾಸನವು[೧೯] 'ಶಿವಳಿಯ ಮೂಡೆಲನಿಡುಂಬರ ಗ್ರಾಮದ ಮಧ್ಯದ ಉಡುಪಿನ ಸ್ಥಾನದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರು' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಸಿವವಳ್ಳಿ', 'ಶಿವವಳ್ಳಿ' ಎಂದೂ, ಇತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಶಿವಳಿ ೩೦೦೦', 'ಸಿವಾಳಿ', 'ಶಿವಳಿ ಗ್ರಾಮ' ಎಂದೂ, 'ಶಿವಳಿ ಸೀಮೆ'[೨೦] ಎಂದೂ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಇದು ಶಿವನ ಸ್ಥಳ ಅಂದರೆ ಶೈವರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವಳ್ಳಿಯು ಈಗಿನ, ಸಗ್ರಿ, ಇಂದ್ರಾಳಿ, ಗುಂಡಿಬೈಲು, ಪುತ್ತೂರು, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ, ನಿಡಂಬಳ್ಳಿ, ನಯಂಪಳ್ಳಿ, ಕಿದಿಯೂರು, ಪಡುವಮನ್ನೂರು, ಕೊಡವೂರು, ಮಲ್ಪೆ, ಆದಿಉಡುಪಿ, ಬನ್ನಂಜೆ, ನಿಡಂಬೂರು, ಕಡೆಕಾರು, ಉದ್ಯಾವರ ಕೊರಂಗ್ರಪಾಡಿ, ಚಿಟ್ಪಾಡಿ, ಬೈಲೂರು ಮತ್ತು ಪಣಿಯಾಡಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.[೨೧] ಪ್ರಾಚೀನ ಜನವಸತಿ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಶಿವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವ ಪ್ರಧಾನ ದೇವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯತು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವಾಲಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಇವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು

ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆಗಿನ ಶಾಸನಗಳು ಶಿವಳ್ಳಿ ಹೆಸರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದರೂಕೂಡ ಅವುಗಳು ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ವಾರಣಾಸಿಯಷ್ಟು ಪವಿತ್ರವೆಂದಾಗಲೀ ಗುರುತಿಸದಿರುವುದು ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಮಹತ್ವ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದರ ಸೂಚಕವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಬದಲು ಉಡುಪಿಯ ಹೆಸರೇ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯಿತು.

ಉಡುಪಿ– ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಥಮ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೬ರ ಉಡುಪಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ[೨೨] ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಾರ್ಥ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಗಡಿಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯನ್ನು ಉಡುಪಿಯ ಸೇನಬೋವನಿಗೆ ವಹಿಸಿದ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಈ ಪ್ರದೇಶ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೬ರ ಕಾಲಕ್ಕೆ 'ಉಡುಪಿ', 'ಒಡಿಪು' ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳ ಅಂದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣಮಠದ ಸಂಕೀರ್ಣವಿರುವ ಸ್ಥಳದ ಸೂಚಕವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಿ. ಶ. ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಉಡುಪಿ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರಿನ ಮಹತ್ವ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗಿ ಅದು ಒಂದು ಸ್ಥಳದ ಬದಲಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡುಗೊಂಡಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಉಡುಪಿಯು ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದು ಈ ಹಿಂದೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳು ಇಂದು ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಐತಿಹ್ಯದ ಆಧಾರದಮೇಲೆ ಉಡುಪಿಯು, ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಾದ ಚಂದ್ರನು ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳ, ಉಡುಪ ಎಂದರೆ ಚಂದ್ರನ ಹೆಸರು, ಉಡುಪ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ನಾಗ ಅಥವಾ ಸರ್ಪ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.[೨೩]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೮೩ರ ವಿಜಯನಗರದ ಎರಡನೇ ಹರಿಹರನ ಸೂರಾಲು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಉಡಿಪಿನ ದೇವರ'[೨೪], ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೮ರ ವಿಜಯನಗರದ ಎರಡನೇ ದೇವರಾಯನ ಕುದಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಒಡುಪಿನ ಮಹಾದೇವ'[೨೫] ಎಂದು, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೭ರ ವಿಜಯನಗರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ದೇವರಾಯ ಮಹಾರಾಯರ ಕಾಲದ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಒಡೆಯನ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨೬] ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಶಿವಳ್ಳಿ

ಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ನಡೆಸಿದಾಗ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿಯೂ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗಿ 'ಉಡುಪಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರ ಪ್ರತಿಮಾಫಲನೆ ವಾದ್ದಲ್ಲಿ' ಎಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೧೩ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಉಡಿಪಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರ'[೩೭], ಅಲ್ಲಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಉಡಿಪಿನ ಶ್ರೀಮಹಾದೇವರು'[೩೮], ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ವಿಜಯನಗರದ ವೀರಹರಿಹರರಾಯನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಉಡುಪಿನ ಅಂಗಳ', 'ಉಡುಪಿನ ಸ್ಥಾನದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರು ಉಡುಪಿನ ಬಯಲು'[೩೯], ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೧೧ರ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಉಡಿಪಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ 'ಉಡುಪಿಯ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ಬದಲಿಗೆ 'ಉಡುಪಿನ', 'ಒಡಿಪಿನ'ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಳದಿ ನೃಪವಿಜಯದಲ್ಲೂ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಉಡುಪಿನ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಶ್ರೀ ಸುಮದ್ವವಿಜಯ ಭಾವಪ್ರಕಾಶಿಕದಲ್ಲೂ ರಜತಪೀಠಪುರವನ್ನು ಒಡಿಪು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಮೂಲ ಹೆಸರು 'ಒಡಿಪು' ಎಂಬುವುದಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪು ಇದಕ್ಕೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿಭಿನ್ನ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿಯ ಮೂಲಪದ ಒಡಿಪು ಎನ್ನುವ ಶಬ್ಧಕ್ಕೆ ಒಡೆಯುವಿಕೆ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಜತಪೀಠದಿಂದ ಲಿಂಗಾಕಾರದ ಶಿಲೆಯೊಂದು ಒಡೆದು ಮೂಡಿದ್ದರಿಂದ ಒಡಿಪು ಎಂದಾಗಿ ಅದೇ ಉಡುಪಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದೂ ಒಂದು ವಾದವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪ– ನಾಗ ಎಂಬುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಮದನಂತೇಶ್ವರ (ಅನಂತ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರ) ದೇವರ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳ ಉಡುಪಿ ಎಂದಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೆಯಾಗಿದೆ.[೪೦] ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಒಡಿಪು ಅಪಭ್ರಂಶ ಪದ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಒಡಿಪು ಅಪಭ್ರಂಶ ಪದ ಅಲ್ಲ ಅದು ತುಳುವಿನ ಪದ 'ಒಡಿ' ಎಂದರೆ ಕಿರಿದಾದ ಇಳಿಜಾರಾದ ಭೂಮಿ ಅಥವ ಸ್ಥಳ ಪ್ರಸ್ತುತ ರಥಬೀದಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಾಗ ಈಗಿನ ಉಡುಪಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಒಂದು ಕಿರಿದಾಗಿ ಇಳಿಜಾರಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಸ್ಥಳದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಒಡಿಪು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು ಎನ್ನುವವಾದ[೪೧] ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವವು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಒಡಿಪುವನ್ನು ರಜತಪೀಠ ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆದರೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣದಿಂದಾಗಿ ಒಡಿಪು ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಬಂದಿದ್ದು ಅನಂತರ ಅದು 'ಉಡಿಪಿ'ಯಾಗಿ ಅಮೇಲೆ 'ಉಡುಪಿ'ಯಾಗಿ

ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡು, ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಅದು ಉಡುಪಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿರುವುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಉದ್ಯಾವರ– ಉದ್ಯಾವರದ ವಿವಿಧ ರೂಪಾಂತರಗಳಾದ ಉದಯಪುರ, ಉದಿಯಾಪುರ, ಒದೆಪುರ, ಒದೆವೂರ, ಉದಿಯಾವರ, ಉದಿಯಪುರಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಉದಯಪುರ ಅಥವಾ ಉದಿಯಾಪುರದ[೩೨] 'ಒದೆಪುರ' 'ಒದೆವೂರ'[೩೩] ಮತ್ತು 'ಉದಿಯಾವರ' ಎಂಬ ರೂಪಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಆಳುಪದೊರೆ ಆಳುವರಸನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೪] ಉದಿಯಪುರ ನಕರದ ಉಳ್ಪತ್ತೊಕ್ಕಲು ಮತ್ತಿತರರು ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಆಳುಪದೊರೆ ೩ನೇ ಚಿತ್ರವಾಹನನ ಕೋಟ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೫] ರಣಕೀಸರನು (ರಣಸಾಗರ) ಉದಯಪುರವನ್ನು ಬಲತ್ಕಾರದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು ಎಂದಿದೆ. ಅದೇ ರಾಜನ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ[೩೬] ಉದಯಪುರ ಎಂದಿದೆ. ಅದೇ ಕಾಲದ ರಣಸಾಗರನ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ[೩೭] ಉದಯಪುರ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ರಾಜನ ಉದ್ಯಾವರದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೭ಅ] 'ಉದಿಯಪುರ ನಗರ' ಎಂದಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತಾರಾರ್ಧದ ರಣಸಾಗರ ಶ್ವೇತವಾಹನ ಕಾಲದ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಉದಯಪುರ' ಎಂದೂ ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದ ಶ್ವೇತವಾಹನನ ಉದ್ಯಾವರದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೮] 'ಒದಯಪುರ'ವೆಂದೂ, ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ದದ ಶ್ವೇತವಾಹನ ಉದಿಯಾವರದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲೂ[೩೯] 'ಒದಯಪುರ'ವೆಂದೂ, ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲೂ[೪೦] ಉದಯಪುರವೆಂದೂ, ಆಳುಪರಾಜ ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಉದೆಯಪುರ', 'ಉದಯಪುರ ನಗರ', 'ಉದಯಪುರ ನಾಯ್ಗರ',[೪೧] 'ಉದಯಪುರ'ವೆಂದೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಉದಯಾಪುರನಕರ' ಎಂದೂ, ಅದೇಕಾಲದ ಆಳುಪರ ರಾಜ ಮಾರಮ್ಮ ಆಳುವರಸನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಒದೆಪುರ ನಕರ' ಎಂದೂ, ಅದೇ ರಾಜನ ಉದ್ಯಾವರದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಉದಯಪುರನ ನಕರ' ಎಂದೂ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೪ರ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ ವಿರುಪಾಕ್ಷ ರಾಯನ ಕಾಲದ ಚೊಕ್ಕಾಡಿಯ ಒಂದೇ ಶಾಸನದ ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭೂ ವಿವಾದ ಪರಿಹರಿಸಿದ ದಾಖಲೆಯಿರುವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪೧ಅ] 'ವೊಡೆಊರಗಡಿಯಲೂ' 'ವೊಡೆಊರ

ಹಲವು ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು', 'ವೊಡೆಊರ ಚತುಸ್ಸೀಮೆ', 'ವೊಡೆಊರ ಗಡಿಯೊಳಗೆ', 'ವೊಡೆಊರ ಆರುವರು ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು', 'ವೊಡೆಊರ ಹಲರು ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು' ಎಂದೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಕುಂದಾಪುರ ಹಾಗೂ ಮಂಜೇಶ್ವರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ಯಾವರವೆನ್ನುವ ಊರುಗಳಿವೆ.

ಅಲ್ಲದೆ 'ಉದಿಯಪುರ' ಎಂಬ ಶಾಸನೋಕ್ತ ರೂಪವಂತೂ ತುಂಬ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.[೪೨] ಉದಯಪುರ ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನೇ ಮೂಲ ವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇದಕ್ಕೆ ಸಮ್ರುದ್ಧ ನಗರ[೪೩] ಪ್ರಗತಿಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೂ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಊರು ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ[೪೪] ಎಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಾಷಾ ರೀತ್ಯಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮೂಲತಃ ದೇಶೀಯ ಸ್ಥಳನಾಮ ಪದಗಳು ಊಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಪಡೆದಿದೆ. ಉದಿಯಾವರವನ್ನು ತುಳುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಕರು 'ಉದ್ದಾರ್' 'ಉದ್ಯಾರೋ' 'ಉಜ್ಜರೋ' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ 'ಉದ್ಯಾರ' ಉದ್ದಾರ ಎಂದೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಾದರೆ, ಉದ್ದಾವಾದ ಹೊಳೆಯಿಂದು ಕೂಡಿರುವ ಊರು ಎಂದೂ, ಹೊಳೆಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದ ಊರು ಎಂದೂ ಅವಗತವಾಗುತ್ತದೆ.[೪೫] ಊರಿನ ಒಂದು ಮೇರೆಯಾಗಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನದಿ ಸುತ್ತುವರಿದಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದೊಂದು ಜಲಮೂಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಸ್ಥಳನಾಮ ಎನ್ನುವವಾದ ಸಮರ್ಥನೀಯವಾಗಿದೆ.

ಕಡೆಕಾರು – ಉಡುಪಿಯ ಕಡೆಕಾರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೨೩ರ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ ೨ನೇ ದೇವರಾಯನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪೬] ಅಲ್ಲಿನ ಮಠಕ್ಕೆ 'ಅಂಣ ನಿಡುಂಬರ ಹಾಗೂ ಯೆರಡು ಮನೆಯ ಕಡೆಕಾರರ್ಕಳನೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾತ್ಮತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳು ಆರಾಧಿಸುವಂಥ ಶ್ರೀ ಗೋಪಿನಾಥ ದೇವರಿಗೆ ಕಡೆಕಾರೊಳಗೆ ಮಠವನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ' ಭೂದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹಾಗೂ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಪಾಷಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಡುಂಬುರ ಒಪ್ಪ ಕಡೆಕಾರರ್ಕಳ ಒಪ್ಪ ಎಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೬೦ರ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪೭] ಅಲ್ಲಿನ ಜನಾರ್ಧನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಭೂದಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ 'ಕಡಕಾರ ಬಯ್ಯಲಿಗದ್ದೆ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಡೆಕಾರು ಎಂದರೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಊರಿಗೆ ಕಡೆಕಾರು ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಅಂಬಲಪಾಡಿ – ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೭೦ರ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಂಬಲಪಾಡಿಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪೯] 'ಶ್ರೀಧರ ನಿಡುಂಬೂರರು ರಾಮೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ತಿರುಗಿ ನಿಡುಂಬೂರಿಗೆ ಬಂದು ಅಂಬಳಪಾಡಿಯ ಜನಾರ್ಧನ ದೇವಾಲಯದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಗಿ ಕಲ ಕಟಿಸಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಬ್ದವು 'ಅಂಬೆಲ' ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದದಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಅಂಬೆಲವೆಂದರೆ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ನೀಡುವ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯದ ಅಂಬೆಲದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತಿತ್ತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪುತ್ತೂರು – ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ಉಡುಪಿ ಪುತ್ತೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮ ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ '..ಪುತ್ತೂರ..' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೭೦ರ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಂಬಲಪಾಡಿಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೦] '..ಪುತ್ತೂರ ಬೀಡಿನ ಮೂಡಹಾದಿ..' ಎಂದಿದೆ. ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಊರಿಗೆ ಕಡೆಕಾರು ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಮಾಂಗೋಡು – ಮಾಂಗೋಡಿನ ಉಲ್ಲೇಖವು ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಹಾಗೂ ಕುತ್ತುಪಾಡಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೫೧] ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಕುತ್ತುಪಾಡಿ ಶಾಸನವು[೫೨] ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದದ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾಂಗೋಡಿನಲು ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ನರಸಿಂಗಹೆಗ್ಗಡೆ ಮೊದಲಾದವರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೭೦ರ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಂಬಲಪಾಡಿಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೩] '..ಮಾಂಗೋಡಿನ ತಿಂಮ ಸೇನಪನ ಸರ್ವಸ್ವದಲ್ಲಿ..'ಎಂದೂ, ಇದು ಜಲವಾಚಕದಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಈಗಲೂ ಈ ಹೆಸರು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಮಾಂಗೋಡು, ಅರಿತೋಡು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಜಲಮೂಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಾಗಿವೆ. ಉಡುಪಿಯು ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ನದಿಗಳ, ಉಪನದಿಗಳ ಕವಲುಗಳು, ತೊರೆಗಳು, ತೋಡುಗಳೂ ಕೂಡಾ ಈ ಭಾಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿವೆ ಎನ್ನುವ ಅಂಶ ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬನ್ನಂಜೆ – ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೨೭ರ ಆಳುಪ ರಾಜ ವೀರಸೋಯಿದೇವನ ಮೂಡನಿಡಂಬೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೪] ರಾಜನೊಂದಿಗೆ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಸಿಂಗಣಸಹಾಣಿ, ಬೊಪ್ಪಣ ಅಧಿಕಾರಿ ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬಂನಿಂಜೆಯ ೫ ಬೆಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ತಾಡೆಗುಡಿಯ ದೇವರಿಗೆ ದಾನಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೭೦ರ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಂಬಲಪಾಡಿ

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೫] '..ಬನ್ನಂಜೆ ಬಯ್ಯಲಿನ..' ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ವೀರಹರಿಹರರಾಯನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೬] ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಭೂದಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ 'ಬಂನಿಂಜೆ ಅದಿವಾಸದಲು ಆ ಊರವರ ಸಮುದಾಯದ', 'ಬಂನಿಂಜನ ಅದಿವಾಸದ ಜನನಿಗಳ ವೂಪ್ಪ' ಎಂದಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೬ಅ] 'ಬಂನಿಜೆ ಅದಿವಾಸ', 'ಬಂನಿಂಜ ಅಧಿವಾಸದ ಹೆದ್ದಾರಿ', ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ವೀರಹರಿಹರರಾಯನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೭] 'ಬಂನಿಂಜೆ ಅದಿವಾಸದಲು', 'ಬಂನ್ನಂಜಿಯ ಅದಿವಸದಲು', ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೧೩ರ ವೆಂಕಟಪತಿದೇವನ ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೮] ಆ ಮಠದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಭೂದಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ 'ಬಂನ್ನಿಂಜದ ಅದಿವಾಸದೊಳು' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂದಿದಂತಹ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದು ಬನ್ನಿ ಮರದಿಂದ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬಹುದು.

ಕೊಡವೂರು – ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೭ರ ಆಳುಪರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೯] ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ರಾಣಿಯು ಬಾರಹಕನ್ಯಾಪುರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಧಾನರು ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರರೊಂದಿಗೆ ಒಡ್ಡೋಲಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಲು 'ಕುಡೆವೂರ ಅದಿವಸದಲು ಕೃಷ್ಣ ನಾಣಿಲಿತಾಯನು' ನೀಡ ಬೇಕಾದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಮನ್ನಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ವೀರಹರಿಹರರಾಯನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೦] 'ಕೊಡಊರ ಅದಿವಾಸದಲು' ಎಂದೂ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ವೀರಹರಿಹರರಾಯನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೧] 'ಕೊಡವೂರ ಜನನಿಗಳು'ಎಂದೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಿದಿಯೂರು – ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೬ರ ಉಡುಪಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದರಲ್ಲಿ[೬೨] 'ಕಿಡೆಊರಲು' ಎಂದಿದೆ ಈಗಲೂ ಈ ಹೆಸರು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಕುತ್ಪಾಡಿ– ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಕುತ್ತುಪಾಡಿ ಶಾಸನವು[೬೩] ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದದ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಕುತ್ತಿಪಾಡಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಮಾಂಗೋಡು ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಬಹಳಷ್ಟು ಹಾನಿಗೊಳಗಾಗಿರುವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೪] ಶನಿದೇವರ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದ್ದು ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಾರಿ 'ಕುತುಪಾಡಿ'ಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದು ಕಾಡಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು.

ಕನ್ನರ್ಪಾಡಿ– ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೭೦ರ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೫] 'ಕಣಾರಪಾಡಿಬಯ್ಯಲಿ'ಎಂದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂಬಲಪಾಡಿ

ದಾನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ, ದಾನ ನೀಡಾಲಾದ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ 'ಮುಳಕಣಾರ ಪಡಿಲಿ ಜಂಕಣಾರಸಕರನಿಂದ ಕಟಿಕಾರೆಂಬಗದ್ದೆಲಿ, ಕಣಾರಪಾಡಿಲಿ ಕೆರೆತೂರಾಯುನ ಸರ್ವ್ವಸದಲಿ ಕಟ್ಟಿದ_...'ಎಂದಿದೆ. ಇದು ಕಣ್ಣರ ಸಮುದಾಯದ ಜನರು ವಾಸಿಸಿದ್ದಂತಹ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಚಿಟ್ಪಾಡಿ – ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೮೫ರ ಬಡಗುಬೆಟ್ಟು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೬] 'ಚಿಟ್ಟಿಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷುಮಿ ನಾರಾಯಣ ಮೂಡಿಲದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ ಜನುನಾಗಮ ಶ್ರೀಜಿನ ಭಕ್ತ ದೇವರು ಸೆಟ್ಟಿಯು' ಅದನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ಮಠದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೯೩ರ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನವು[೬೭] ಅಲ್ಲಿಯ ಮಠಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಭೂದಾನವನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ 'ಚಿಟ್ಟಿಪಾಡಿಯ ಗೇಣಿ... ಕಲ್ಲಡುಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಿಳಿಯ ದೇವರು ಸೆಟ್ಟಿಯ ವೊಂಮಗಳ ಮಗ ಬ್ರಾಂಹ್ಮಣ ಬೋಜನಕ್ಕೆ...'ಎಂದು ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಇದು ಕಾಡಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು.

ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ– ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೮೫ರ ಬಡಗುಬೆಟ್ಟು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೮] 'ಪೆರಂಪಳಿಯಲು ಮೂಡಿಲರಬಾಗಿಲ ಗದ್ದೆಯಗೇಣಿ ಅಕ್ಕಿ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದು ಪೇರು ಎನ್ನುವ ತುಳು ಶಬ್ಧದಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಹೆಸರಾಗಿದೆ.

ಸಗ್ರಿ– ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠದ ವೀರಹರಿಹರರಾಯನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೯] 'ಸಗುರಿಯ ಕುಂಜತವನ' ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೦], 'ಸಗುರಿ ಬಂನಿಂಜ ಕೊಟ ಊರು ಅಂತು ಶಿವಳಿಯಗ್ರಾಮದ ಚಿಗುರಿಯ ಅದಿವಾಸದಲು ಕುಂಜಾತ್ತಬೆಟ್ಟಿನ ಪಡುವ ಬಯಲು ಮೂರು ಅಧಿವಾಸದ ಮೂಲದ ದೇವಸ್ವದ ಗೇಣಿಯಿಂದ'. ಕೃಷ್ಣಮಠದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೧] 'ಸಿಂಗರಸವೊಡೆಯರು ಕೊಟ್ಟದು, ಶಗುರಿಯ ಮದ್ಯಸ್ತನು... ಸಗುರಿಯ ಅಧಿವಾಸದೊಳಗೆ... ಕೊಡುವ ಶಗುರಿಯ..' ಎಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೨] 'ಉಭಯಂ ಚಗುರಿಯ ಅಧಿವಾಸದ ಬಾಳು' ಮುಂತಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಗ್ರಿಯನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು–ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣಮಠದ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೭೩] 'ಚಗುರಿಯ ಅದಿವಾಸದಲು ಕುಂಜತಬೆಟ್ಟಿನ ಪಡುವ ಬಯಲು' ಕುಂಜತಬೆಟ್ಟು ಎಂದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

ನಿಡಂಬೂರು – ಉಡುಪಿಯ ಕಡೆಕಾರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೨೩ರ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ ೨ನೇ ದೇವರಾಯನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೪] ಅಲ್ಲಿನ ಮಠಕ್ಕೆ 'ಅಂಣ ನಿಡುಂಬರ ಹಾಗೂ ಯೆರಡು

ಮನೆಯ ಕಡೆಕಾರರ್ಕಳನೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾತ್ಮತೀರ್ಥಶ್ರೀಪಾದಂಗಳು ಆರಾಧಿಸುವಂಥ ಶ್ರೀ ಗೋಪಿನಾಥ ದೇವರಿಗೆ ಕಡೆಕಾರೊಳಗೆ ಮಠವನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ' ಭೂದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹಾಗೂ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಪಾಶಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ 'ನಿಡುಂಬುರ ಒಪ್ಪ ಕಡೆಕಾರರ್ಕಳ ಒಪ್ಪ' ಎಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೨೫ರ ನರಸಿಂಹದೇವ ಒಡೆಯನ ಕಡೆಕಾರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಗೋಪಿನಾಥ ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನಶಾಸನದಾಲ್ಲಿ 'ನಿಡಂಬೂರು ಹೊಸಗಡಿ', ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೫] 'ನಿಡುಂಬೂರವರ ಗ್ರಾಮದವರ ವೊಪ್ಪ' ಎಂದೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೬], 'ಸಿವಳಿಯ ಮೂಡಿಲ ನಿಡುಂಬೂರವರ ಗ್ರಾಮದವರ' ಎಂದೂ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠದ ದಾನಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೭] 'ನಿಡುಂಬೂರ ಗ್ರಾಮದವರ ವೊಪ್ಪ' ಎಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೯೫ರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠದ ಇನ್ನೊಂದು ದಾನಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೮] 'ನಿಡುಂಬುರರ ಛತ್ರದ ಠಾವಿಂದ'ಎಂದಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೬೦ರ ದಾನಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೯] 'ಬಾರಕೂರ ವಿಠರಸವೊಡೆರು ರಾಜ್ಯವನಾಳುವ ಕಾಲದಲಿ ನಿಡುಂಬುರು ನಾಲ್ಕುರು ಬಳಿ' ಎಂದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠಕ್ಕೆ ಬಾರಕೂರಿನ ರ್‍ರಜ್ಯಪಾಲ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯರು ದರುಶನ ನೀಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಭೂದಾನದ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ[೮೦] 'ಮುದೆಲರಾ ನಿಡುಂಬುರವರ ಗ್ರಾಮದವರಕರೆಸಿ..,ಮುಡಲವರು ನಿಡುಂಬುರವರು ಗ್ರಾಮದವರ ರೆಸಿ ಸೇನಬೋವ' ಎಂದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

ಬೈಲೂರು– ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೩೬ರ ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ ಕಾಲದ ಕಿಕಾಯಿ ತಾಯಿಯ ಬೈಲೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೧] 'ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಧಿವಾಸದೊಳಗೆ ಮೂಡಿಲ್ಲವರ ನಾಲ್ಕೊರೊಳಗಣ ಬಯಲೂರಿಂಗೆ ಗ್ರಾಮ ಮರಿಯಾದೆಯಲು ಬಂದಂಥಾ ಸಮುದಾಯ ಬೆಡುಂಗೊಳು' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ ಇದು ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾರಣ ಬಯಲೂರಾಯಿತು, ಇದು ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಈ ಹೆಸರು ಈಗಲೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಕಾರ್ಕಳ ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ಬೈಲೂರು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಊರುಗಳಿವೆ.

ಕಲ್ಲಸಂಕ - ಶ್ರೀಕ್ರಷ್ಣ ಮಠದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೯೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಸಂಕದ[೮೨] ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಆರು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಈ ಹೆಸರು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕಲ್ಲಸಂಕದ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಲಿನ ಸೇತುವೆ. ಈಗ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನ ಸೇತುವೆಯ ಬದಲಿಗೆ ಸಿಮೆಂಟಿನ ಕಾಂಕ್ರೀಟ್ ಸೇತುವೆ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಸೇತುವೆಯ ರೂಪ ಮತ್ತು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ

ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದಾದರೂ ಹೆಸರು ಹಾಗೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಅಂಬಾಗಿಲು– ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಳ ಅಂಬಾಗಿಲು. ಕ್ರಿ.ಶ ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದಾನನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ 'ಬೆಳಕಂಬಾಗಿಲ ಅಡಿಕೆ ತೋಟದ' ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ ಈಗಲೂ ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅಂಬಾಗಿಲು ಎಂಬ ಸ್ಥಳವಿದೆ ಅದು ಉತ್ತರದಿಂದ ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ತುಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಂಬಾಗಿಲು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸ್ಥಳಗಳು ಹಲವಾರಿವೆ. ಊರಿನ ಆರಂಭವಾಗುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಅಮ್ಮೆ-ಬಾಗಿಲು, ಅಂಬಾಗಿಲು ಮಹಾದ್ವಾರ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಬೇಕು.

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಕೆಲವು ಮನೆತನಗಳ ಹೆಸರು ಊರಿನ ಹೆಸರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿವೆ. ಊದಾ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೪೩೦ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಂಜತ[೮೪] ಕ್ರಿ.ಶ ೧೫೫೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೫] ನಡುವಂತಿಲ ನಡುವಂತಿಲವನ್ನು ಮಧ್ಯಗೇಹ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತಂದೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯಗೇಹ ಭಟ್ಟ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೫೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೬] ನಿಡುಂಬರಗ್ರಾಮ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೦ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೭] ನಿಡುಂಬರರ ಗ್ರಾಮ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನರಪಾಡಿಯ ಕಂಣರ ಎಂಬ ಕುಲ ನಾಮದ ಜನರು ವಾಸಿಸಿರುವ ಕಾಡು ಆಗಿರಬಹುದು.

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪಡುವ ಮುಂನೂರಲ್ಲಿ ಬಡಗ ಬಯಲು ಮೂಡಮಕೆ, ಮುಂತಾದ ದಿಕ್ಕು ಸೂಚಕಗಳು, ಕುಂಜಾತ ಬೆಟ್ಟು, ಕಣಾರಪಾಡಿ, ಕ್ರಮಧಾರೆ ಬಯಲು, ಕುಂಜತಬೆಟ್ಟು, ಮುಂತಾದ ಜಾತಿ, ಸಮುದಾಯ, ಕುಲನಾಮ ಸೂಚಕಗಳು, ಕೊಳಲನಕರ ಮುಂತಾದ ನಗರಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರುಗಳು, ಶಿವಳಿ 3000, ನಾಲ್ಕೂರು, ಪಡುವ ಮುಂನೂರಲ್ಲಿ ಮುಂತಾದ ಸಂಖ್ಯಾ ಸೂಚಿ ಹೆಸರುಗಳು, ಕಡೆಕಾರು ಮುಂತಾದ ಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧೀ ಹೆಸರುಗಳು, ಶಂಭುಕಲ್ಲ, ಇಂದ್ರಾಣಿ, ಮುಂತಾದ ದೇವರು/ಧರ್ಮ ಸಂಬಂಧೀ ಹೆಸರುಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಪ್ರಭಾವದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ತುಳು ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಪ್ರದೇಶದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ಚೊಕ್ಕಪಾಡಿ, ಕಾಪು, ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ಪಟ್ಟಿಪೊಂಬುಚ್ಚ ಕೊಳನಕರ, ಕುಡಲ,

ಮಂಗಲಪುರ, ಕುಂದಪೂರ, ವಾರಣಾಸಿ, ಅಲೆವೂರು, ಕಲ್ಲಡುಕ, ಕೊಕ್ಕರಣೆ, ನಾಲ್ಕೂರು, ಬೆಳಂಪಳಿ, ಉಪೂರ, ಹೆಗ್ಗುಂಜೆ, ನೆಜಕಾರು, ಪುತ್ತಿಗೆ ಹಂದಾಡಿ, ಹಾಕಳ, ಹರೀಕ, ಪಾದೂರು, ಉಲದೂರು, ಹಲುಲಹಳ್ಳಿ, ಜಗತ್ತುಪಾಡಿ, ಹೂವಿನಕೆರೆ, ಕಟಪಾಡಿ, ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು, ಬಾರಕೂರು, ಕೋಟ, ಸಾಸಷ್ಟಿ ಗ್ರಾಮ, ಮಡಗ್ರಾಮ, ರಾಮೇಶ್ವರ, ಅರಕೆಳದಬೆಟ್ಟು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ.

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ, ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೆಸರುಗಳಿಗಿಂತ ತುಂಬ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹೆಸರುಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವಾಗ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆಯೇ ವಿನಹ: ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನುಸಾರ ಹೆಸರಿಸುವ ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅದು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಈ ಹೆಸರುಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ನಡುವೆ ನಿಕಟ ಅನುಬಂಧದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಧಾರವೂ ಆಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ, ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿವೆ, ಹಾಗೂ ಅವುಗಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲಘಟ್ಟವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಹೆಸರುಗಳು ತೀರಾ ಅಪರೂಪ. ಅವುಗಳ ಬದಲು, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಪರಿಸರ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳು, ಪ್ರಮುಖ ಮನೆತನಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೆಸರುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.[೮೮]

ಒಟ್ಟಾರೆ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ವ್ಯಕ್ತ್ಯಂಶ ಸ್ಮಾರಕಾಂಶಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜನರು ವ್ಯಕ್ತಿ ಪೂಜಕರಲ್ಲ, ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಷ್ಠ ಪರಿಶ್ರಮ ಶೀಲರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವೂ ಖಚಿತವೂ ಆದ ಆದಾರವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಜನಪದ ನಿರುಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಾಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕೊಂಡವು. ವ್ಯಕ್ತಿ, ದೇವರು ಮುಂತಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೆಸರುಗಳ ಆವೃತ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು ಕೂಡ ಮಾನವ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ

ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ.[೨೧] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಭೌಗೋಳಿಕ, ಭಾಷಾವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿವೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

೧. ಡಾ. ಆರ್ಕೆ. ಮಣಿಪಾಲ್, ಹೆಸರಲ್ಲೇನಿದೆ?, ೧೯೮೯, ಪು. ೧.

೨. SII., Vol. XXVII, No 374, SII. Vol. XXVII, No 376,

೩. SII., Vol. VII, No. 297, SII., Vol. VII, No. 299, 308, SII. Vol. XXVII, No. 200 , SII., Vol. VII, No. SII., Vol. XXVII, No 232,

೪. SII., Vol. XXVII, No 200.

೫. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು'ಸಂ. 1. ಪು. ೧೫–೧೬, ೨೯, ೩೮–೩೯, ೪೨–೪೩.

೬. SII., Vol. VII, No. 288.

೭. SII., Vol. XXVII, No 62.

೮. SII., Vol. XXVII, No 114.

೯. SII., Vol. VII, No. 299.

೧೦. SII., Vol. XXVII, No 99 200.

೧೧. SII., Vol. XXVII, No 453.

೧೨. SII., Vol. VII, No. 298, 303, SII., Vol. XXVII, No. 217, 278.

೧೩. SII., Vol. VII, No. 296, 299,303.

೧೪. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಸಂ. 1. ಪು. ೧೨–೧೪.

೧೫. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು'ಸಂ. 1 ಪು. ೩೮–೩೯.

೧೬. SII., Vol. VII, No. 284.

೧೭. SII., Vol. VII, No. 306.

೧೮. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು– ಒಂದು ಶೋಧ, 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಪು. ೬೮.

೧೯. SII., Vol. VII, No. 299.

೨೦. ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮. ಪು. ೬೮.

೨೧. SII., Vol. VII, No. 299.

೨೨. SII., Vol. VII, No. 306.

೨೩. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ, ಪು. ೧೪.

೨೪. SII., Vol. XXVII, No 62.

೨೫. SII., Vol. XXVII, No 114.

೨೬. SII., Vol. VII, No. 296.

೧೭. SII., Vol. VII, No. 297

೨೮. SII., Vol. VII, No. 298.

೨೯. SII., Vol. VII, No. 299.

೩೦. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ, ಪು. ೧೪.

೩೧. ಕೆಮ್ತೂರು ರಘುಪತಿಭಟ್ಟ, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು' ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು. ೧೯೭೯, ಪು. ೧೯.

೩೨. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು'ಸಂ.1 ಪು. ೩೮-೩೯, ೪೨-೪೩, ೧೫-೧೬.

೩೩. SII., Vol. VII, No. 288.

೩೪. SII., Vol. VII, No. 279.

೩೫. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಸಂ. 1 ಪು. ೧೮-೧೯.

೩೬. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಸಂ. 1 ಪು. ೨೧-೨೨.

೩೭. SII., Vol. VII, No. 293.

೩೭ಅ. SII., Vol. VII, No. 284.

೩೮ 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಸಂ. 1. ಪು. ೨೯.

೩೯. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಸಂ. 1 ಪು. ೩೦.

೪೦. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಸಂ. 1 ಪು. ೩೧.

೪೧. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. 1 ಪು. ೨೩.

೪೧ಅ. SII., Vol. XXVII, No 146-147

೪೨. ಕೆ. ರಘುಪತಿ ಭಟ್, 'ತುಳು ನಾಡಿನ ಮೂರು ರಾಜಧಾನಿಗಳು'ಮಾನವಿಕ ಭಾರತಿ, ಸಂಪುಟ ೧, ಸಂಚಿಕೆ ೨ ಪು. ೮.

೪೩. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ್ ಭಟ್, 'ಉದಯಪುರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಗಣಪತಿ ದೇವಾಲಯ' ಭವ್ಯವಾಣಿ ಫೆಬ್ರವರಿ, ೧೯೭೧.

೪೪. ಗುರುರಾಜ್ ಭಟ್, 'ಮಲ್ಪೆಯಿಂದ ಮಣಿಪಳಕ್ಕೆ' ಎಮ್.ಜಿ ಎಮ್. ಕಾಲೇಜು ಮೆಗಸಿನ್ ೧೯೬೬-೬೭.

೪೫. 'ತುಳು ನಾಡಿನ ಮೂರು ರಾಜಧಾನಿಗಳು' ಸಂಪುಟ ೧, ಸಂಚಿಕೆ ೨ ಪು. ೯.

೪೭. SII., Vol. XXVII, No. 99.

೪೮. SII., Vol. XXVII, No. 200.

೪೯. SII., Vol. XXVII, No. 200.

೫೦. SII., Vol. XXVII, No. 200.

೫೧. SII., Vol. XXVII, No. 246. 200.

೫೨. SII., Vol. XXVII, No. 246.

೫೩. SII., Vol. XXVII, No. 200.

೫೪. SII., Vol. XXVII, No. 232.

೫೫. SII., Vol. XXVII, No. 200.

೫೬. SII., Vol. VII, No. 298.

೫೬ಅ. SII., Vol. VII, No. 299.

೫೭. SII., Vol. VII, No. 303.

೫೮. SII., Vol. VII, No. 297.

೫೯. SII., Vol. XXVII, No. 218.

೬೦. SII., Vol. VII, No. 303

೬೧. SII., Vol. VII, No. 298.

೬೨. SII., Vol. VII, No. 306.

೬೩. SII., Vol. XXVII, No. 246.

೬೪. SII., Vol. XXVII, No. 453.

೬೫. SII., Vol. XXVII, No. 200.

೬೬. SII., Vol. XXVII, No. 374.

೬೭. SII., Vol. XXVII, No. 377.

೬೮. SII., Vol. XXVII, No. 374.

೬೯. SII., Vol. VII, No. 298.

೭೦. SII., Vol. VII, No. 299.

೭೧. SII., Vol. VII, No. 296.

೭೨. SII., Vol. VII, No. 303.

೭೩. SII., Vol. VII, No. 299. 303.

೭೪. SII., Vol. XXVII, No. 99.

೭೫. SII., Vol. VII, No. 296.

೭೬. SII., Vol. VII, No. 303.

೭೭. SII., Vol. VII, No. 298.

೭೮. SII., Vol. VII, No. 299.

೭೯. SII., Vol. VII, No. 304.

೮೦. SII., Vol. VII, No. 305.

೮೧. SII., Vol. XXVII, No. 39.

೮೨. SII., Vol,VII, No. 299.

೮೩. SII., Vol. XXVII, No 200, 246.

೮೩ಅ SII., Vol. XXVII, No 200.

೮೪. SII., Vol. VII, No. 296, 298.

೮೫. SII., Vol. VII, No. 298, 299,305.

೮೬. SII., Vol. VII, No. 299. 305.

೮೭. SII., Vol. VII, No. 299.

೮೮. ಡಾ. ಆರ್ಕೆ. ಮಣಿಪಾಲ್, ಹೆಸರಲ್ಲೇನಿದೆ? ೧೯೮೯, ಪು.೩೧-೩೬.

೮೯. ಕೆಮ್ತೂರು ರಘುಪತಿ ಭಟ್, 'ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಜನಪದ ನಿರುಕ್ತಿಗಳು' ಜಾನಪದ ಜಗತ್ತು ಸಂಚಿಕೆ ೧, ಸಂಪುಟ ೨, ೧೯೮೦. ಪು. ೨-೩.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪:

ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಇಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿದವರು ಆಳುಪರು. ಆಳುಪರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮ ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥಿತಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ ಆಳುವರಸ[೧] ಚಿತ್ರವಾಹನ[೨] ರಣಸಾಗರ[೩] ಶ್ವೇತವಾಹನ[೪] ಮೊದಲಾದ ರಾಜರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯರಂತಹ ರಾಣಿಯರೂ ಕೂಡ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಆ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ.[೫]

೪.೧ ಆರಂಭಿಕ ಹಂತ:

ಉಡುಪಿಯ ಉದಿಯಾವರವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೨ನೇ ಶತಕದಲ್ಲೇ ಆಳುಪರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಟಾಲಮಿಯ ಬರಹದ ಆಧಾರದಿಂದ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೂ ಕೂಡ[೬] ಅದನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆಳುಪ ದೊರೆಗಳಾದ ಒಂದನೇ ಆಳುವರಸ, ಹಾಗೂ ೧ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವಬೀರಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರವು ಮಂಗಳೂರಾಗಿತ್ತೆಂದು ಆ ಕಾಲದ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದರೂಕೂಡ[೭] ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಡಳಿತವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವುದೇ ಮಾಹಿತಿಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿನ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೭೩೦–೭೬೦ರ ತನಕ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನಾಳಿದ ೨ನೆಯ ಆಳುವರಸನು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದ್ದನ್ನೆನ್ನುವ ವಿಚಾರ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಆತನ ಶಾಸನವು[೮] ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯಾವರವು ಅವನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಅದೇ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದತನಕ ಆಳಿದ ಆಳುಪ ರಾಜರುಗಳಾದ ೨ನೆಯ ಆಳುವರಸ, ೨ನೆಯ ಚಿತ್ರವಾಹನ, ರಣಸಾಗರ, ಶ್ವೇತವಾಹನ, ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರ,

ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ ಮಾರಮ್ಮ, ವಿಮಲಾದಿತ್ಯ, ರಣಂಜಯ, ಒಂದನೇ ದತ್ತಾಳುಪ, ಕುಂದವರ್ಮನ, ಒಂದನೆಯ ಜಯಸಿಂಹ, ೧ನೆಯ ಬಂಕಿದೇವ, ಪಟ್ಟಿಯೊಡೆಯ, ಪಾಂಡ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯೊಡೆಯ ಮೊದಲಾದವರು ಉದ್ಯಾವರವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಉಡುಪಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯು ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಕ್ರಿ. ಶ ೮-೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶವು ತೀವ್ರ ರಾಜಕೀಯ ಮೇಲಾಟಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಯಿತು. ಈ ಕುರಿತಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.[೯] ಸುಮಾರು ೨೫ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಡೆದ ಅಂತಃಕಲಹವು ಇಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಶಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಸಂಕಷ್ಟಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಈ ಅಂತಃಕಲಹದಲ್ಲಿ ಆಳುಪ ವಂಶದ ಹಲವು ಸದಸ್ಯರು ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಹೋದರರಾದ ೩ನೇ ಚಿತ್ರವಾಹನ ಹಾಗೂ ರಣಸಾಗರನ ನಡುವೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆಯಿತು. ಅನಂತರ ಶ್ವೇತವಾಹನ ಹಾಗೂ ರಣಸಾಗರನ ನಡುವೆ ಹೋರಾಟ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಅನಂತರ ಶ್ವೇತವಾಹನ ಹಾಗೂ ಪ್ರಥ್ವೀಸಾಗರನ ನಡುವೆ ಮುಂದುವರಿದ ಯುದ್ಧವು ಶ್ವೇತವಾಹನನ ಮರಣದೊಂದಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದರೊಂದಿಗೆ ಆಳುಪ ವಂಶದ ಅಂತಃಕಲಹ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಉದ್ಯಾವರಗಳಲ್ಲಿನ ರಾಜಕೀಯ ಗೊಂದಲಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ಣವಿರಾಮ ಮತ್ತು ಅಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಪಾಂಡ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯೊಡೆಯನ ಅನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕವಿಆಳುಪೇಂದ್ರನು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೦-೬೦) ಬಾರಹಕನ್ಯಾಪುರ(ಬಾರಕೂರು)ವನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಆದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨೯೧ರ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೦] ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ಉದಯಪುರದಿಂದ ಆಕೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಾಗಲೇ ಆಳೂಪರು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಉದಿಯಾಪುರದಿಂದ ಬಾರಹಕನ್ಯಾಪುರ ಅಥವಾ ಈಗಿನ ಬಾರಕೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿಕೊಂಡ ಉಲ್ಲೇಖ ಇತರ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೂಕೂಡ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨೯೧ರಲ್ಲಿ ಉದಯಪುರದಿಂದ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿ ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಎನ್ನುವ ಮೇಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಉದಯಾಪುರವು ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾವರದ ರಾಜಕೀಯ ಮಹತ್ವ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ

ಘಟನೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಆ ಕಾಲದ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರವು ಐದು ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಉಡುಪಿಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿನ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕ್ರಿ. ಶ ೭–ಲನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬುನಾದಿಹಾಕಲಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೪.೨ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳು:

ಉಡುಪಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ದಾನಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂತಹ ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಸಭೆ' ಹಾಗೂ 'ನಾಡು', ೮–೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ನಾಡು'[೧೧] 'ಪಟ್ಟಣ'[೧೨], 'ನಕರ'[೧೩], 'ಒಕ್ಕಲು', 'ಊರ್', 'ಗ್ರಾಮ', 'ಸೀಮೆ' ಮೊದಲಾದ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಿವಳ್ಳಿ ಸಭಾ– ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಾಗಲೇ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ 'ಸಭೆ'ಯೊಂದು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೪] ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ 'ಮಹಾನಾಡು' ಎಂಬ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಳುವರಸ ಮತ್ತು ಎರೆಯಪ್ಪರಸನೂ ಸ್ವತ: ಹಾಜರಿದ್ದು ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದಂದು 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಸಭೆ'ಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಹ ಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಳೆಗಳ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು 'ಬೆಳ್ಮಣ್ಣಿನ ಸಭೆ'ಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಭೆಯೊಂದಿದ್ದು ಅದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರಹೊಂದಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶಿವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವರೀತಿಯ ಸಭೆಯಿತ್ತು, ಅದರ ರಚನೆ, ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅದರ ಸ್ವರೂಪದ ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವುದೇ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಶಿವಳ್ಳಿ ಸಭೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಹ ಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಳೆಗಳ ಮರ್ಯಾದೆ ಯಾವುದೆಂದು ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಸ್ತಾರದ ಕುರಿತೂ ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿವರಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೯೫ರ ವಿಜಯನಗರದ ಹರಿಹರನ ಶಾಸನವು[೧೫] ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಲ್ಲದೆ ಆ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಶಿವಳ್ಳಿಯು ಹಲವು ಉಪಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತಹ ಬೃಹತ್ ಗ್ರಾಮವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮೂಡನಿಡಂಬೂರು, ಬನ್ನಂಜೆ, ಕೊಡವೂರು, ಬೈಲೂರು, ಸಗುರಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳು

ಇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಈಗಿನ ಕಲ್ಸಂಕ, ಕಡಿಯಾಳಿ, ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ, ಮಲ್ಲಂಪಳ್ಳಿ, ನಯಂಪಳ್ಳಿ ಕರಂಬಳ್ಳಿ, ಗುಂಡಿಬೈಲು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದವು. ಇದು ಶಿವಳ್ಳಿಯ ವಿಸ್ತಾರತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಬಲು ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳ ಒಂದು ಗುಚ್ಛಕ್ಕೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.[೧೬]

ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಸಭೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವುದೇ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೮-೯ನೇ ಶತಮಾನದ ತಮಿಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ರೀತಿಯ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ 'ಊರ್', 'ಸಭಾ', ಮತ್ತು 'ನಗರಮ್'[೧೭] ತಮಿಳಿನ 'ಸಭಾ' ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಾಗಿತ್ತು. 'ನಗರಮ್'ಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಕರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ 'ಊರ್'ಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಯು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.[೧೮] ಚೋಳ ಪರಾಂತಕನ ಉತ್ತರಮೇರೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ಸಭಾ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.[೧೯] ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಆಳ್ವಿಕೆ ತನಕ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾಯಿತ್ತತೆಯಿತ್ತು.[೨೦] ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ವಿಜಯನಗರ ಆಳ್ವಿಕೆಗಿಂತ ಮೊದಲು ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು.[೨೧]

ಎರಡನೇ ಆಳುವರಸನ ಉದಿಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ[೨೨] 'ಶಿವಾಳಿಯ ಸಾಸಿರ್ಬ್ಬರ' ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ಶಿವಾಳಿಯ ಸಾಸಿರ್ಬ್ಬರ' ಅಂದರೆ ಶಿವಾಳಿಯ ಒಂದು ಸಾವಿರವೆನ್ನುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ಜನಪ್ರತಿನಿದಿಗಳ, ಮಹಾಜನರ ಸಭೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೨೩] ವಿಜಯನಗರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಹಾಗೂ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ 'ಮೂವತ್ತೆರಡುಮಂದಿ ಸಭೆಯ' ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೨೪] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೮ರ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಉಡುಪಿ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨೫] 'ಅರಸನ ಬಂಟರು ಹೊಸಬು ಮೂಲಿ' ಎಂಬವನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಲಿ ಕೊಂದ ಸಂಬಂಧ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, 'ಕರಕಳದಸ್ತಳದ ನಾಡನಾಳುವ ದಂಡಪ್ಪ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಮೂಡಿಲರು, ಮಾರಮ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರೂ... ಯೆಂಟು ಮಂದಿ ಜನಸಿಗಳು, ಮುವತ್ತೆರಡುಮಂದಿ ಸಭೆಯೂ' ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಭೂ ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

'ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಸಭೆ' ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಭೆಯೆಂದರೆ[೨೬] ಯಾವ ಜನಪ್ರತಿನಿದಿಗಳು ಎನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನ 'ಸಭೆ' ಕೃಷಿಯಾಧಾರಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ

ಸಭೆಯಾಗಿತ್ತು.[೨೭] 'ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಸಭೆ'ಯು ಶಿವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಜನರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಭೆಯಾಗಿರದೆ ಕೇವಲ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಭೂ ಮಾಲಿಕರ ಸಭೆಯಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೮-೯ನೇ ಶತಮಾನದ ತಮಿಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಸಭೆಗೆ, ಅಗ್ರಹಾರ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದೇಯಗಳಿಗೆ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಹಂಚುವ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ನಾಡುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು.[೨೮] ಸಭೆಯು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಭೂ ಧಾನ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿವೆ.[೨೯] ಆದರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದಾಗಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಳೆಯಿತ್ತು.[೩೦] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಾಗಲೇ ಶಿವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂ ಮಾಲೀಕರ ಸಭೆಯೊಂದಿದ್ದು ಅದು ರಾಜನಿಂದ ಹಲವಾರು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತೆನ್ನುವ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ 'ಸಭೆ'ಯನ್ನುವ ಆಡಳಿತ ಘಟಕ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ನಗರ – ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದ ನಾಲ್ಕು ರಾಜಧಾನಿಗಳಾದ ಮಂಗಳೂರು, ಉದ್ಯಾವರ, ಬಾರಕೂರು ಮತ್ತು ಮೂಡಬಿದ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದಿಯಾವರ ಮತ್ತು ಬಾರಕೂರುಗಳು ಮಾತ್ರ ನಗರಗಳಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೂಕೂಡ[೩೧] ಆ ನಾಲ್ಕು ರಾಜಧಾನಿಗಳೂ ನಗರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಉದ್ಯಾವರ ಹಾಗೂ ಕೊಳನಕರವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ೧೮ ನಗರಗಳಿದ್ದವೆಂದು ಶಂಬುಕಲ್ಲು ದೇವರ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೩೨] ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆವಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಮಹಾನಗರ, ನಗರ, ನಕರ, ಪುರ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತಿತ್ತು.[೩೩] ಕ್ರಿ. ಶ. ೭ನೇ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಉದಿಯಾವರವು ಅಳುಪರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕಾಗಾಗಲೇ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಗರ ಜೀವನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತೆಂದು ರಣಸಾಗರನ ಶಂಬುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ 'ಉದಿಯಾಪುರದ ನಗರ'ವೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.[೩೪] ಮಾರಮ್ಮ ಆಳುವರಸನ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ[೩೫] ಒದೆವುರ ನಕರವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉದಿಯಾವರ ನಗರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನು ನಾಯಗನೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಥ್ವೀಸಾಗರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೬] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ 'ಉದಯಪುರ ನಾಯ್ಗ' ಎನ್ನುವ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಿಯಾವರದ ಪ್ರಥ್ವೀಸಾಗರನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೭] ಉದಯಪುರ ನಾಯಗನ ಮಗ ಸಿಂಗದತ್ತ, ಕುಮಾರ ಎರೆಗ, ರಣವಿಕ್ರಮನಾಥ ಹಾಗೂ ಸಂದವರದನ ಮಗ ಕನ್ನಾಚಿಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ

[illegible]

ದಾನಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದಾನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯು ರಾಜ, ನಾಡು ಮತ್ತು ನಖರದವರದ್ದಾಗಿದೆ ಎಂದಿದೆ.

ಉದಿಯಾವರದ ಶಾಸನದಿಂದ[೩೭] 'ಕರಸೀನಾಯ್ಗ'ನನ್ನು ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಆಳುಪರಾಜ ಮಾರಮ್ಮ ಆಳುವರಸನು ನೇಮಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ನಾಯಕನನ್ನು ನೇಮಿಸುವಲ್ಲಿ ಆಳುಪ ರಾಜರು ಯಾವ ರೀತಿಯ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಯಕನಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳೇನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಗರಾಧಿಕಾರಿ ನಾಯಕನು ಒಬ್ಬ ಜಮೀನ್ದಾರನಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಉದಯಪುರ ನಖರದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಒಕ್ಕಲುಗಳಿದ್ದರೆಂದು ರಣಸಾಗರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಶಾಸನದಿಂದ[೩೮] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದ[೩೯] ಪ್ರಕಾರ ಉದ್ಯಾವರ ನಕರದಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತು ಒಕ್ಕಲಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ರಾಜನು ನಗರದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ನಗರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಬಿಡುತಿದ್ದುದು ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ ಮಾರಮ್ಮನ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ ೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಉದ್ಯಾವರ ಮತ್ತು ಪೊಂಬುಚ್ಚನಗರದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸುಸೇನವಾಡಿಯ ಮಗ ಸ್ವರ್ಣಗೋಸಸಿ ಮುತ್ತುವರಸನ ಮಗ ಅಡಿಯಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟಿ, ಮಂಡುರನ ಮಗ ಪರಸಿಬ್ಬ ಮತ್ತು ಸೇನವಾಡಿಯ ಮಗ ನಾಗಕುಮಾರನಿಗೂ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಉದಿಯಾವರ ನಗರದಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೮–೯ನೇ ಶತಮಾನದ ತಮಿಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ನಗರಮ್' ಎಂಬ ಆಡಳಿತ ಘಟಕದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ವರ್ತಕರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.[೪೦] ತಮಿಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ 'ನಗರ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.[೪೧] ಮಾರಮ್ಮನ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಗೊಂಡಿರುವ ಪದಿನೆಂಟು ಪಟ್ಟಣವು ಹದಿನೆಂಟು ಪಟ್ಟಣಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಗಳಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.[೪೨] ಈ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ರಾಜ ಮತ್ತು ನಗರಗಳ ನಡುವಿನ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಸಾಸಿರ್ವರು, ಮುನ್ನೂರವರು ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಸಿರ್ವರು (ಒಂದು ಸಾವಿರ) ಮುನ್ನೂರವರು (ಮುನ್ನೂರು) ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಏನನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆನ್ನುವುದನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಉದ್ಯಾವರ ಹಾಗೂ ಕೊಳನಕರವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ೧೮ ನಗರಗಳಿದ್ದವೆಂದು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶಂಬುಕಲ್ಲು ದೇವರ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಹದಿನೆಂಟು ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ದಿನಂಪ್ರತಿ

[illegible]

ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಅದೇ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ 'ನಗರ' ಅಥವಾ 'ನಖರವು' ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಘಟಕವಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಅಧಿಕಾರಯಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಒಕ್ಕಲು– ಎರಡನೇ ಆಳುವರಸನ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪೩] 'ಉದಯಪುರದ ನಕರದ ಎರ್ಪತ್ತೊಕ್ಕಲು' ದಾನನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೨೯ರ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಉದ್ಯಾವರದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಹದಿನೇಳೊಕ್ಕಲು ಬ್ರಾಹ್ಮರು ನಾಯರು ಮೂಲವಾಗಿಕೊಂಡ ವೀರಭದ್ರ ದೇವರ ದೇವಸ್ವವನೂ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಕ್ಕಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೪೪] ಒಕ್ಕಲು ಎಂದರೆ ಭೂ ಮಾಲಿಕರ ಸಭೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಉದಯಪುರ ನಕರದ ಎಳ್ಪತ್ತೊಕ್ಕಲು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ರೈತರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮದೇಯಾದ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೪೫] ವಿಜಯನಗರ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಒಕ್ಕಲು' ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ರೈತರು ಮತ್ತು ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನು ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು[೪೬] ಉಡುಪಿಯ ಆಸುಪಾಸಿನ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೪೭] ಒಕ್ಕಲು ಉಲ್ಲೇಖ ಮುಂದುವರಿದ್ದುದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಕ್ಕಲು ಒಂದು ರೈತರ ಸಭೆಯಾಗಿರದೆ ಅದೊಂದು ಭೂ ಮಾಲೀಕರ ಸಭೆಯಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ಒಕ್ಕಲೊಂದಿಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಉದಯಪುರದ ಎಪ್ಪತ್ತು ಒಕ್ಕಲು ಎಂದಿದೆ. ಬೇರೆಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಚಕ್ಕರೆಯ ಊರು ಮುವತ್ತು ಒಕ್ಕಲು ಎಂದೂ ಕೋಟೇಶ್ವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪೮] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಐವತ್ತೊಕ್ಕಲು' ಎಂದಿದೆ.[೪೯] ಒಕ್ಕಲುಗಳೊಂದಿಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖೆಯಾಗಿದ್ದು ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ವೃದ್ದಿಗೊಂಡರೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾರಂಬದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೫೦]

ಉದಿಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಉದಿಯಾವರ ನಕರದ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಕುರಿತು ಈಗ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಆಕರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಊರ್– ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಊರ್ ಎನ್ನುವ ಆಡಳಿತ ಘಟಕದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ ೧೩೨೭ರ ಸೋಯಿದೇವನ ಮೂಡನಿಡಂಬೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೧] ತಾಡೆಗುಡಿಯ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದವರಲ್ಲಿ 'ರಾಜ', 'ಮಹಾಪ್ರಧಾನ', 'ಅಧಿಕಾರಿ', 'ನಾಯಕ'ರೊಂದಿಗೆ 'ಅವೂರು' ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಇದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ 'ಊರ್' ಒಂದು ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಸಭೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೫೨] ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಊರ್ ಎನ್ನುವುದು ನಾಡು, ನಗರ, ಸಭೆಗಳಂತೆಯೇ ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಘಟಕವಾಗಿತ್ತು.[೫೩] ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಜನರು ಸಾಂಘಿಕ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು 'ಊರ್', 'ನಾನಾದೇಶಿಗಳು', 'ನಾಡು' ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೫೪] ಉಡುಪಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯಂತೆ 'ಊರ್' ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಘಟಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೂಕೂಡ ಅದರ ಸ್ವರೂಪದ ಕುರಿತಂತೆ ಏನನ್ನೂ ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾದ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಗ್ರಾಮ– ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೭ರ ಆಳುಪರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ,[೫೫] 'ಶಿವಳಿಯ ಗ್ರಾಮದೊಳಗೆ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೩೭ರ ಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ[೫೬], ಶಿವಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ನಿಡುಂಬೂರು ಗ್ರಾಮಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೧೪ರ ಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೭], ಕೊಳಪಿನ ಗ್ರಾಮ, ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೮], ಸಾಸಷ್ಟಿ ಗ್ರಾಮ, ಅಷ್ಟ ಗ್ರಾಮ, ಮಠ ಗ್ರಾಮಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುಪರ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಗ್ರಾಮ ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಘಟಕವಾಗಿದ್ದು, ಅದು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದುವರಿದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಡೆಯ ಎನ್ನುವ ಅಧಿಕಾರಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ಆದರೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಡೆಯ ಎನ್ನುವ ಅಧಿಕಾರಿಯಿದ್ದನೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳುಕೂಡ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಸೀಮೆ– ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೯ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನವು ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ವೀರಭದ್ರ ನಾಯಕರು ಕೋಳಾರದ ಕೋನಪನಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ಕ್ರಯವಾಗಿ ೧೦೦ ವರಹವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾರಕೂರು ಹೋಬಳಿ ಶಿವಳ್ಳಿ ಸೀಮೆ ಒಳಗೆ ಬಿಟ್ಟ ದಾನದ ವಿವರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.[೫೯] ಹಾಗಾಗಿ ಸೀಮೆ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸೂಚಕವಾಗಿದ್ದು, ಅದೊಂದು ಆಡಳಿತ ಘಟಕವೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸೀಮೆ ಎನ್ನುವುದು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕಿಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಸೀಮೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸೀಮೆ ಎನ್ನುವು ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮಲ್ಲಪ್ಪವೊಡೆಯನು ಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಭೂ ದಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾ ದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯ 'ಚತುರಸೀಮೆಯೊಳಗಣ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೭೪ರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭೂ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚೊಕ್ಕಾಡಿಯ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೬೦] 'ವೊಡೆಊರ ಚತುಸ್ಸೀಮೆಯಲಿ' ಎಂದಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಸೀಮೆ ಎನ್ನುವ ಪದವು ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಘಟಕವಾಗಿರದೆ ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲೆ, ಗಡಿ ಅಥವಾ ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೪.೩ಅಧಿಕಾರಿವರ್ಗ :

ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಹಾ ಪ್ರಧಾನ, ಸಕಲ ಪ್ರಧಾನ, ಪ್ರಧಾನ, ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು, ದೇಶೀ ಪುರುಷರು, ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಅಧಿಕಾರಿ, ಸೇನಭೋವ ಮುಂತಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨೮೭ರ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೧] 'ಪ್ರಧಾನ', 'ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು', 'ದೇಶೀ ಪುರುಷರು', ಮಾಂಗೋಡಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೨] 'ಮಹಾಪ್ರಧಾನ' ನರಸಿಂಗ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೨೭ರ ಸೋಯಿದೇವಾಳುಪೇಂದ್ರನ ಮೂಡನಿಡಂಬೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೩] ಹಾಗೂ ಬನ್ನಂಜೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೪] 'ಮಹಾ ಪ್ರಧಾನ' ಸಿಂಗಣ ಸಾಹಣಿ, ಬೋಪಣ 'ಅಧಿಕಾರಿ' ಸೇನಭೋವ[೬೫] ಮುಂತಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಪ್ರಧಾನ– ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರ ಮಾಂಗೋಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ನರಸಿಂಗ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೨೭ರ ಸೋಯಿದೇವ ಆಳುಪೇಂದ್ರನ ಮೂಡನಿಡಂಬೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೪] ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಸಿಂಗಣ ಸಾಹಣಿ, ಬೋಪಣ ಅಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರರು ಬನ್ನಂಜೆಯ ೫ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ನಂತರ ಮಹಾಪ್ರಧಾನರ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಾಪ್ರಧಾನನು ರಾಜನ ನಂತರದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಹುದ್ದೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೭ರ ಆಳುಪರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೫] ರಾಣಿಯು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನರು ದೇಶೀ ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತೆರಿಗೆ ಮನ್ನಾಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಪ್ರಧಾನನ ಉಲ್ಲೆಖವು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಧಾನ' ಒಂದು ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದು ಅವನು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದನು ಎನ್ನುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಧಾನನನ್ನು ಮಹಾಪ್ರಧಾನನೆಂದು ಕೂಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜನು ನೀಡಿದ ದಾನದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯು ಪ್ರಧಾನನದ್ದಾಗಿತ್ತು.[೬೬] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನನು ದಾನಿಯಾಗಿ, ದಾನ ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನ ಸಂಬಂಧಿಕರೂ ಪ್ರಧಾನರಾಗಿದ್ದುದು ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಒಡ್ಡಮದೇವನು ವೀರಪಾಂಡ್ಯದೇವನ ಪ್ರಧಾನನೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮೈದುನನೂ ಆಗಿದ್ದನು.[೬೭] ಉಡುಪಿಯನ್ನಾಳಿದ ಆಳುಪ ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು 'ಸಕಲ ಪ್ರಧಾನರು' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೬೮] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೮ರ, ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಉಡುಪಿ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೯] 'ಅರಸನ ಬಂಟರು ಹೊಸಬು ಮೂಲಿ' ಎಂಬವನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಲಿ ಕೊಂದ ಸಂಬಂಧ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, 'ಕರಕಳದಸ್ತಳದ ನಾಡನಾಳುವ ದಂಡಪ್ಪ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಮೂಡಿಲರು, ಮಾರಮ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರೂ... ಯೆಂಟು ಮಂದಿ ಜನನಿಗಳು, ಮುವತ್ತೆರಡುಮಂದಿ ಸಭೆಯೂ' ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಭೂ ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಬಾಚಂಣ ಒಡೆಯರೂ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯವನೂ ಪ್ರತಿಪಾಲಿಸುವ ಕಾಲದಲೂ..',ಎಂದಿದೆ ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ

ಆಡಳಿತದ ಕಾಲದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಧಿಕಾರಿ– ಆಳುಪರ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ 'ಅಧಿಕಾರಿ'ಯು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಉಡುಪಿಯ ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇತರರೊಂದಿಗೆ 'ಅಧಿಕಾರಿ'ಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದವರಲ್ಲಿ ಬೊಪಣ ಅಧಿಕಾರಿ, ಅತಿಕಾರಿ ಸೋಯಿದೇವ ಮತ್ತು ದಂಡಪ್ಪ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಹೆಸರುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆಳುಪ ರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಉಡುಪಿಯ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಣಿಯೊಂದಿಗೆ 'ಅತಿಕಾರಿ ಸೊಇದೇವ'ನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಹುದ್ದೆಯು ಆಳುಪರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿಜಯನಗರದ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಮುಂದುವರಿದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಪಾಲನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಕೆಲಸ ಅಧಿಕಾರಿಯದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಎನ್ನುವ ಹುದ್ದೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಾನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾನದ ದುರುಪಯೋಗವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ಧಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಯದ್ದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೬೦] ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ 'ಅಧಿಕಾರಿ' ಅಂತಹ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೮ರ, ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಉಡುಪಿ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೧] 'ಅರಸನ ಬಂಟರು ಹೊಸಬು ಮೂಲಿ' ಎಂಬವನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಲಿ ಕೊಂದ ಸಂಬಂಧ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, 'ಕರಕಳದಸ್ತಳದ ನಾಡನಾಳುವ ದಂಡಪ್ಪ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಮೂಡಿಲರು, ಮಾರಮ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರೂ... ಯೆಂಟು ಮಂದಿ ಜನನಿಗಳು, ಮುವತ್ತೆರಡುಮಂದಿ ಸಭೆಯೂ' ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಭೂ ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

'ಅಧಿಕಾರಿ'ಯು ಒಬ್ಬ ಭೂಮಾಲೀಕನಾಗಿದ್ದು, ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಂತ್ರಿಯ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೬೨] ಆದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಅಧಿಕಾರಿ'ಯನ್ನು ಪ್ರಧಾನನೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚೋಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೂ 'ಅಧಿಕಾರಿ'ಯು ಆಡಳಿತದ ಹುದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆತನು ದೊಡ್ಡ ಭೂ ಮಾಲೀಕನಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ.[೬೩] ವಿಜಯಸಗರದ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜನ

ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿದ್ದನು. ಬಾರಕೂರು ಅವನ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು 'ನಾಡು' ಎನ್ನುವ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳಿದ್ದು 'ಅಧಿಕಾರಿ' ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶಾಸನದ ಆಧಾರದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ 'ಅಧಿಕಾರಿ'ಯನ್ನುವ ಹುದ್ದೆ ಮುಂದುವರಿದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಸೇನಬೋವ– ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಸೇನಬೋವ'ನು ಪ್ರಮುಖನಾಗಿದ್ದನು. ಆಳೂಪರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯು ಉಡುಪಿ ಮೂಡುಅಲೆವೂರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೪] 'ಊರ ಅಧಿಕಾರಿ ದಾಸಂಣ ಸೇನಬೋವ'ನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿಯ ಅಲೆವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೫] ಸೇಮಬೋವನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೫೪ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟಮಿ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ದರುಶನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಈ ದಾನವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯನ್ನು ಮಂಡಲದವರು, ನಿಡುಂಬುರವರು, ಗ್ರಾಮದೇವರು ಮತ್ತು ಸೇನಬೋವರಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೭೬] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೬ರ ಉಡುಪಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ[೭೭] ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬೋಜನಾರ್ಥ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದು ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಗಡಿಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯನ್ನು ಉಡುಪಿಯ ಸೇನಬೋವನಿಗೆ ವಹಿಸಿದ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖನಾಗಿದ್ದ ಸೇನಬೋವನು ಒಬ್ಬ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದಾಖಲೆ ಹಾಗೂ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಆತನ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸೇನಬೋವನು ಓದು ಬರಹ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯುವ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯು ಆತನದಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಸೇನಬೋವನ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಕುತ್ತುಪಾಡಿ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳೀದುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಬರದವ ಕೇಶವ ಸೇನವೋವ' ಎಂದಿದೆ.

ಸೇನಬೋವರಲ್ಲಿ ಊರಸೇನಬೋವ[೭೯] ನಾಡ ಸೇನಬೋವ, ಸ್ಥಳದ ಸೇನಬೋವ,[೮೦] ಎನ್ನುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೮೧] ಸೇನಬೋವ, ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದು ಆತನು ಒಬ್ಬ ಭೂ ಮಾಲಿಕನಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸೇನಬೋವ ಒಬ್ಬಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಆಳೂಪರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇನಬೋವ ಪದವು ಉಪನಾಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.[೮೨]

ಹೆಗ್ಗಡೆ – ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಇನ್ನೋರ್ವ ಅಧಿಕಾರಿ ಹೆಗ್ಗಡೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರದ ಮಾಂಗೋಡಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಮಹಾಪ್ರಧಾನ' ನರಸಿಂಗ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ[೮೩] ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಗ್ರಾಮಣಿ, ಸೇನಬೋವ, ಉರಾಳರಂತೆ ಪೆರ್ಗಡೆಯು ಒಬ್ಬ ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪೆರ್ಗಡೆ ಒಬ್ಬ ಸುಂಕಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ.[೮೪] ಹೊಯ್ಸಳರ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗಡೆಯು ಸ್ಥಳೀಯ ಪಾಳೇಗಾರನಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೭೫ರ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೫] ರಾಜ್ಯಪಾಲ ವಿಠರಸನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ನಡೆದದ್ದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ಪಾಳೆಗಾರರ ಮನೆತನಗಳಾದ ಕುಂದ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಮರ್ದ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಮತ್ತು ಕಿನ್ನಿಕ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಪರಸ್ಪರ ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಸಹಿಹಾಕಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸದೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಶಾಸನವು, ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ದುರ್ಬಲತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಪಾಳೆಗಾರರಾದ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿ ವೃದ್ಧಿಗೊಂಡದ್ದು ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಕಾರಣ ಸ್ಥಳೀಯ ಪಾಳೆಗಾರರಿಗೆ ಉಡುಪಿಯು ಮಹತ್ವದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಒಬ್ಬ ಭೂಮಾಲೀಕನಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಒಬ್ಬ ಭೂಮಾಲೀಕನಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ.[೮೬] ಆತನು ತನ್ನ ಭೂ ಒಡೆತನದಿಂದಾಗಿ ಆಡಳಿತದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ[೮೭] ಹೆಗ್ಗಡೆಯು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದು ಆತನು ಭೂ ಮಾಲಿಕನಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಡಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನ ಅಧಿಕಾರ ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತಕಾಲದ ಉತ್ತರಾರ್ದದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರದ ಆಡಳಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪಾಳೇಗಾರರಾದ 'ಹೆಗ್ಗಡೆ'ಯಪಾಲಾಯಿತೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೮೮] ಆದರೆ ಅದೊಂದು ಅಷ್ಟು ಸರಳವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗದು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ

ಹೊರಗಿಂದ ಹೇರಲ್ಪಟ್ಟಂತಹ ವಿಜಯನಗರದ ಅಥವಾ ಕೆಳದಿ ಕಾಲದ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇದೆರಡಲ್ಲದೆ ಬೇರಾವ ದಾರಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮದ್ಯಸ್ಥ– ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಸ್ಥನೆಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಯಿದ್ದನು. ಕ್ರಿ. ಶ ೧೪೩೦ರ ದೇವರಾಯನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೯] 'ಶಗುರಿಯ ಮದ್ಯಸ್ತನು' ಅಲ್ಲದೆ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೯೦] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥನು ಒಬ್ಬ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಜನನಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮದ್ಯಸ್ಥನ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಸ್ಥನೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭೂ ಮಾಲೀಕನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.[೯೧] ಆತನಿಗೆ ತೆರಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಕೂಡ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೯೨] ಅನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಮಧ್ಯಸ್ಥ' ಪದವು ಉಪನಾಮವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

೪.೪ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಪಾತ್ರ–

ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳಾದ ದೇಸೀ ಪುರುಷರು, ಹಾಗೂ ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು, ಹಲರು, ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು, ಜನನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟಳೆಯವರು ಸಕ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ.ಶ ೧೨೮೦ರ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೯೩] ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ರಾಣಿಯು, 'ಬಾರಹಕನ್ಯಾಪುರದ ಅರಮನೆಯಲು ಸ್ತಿರ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢರಾಗಿ ವ್ವೊಡ್ಡೋಲಗಂ ಗೊಟ್ಟಿರಲು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಧಾನರುಂ ದೇಸೀ ಪುರುಷರು, ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು ವಿರಲು' ಎನ್ನುವ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. 'ದೇಸೀ' ಎಂದರೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು, 'ದೇಸಿಕ' ಎಂದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುರುಗಳು.[೯೪] 'ದೇಶೀಪುರುಷರು' ರಾಜನಿಗೆ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.[೯೫] ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ

ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೊಡವೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೯೬] 'ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿ'ಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯನ್ನಾಳಿದ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯು ಬಾರಹಕನ್ಯಾಪುರದ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಧಾನರೂ, ದೇಶೀಪುರುಷರು, ಹಾಗೂ ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಪುರೋಹಿತರೊಂದಿಗೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.[೯೭] ದಾನನೀಡುವಾಗ ರಾಜನೊಂದಿಗೆ ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ[೯೮] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೮ರ ಒಂದನೆಯ ದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ, ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೯೯] 'ಕರಕಳದಸ್ತಳದ ನಾಡನಾಳುವ ದಂಡಪ್ಪ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ, ಮೂಡಿಲರ, ಮಾರವು ಹೆಗ್ಗಡೆಯರ... ಯೆಂಟು ಮಂದಿ ಜನನಿಗಳ, ಮುವತ್ತೆರಡುಮಂದಿ ಸಭೆಯ' ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗುಂಪುಗಳು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಯೂ ಕೂಡಾ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರು ಅನೇಕ ದಾನ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದರು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಜನಸಮಾನ್ಯರ ಸಭೆಗಳಿದ್ದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳಿಲ್ಲ.

ಜನನಿಗಳು– ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪು ಜನನಿ, ಜನ್ನಿ ಅಥವಾ ಜಮ್ನಿ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ[೧೦೦] ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿಯ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೦೧] ಜನನಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಧಿಕಾರದ ಹುದ್ದೆಯಾಗಿ ಇನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಶಾಸನವು[೧೦೨] ದಾನ ನೀಡಲಾದ ಭೂಮಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯು ಜನನಿಗಳಿದಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಕೊಡಉರ ಜನನಿಗಳು[೧೦೩] 'ಬಂನಿಂಜದ ಆದಿವಾಸದ ಜನನಿಗಳು',[೧೦೪] ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೮ರ ಒಂದನೆಯ ದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಉಡುಪಿ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೦೫] 'ಅರಸನ ಬಂಟರು ಹೊಸಬು ಮೂಲಿ' ಎಂಬವನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಲಿ ಕೊಂದ ಸಂಬಂಧ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಹೊಸಬು ಮೂಲಿಯ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಯೆಂಟು ಮಂದಿ ಜನನಿಗಳು, ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯು ಹಲವು ಮಂದಿ ಜನನಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಜನನಿಯು ಭೂಮಾಲೀಕರ ಸಂಘವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೧೦೬] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಭೂದಾನ

ನೀಡುವಾಗ ಜನನಿಗಳ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯಲಾಗುತಿತ್ತು.[೧೦೭] ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನನಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದರು.[೧೦೮] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಜನನಿಗಳು ಭೂ ಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರ ರಾಜರು ಅವರನ್ನು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಆಡಳಿತದ ಅಂಗವಾದರು.

ಕಟ್ಟಳೆಯುವರು– ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಟ್ಟಳೆಯವರು ಸಕ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿನ ವಿಜಯನಗರ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲದ ಶ್ರೀಕ್ರಷ್ಣ ಮಠ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೦೯] ಕಟ್ಟಳೆಯವರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕಟ್ಟಳೆಯವರು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಬಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.[೧೧೦] ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಮತ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುವುದು ಕಟ್ಟಳೆಯವರ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಕ್ರಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಅನ್ಯಾಯವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಳೆಯವರು ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರು.[೧೧೧]

ಉಡುಪಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ನ್ಯಾಯಾಂಗ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳಾದ ದೇಸೀ ಪುರುಷರು, ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು, ಹಲರು, ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು, ಜನನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟಳೆಯವರು ತಮ್ಮದೇಯಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಿಡುಂಬುರರೂ ಹಾಗೂ ಬಲ್ಲಾಳರು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೮೩ ಸೂರಾಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧೨] ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಜಕ್ಕಣ್ಣ ಒಡೆಯ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಾಗಿದ್ದಾಗ ಉಡುಪಿಯ ಅಂಣನಿಡುಂಬುರರು ರಾಜಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದ ಕಾರಣ ಅವರ ಮಗ ಶಿವನಿಡುಂಬೂರರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಿದದ ವಿವರವಿದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಾವರದ ಮಲೆಒಡೆಯನು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಂಣನಿಡುಂಬುರರು ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದ, ಉಡುಪಿ ಸಮೀಪದ ಅತ್ರಾಡಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧೩] ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯವನ್ನು ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ಅತಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಮಹಾಜನರೊಂದಿಗೆ 'ಮೂಡಿಲ ನಿಡುಂಬುರರೂ' ಸೇರಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ. ಶ.

೧೪೦೮ರ ಒಂದನೆಯ ದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಉಡುಪಿ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧೪] 'ಅರಸನ ಬಂಟರು ಹೊಸಬು ಮೂಲಿ' ಎಂಬುವವನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಲಿ ಕೊಂದ ಸಂಬಂಧ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಹೊಸಬು ಮೂಲಿಯ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೂಡಿಲ ನಿಡುಂಬರರು ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೪ರಲ್ಲಿ ಉದಿಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭೂವಿವಾದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ವಿಠರಸ ಒಡೆಯನ ಚೊಕ್ಕಾಡಿಯ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು, ಸಮಸ್ತ ಹಲರು, ಕಟ್ಟಳೆಯವರೂಂದಿಗೆ, ಮೂಡಿಲ ನಿಡುಂಬರರೂ, ಆರುವರು ಬಲ್ಲಾಳರು ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಲ ನಿಡುಂಬುರರೂ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ[೧೧೫] ದಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಲ ನಿಡುಂಬುರರ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಉಡುಪಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಮೂಡಿಲ ನಿಡುಂಬುರರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಅವರು ದಾನಿಗಳಾಗಿ ಹಾಗೂ ದಾನ ರಕ್ಷಕರಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಡಂಬೂರಿನ ಬಲ್ಲಾಳನು ಶಿವಳ್ಳಿ, ಕಿದಿಯೂರು, ಅಂಬಲಪಾಡಿ, ಪುತ್ತೂರು ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಮೂಡುಬೆಟ್ಟು, ಮಣಿಪುರ, ಅಲೆವೂರುಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲಾಳನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ಸಾಮಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರು ಕೆಳದಿ ಅರಸರಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.[೧೧೭]

ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಆಳುಪ, ವಿಜಯನಗರದ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ರಾಜರುಗಳು ಕೈಗೊಂಡ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೯೪ರಲ್ಲಿ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯ ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕಂಚಿನ ವೃಂದಾವನ ಹಾಕಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಲ್ಲಿನ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನದಿಂದ[೧೧೮] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೯೯ರ ಉಡುಪಿ ಸಮೀಪದ ಕಲ್ಲಕಂಡಗದ್ದೆ ಶಾಸನದ[೧೧೯]ದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹರಿಹರನು ಉಡುಪಿಯ 'ಪಡುದೇವ' ಹಾಗೂ 'ಮೂಡುದೇವ' (ಇವು ಈಗಿನ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ) ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ದಿನಾಂಕ ೧೩-೪-೧೬೧೩ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ರಾಜ ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕನಾದ ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೧೨೦] ಆ ಶಾಸನವು 'ಉಡುಪಿನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಪುನಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೬ರ ಉಡುಪಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ[೧೨೧] ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬೋಜನಾರ್ಥ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೯೫ರ ೩ನೆಯ ಹರಿಹರನ ಶಾಸನವು[೧೨೨] ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ನೀಡಲಾದ ಭೂ ದಾನವನ್ನು ಈ ಶಾಸನವು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಅಮೃತ ಪಡಿ, ನಂದಾದೀಪ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗಿಕೊಂಡ ಗದ್ದೆಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ತುಳುವ ವಂಶದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೨೩] ಅಲ್ಲಿನ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ದಾನನೀಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕನು ಬಾರಕೂರ ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ದಾನಬಿಟ್ಟಿರುವ ವಿವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಎರಡು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೧೨೪] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೯೫ನೇ ವೀರಭದ್ರ ನಾಯಕರು ಶಿವಳ್ಳಿ ಸೀಮೆ ಒಳಗೆ ಬಿಟ್ಟ ದಾನದ ವಿವರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.[೧೨೫] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೪೪ರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಕೆಳದಿಯ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಚನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯವರು ದಾನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಭೂಮಿಯ ವಿವರವಿದೆ.[೧೨೬] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಂಗಮಮಠಕ್ಕೂ ಕೆಳದಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ದಾಖಲೆಗಳು ಆ ಮಠದಲ್ಲಿವೆ.[೧೨೭]

೪.೫ ನ್ಯಾಯ :

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ನ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದ್ದು ಅನ್ಯಾಯವೆಸಗಿದವರನ್ನು ಅವರ ಜಾತಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವುದು, ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೊಳಗಾದವರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ನೀಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಲೆವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಾಸನವನ್ನು ಅಳಿದವರನ್ನು 'ನಾಲಕು ಜಾತಿಯಿಂದನು ಹೊರಗೆ' ಹಾಕುವುದು ಎಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರ ಕುತ್ತುಪಾಡಿಯ ಶಾಸನವು[೧೨೮] ಒಂದು ಸಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದ ಶಾಸನವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಸನವನ್ನು

ಆಳಿದವರನ್ನು 'ನಾಲಕು ಜಾತಿಯಿಂದನು ಹೊರಗೆ' ಹಾಕುವುದು ಎಂದಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಜಾತಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವುದು ಒಂದು ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೮ರ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಉಡುಪಿ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೨೯] 'ಅರಸನ ಬಂಟರು ಹೊಸಬು ಮೂಲಿ' ಎಂಬವನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕೊಂದ ಸಂಬಂಧ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, 'ಕರಕಳದಸ್ತಳದ ನಾಡನಾಳುವ ದಂಡಪ್ಪ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಮೂಡಿಲರು, ಮಾರಮ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರೂ... ಯೆಂಟು ಮಂದಿ ಜನನಿಗಳು, ಮುವತ್ತೆರಡುಮಂದಿ ಸಭೆಯೂ' ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಭೂ ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಅಣ್ಣಾ ನಿಡಂಬೂರರಿಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ ೨ನೇ ಹರಿಹರನು ಭೂದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜರು ಪರಿಹಾರರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಕ್ರಮ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೧೩೦]

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೬೨ರ ಕೆಳದಿ ಸದಾಶಿವ ನಾಯಕನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೩೧] ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕೆಳದಿ ಸದಾಶಿವ ನಾಯಕನು ವಿಜಯನಗರ ರಾಜರಿಂದ ಅಮರ ಮಾಗಣೆಯಾಗಿ ಪಡೆದನು. ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯವು ಕೆಳದಿ ಸದಾಶಿವ ನಾಯಕನ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬರುವುದರ ಮೂಲಕ ಉಡುಪಿಯೂ ಕೂಡ ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ನಾಯಕರು ನೇಮಿಸಿದ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡುಬರುವುದರೊಂದಿಗೆ ವಿದೇಶೀ ವರ್ತಕರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಅವರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಇದ್ದಿತು ಎಂದು ಆಂಗ್ಲ ದಾಖಲೆ ಪತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೧೩೨]

೪.೬ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು:

ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಟರು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತರಿರದೇ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯು ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಕ್ರಿ. ಶ ೧೩೪೫ ರಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ ೧೬೧೪ರವರೆಗೆ ಹಲವು ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದರೂ ಕೂಡ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ

ದಾಖಲೆಗಳು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾರಕೂರಿನಿಂದ ಉಡುಪಿಯನ್ನಾಳಿದ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಪಾಲರುಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ರಾಜ್ಯಪಾಲರುಗಳಲ್ಲಿ ಮಲೆಯ ದಣ್ಣಾಯಕ,[೧೩೩] ಗೋಪರನ ಒಡೆಯ,[೧೩೪] ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯ,[೧೩೫] ಶಂಕರ ದೇವ ಒಡೆಯ,[೧೩೬] ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯ[೧೩೭] ನರಸಿಂಹ ದೇವ ಒಡೆಯ,[೧೩೮] ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಒಡೆಯ,[೧೩೯] ಸಿಂಗರಸ ಒಡೆಯ, ವಿಠರಸ ಒಡೆಯ,[೧೪೦] ,ರತ್ನಪ್ಪಒಡೆಯ,[೧೪೧] ರಾಮಕೃಷ್ಣಪ್ಪಒಡೆಯ,[೧೪೨] ಹಾಗೂ ವಿಜಯಪ್ಪ ಒಡೆಯ[೧೪೩] ಉಡುಪಿಯ ಆಗುಹೋಗುಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಶಾಸನಗಳು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.

ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಜಕ್ಕಣ್ಣ ಒಡೆಯರು ಬಾರಕೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಾಗಿದ್ದಾಗ, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೮೩ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಅಣ್ಣನಿಡಂಬೂರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಿರುವನು.[೧೪೪] ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯನು ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಎದುರು ಬಾಗದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯಿರುವ ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಕಂಚಿನ ತುಳಸಿ ವೃಂದಾವನವನ್ನು ಹಾಕಿಸಿದ್ದನೆಂದೂ, ದೇವರಿಗೆ ಭೂದಾನ ನೀಡಿದನೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನ[೧೪೫] ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾದ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಗೋಪರ ಒಡೆಯನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೬ರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬೋಜನಾರ್ಥ ಭೂ ದಾನವನ್ನು ನೀಡಿರುವನು.[೧೪೬] ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಶಂಕರ ದೇವನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೯೫ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ಪಾಯಸ ಹಾಗೂ ವೊಸರೋಗರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ದಿನಂಪ್ರತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲು ಭೂ ದಾನವನ್ನು ನೀಡಿರುವನು.[೧೪೭] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೮ರ ಒಂದನೆಯ ದೇವರಾಯನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಕಾಲದ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಉಡುಪಿ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೪೮] 'ಅರಸನ ಬಂಟರು ಹೊಸಬು ಮೂಲಿ' ಎಂಬವನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಲಿ ಕೊಂದ ಸಂಬಂಧ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, 'ಕರಕಳದಸ್ಥಳದ ನಾಡನಾಳುವ ದಂಡಪ್ಪ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಮೂಡಿಲರು, ಮಾರಮ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರೂ... ಯೆಂಟು ಮಂದಿ ಜನನಿಗಳು, ಮುವತ್ತೆರಡುಮಂದಿ ಸಭೆಯೂಸೇರಿ ಹೊಸಬು ಮೂಲಿಯ ಕುಟುಂಬದವರುಗೆ ಪರಿಹಾರನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೭೫ರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪಾಳೆಗಾರರ ಮನೆತನಗಳಾದ ಕುಂದ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಮರ್ದ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಮತ್ತು ಕಿನ್ನಿಕ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ವಿಠರಸನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಿಚಾರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೪೯] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ.

ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಧಿಕಾರ ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅನುಚಿತವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿರುವುದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.[೧೫೦] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೭೬ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಒಡೆಯನು ಶಿವಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಆ ಊರನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗಿ 'ಅನ್ಯಮನ್ಯಂಗಳು' ತಪ್ಪಿದ್ದಾಗಿ, ಬಾರಕೂರಿನ ಹತ್ತು ಕೇರಿಯ ಕಟ್ಟಳೆಯವರು ಸಭೆಸೇರಿ ಶಿವಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಶಿವಳ್ಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಆದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವಂತೆ ವಿಜಯನಗರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಒಂದನೇ ದೇವರಾಯನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸಿಂಗರಸ ಒಡೆಯನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ದಾನವನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಶಿವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕ್ರಷ್ಣ ಮಠದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದರು. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಅನ್ಯಾಯವಾದಾಗಲೂ ಕೂಡ ಜನರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯಪಾಲ ರತ್ನಪ್ಪ ಒಡೆಯನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರಿಗೆ ಭೂದಾನವನ್ನು ನೀಡಿರುವನು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೫೦ರವೇಳೆಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ಸದಾಶಿವರಾಯನು ತುಳುನಾಡನ್ನು ಕೆಳದಿ ಸದಾಶಿವ ನಾಯಕನಿಗೆ ಅಮರಮಾಗಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದ ಅನಂತರ ಕೆಳದಿ ಅರಸರೂಕೂಡ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹಲವು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕನು ಬಾರಕೂರ ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ದಾನಬಿಟ್ಟಿರುವ ವಿವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಎರಡು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.[೧೫೧] ಕೆಳದಿ ವೀರಭದ್ರ ನಾಯಕರು ಶಿವಳ್ಳಿ ಸೀಮೆ ಒಳಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ದಾನದ ವಿವರವನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.[೧೫೨] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೪೪ರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಕೆಳದಿಯ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಚನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯವರು ದಾನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಭೂಮಿಯ ವಿವರವಿದೆ.[೧೫೩] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಂಗಮಮಠಕ್ಕೂ ಕೆಳದಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ದಾಖಲೆಗಳು ಆ ಮಠದಲ್ಲಿವೆ.[೧೫೪]

ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯದ ಉಡುಪಿಯು ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತೆನ್ನುವ ಅಂಶ ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಪ್ರಾಭಲ್ಯದಿಂದಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಉಡುಪಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟರೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ನಡುವಿನ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಅದಕ್ಕೆ

ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಲು ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೭–ಲನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕೆಳದಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕೊನೆಯ ತನಕದ ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿನ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆಳೂಪರ ಕಾಲದಿಂದ ವಿಜಯನಗರ–ಕೆಳದಿ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಭೆ, ನಖರ, ಒಕ್ಕಲು, ಊರ್, ಗ್ರಾಮ, ಮುಂತಾದ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಮಹಾಪ್ರಧಾನ, ಪ್ರಧಾನ, ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಅಧಿಕಾರಿ, ಸೇನಬೋವ ಮೊದಲಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದ ವಿವಿಧ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಆಡಳಿತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೫ ಕಿ. ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿನ ಬಾರಕೂರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವ್ಯವಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಉಡುಪಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದೇಸೀ ಪುರುಷರು ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು, ಜನನಿಗಳು ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು, ಮೊದಲಾದವರು ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

೧. ರಮೇಶ್, ಕೆ.ವಿ., ಶರ್ಮ ಎಂ.ಜೆ., (ಸಂ) 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ.೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮ ಪು. ೧೨–೧೪.

೨. Ep. Ind. Vol. IX. PP. 17-18.

೩. Ep. Ind. Vol. IX. PP. 17-18.

೪. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು, ಉಡುಪಿ, 1978. ಸಂ. 1 ಪು. 27–28.

೫. SII., Vol. XXVII. No. 218, 220, 221.

೬. B.A. Salatore, 'History of Ancient Karnataka –History of Tuluvas' Vol. I.1936. P. 172.

೭. Gururaja Bhat, P. 'Antiquities of South Kanara', 1969. P. iii.

೮. SII., Vol. VII. No.279.

೯. Ep. Ind. Vol., IX. PP. 18-19, P. 19, Gururaja Bhat, P., 'Milagres College Magazine', 1971, ರಮೇಶ್ ಕೆ.ವಿ., ಶರ್ಮ ಎಂ.ಜೆ., (ಸಂ) 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮ ಪು. 20–36, SII., Vol. VII. No.293, 294, SII., Vol. IX, Part I, No. 392.

೧೦. ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನಸಮೀಕ್ಷೆ–ಕೆ.ವಿ.ಆರ್.,ಬೆಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೧೯೭೧, ಪು. ೪೭., ARSIE,1968-69-No.104.

೧೧. SII., Vol. XXVII. No. 84.

೧೨. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಪು ೨೬

೧೩. SII., Vol. VII. No. 283.

೧೪. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು'ಸಂ.1 ಪು. 12–14.

೧೫. SII., Vol. VII. No. 299.

೧೬. 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು', ಸಂಪುಟ–೨, ೨೦೦೫ ಶಿವಳ್ಳಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಮುಂಬಯಿ, ಪು. ೭೫.

೧೭. K. A. Nilakanta Shaastri, 'A History of South India' 1996, P. 165.

೧೮. 'A History of South India' P. 165.

೧೯. ಅದೇ ಪು, 205.

೨೦. ಅದೇ ಪು, 22.

೨೧. ಅದೇ ಪು, 23.

೨೨. SII., Vol. VII. No. 279.

೨೩. 'A History of South Kanara' 1970. P.246-251.

೨೪. SII., Vol. XXVII. No. 84

೨೫. SII., Vol. XXVII. No. 84.

೨೬. 'A History of South Kanara' 1970. P.246-251.

೨೭. Tapan Raychaudri and Irfan Habib, 'The Cambridge Economic History of India Vol. I p. 35.

೨೮. 'The Cambridge Economic History of India Vol.I p. 37.

೨೯. G. Kuppuram, Imperial Cholas in Karnataka, New Dilhi, 1986 P 59.

೩೦. Imperial Cholas in Karnataka New Dilhi 1986 P 59.

೩೧. B.A. Salatore, 'History of Ancient Karnataka –History of Tuluvas', Vol. I. P.175.

೩೨. SII., Vol. VII. No. 284.

೩೩ ಡಾ. ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್, ‘ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ’ ೧೯೬೮. ಪು. ೪೪.

೩೪. SII., Vol. VII. No. 284.

೩೫. SII., Vol. VII. No. 283.

೩೬. Ep. Ind., Vol. IX. P. 20-21.

೩೭. Ep. Ind., Vol. IX. P. 21.

೩೮. SII., Vol. VII. No. 288.

೩೮.ಅ. SII., Vol. VII. No. 284.

೩೯. SII., Vol. VII. No. 279.

೪೦. K. A. Nilakanta Shaastri, ‘A History of South India’ 1996, P. 165.

೪೧. Dr. K.V. Ramesh, ‘A History of South Kanara’ 1970. P. 252.

೪೨. ‘A History of South Kanara’ 1970. P.243.

೪೩. SII., Vol. VII. No. 279.

೪೪. SII., Vol. IX.Part II., No. 407.

೪೫. ‘A History of South Kanara’ 1970. P. 246.

೪೬. A.V.Venkataratnam ‘Local Government in the Vijayanagara Empire’ 1972, P. 25.

೪೭. SII., Vol. IX. Part II., No. 407.

೪೮. SII. Vol. IX.Part II. No. 407.

೪೯. ‘Local Government in the Vijayanagara Empire’, 1972, P. 27.

೫೦. ‘Local Government in the Vijayanagara Empire’, 1972, P. 27.

೫೧. SII., Vol. XXVII. No. 232.

೫೨. ‘A History of South Kanara’, 1970. P. 251-263.

೫೩. ‘Local Government in the Vijayanagara Empire’, 1972, P. 22.

೫೪. T.V.Mahalingam, ‘South Indian Polity’, P. 21.

೫೫. SII., Vol. VII. No. 218.

೫೬ SII., Vol. VII. No. 296, 298, 299.

೫೭. SII., Vol. VII. No. 301.

೫೮. SII., Vol. VII. No. 302.

೫೯. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮. ಪು. ೬೮.

೬೦. SII., Vol. XXVII. No. 146, 147

೬೧. SII., Vol. XXVII. No. 218.

೬೨. SII., Vol. XXVII. No. 246.

೬೩. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೯೨-೯೩.

೬೪. SII., Vol. XXVII. No. 232.

೬೫. SII., Vol. XXVII. No. 246.

೬೫ಅ 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಸಂ. ೧. ಪು. ೯೨-೯೩.

೬೫ಆ SII., Vol. XXVII. No. 218

೬೬. Dr. K.V. Ramesh, 'A History of South Kanara' 1970. P. 113-114.

೬೭. Dr. K.V. Ramesh, 'A History of South Kanara' 1970. P. 127.

೬೮. SII., Vol. VII. No. 185, 225.

೬೯. SII., Vol. XXVII. No. 84.

೭೦. SII., Vol. VII. No. 229.

೭೧. SII., Vol. XXVII. No. 84.

೭೨. SII., Vol. VII. No. 308.

೭೩. Keshavan Veluthat, The Power Structure of Monarchy in South India, Ph.D Thisis University of Calicut, 1987, chapter on 'The King and His Men'

೭೪. SII., Vol. XXVII. No. 220.

೭೫. SII., Vol. XXVII. No. 220.

೭೬. SII., Vol. VII. No. 305.

೭೭. SII., Vol. VII. No. 306.

೭೯. SII., Vol. XXVII. No. 220.

೮೦. 'A History of South Kanara' 1970. P. 261

೮೧. SII. Vol. VII. No. 305, 220, SII., Vol. XXVII. No. 246.

೮೨. 'A History of South Kanara' 1970. P. 250.

೮೩. SII., Vol. XXVII. No. 246.

೮೪. ಡಾ. ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ್, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ', ೧೯೬೮. ಪು. ೬೮.

೮೫. SII., Vol. VII. No. 304

೮೬. B. Jagadish Shetty, 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D Thesis ,Mangalore University 1992 P. 98-105.

೮೭. SII.., Vol. XXVII. No. 84, 204.

೮೮. A history of South Kanara, p. 243.

೮೯. SII., Vol. VII. No. 296

೯೦. SII., Vol. XXVII. No. 218.

೯೧. 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D Thesis Mangalore University 1992 P. 98-102-103.

೯೨. ಬಿ. ವಸಂತ ಶೆಟ್ಟಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರದ ಇತಿಹಾಸ, ಪು. ೫೦–೫೧.

೯೩ SII., Vol. XXVII. No. 218.

೯೪, 'A History of South Kanara' 1970. P.248.

೯೫. ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ' ೧೯೬೮. ಪು. ೬೭.

೯೬. SII., Vol. XXVII. No. 218.

೯೭. 'A History of South Kanara' 1970. P. 125.

೯೮. SII., Vol. VII. No. 354, 274.

೯೯. SII., Vol. XXVII. No. 84.

೧೦೦. SII., Vol. VII. No. 296.

೧೦೧. SII., Vol. XXVII. No. 84.

೧೦೨. SII., Vol. VII. No. 296.

೧೦೩. SII., Vol. VII. No. 298.

೧೦೪. SII., Vol. VII. No. 298.

೧೦೫. SII., Vol. XXVII. No. 84.

೧೦೬. 'A History of South Kanara', 1970. P. 263

೧೦೭. SII., Vol. IX.Part II., No. 465 SII., Vol. VII. No. 298.

೧೦೮. 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished PhD Thesis Mangalore University. 1992. P. 98-101

೧೦೯. SII., Vol. VII. No. 296

೧೧೦. SII., Vol. VII. No. 194.

೧೧೧. SII., Vol. VII. No. 296.

೧೧೨. SII., Vol. XXVII. No. 62

೧೧೩. SII., Vol. XXVII. No. 248.

೧೧೪. SII., Vol. XXVII. No. 84

೧೧೫. SII Vol. VII No.296, 298, 303,

೧೧೬.ವೆಂಕಟೇಶ ಜೋಯಿಸ್, ಕೆ. ಜಿ. 'ಕೆಳದಿ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ', ಪು. ೧೪೫-೧೪೬

೧೧೮. SII., Vol. VII. No. 306.

೧೧೯. ಶಾಸನ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂ ೨ ಸಂಚಿಕೆ ೧ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ.

೧೨೦. SII., Vol. VII. No. 297.

೧೨೧. SII., Vol. VII. No. 306

೧೨೨. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಸಂ. 1. ಪು. ೧೩೩-೧೩೬.

೧೨೩. SII., Vol. VII. No.295

೧೨೪. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮.ಪು. ೬೬-೬೭.

೧೨೫. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಪು. ೬೮.

೧೨೬. ಅದೇ. ಪು. ೬೮.

೧೨೭. ಅದೇ. ಪು. ೬೬.

೧೨೮. SII., Vol. XXVII. No. 246.

೧೨೯. SII., Vol. XXVII. No. 84.

೧೩೦. A. Appadorai, Economic Conditionof Southern India Madras, 1936. P. 163.

೧೩೧. SII., Vol. XXVII. No. 674.

೧೩೨. ಡಾ. ಕೆ. ಜಿ. ವಸಂತ ಮಾಧವ, 'ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ' ೧೯೯೮.

೧೩೩. SII., Vol. XXVII. No. 58.

೧೩೪. SII., Vol. VII. No. 306

೧೩೫. SII., Vol. VII. No. 305.

೧೩೬. SII., Vol. VII. No. 299. SII., Vol. XXVII. No. 399.

೧೩೭. SII., Vol. XXVII. No. 184.

೧೩೮. SII., Vol. XXVII. No. 246.

೧೩೯. ೧೧೭ SII., Vol. VII. No. 296.

೧೪೦. SII., Vol. VII. No. 304.

೧೪೧. SII., Vol. VII. No. 295.

೧೪೨. SII., Vol. XXVII. No. 200 SII., Vol. VII. No. 297.

೧೪೩ SII., Vol. XXVII. No. 166.

೧೪೪. ವಸಂತ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಿ., 'ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವದ ಉಡುಪಿ ತಾ. ಶಾಸನಗಳು' ೧೯೯೫. ಪು. ೨೧.

೧೪೫. SII., Vol. VII. No. 305.

೧೪೬. SII., Vol. VII. No. 306.

೧೪೭. SII., Vol. VII. No. 299.

೧೪೮. SII., Vol. XXVII. No. 184.

೧೪೯. SII., Vol. VII. No. 304.

೧೫೦. SII., Vol. VII. No. 296 .

೧೫೧. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು– ಒಂದು ಶೋಧ, ಪು. ೬೬–೬೭.

೧೫೨. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು– ಒಂದು ಶೋಧ, ಪು. ೬೮.

೧೫೩. ಅದೇ. ಪು. ೬೮.

೧೫೪. ಅದೇ. ಪು. ೬೬.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

ಸಮಾಜ

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

ಸಮಾಜ

ಉಡುಪಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಿಂತ ತೀರ ಬಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂಕೂಡ ಅದು ಕೆಲವು ಸ್ಥಳೀಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿಂದಕೂಡಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೭-ಅನೇ ಶತಮಾನದ ದಾಖಲೆಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಬೆಳಕನ್ನುಚಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಹಸಪ್ರಿಯರಿಗೆ, ಯೋದರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವವಿತ್ತೆಂದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅನೇಕ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಮಹಿಳೆಯ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಗಿನ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿ, ಚಿಕಾಯಿತಾಯಿಯಂತಹ ರಾಣಿಯರ ಕುರಿತಂತೆ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ತನ್ನ ಸಹೋದರನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಸಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಕೂಡ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದಗಳು, ಪಾಪ ಪುಣ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆರೂಗ್ಯಯುತ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾಣದೆಡೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಎಂಬುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

೫.೧ ಚತುರ್ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆ :

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಚತುರ್ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕಾಗಲೇ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಶಾಪವಾಕ್ಯದಿಂದ[1] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಲೆವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆ ಶಾಸನವನ್ನು ಅಳಿದವರನ್ನು ನಾಲ್ಕುಜಾತಿಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಹಲವು ದಾನಗಳ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೫೫ರ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[2] 'ಉಡುಪಿನ ದೇವರಿಗೆ ನಯಿವೇದ್ಯ ನಂದಾದೀಪ್ತಿ ಬ್ರಾಂಹ್ಮಣ ಬೋಜನಕೆ ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮ' ಎಂದು

ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೮೫ರ ಬಡಗುಬೆಟ್ಟು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨ಅ] 'ಚಿಟ್ಟಿಪಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾರಾಯಣ ಮೂಡಿಲದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ ಜನುನಾಗಮ ಶ್ರೀಜಿನ ಭಕ್ತ ದೇವರು ಸೆಟ್ಟಿಯು' ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಮಠದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೯೩ರ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನವು[೨ಆ] ಅಲ್ಲಿಯ ಮಠಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಭೂದಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ 'ಚಿಟ್ಟಿಪಾಡಿಯ ಗೇಣಿ... ಕಲ್ಲಡುಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ.. ಬಿಳಿಯ ದೇವರು ಸೆಟ್ಟಿಯ ವೊಂಮಗಳ ಮಗ ಬ್ರಾಂಹ್ಮಣ ಬೋಜನಕ್ಕೆ...'ಎಂದು ದಾಖಲಿಸಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಆರಂಭಿಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೩] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಶಾಪವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನಳಿದ ಪಾಪದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದರೆ, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ನಂತರದ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳ ಶಾಪವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ[೪] ಬ್ರಾಹ್ಮಣಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಅಪರಾಧಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಲೆವೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫] ಹಾಗೂ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಾಂಗೋಡಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬] ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಾತಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆಹಾಕುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಚತುರ್ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಆಳವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಉಪಜಾತಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿದ್ದ ಹಲವಾರು ಉಪಪಂಗಡಗಳಾದ ಬಾಹಿರಿ,[೭] ಬಾದ್ಯ,[೮] ಕುಂಜತ,[೯] ಮದ್ಯಸ್ಥ,[೧೦] ನಡುವಂತಿಲ,[೧೧] ಕಂಣಂತ,[೧೨] ಹೆಬ್ಬಾರತಿ, ನಿಡಂಬೂರ,[೧೩] ದೀಕ್ಷಿತ,[೧೪] ನಾಣಿಲಿತಾಯ,[೧೫] ಕ್ರಮಧಾರಿ,[೧೬] ಬಡಕಿಲ,[೧೭] ಮೂಡಿಲ್ಲ, ಪಂಡಿತ, ಉಪ್ಪುಂಜ,[೧೮] ಮುಂತಾದವುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಇತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗಗಳಾದ ಬಂಟರು,[೧೯] ಸೆಟ್ಟಿ,[೨೦] ಸೆಟ್ಟಿಕಾರ,[೨೧] ಮಾಡ,[೨೨] ಕಂಬಾರ,[೨೩] ಕೊಕ್ಕೊಡ,[೨೪] ಬೋವಿ,[೨೫] ಮಾಗುಡ,[೨೬] ಗೊರವ,[೨೭] ಹೆಗ್ಗಡೆ,[೨೮] ಚವುಟ,[೨೯] ಭಂಡಾರಿ,[೩೦] ಸಂನಂಣಗಾರ,[೩೦ಅ] ಕೊಂಕಣ,[೩೧] ಪ್ರಭು,[೩೨]ಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವೊಂದು ಜಾತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳಾದ ಕುಂಜತ, ನಿಡಂಬೂರ, ನಡುವಂತಿಲ, ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅವರು ವಾಸಿಸಿರುವ ಊರು ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಹೆಸರುಗಳಾದ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಮದ್ಯಸ್ಥ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಬಂದವುಗಳಾಗಿವೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಸಬು ಅಥವಾ ಉದ್ಯೋಗದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಹೆಸರುಗಳಾದ ಕಂಬಾರ, ಭಂಡಾರಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂಕೂಡ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕದಂಬ ಮಯೂರಶರ್ಮನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡನೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವು ಮೌಖಿಕಪರಂಪರೆಯಾದ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಖಂಡ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೂ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ನಡೆದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೂ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಕದಂಬರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತಹ ಮೂಲವಾಸಿಗಳು ತಮ್ಮ ನಾಯಕ ಹುಬ್ಬಸಿಗನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕದಂಬರ ವಿರುದ್ಧ ದಂಗೆ ಎದ್ದರು. ಈ ಹುಬ್ಬಸಿಗನನ್ನು ಕೊರಗ ಸಮುದಾಯದವನೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕದಂಬರ ವಿರುದ್ಧ ದಂಗೆ ಎದ್ದ ಮೂಲನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಕೊರಗರ ದಂಗೆಯನ್ನು ದಮನ ಮಾಡಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ದಂಗೆ ಎದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು ಎಂದು ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ.[೩೩] 'ಗ್ರಾಮ ಪದ್ಧತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ 'ಪರಶುರಾಮ ಸೃಷ್ಠಿ'ಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನೆಲೆಸಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಇತರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇಲ್ಲಿ ಬರಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ಪರಶುರಾಮ ಸ್ಥಳೀಯ ಮೀನುಗಾರರಿಗೆ ಸೆಣಬಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಜನಿವಾರ ಹಾಕಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನಾಗಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದನು ಎಂದಿದೆ.[೩೪] ಹಾಗಾಗಿ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನೆಲೆಸಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ವಡ್ಡರ್ಸೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೬೫ ರಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೮೦೫ರ ತನಕ ಆಳಿದ ಆಳುಪ ದೊರೆ ರಣಸಾಗರನ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೫] ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೇಂದ್ರದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಶಾಪವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನೆಲೆಸಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ಅಂಶ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಶಿವಳ್ಳಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಶೈವರಾಗಿದ್ದರು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ವೈಷ್ಣವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಹೊಸದೊಂದು ಮಾಧ್ವಾಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪರಂಪರೆಗೆ ನಾಂದಿಹಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಮಾಧ್ವರು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರನ್ನು ಮಾಧ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅಥವಾ ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದು

ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪೌರೋಹಿತ್ಯ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ವೇದಪಾರಂಗತ್ವಗಳೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶಿವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರಾಗಿ ಕ್ರಮೇಣ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು.[೩೬] ಶೂದ್ರ ಜನಾಂಗದ ಸೇವೆ ಪಡೆದ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆಗಿನ ಭೂ ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣರ (ಶೂದ್ರರ) ಆಚಾರವ್ಯೆಚಾರಗಳ ವರ್ಚಸ್ಸು ಬೀರಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಇತಿಹಾಸಗಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.[೩೭]

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೭ರ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ ಬೆಡಂಗೋಳು,[೩೮] ಹಾಗೂ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ ಗದ್ಯಾಣ[೩೯] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷಿಯಿಂದ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಸಮೂಹ ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಒಗ್ಗಟ್ಟಿತ್ತೆಂಬುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಪಿತೃಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನಿಕೆ ತಂದೆಯಿಂದ ಮಗನಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂಕೂಡ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜನಿಂದ ಮಗನಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವ ಅಂಶವನ್ನು ಆಳುಪರ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಭೂಹಿಡುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಭೂ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಮಾಜಿಕ ಸ್ತರಗಳಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭೂ ಮಾಲಿಕತ್ವವೆನ್ನುವುದು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ದ್ಯೋತಕವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರೀ ಸಂಘಟನೆಗಳೂ ಕೂಡ ಭೂ ಒಡೆತನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೪೦] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ಆಡಳಿತವರ್ಗದವರು ಭೂ ಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದ್ದು, ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜವು ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಸಮಾಜವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಸಮಾಜವು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಶೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ಅಸಮಾನತೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ.

೫.೨ ಬಳಿ:

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಜನಾಂಗದೊಳಗಡೆ ಉಪಪಂಗಡಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಗೋತ್ರ ಮತ್ತು ಬಳಿಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಗೋತ್ರಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಉಪಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಲ್ಲಿ ಬಳಿಗಳಿದ್ದವು. ಬಳಿಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ, ಪ್ರಾಣಿ–ಪಕ್ಷಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ, ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗಗಳು, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು, ಸ್ಥಳೀಯ ದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.[೪೧] ಬಳಿಗಳು ಒಂದು ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗದೊಳಗಿನ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಲಸೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.[೪೨] ಕೆಲವೊಂದು ಬಳಿಗಳು ಕೊರಗರು, ಮೊಗವೀರರು, ಬಿಲ್ಲವರು, ಬಂಟರು, ನಾಡವರು ಮೊದಲಾದ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿವೆ.[೪೩] ಉಡುಪಿಯ ಸಮುದಾಯಗಳೊಳಗಿನ ಬಳಿಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಪಾದೆಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ವೀರಸೋಯಿದೇವನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪೪] ಹತ್ತುಕೋಲಬಳಿಯ ಹಲರು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಹತ್ತುಕೋಲಬಳಿ ಅಥವಾ ಕೋಲಬಳಿಯು ಯೋದರ ಪಡೆಯ ಸೂಚಕವಾಗಿದೆ[೪೫] ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಸೂಚಕ ಪದವಾಗಿದೆ[೪೬] ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ. 'ಕೋಲ'ವೆನ್ನುವ ಶಬ್ಧಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ನಾವೆ' ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಕೋಲಬಳಿಯೆನ್ನುವುದು ಮೀನುಗಾರಿಕೆಮಾಡುವ ಸಮುದಾಯದ ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆಯನ್ನುವುದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.[೪೭]

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೧ರ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ರಾಜಕುಮಾರ ಬಂಕಿದೇವನು ದತ್ತಾಳುವರ ಬಳಿಯ ಬಂಕಿದೇವ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅರಸುಮನೆತನದವರಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಿಗಳಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಬಳಿಯ ಕುಟುಂಬಗಳಿದ್ದುದು ಉಡುಪಿಯ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಭೂ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೪೮] ಸಾಲಿಯ ಬಳಿ, ತಳಂಕುಳ ಬಳಿ, ಅರಿಯಬಳಿ, ಕೊಂಡಾತನ ಬಳಿ, ಹಂಗುಳ ಬಳಿ, ರಾತನ ಬಳಿ, ಅಯ್ಯ ಬಳಿಗಳು, ಚಿಟ್ಪಾಡಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪೯] ಕರಣಂತರ ಬಳಿ, ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೦] ಸೆಟ್ಟಿ ಬಳಿ, ಹಾಗೂ ನಲಿ ಬಳಿಗಳು, ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಬಳಿಗಳು ಕೇವಲ ಜನಾಂಗ ಸೂಚಕಗಳು ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಅವುಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ಸೂಚಕವಾಗಿದ್ದವು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೆಲವೊಂದು ಬಳಿಗಳು ಅಧಿಕಾರ ಸೂಚಕವಾಗಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಬಳಿಗಳು ಅಧಿಕಾರ ಸೂಚಕದ ಘನತೆಗಾಗಿ

ಪಡೆದುಕೊಂಡದ್ದಾಗಿವೆ.[೫೧] ಪ್ರಸ್ತುತ ಬಳಿಗಳನ್ನು ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೨] 'ಮುತ್ತವುರೆರ ಸುರವಿಗೊಸಾಸಿಗ ಕೊಡಲ್ಸೆಟ್ಟಿಯರಾ ಮದಾಮ್ಮರ್ನ್ ವಿಜಸೆಟ್ಟಿಗರಾ ಧರ್ಮನಾಯಗನ್ಮಮಣುಗಸಾತ್ತವರ್ ಸರ್ವವೊಂದು ಪುಲೆಯಮ್ಮರ್ನ್' ಎಂಬ ಆರು ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೆಖಗೊಂಡ 'ಮುತ್ತವುರೆರ, ಕೊಡಲ್ಸೆಟ್ಟಿಯರಾ, ವಿಜಸೆಟ್ಟಿಗರಾ' ಪದಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರುಗಳ ಮೊದಲು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಅವುಗಳು, ನಂತರದ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬಳಿಗಳ ಮೂಲರೂಪವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ.

೫.೩ ಮಹಿಳೆ :

ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಯೋಧ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದಾಗ ಆತನ ಸಹೋದರಿ ವೀರಗಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದು[೫೩] ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಆಳುವರಸ ಶ್ವೇತವಾಹನನು ಉದ್ಯಪುರಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಆ ನಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ನಡೆದ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮನೆಯಾಳು ಸಿಙ್ಗಪುಲಿಯು ಹೋರಾಡಿ ಮಡಿದನು. ಅವನ ಸ್ಮರಣಾರ್ಥವಾಗಿ..' ಅವನ ತಙ್ಗೆ(ತಂಗಿ) ಸರ್ವಪೋಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಕಲ್ಲು' ಎಂದಿದೆ[೫೪]. ಅಂತಹುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಯೋಧನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಅವನ ತಂಗಿ ಜೋಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಕಲ್ಲು ಎಂದಿದೆ.[೫೫] ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಯೋಧನ ಸಹೋದರಿಯರಾದ ಸರ್ವಪೋಡಿ, ಜೋಗಿ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದು ಆ ಕಾಲದ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಕ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಳುಪ ರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಇಲ್ಲಿನ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೭] ಅಲೆವೂರು ಶಾಸಾನದಲ್ಲಿ[೫೮] ಮತ್ತು ಬೈಲೂರು, ಶಾಸನದಲ್ಲಿ,[೫೯] ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಪಟ್ಟದ ಪಿರಿಯರಸಿ ಚಿಕ್ಕಾಯಿ ತಾಯಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೩೬ರ ಬೈಲೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೦] ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಅಲೆವೂರಿನ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೧] ಆಕೆಯನ್ನು '... ಅನವರತ ಸಹಸ್ರ(ಫಳಭೋಗ)ಭಾಗಿನಿ ದ್ವಿತೀಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮಾನೆ... ಗಮನೆಯರುಂ ... ಮದಗಜ... ನೆಯರುಂ... ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪಾರ್ವತಿಯರುಂ ಪತಿಬ್ಬತಾ ಅರುಂಧತಿಯರುಂ ಸೋಮಕುಲೋದ್ಭವರುಂ.... ಬಂದುಜನ ಚಿಂತಾಮಣಿಯರುಂ ಆಶ್ರಿತ ಜನಕಲ್ಪ ವ್ರಿಕ್ಷರುಂ

ದಾನ ವಿನೋದಿಗಳುಂ ಸುವರ್ನ ದಾನ ಸೂರೆಕಾರೆಯರು ಮರೆಯೊಕ್ಕರ ಕಾವರುಂ ಶರಣಾಗತ ವಜ್ರಪಂಜರರುಮಪ್ಪ ಶ್ರೀ ಮಂಜುನಾಥ ದೇವರ ದಿವ್ಯಶ್ರೀ ಪಾದ ಪದ್ಮಾರಾಧಕೆಯರು ಶ್ರೀ ಪರಬಲಸಾದಕೆಯರುಮಪ್ಪ ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀಮತು ಪಟ್ಟದಪಿರಿಯರಸಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯಂದು' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಲೆವೂರಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೨] ಕೊಕ್ಕರಣೆಯ ಓಬಲ ಅಬ್ಬೆಯು ಅಲೆವೂರು ದುರ್ಗಾ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಭೂ ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಭೂ ಒಡೆತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂಬುವುದು ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೭೬ರ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೩] ಉಡುಪಿನ ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ದಾನ ನೀಡಲಾದ ಭೂಮಿ, 'ಸೋಮಲ ದೇವಿಯರ ಬಾಳನ್ನು' ವಿಠಪ ದಂಣಾಯಕರು ಮೂಲವಾಗಿಕೊಂಡ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಸೋಮಲ ದೇವಿಯ ಬಾಳು, ಚಂದಲ ದೇವಿಯ ಬಾಳು, ಕುಂಜಿಹೆಬ್ಬಾರತಿ ಮನೆಯ ಗದ್ದೆ[೬೪] ಗವುರಿಯ ಬಾಳು[೬೫] ಮುಂತಾದವುಗಳು ಮಹಿಳೆಯು ಭೂ ಒಡೆತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂಬುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೭೦ರ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೬] ಶಂಕರ ಕೆಂಣಾರಮನ ಹೆಂಡತಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ರಾಣಿಯಾಗಿ, ಭೂ ಮಾಲೀಕಳಾಗಿ, ದಾನಿಯಾಗಿ, ಶಾಸನಗಳ ಸ್ಥಾಪಕಳಾಗಿ, ಯಾತ್ರರ್ಥಿಯಾಗಿ, ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಸ್ಥರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದಾಳೆ.

೫.೪ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು:

ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅನೇಕ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ಶೌರ್ಯ–ಸಾಹಸಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಕೆಲವೊಂದು ಸೈನಿಕರ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ನೆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತುಳುನಾಡಿನ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದು ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ.[೬೭] ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಂತ:ಕಲಹಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ವೀರಗಲ್ಲೊಂದರಲ್ಲಿ[೬೮] ಮೃತ ಯೋಧನನ್ನು 'ಕಾಳಗ ಕೇಸರಿ'ಯಂದು ಹೊಗಳಿದೆ. ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮಡಿದ ವೀರರ ಕುಟುಂಬದವರೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಸಿಂಘಪುಲಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಅವನ ತಂಗಿ ಸರ್ವಪೋಡಿ[೬೯], ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಯೋಧನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಅವನ ತಂಗಿ ಜೋಗಿ[೭೦] ವೀರಗಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಪೊಲೊಕ್ಕು ಎಂಬ ಸೈನಿಕನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಅವನ

ಮಿತ್ರನು ವೀರಗಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದು[೬೧] ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ 'ಆಳು', 'ಭಟ'ರು ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳ ಆದಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಕೂಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಇತ್ತೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದವರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಅವನ ಸಂಬಂಧಿಕರು, ಅರಸರು ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿಕೊಂಡು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರು.

ಉಡುಪಿಯ ಸಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನಿಡುಂಬೂರ ಬಲ್ಲಾಳ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಚಿಟ್ಟುಪಾಡಿ ಬಲ್ಲಾಳ ಕುಟುಂಬಗಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿವೆ. ಈ ಎರಡು ಕುಟುಂಬಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲೂ[೬೨] ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ[೬೩] ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಕುರಿತಂತೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೭೦ರ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೩ಅ] ಬ್ರಂಹ ಕ್ಷತಿಯ ಮಂಪಳ್ಳಿ... ನಿಡಿಂಬೂರರ ಕುಮಾರ ಶ್ರೀಧರ ನಿಡುಂಬೂರರು...' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ, ನಿಡಿಂಬೂರರ ಕುಟುಂಬದವರು ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಆಳುವವರೇ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು, ಅರಸ ಮತ್ತು ಅವನ ಪರಿವಾರದವರೆಲ್ಲರು ಕ್ಷತ್ರಿಯಧರ್ಮವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನಬಹುದು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರ್ತಕರು ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರೀ ಸಮುದಾಯದವರಿದ್ದರೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಸಮಾಜದ ತಳಸ್ಥರದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರಿದ್ದು, ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಬಡವರಾಗಿದ್ದರು ಅಲ್ಲದೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳು ಅವರ ಕುರಿತಂತೆ ಮೌನವಾಗಿವೆ.

೫.೫ ಶಿಕ್ಷಣ:

ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕಾಗಲೇ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ನಾಡಿನ ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಶಿಕ್ಷಣವು ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ ೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ರಣಸಾಗರ ಆಳುಪೇಂದ್ರನ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯ

ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೨೪] ಆ ಶಾಸನವನ್ನು ಆಳಿದವರು 'ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯು ಮರಿದಮಹಾಪಾತಕನಕು' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯು ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಶಿವಳ್ಳಿ ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯಾಗಿದ್ದು ಅದು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು. ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹಾರ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಸತಿ ಪ್ರದೇಶವೇ ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿ ಆಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.[೨೫] ಹಾಗಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಂತಹ ಪರಂಪರಾಗತ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯಾಯಿತ್ತೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೂ ಕಾರಣವಾದವು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉಡುಪಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಅನಂತ ಮಠದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆಂದೂ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ಮಠಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಗಳು ಮತ್ತು ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನಗಳು ಪ್ರಮುಖ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು.[೨೬] ದೇವಾಲಯ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ತಳಸ್ತರದ ಜನರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ದೂರವಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯಗಳು ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ತಳಹದಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ತಳಸ್ತರದ ಜನರನ್ನು ದೂರವಿಡಲು ಕಾರಣವೂ ಆಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇಡೀ ದೇಶದ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ನೋಟವಾದರೆ, ಉಡುಪಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅದಕ್ಕಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು.

೫.೬ ಕ್ರೀಡೆ:

ಕ್ರಿ.ಶ ೧೪೩೭ರ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಲಾದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ 'ದೇವರಿಗೆ ಮೂಲವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಬಾಳು ಕಂಬಳಗದ್ದೆ ಕೊಯಿಲು ಹದಿನಾರು' ಎಂದಿದೆ.[೨೨] ಕೊಯಿಲು ಹದಿನಾರು ಎಂದರೆ ೧.೬ ಎಕ್ರೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಯು ಬಹಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಗದ್ದೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತಾಪಿ ಜನರು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡುಬಂದ ಕ್ರೀಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬಳವು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಮುಂಗಾರು ಬೆಳೆಯ ಕಟಾವಿನ ಅನಂತರ ೨ನೇ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಮುನ್ನ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಉತ್ತು ಅನಂತರ

ಕೆಸರಿನ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವಂತ ಕ್ರೀಡೆಗೆ ಕಂಬಳ ಎನ್ನುತಾರೆ. ಕಂಬಳ ನಡೆಯುವ ಗದ್ದೆಗಳು ಇತರ ಗದ್ದೆಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಗದ್ದೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಇತರ ಗದ್ದೆಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಗದ್ದೆಗಳು ಖಾಸಗಿ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕಂಬಳ ಕ್ರೀಡೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳೂ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಕಂಬಳ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪಾವಿತ್ರ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅದೊಂದು ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಸಮಾಜವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಹಾಗೂ ಶೋಷಣೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಮಹಿಳೆಯರು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದುದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಆಗಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ 'ಬಳಿ'ಯನ್ನುವುದು ಜನಾಂಗದ ಸೂಚಕಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಅಧಿಕಾರ ಸೂಚಕವೂ ಆಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಆಕಾಲದ ಜನರು ಸಾಹಸಿಗರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಂತಹ ಜನರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾನ್ಯತೆಗಳಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕಂಬಳದಂತಹ ಜನಪದ ಕ್ರೀಡೆಗಳು ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಸಮಾಜದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

೧. SII., Vol. XXVII. No. 295.

೨. SII., Vol. VII. No. 306.

೨ಅ. SII., Vol. XXVII. No. 374.

೨ಆ. SII., Vol. XXVII. No. 399.

೩. SII., Vol. VII. No. 284, Ep. Ind., Vol. IX. P. 20-21.

೪. SII., Vol. VII. No. 306, 296.

೫. SII., Vol. XXVII. No. 295.

೬. SII., Vol. VII. No. 229.

೭. SII., Vol. VII. No. 288.

೮. SII., Vol. VII. No. 288.

೯. SII., Vol. VII. No. 296.

೧೦. SII., Vol. VII. No. 296.

೧೧. SII., Vol. VII. No. 299.

೧೨. SII., Vol. VII. No. 299.

೧೩. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೧೪. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೨೩.

೧೫. SII., Vol. XXVII. No. 218.

೧೬. SII., Vol. VII. No. 297.

೧೭. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೧೮. SII., Vol. XXVII. No. 374.

೧೯. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೧೬–೧೭.

೨೦. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೪೨–೪೩.

೨೧. SII., Vol. XXVII. No. 146.

೨೨. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೨೩. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೨೪. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೨೫. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೨೬. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೧೬.

೨೭. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೪೦ .

೨೮. SII., Vol. VII. No. 304.

೨೯. SII., Vol. VII. No. 304.

೩೦. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೩೦ಅ. SII., Vol. XXVII. No.99

೩೧. SII., Vol. VII. No. 301.

೩೨. SII., Vol. VII. No. 302.

೩೩. Nagendra Rao, 'Historical Tradition of South Canara and Brahmanical Groups: A Study of Grama Paddhatiand Sahyadri Khanda' Unpublished M.Phil Thesis Manglore University. P. 30.

೩೪. ಅದೇ ಪು. ೩೦.

೩೫. SII., Vol. VII. No. 284.

೩೬. 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು' ಶಿವಳ್ಳಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಮುಂಬಯಿ. ಪು. ೪೯.

೩೭. ಅದೇ ಪು. ೪೯.

೩೮. SII., Vol. XXVII. No. 218.

೩೯. SII., Vol. XXVII. No. 221.

೪೦. SII., Vol. XXVII. No. 146, 147.

೪೧. P. Gururaja Bhat, 'Studies in Tuluva History and Culture', P. 242.

೪೨. ಅದೇ ಪು. ೨೪೨.

೪೩. B. Surendra Rao, Bunts in History and Culture, Udupi, 2010. P. 152.

೪೪. SII., Vol. XXVII. No. 231.

೪೫. 'Studies in Tuluva History and Culture', P. 248.

೪೬. Bunts in History and Culture, Udupi, 2010. P. 151.

೪೭. 'Studies in Tuluva History and Culture', 1975. P. 248.

೪೮. SII., Vol. XXVII. No. 146-147.

೪೯. SII., Vol. XXVII. No. 374.

೫೦. SII., Vol. VII. No. 298.

೫೧. Bunts in History and Culture, Udupi, 2010. P. 158.

೫೨. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೩೮-೩೯.

೫೩. P. Gururaja Bhat, Milagres College Magazine, 1971.

೫೪. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೩೦.

೫೫. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೩೧.

೫೭. SII., Vol. XXVII. No. 218.

೫೮. SII., Vol. XXVII. No. 220.

೫೯. SII., Vol. XXVII. No. 221.

೬೦. SII., Vol. XXVII. No. 39.

೬೧. SII., Vol. XXVII. No. 220.

೬೨. SII., Vol. XXVII. No. 295.

೬೩. SII., Vol. VII. No. 306.

೬೪. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೬೫. SII., Vol. XXVII. No. 400.

೬೬. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೬೭. SII., Vol. VII. No. 294, ARSIE., 1901, No. 101, Dr. P. Gururaja Bhat 'Milagres College Magazine', 1971.

೬೮. Ep. Ind., Vol. IX. PP. 17-18.

೬೯. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧, ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೩೦.

೭೦. ಅದೇ. ಪು. ೩೧.

೭೧. Ep. Ind., Vol. IX. P. 20.

೭೨. B. A. Salatore, 1936, 'History of Ancient Karnataka –History of Tuluvas', Vol. I. PP. 336-339.

೭೩ SII., Vol. XXVII. No.99, 100, 200, 343, SII., Vol. VII. N0. 303, 305.

೭೩ಅ. SII., Vol. XXVII. No.200.

೭೪. SII., Vol. VII. No. 284.

೭೫. 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು' ಸಂಪುಟ–೨, ಶಿವಳ್ಳಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಮುಂಬಯಿ, ಪು. ೭೬.

೭೬. ಎನ್. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ, 'ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನ', 2004. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ. ಪು. ೯೪–೯೫.

೭೭. SII., Vol. VII. No. 296, SII., Vol. XXVII. No. 100

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ

ಉಡುಪಿಯು ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ವಿಶಾಲವಾದ ಗದ್ದೆಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ದಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಜನರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೂ ಒಡೆತನವು ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವದ ಧ್ಯೋತಕವಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ಸಂಬಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವು ತೀರಾಕಡಿಮೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

೬.೧ ಕೃಷಿ:

ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕರ ಕುರಿತಂತೆ ಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು, ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧] ಉದಿಯಪುರ ನಕರದ ಎಳ್ಪತ್ತೊಕ್ಕಲು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨] ಕೃಷಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು, ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಮುತ್ತವುರೆರ ಸುರವಿಗೊಸಾಸಿಗ ಕೊಡಲ್ಸೆಟ್ಟಿಯರಾ ಮದಾಮ್ಮನ್ ವಿಜಸೆಟ್ಟಿಗರಾ, ಧರ್ಮನಾಯಗನ್ಮಮಣುಗಸಾತ್ತವರ್ ಸರ್ವವೊಂದು ಪುಲೆಯಮ್ಮರ್ನ್' ಎಂಬ ಆರು ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೨೪ರ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಉದ್ಯಾವರದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩] 'ಹದಿನೇಳೊಕ್ಕಲು ಬ್ರಾಹ್ಮರು ನಾಯರು ಮೂಲವಾಗಿಕೊಂಡ ವೀರಭದ್ರ ದೇವರ ದೇವಸ್ವವನೂ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲು, ನಾಯರು ಮೂಲ ಎನ್ನುವ ಪದಗಳು ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಮಠಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದಂತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಇತರರಿಗೆ ನೀಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಾಯರ್‌ಮೂಲ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತಿತ್ತು. ನಾಯರ್‌ಮೂಲ ಎಂದರೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಯಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪದಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ 'ಬುದಿವಂತ ಬಳಿಯಂಬ ಗದೆ ೧ ಕೊಯಿಲು...ತೆಂಕಣ ಎರಡು ಹಾಳಿ ೨ ಕೊಯಿಲು...ಸೇನಪಳುಯ

ಬಯಳಬಳಗೆ ಕೊಯಿಲು ೯..ಹೊಯಿಗೆ ಗದೆ ೧ ಕೊಯಿಲು ೫..ಕುಳಂಬೆಯುಂಬ ಗದೆ ೧ ಕೊಯಿಲು ೧೦’ ಮುಂತಾದ ಪದಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಯಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅಳೆಯಲಾಗುತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕೊಯಿಲು ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಕೆಲಸದಾಳು ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಕಟಾವು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಗದ್ದೆಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ೧ ಕೊಯಿಲೆಂದರೆ ೧ ಎಕ್ರೆಯ ೧/೧೦ ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

ಭೂ ಒಡೆತನ– ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಲೆವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫] ಓಬಲಿಅಬ್ಬೆ ಎನ್ನುವ ಮಹಿಳೆ ದೇವಿ ದೇವಾಲಯದ ನಂದಾದೀಪಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿ ದಾನದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟದ ಭೂಮಿಯು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದು ರಾಜನು ಭೂಮಿಯ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದನೆನ್ನುವ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರಾಜನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಯ ಮಾಲಿಕ ಎನ್ನುವುದು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾತ್ರ. ರಾಜ ಭೂದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗಾಗಿ ರಾಜನು ಭೂಮಾಲಿಕನಾಗಿದ್ದ ಎನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಅವನ ಖಾಸಗಿ ಭೂಮಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೬]

ಉಡುಪಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಮಠಗಳು ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ಭೂಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆಳುಪರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕೂಡ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ಮಠಗಳು ಆ ಭೂಮಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವೆಂದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದೇವರಬಾಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ‘ನಡವುದಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟ ಬಾಳು... ದೇವರ ಮೂಲಿಯ ಬಾಳು..,’ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ‘ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಬಾಳಿಂದ...[೮] ಎಂಬ ಪದಗಳು ಆ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳ ಭೂ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದೇವರಬಾಳು ಎಂದು ‘ದೇವರಿಗೆ ಮೂಲವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಬಾಳು’ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.[೯] ಹಾಗಾಗಿ ದಾನ ನೀಡುವಾಗ ಮೂಲಿಹಕ್ಕಿನೊಂದಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಲಾಗುತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೬ರ ಕೆಳದಿ ಕಾಲದ ಉಡುಪಿಯ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಸೇವೆನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಅಪ್ಪಾಜಿ ಪಂಡಿತರ ಪೌತ್ರ, ಸಾಬಾಜಿ ಪಂಡಿತರ ಪುತ್ರ

ಕೃಷ್ಣಾಜಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದಾಯ ಭೂಮಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ವಿವರವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದಾನ ಪಡೆದವರು ಆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಸಿ ಬೆಳೆ, ತೆಂಗು ಹಲಸು, ಮಾವು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.[೧೦] ಹಾಗಾಗಿ ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಾಯದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಭೂಮಿಯ ಫಲವತ್ತತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಸಿ ಮರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಬಳಸಬೇಕಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದು[೧೧] ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ಅಥವಾ ಮಠದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ಬೋಳೂರಿನ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೨] ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಠದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗು ಮತ್ತು ಇತರ ಜಾತಿಯವರ ನಡುವೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿತ್ತೆಂದು ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಿಂದ[೧೩] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ '...ಹದಿನೇಳೊಕ್ಕಲು ಬ್ರಾಹ್ಮರು ನಾಯರು ಮೂಲವಾಗಿಕೊಂಡ ವೀರಭದ್ರದೇವರ ದೇವಸ್ವವನೂ ಬರು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಿ ಬ ೩೦ ಲ್ಕೆದ ಮೂ೬೨... ಅಕ್ಕಿ ನಡೆಸಿಬಹರು ವಿರಭದ್ರದೇವರ ಪಾದಮೂಲಿಮಠಾದಿಗೆ ತೆತ್ತು ಬಹರು..' ಎನ್ನುವ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದೇವಾಲಯದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇತರರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೧೪]

ಭೂದಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ, ಅದನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ರಾಜರು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಖಾಸಗಿಯವರಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿರುವುದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೧೫] ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೯ರಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರನಾಯಕನು ಶಿವಳ್ಳಿ ಸೀಮೆಯ ಕರಂಬಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದ ಕುಲಾಲ ಕೊನಪ್ಪನಿಂದ ನೂರು ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ನೀಡಿರುವುದು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಿದ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಾಡಿನ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.[೧೬] ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ

ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೭] ತೊನಸೆಯ ಮುಂಜಾಳುವನ ಬಾಳಿಂದ, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೭೦ರ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿನ[೧೮] 'ಸೇನಪನ ಗದ್ದೆ... ಸೆಂಕರ ಬೋವಿನ ಮನೆ ಅಡಿ ಬಾಗಿಲ ಗದ್ದೆ, ಸಂಕರಬೊವಿಮನೆಯಡಿ ಬಾಗಿಲಗದ್ದೆ, ಕುಂಜುಮಾಣಿ ಹಿತಲ ಗದೆ, ವಿಷ್ಣುಕಂಬಾರನ ಮನೆ ಮೂಡಬಾಗಿಲ ಗದ್ದೆ, ರಾಮಕೇಸನ ಗದ್ದೆ, ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೯] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಮಂಜಾಳುವಿನ ಬಾಳು, ಮುಂತಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯು ಖಾಸಗಿ ಒಡೆತನದಲ್ಲೂ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಪರಿಸರದ ದಾನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯ ಗಡಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದ್ದು, 'ಗಡಿ ತಕ್ರಾರು ಬಾರದ ರೀತಿ'[೨೦] 'ಚತುರ್ಗಡಿಗೆ ನೆಟ್ಟ ವಾಮನಮುದ್ರೆ ಕಲ್ಲು'[೨೧] ತೆಂಗಿನಕಟ್ಟು[೨೨] 'ಭೂತ ಪಾಂಡ್ಯನ ಜತಿಗಲ್ಲಿಂ...ಅಣಿವೆಯ ಗಡಿ...'[೨೩] ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಕ್ರಮವು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನವಿದ್ದು ಅವರವರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು[೨೪], ಹೆಗ್ಗಡೆ ನಾಯರ್‌ರು'[೨೫], ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು,[೨೬] ಬಿಲ್ಲವರು,[೨೭] ಬೊವಿ[೨೮] ಕಂಬಾರರು[೨೯], ಕುಲಾಲರು[೩೦] ಮುಂತಾದವರು ಭೂ ಮಾಲಿಕರಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಖಾಸಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜನಾಗಲೀ ಅವನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಲೀ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡ ಅಥವಾ ಅರಮನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.[೩೧] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೮ರ ಒಂದನೆಯ ದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಉಡುಪಿ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೨] 'ಅರಸನ ಬಂಟರು ಹೊಸಬು ಮೂಲಿ' ಎಂಬವನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಲಿ ಕೊಂದ ಸಂಬಂಧ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬಾಚಣ್ಣ ಒಡೆಯನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, 'ಕರಕಳದಸ್ತಳದ ನಾಡನಾಳುವ ದಂಡಪ್ಪ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಮೂಡಿಲರು, ಮಾರಮ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರೂ... ಯೆಂಟು ಮಂದಿ ಜನನಿಗಳು, ಮುವತ್ತೆರಡುಮಂದಿ ಸಭೆಯೂ' ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹೊಸಬು ಮೂಲಿಯ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಭೂ ಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜನು, ಜನರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಕ್ರಮ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೩೩] ಉಡುಪಿಯ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೩೪] 'ಅಧಿಕಾರಿಯ' ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ದೊಡ್ಡ ಭೂಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದಂತೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾಗಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೫] 'ಬಾಳ ಜನನಿಗಳು', ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೬] 'ಕೊಡವೂರ ಜನನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಬಂನಿಂಜದ ಅದಿವಾಸದ ಜನನಿಗಳ', ಉಡುಪಿ ಮಣಿಪುರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೭] ಯೆಂಟು ಮಂದಿ ಜನನಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಜನನಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದರು.[೩೮] ಕ್ರಿ. ಶ ೧೪೩೭ರ ದೇವರಾಯನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಮಧ್ಯಸ್ತನು'[೩೯], ಅಲ್ಲದೆ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥನು ಒಬ್ಬ ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಮಧ್ಯಸ್ಥನೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಭೂ ಮಾಲೀಕನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು.[೪೦] ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಅಧಿಕಾರಿ, ಪ್ರಧಾನ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕ್ರಮವು ಅವರ ಅಧಿಕಾರದ ಶ್ರೇಣಿಯ ದ್ಯೋತಕ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಅದು ಭೂ ಮಾಲಿಕತ್ವದ ಶ್ರೇಣಿಯ ದ್ಯೋತಕವೂ ಆಗಿದೆ.[೪೧] ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೪೨] ಕುಂದ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಕಿಂನ್ನಿಕ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಮರ್ದ್ದ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಅರಸರಾಗಿದ್ದು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಭೂಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದರೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಭೂಮಾಲೀಕತ್ವದ ಹೆಚ್ಚಳದ ದ್ಯೋತಕವೂ ಆಗಿದೆ.[೪೩] ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭೂಮಾಲೀಕರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಭೂಮಾಲೀಕರನ್ನೇ ರಾಜನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸುವುದರಿಂದ ರಾಜನಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿಯಿರುತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ರಾಜನನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಭೂಮಾಲೀಕತ್ವ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿತ್ತು.

ಭೂವಿವಾದಗಳು– ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಭೂವಿವಾದಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳು ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ವಿವಾದವನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಂತಹ ಒಂದು ಭೂವಿವಾದವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೭೪ರಲ್ಲಿ ಬಗೆಹರಿಸಿದ ವಿಷಯವು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೪ರ ಚೊಕ್ಕಾಡಿಯ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು[೪೩ಅ] ಉದಿಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭೂವಿವಾದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ವಿಠರಸ ಒಡೆಯನ ಚೊಕ್ಕಾಡಿಯ ಈ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉದಿಯಾವರದ ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರಿಗೆ ಬರೆಸಿಕೊಟ್ಟ ಭೂಮಿಯ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ವೊಡೆಊರ ಅರವತ್ತು ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು', 'ವೊಡೆವೂರ ಆರುವರು

ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರ' ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬಾರಕೂರ ಹದಿನಾರು ಮಂದಿ ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು, ಏಳೂನೂರ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಎಳಮೆವೊಳಗಾದ ನಖರ ಹಂಜಮಾನದ ಸಮಸ್ತ ಹಲರು, ಕಟ್ಟಳೆಯವರೂ, ಮೂಡಿಲ ನಿಡುಂಬರರೂ, ಆರುವರು ಬಲ್ಲಾಳರು ಆ ಒಂದು ಭೂ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು' ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳೆಂದಾದಲ್ಲಿ[ಳ೩ಅ] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳು ಭೂ ಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಲಾಭಗಳಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ತೊಡಗಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಭೂ ಒಡೆತನ ಎನ್ನುವುದು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಗೌರವದ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗಿದ್ದು ಭೂಮಾಲಿಕರು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರೀ ಸಂಘಗಳು ಭೂಮಾಲೀಕತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[ಳ೩೧] ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಲಾಭದ ಹಣವನ್ನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ತೊಡಗಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಅವರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದರಿಂದಾಚೆ ಹೂಡಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶಗಳಿವೆಯೆಂದು ಊಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಯೋಚನೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ.[ಳ೩ಈ] ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೂ ಕೂಡ ಭೂ ಒಡೆತನ ಪಡೆದು ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳಾದರು[ಳ೩ಉ] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯದ್ದು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಕೂಡ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಭೂಮಿಯಿಂದಾಚೆ ಹೂಡಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶಗಳಿವೆಯೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮಠಗಳೂಕೂಡ ಭೂ ಒಡೆತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಭೂ ಒಡೆತನವು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಂಪತ್ತಿನ ದ್ಯೋತಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಗೌರವದ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿತ್ತು.

ಮೂರು ವರ್ಗದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ – ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಯಲು, ಬೆಟ್ಟು, ಮಜಲುಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಬಯಲು ಅಥವಾ ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶದ ಗದ್ದೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ನೀರಿನ ಮೂಲ ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಬಯಲು ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೨ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಮೊದಲ ಶ್ರೇಣಿಯ ಗದ್ದೆಗಳಾಗಿದ್ದವು.[ಳಳ] ಬಯಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ವಿಧಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಬೆಟ್ಟುಗದ್ದೆಯು ಮಳೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿತ್ತು[ಳಜ]

ಉಡುಪಿಯ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟುಗದ್ದೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಗವಾರ್ಯ್ರ ಬೆಟದಗದೆ[೪೬] ಅರಕಲದ ಬೆಟ್ಟು[೪೭], ಇತ್ಯಾದಿ. ಬೆಟ್ಟಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಳೆ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶ ಜಾಗವನ್ನು ಗದ್ದೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಮಕ್ಕಿಗದ್ದೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.[೪೮] ಬೆಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬಯಲುಗಳ ಮಧ್ಯವಿರುವ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಮಜಲು ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.[೪೯] ಬಯಲುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯದು ಬತ್ತವಾಗಿದ್ದು ಎರಡನೆಯ ಬೆಳೆಯಯಾಗಿ ಬೇಳೆಕಾಳುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫೦] ಕಳಿಯ ಬಯಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಅದು ನಂಜುಮಣ್ಣಿನ ಭೂಮಿಯಾಗಿದೆ.[೫೧] ಕಳಿಯ ಬಯಲು/ ಕಳಿಯ ಬಾಳು[೫೨] ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಳಿಯನ್ನು ಗದ್ದೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕರಾವಳಿಯ ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಜಾಗವನ್ನು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಬೇಸಾಯದ ಭೂಮಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಸರಕಾರ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು[೫೩] ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತಹ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೃಷಿಭೂಮಿಯನ್ನಾಗಿಸಲು ಸರಕಾರದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಸರಕಾರದ ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರೆ ದಂಡಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು.[೫೪] ಉಡುಪಿಯ ಹಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೫೫] ಪಟಿಲಗದ್ದೆಯು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಿಂದ ಮುಳುಗಡೆಗೊಳ್ಳುವ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಪಟಲ ಗದ್ದೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತಿತ್ತು.[೫೬] ಈ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಳೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸುಗ್ಗಿ ಬೆಳೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.[೫೭] ಪಶ್ಚಿಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಬುಕನನ್ ವರದಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಕಾರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.[೫೮]

ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯವು ಬಹುತೇಕ ಮಳೆಯ ನೀರನ್ನೇ ಅವಲಂಭಿಸಿತ್ತು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ನೀರು ಮಳೆ ನಿಂತ ೩–೪ ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಬಯಲು ಮತ್ತು ಮಜಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಿದು ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗುತಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ನೀರಾವರಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಾವಿ ಗದ್ದೆ[೫೯] ಕಟ್ಟಿನ ಗದ್ದೆ[೬೦] ಮುಂತಾದವುಗಳು ನಿರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಬಾವಿ, ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವೇ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿತ್ತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಆಧಾರಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಬಾಗಗಳಲ್ಲಿ

ಖಾಸಗಿಯವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಬಾವಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ[೬೧] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲೂ ಬಾವಿ ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಖಾಸಗಿಯವರೇ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬೆಳೆಗಳು– ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬತ್ತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಬೆಳೆಯಾಗಿತ್ತು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ‘ಯೇನಲು, ಸುಗ್ಗಿ, ಹಾಗೂ ಕೊಳಕೆಯಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತಿತ್ತು. ಮಳೆಗಾಲದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಬೆಳೆಯನ್ನು ‘ಯೇನಲು ಅಥವಾ ‘ಏಣಿಲು’ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅದು ಮೊದಲ ಬೆಳೆಯಾಗಿತ್ತು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನೀರು ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ತೋಡು(ಕಾಲುವೆ)ಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದು ಆ ನೀರಿನ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಬೆಳೆಯುವ ಬೆಳೆಯನ್ನು ‘ಸುಗ್ಗಿ’ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೬೨] ಕೊಳಕೆಯ ಗದ್ದೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಕೊಳಕೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ಬೆಳೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದು ಮಳೆಗಾಲ ಮುಗಿದ ಅನಂತರ ಬೆಳೆಯುವ ಬೆಳೆಯಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ, ಮೆಣಸು, ಹೆಸರು, ಅವಡೆ, ಜೋಳ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಉದಿಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೩] ಹತ್ತಿ, ಮೆಣಸು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೬೪] ಅಕ್ಕಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬೇಸಾಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೇಣಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು. ಗೇಣಿಯನ್ನು ಅಕ್ಕಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯಮಾಡಲಾಗುತಿತ್ತೆಂದು ಉಡುಪಿ ಚಿಟ್ಪಾಡಿಯ ಮಠಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ದಾನಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೫] ‘ಲ ಮಂದಿ ಬ್ರಾಂಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಕೆ ಧಂರ್ಮ್ಮ ನಡವ ಗೇಣೆಯ ಅಕ್ಕಿ.... ಬಯಲ ಗೇಣಿ ಅಕ್ಕಿ.. ತಾಡುಯೆಂಬ ಗದ್ದೆಯ ಗೇಣಿ ಅಕ್ಕಿ..’ ಎನ್ನುವ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂಬಲಪಾಡಿ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೆಸರ ಗದ್ದೆ[೬೬] ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಲುಡಿಯ ಗದ್ದೆ[೬೭] ಹಾಗೂ ಬಲಂಥನೆಂಬ ಗದೆ[೬೮] ಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಭೂ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೯] ಜೋಳದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳಾದ ಹಲಸು, ಮಾವು ಹಾಗೂ ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೦] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳಾದ ತೆಂಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಲ್ಲದೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಡಿಕೆ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಕಾಡುತ್ಪನ್ನಗಳಾದ ಹುಣಸೆ, ಓಶೆ,[೭೧] ಮುಂತಾದವುಗಳೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ

ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೯೫ರ ಹರಿಹರನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ತೋಟದ[೨೨] ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ತಾಂಬೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಅದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಯಾಗಿದ್ದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಡಿಮೆ.

ಗೇಣಿ ಪದ್ಧತಿ– ಉಡುಪಿ ಚಿಟ್ಪಾಡಿಯ ಮಠಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ದಾನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨೩] 'ಲ ಮಂದಿ ಬ್ರಾಂಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಕೆ ಧಂರ್ಮ್ಮ ನಡವ ಗೇಣೆಯ ಅಕ್ಕಿ.... ಬಯಲ ಗೇಣಿ ಅಕ್ಕಿ.. ತಾಡುಯೆಂಬ ಗದ್ದೆಯ ಗೇಣಿ ಅಕ್ಕಿ..' ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨೪] 'ಗೋಪುತುಮಾರೆಂಬ ಗದೆಗೇಣಿ ಮು.೨...ಮು. ೨ ಅಕ್ಕಿ ಗೇಣಿವೊಳಗೆ...'ಮುಂತಾದ ಗೇಣಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ನೀಡುವ ಗೇಣಿ ಪದ್ಧತಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಬೇಸಾಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಬಾಡಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನನ್ನು 'ಮೂಲಿಗ'[೨೫] ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಮೂಲಗೇಣಿ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ಗೇಣಿ ಪದ್ಧತಿಯಾದ 'ಚಾಲಗೇಣಿ' ಅಂದರೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಕೊಡುವ ಕ್ರಮ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಅದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲೂ ಇದ್ದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗೇಣಿದಾರ ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಗೇಣಿಯಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ವ್ಯವಸಾಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ(ಗೇಣಿಗೆ) ಪಡೆದು ಕೃಷಿ ಮಾಡುವವನನ್ನು ಗೇಣಿಕಾರನೆಂದು, ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಪಡೆದವನನ್ನು ವ್ರತಿಕಾರನೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.[೨೬] ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಇತರ ಜಾತಿಯವರ ನಡುವೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿತ್ತೆಂದು ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಿಂದ[೨೭] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ವ್ಯವಸಾಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೨೮] ಭೂದಾನವನ್ನು ಪಡೆದವರೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ದಾನವಾಗಿ ಪಡೆದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೇಣಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಭೂಮಾಲೀಕರೂ ಕೂಡ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೇಣಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೇಣಿಗೆ ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಹಾಗೂ ಯುರೋಪ್ ಖಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿತ್ತು.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೫೧ರ ಉದ್ಯಾವರದ ದೇವರಾಯನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೮] 'ಹದಿನೇಳೊಕ್ಕಲು ಬ್ರಾಂಹ್ಮರಿಗೆ ನಾಯರು ಮೂಲವಾಗಿ..' ಭೂದಾನವನ್ನು ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ನಾಯರ್ ಮೂಲ ಎಂದರೆ ನಾಯರ್ ಜನರ ಭೂಮಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೭೯] ನಾಯಿರು ಎಂದರೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ನೇಗಿಲಾಗಿದ್ದು ನಾಯರ ಮೂಲ ಎಂದರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನುಕೊಂಡು ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಭೂಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಭೂ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಾಗಿದೆ ಎಂದುಕೂಡ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೮೦] ನಾಯರ್ ಮೂಲ ಎಂದರೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಯಾಗಿದೆ. ನೇಗಿಲಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಲಂಗಲ' ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ನಾಗಲ' ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ನೇಗಿಲು' ಎಂದು ಮಲಯಾಳಂನಲ್ಲಿ 'ನೆಂಗೊಲು' ಎಂದು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ 'ನಾಯಿರು' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.[೮೧] ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ನಾಯರ್ ಮೂಲವು ಭೂ ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಮಠಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದಂತಹ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಂಹ್ಮಣರಿಗೆ[೮೨ಅ] ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೆ[೮೩] ನೀಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಾಯರ್‌ಮೂಲ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತಿತ್ತು.

ಭೂ ಸಾಲ– ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಡವಾಗಿಟ್ಟು ಸಾಲಪಡೆಯುವ ಪದ್ಧತಿಯಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿ ಕಡೆಕಾರಿನ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೨೫ರ ನರಸಿಂಹದೇವ ಒಡೆಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಡೆಕಾರು ಗೋಪಿನಾಥ ದೇವರ ಮಠಕ್ಕೆ ಅಣ್ಣಾನಿಡಂಬೂರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯರು ನೀಡಿದ ದಾನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೪] 'ಗೋಪಿನಾಥ ದೇವರ ಆರುವಾರದ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟ ಹೊಂನು ಗ. ೪೦೦' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೪ರ ಉದಿಯಾವರದ ಭೂ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಆರುವರಿಯ ಪತ್ರ ಕಟ್ಟಳೆ',ಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೮೫] ಆರುವಾರವೆನ್ನುವುದು ಒಂದು ತೆರಿಗೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗಿದೆ.[೮೬] ಆರುವಾರ ಮತ್ತು ಬಿಡುವಾರ ಭೂ ತೆರಿಗೆಯಾಗಿದ್ದವೆಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೮೭] ಮದ್ರಾಸ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಮ್ಯಾನುವಲ್ ಆರುವಾರವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯೊಂದಿಗಿನ ಭೂ ಅಡವು ಆರುವಾರವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು ಎಂದಿದೆ.[೮೮]

ಕಡೆಕಾರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತಗೊಂಡಿರುವ ಆರುವಾರವು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಡವುಮಾಡಿ ಸಾಲ ಪಡೆಯುವ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಆರುವಾರ ಪದ್ಧತಿಯ ಅಡವು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಆರುವಾರವು ಹಲವು

ಬಾರಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳು ಬಹಳಷ್ಟು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಆರುವಾರವು ಒಂದು ಭೂ ಅಡವು ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಅಡವು ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಹಣಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ಧಾರಿ ಇತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಹಣಕ್ಕೆ ಭದ್ರತೆ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿ ಹಣ ಕೊಟ್ಟವನಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವನೇ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೪ರ ಉದಿಯಾವರದ ಭೂತಕರಾರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಆರುವರಿಯ ಪತ್ರ ಕಟ್ಟಳೆ'ಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅಡವು ಮಾಡುವಾಗ ತಯಾರಿಸುವ ದಾಖಲೆಪತ್ರಕ್ಕೆ ಆರುವಾರಪತ್ರ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಅಂತರ ಆರುವಾರ'ದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೬೯] ಆರುವಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 'ಅರ್ಧಾರುವಾರ'[೭೦], 'ಅಂತರಾರುವಾರ'[೭೧] ಮತ್ತು 'ಬಿಡಾರುವಾರ'ಗಳ[೭೨] ಉಲ್ಲೇಖವು ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಂತರುವಾರ ಎಂದರೆ ಆರುವಾರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಂತರ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣ ಬೇಕಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅಂತರಾರುವಾರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆರುವಾರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧ ಬಿಡಾರುವಾರ. ಬಿಡಾರುವಾರದಲ್ಲಿ ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ನೀಡಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸಿದ ಅನಂತರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿಯ ಮೂಲ ವಾರಸುದಾರ, ತಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲು ನೀಡಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾಪಾಸು ಪಡೆಯುವ ಅಮಕಾಶ ಬಿಡಾರುವಾರದಲ್ಲಿದೆ.[೭೩] ಆರುವಾರ ಅಡವು ಪದ್ಧತಿ ಭೂ ಪರಭಾರೆಗೆ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಭೂ ಒಡೆತನವು ಭೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಹಣವಂತರು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಭೂಮಾಲಿಕರಾಗುವುದು ಆರುವಾರಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಒಂದು ಅಡವು ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದುದರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಹಣದ ಅಗತ್ಯತೆ ಕಂಡುಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತಿತ್ತು.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೭೦ರ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭೪] ಬಡ್ಡಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಸಾಲದ ಮೇಲೆ ಬಡ್ಡಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆರುವಾರ ಪದ್ಧತಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜನರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಭೂ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿತ್ತು.[೭೫] ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷಿ ಕೇಂದ್ರಿತ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಆರುವಾರದಂತಹ ಭೂ ಅಡವು ಅಥವಾ

ಸಾಲ ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಕಂಡುಬಂದರೂಕೂಡ ಇಡೀ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯವಹಾರದ ಕೊಡುಗೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಿಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಭೂ ವ್ಯವಹಾರ– ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯು ರಾಜನ ಆಸ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಆಸ್ತಿ, ಸಂಘಗಳ ಆಸ್ತಿ, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಆಸ್ತಿ ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡು–ಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ವ್ಯವಸಾಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ದಾನನೀಡಲುಕೂಡಾ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೮೫ರ ಉಡುಪಿಯ ಬಡಗಬೆಟ್ಟು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೬] 'ಜಿನಭಕ್ತ ದೇವರು ಸೆಟ್ಟಿಯು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊನ್ನಕೊಟ್ಟು 'ಮೂಲವಾಗಿ ಕೊಂಡು' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಭೂವ್ಯವಹಾರ ನಡೆದದ್ದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೯ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ,[೬೭] ಕೆಳದಿ ವೀರಭದ್ರನಾಯಕನು ಕೊನಪ್ಪ ಕೊಲಾಲನಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ್ದುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಭೂ ವ್ಯವಹಾರವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ನಡುವೆ ಭೂ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆದಿರುವುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಭೂ ವ್ಯವಹಾರನಡೆದಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ನೀಡಿ ಖರೀದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾದ ಬೆಲೆಯಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.[೬೮]

೬.೨ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು:

ಉಡುಪಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸನಗಳು ದಾನದ ದಾಖಲೆಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳು ಭೂದಾನದ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಈ ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಗಿಂತ ಆರ್ಥಿಕ ವಿಷಯದ ಕುರಿತಂತೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಾನನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೇಸಾಯದ ಗದ್ದೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಕೃಷಿ, ಬೇಸಾಯ, ಬೆಳೆಗಳು ಹಾಗೂ ಗದ್ದೆಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ವಿವರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೯೫ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೭೩ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ. ಶ.

೧೧೫೭೦ರ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೩ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸೀಮಿತವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಗದ್ದೆಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ನೂರಾರು ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಗದ್ದೆಗಳಿದ್ದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಸೂಚಿಸುವಕ್ರಮ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ.[೯೯] ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಾಳು, ಬಾಳಿಕೆ, ಹೊಲ, ಗದ್ದೆ, ತಿಮರು ಹಾಗೂ ಕಂಡ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತಿತ್ತು. ಬಾಳು, ಬಾಳಿಕೆ ಎಂಬುದು ಜೀವನ, ಜೀವನಾಧಾರ ಎಂಬ ವಿಶಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು.[೧೦೦] ಬಾಳು, ಹೊಲ ಇವು ಬೇಸಾಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದಗಳಾಗಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಗದ್ದೆ, ಕಂಡ ಮತ್ತು ತಿಮರು ಪದಗಳು ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಜೋಡಿ ಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ತಿಮರು ಮತ್ತು ಕಂಡ ಇವು ತುಳು ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳಾದರೆ ಬಾಳು, ಹೊಲ, ಗದ್ದೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳಾಗಿವೆ. ಬಾಳು, ಹೊಲ, ಗದ್ದೆ, ತಿಮರು, ಕಂಡ ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳ ನಡುವೆಯಿರುವ ಅರ್ಥ ವೈವಿದ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಗದ್ದೆ ಎಂಬುವುದು ತುಳುಬಾಷೆಯ ಕಂಡ ಎಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾದ ಹೊಲ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಬಹುದೇನೋ.[೧೦೧]

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೧೦೨] ಕಂಡುಬರುವ ಸುಮಾರು ೨೨೧ ವಿಭಿನ್ನ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಗಳು, ನೀರಾವರಿ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಭೂ ಒಡೆತನ, ಗದ್ದೆಯ ಒಡೆಯನ ಹೆಸರು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಹಿಳೆಯ ಹೆಸರು, ಭೂ ಒಡೆಯನ ಅಧಿಕಾರ, ಜಾತಿ, ಬೆಳೆಯುವ ಬೆಳೆ, ಪರಿಸರದ ಗಿಡಮರಗಳು, ಗದ್ದೆಯಿರುವ ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕೃಷಿಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನಿಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

೧. ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು/ ಭೂ ಸ್ವರೂಪ ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರುಗಳು: ಗುಳಿಗದ್ದೆ(ಸಮತಟ್ಟಲ್ಲದೆ), ಕುದುರುತ ಕಂಡ(ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ದಿಬ್ಬಗಳ ಮೇಲಿರುವ ಹೊಲಗಳು), ಬೆಟದಗದೆ, ಮೇಲಣ ಹಾಳಿ, ಗುಡ್ಡೆಯ ಗದೆ, ಪೊರಿಕೆಯೆಂಬ ಗದೆ(ಪೊರಿ=

ಉಳುಮೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲಾದ ಗದ್ದೆಯ ಒಂದು ವಿಭಾಗ), ಬುಡಂಬಿನೆಂಬ ಗದೆ(ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ), ಪಟೆಲವೆಂಬ ಗದ್ದೆ ಪಟಲಯೆಂಬ ಗದ್ದೆ (ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಹೊಲ). ಮಜಲತಳ ಬಾನಗದ್ದೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

೨. ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರುಗಳು: ಕಲ್ಲಣದ ಗದ್ದೆ, ಕಲ್ಲಗದೆ, ಹೊಯಿಗೆಯ ಗದ್ದೆ, ಹೊಯಿಗೆ ಗದ್ದೆ, ಗಟ್ಟಿಗದ್ದೆ, ಕಲ್ಲಾಯಗದ್ದೆ, ಕಲ್ಲಸಾದಿಯ ಗದ್ದೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

೩. ಬೇಸಾಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರುಗಳು: ಮಜಲ್ಯಗದೆ, ಬಯಲುಗದೆ, ಕೊಳಿಕೆಯ ಗದೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

೪. ದಿಕ್ಕು/ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರುಗಳು: ಬಡಗಣ ಹೊಸಗದ್ದೆ, ಪಡುವಣ ಗದ್ದೆ, ತೆಂಕಣ ಬಯಲು ಗದ್ದೆ, ಕಲ್ಲಸಾದಿನ ಗದ್ದೆ, ಮೂಡಬಯ್ಯಲಗದ್ದೆ, ಪಡುವಗಾಳಿಗದೆ, ಪಡುವಲು ಬಳಿಯಂಬು ಗದ್ದೆ, ತೆಂಕಲು ಬಾಗಿಲ ಗದ್ದೆ, ಮೂಡಲು ಗದ್ದೆ, ಬಡಗ ಬಳಿಯ ಕಂಡ, ಪಡುವಲ ಕುದುರ ಕಂಡ, ಪಡುವಲು ಪೋಉಗಿಯ ಗದ್ದೆ, ಬಡಗಣ ಕೊಟೆಯ ಗದ್ದೆ, ತೆಂಕಲು ಪಲಡಿ ಹಳಿಗದ ಸಮೀಪದ ೨ ಕೊಯಿಲು, ಮೂಡಬಳಿಎಂಬಗದೆ, ಮೂಡಮಕಿ ಬಾವಿಗದ್ದೆ, ಬಾನ ಸಾಡಿನ ಗದ್ದೆ, ಕಲ್ಲಸಾದಿನ ಗದೆ, ದೇವಾಲುಅದ ಮೂಡಗದ್ದೆ, ಪಡುವಗಾಳಿಗದೆ, ಕೊಡಂಕುರ ಹೆದ್ದಾರಿ ಗದ್ದೆ, ಬಾಗಿಲ ಗದ್ದೆ, ಬಡಗಲು ಸಾಲ ಬಳಿಯ ಕಲ್ಲಾಯಗದ್ದೆ, ಬಡಗಲುಮನೆಯ ಗದೆಗಳು, ನಡುವಣ ಕಯ್ಯಲೆಯೆಂಬ ಗದ್ದೆ, ಉಡುಪಿನ ಸನಥೆ ತೆಂಕಲು ತಿನಕಳದೆ ಕೊರ್ಮಾಡಿ ನವನ ಬಾಗಿಲ ಗದೆ, ಮೂಡಬಾಗಿಲ ಗದ್ದೆ. ಬಡಗಣ ಹಾಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

೫. ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರುಗಳು : ಹೆಸರ ಗದ್ದೆ, ಅಉಡಿಯ ಗದ್ದೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

೬. ಅಧಿಕಾರ, ಜಾತಿ, ವೃತ್ತಿ ಸ್ಥಾನ, ಸೂಚಕನಾಮಗಳು: ಉಪ್ಪುಂಜನ ಕೈಯಿಂದ ಕೊಂಡ ಗದ್ದೆ, ಹೆಬಾರರಿಂದ ಕೊಂಡಗದ್ದೆ, ಪಟೇಲರ ಗದ್ದೆ, ಪಟೇಲ ಗದ್ದೆ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಗದ್ದೆ, ಮೂಡಿಲ್ಲರ ತಾಡು ಎಂಬಗದೆ, ಬಾಸರಗದೆ, ಬಟ್ಟರಬಳೆಯೆರಡು ಅಣೆಕೊಯಿಲು, ನಿಡುಂಬುರರ ಸೆನಪಳಿಯ ಬಯಲು, ಕ್ರಮದಾರೆಬಯಲು, ನಾಯರ ಗದೆ, ಕುಂಜುಮಾಣಿ ಒತಲ ಗದೆ, ವಿಷ್ಣುಕಂಬಾರನ ಮನೆ ಮೂಡಬಾಗಿಲ ಗದ್ದೆ, ಸಂಕರಬೊವಿಮನೆಯಡಿ ಬಾಗಿಲಗದ್ದೆ, ಮೂಡಿಲ್ಲರತಾಡು ಎಂಬ ಗದ್ದೆ, ಬಾರ್ಯ್ಯರಿ ಕ್ರಿಷನ ಕಂನರ ಗದೆ, ನಾವಾಡನ

ಬಗುಳ ಗದೆ, ಬಾಸರ ಗದೆ, ಅಡಿಗಳಿಗೆ ನಡವ ಬಾಳು, ಕೋಟೀಸರ ಸೆಟಿಯ ತೋಟ, ತೊನಸೆಯ ದೇಸಿಂಗನ ಬಾಳು, ಇತ್ಯಾದಿ.

೭. ಪಂದ್ಯ–ಆಟ ಸೂಚಕ ಹೆಸರು: ಕಂಬಳಗದ್ದೆ.

೮. ಗಾತ್ರ/ಅಳತೆ/ಸಂಖ್ಯಾ ಸೂಚಿ ಹೆಸರುಗಳು: ದೊಡ್ಡಗದ್ದೆ, ಹೊಸತುಮರು, ಹಿರಿಯ ಗದ್ದೆ, ಹಿರಿಗಂಕೆ ಎಂಬಗದೆ ಆರುಕೊಯಿಲೆಂಬ ಗದ್ದೆ, ೨ ಕೊಯಿಲು, ನಾಲತು ಮಾರೆಂಬ ಗದೆ, ಮೋಗಣ ಎರಡು ಗದ್ದೆ, ಒಂಬತ್ತು ಮಾರೆಂಬ ಗದ್ದೆ, ಹದಿನಾರುಕೊಯಿಲು ಪೊಸನಕಿರಿಗದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ.

೯. ದೇವರು/ಧರ್ಮ ಸಂಬಂಧೀ ಹೆಸರುಗಳು: ಯಿಶ್ವರ ಗದ್ದೆ, ಕೃಷ್ಣನ ಮೂಲದ ಬಳ್ಳಿಗದ್ದೆ, ದೇವರ ಗದೆ, ಕಂಗಬೆಟಿನಲಿ ಕಟೆಯಗಡಿ ದೇವಸ್ವದ ಗದೆ, ಕಿನ್ನಿಶಿವಗೆಯುವ ಯನ್ಯಕನೆಂಬ ಮುಡವೋಮಗದ್ದೆ, ಗವುರಿಯ ಬಾಳು, ಬೇವಿನಮಠದ ಬಡಿಮು, ಮತದ ಗದ್ದೆ, ಮಠವ ಪಟದ ಮೂಲಗದ್ದೆ, ಪರಮೇಸರನ ಕಂಡ, ಬೇಳಂಣ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂಲದ ಬಳ್ಳಿಗದ್ದೆ, ತೊನಸೆಯ ದೇವರ ಮೂಲಿಯಬಾಳು, ಸೊದಲದೇವಿಯರ ಬಾಳು ಇತ್ಯಾದಿ.

೧೦. ಕೊಡು–ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿಂದ ಬಂದ ಹೆಸರುಗಳು–ಮೂಲದ ಕೊಂಡ ಗದ್ದೆ, ಹೆಬಾರರಿಂದ ಕೊಂಡಗದ್ದೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

೧೧. ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆಸರಿನ ಗದ್ದೆಗಳು: ಚಂದಲ ದೇವಿಯ ಬಾಳು, ಗವಾರ್ಯ್ಯ ಬೆಟದಗದೆ, ಸೋಮಲದೇವಿಯ ಬಾಳು, ಇತ್ಯಾದಿ.

೧೨. ವ್ಯಕ್ತಿ ಸೂಚಕ ಹೆಸರುಗಳು: ಸೇನಪನ ಗದ್ದೆ, ರಾಮಕೇಸನ ಬಾಗಿಲ ಗದ್ದೆ, ಕುಂಜುಮಾಣಿ ಹಿತಿಲ ಗದ್ದೆ, ಸೆಂಕರ ಬೋವಿನ ಮನೆ ಅಡಿ ಬಾಗಿಲ ಗದ್ದೆ, ಗೋವಿಂದಾಳುವನೆಂಬ ಗದ್ದೆ, ನರಸಿಂಗಾಡಂಕ ಎಂಬ ಗದ್ದೆ, ತಿರುಮಲ ಬಾಗಿಲಗದ್ದೆ, ರಾಮಕೇಸನ ಗದ್ದೆ, ವಿಷ್ಣುಕಂಬಾರನ ಗದ್ದೆ, ಕ್ರಿಷನ ಕಂನರ ಗದೆ, ತೊನಸೆಯ ದೇಸಿಂಗನ ಬಾಳು, ಪರಮೇಸರನ ಕಂಡ, ಕಿಂನ್ನಿಂಣಚನ ಗದ್ದೆ, ಪೊಸನಕಿರಿಗದೆ, ಸೊದಲದೇವಿಯರ ಬಾಳು, ತೊನಸಿಯ ಮಂಜಾಳುವನ ಬಾಳು ಇತ್ಯಾದಿ.

೧೩. ನೀರಾವರಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ಹೆಸರುಗಳು: ಬಾವಿ ಗದೆ, ಕಟ್ಟಿನ ಗದ್ದೆ, ಹೊಳಗದ್ದೆ, ಸಾಲಬಳೀಯ ಪಟ್ಟಿಲಗದೆ, ಸಾಲ ಬಳಿಗದ್ದೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

೧೪. ಪರಿಸರದ ಮರಗಿಡಗಳ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರುಗಳು: ಹೆಬ್ಬಲಸಿನಡಿಗದ್ದೆ, ಹಲಸಿನ ಗದೆ, ಹುಣಸೆಂಬ ಗದೆ, ಬೇವಿನಮಠದ ಬಡಿಮು, ಇತ್ಯಾದಿ.

೧೫. ಬಯಲು: ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಹಲವು ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬಯಲು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಪರಿಸರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಯಲನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ–ಸಂನಂಗಾದ ಬಯಲು, ಸೋನೆಬೈಲ್ಲು, ನೆಜಕಾರೆಂಬ ಬಯಲು, ಸೇನಪಳಿಯ ಬಯಲು, ಕೊಡಿಲತ ಬಯಲು, ಭಾಗಿಯ ಪೇರೊಳಿಕೆಯ ಬಯಲು, ಕೆದಿಲದ ಬಯಲ, ಉಡುಪಿನ ಬಯಲು ಗದೆ, ಕೊಡೆಸೋನ ಬೈಲು, ಕಡೆಕಾರ ಬಯಲ ಗದ್ದೆ, ಉಡುವಾಡಿ ಬೈಲು, ಕ್ರಮಧಾರೆ ಬಯಲು, ಸೇನ ಪಳಿಯ ಬಯಲು, ಕೆದಿಲದ ಬಯಲು, ಬಡಗ ಬಯಲು, ಕೊಡೆಸೋನ ಬೈಲು, ಗುಂಡಿ ಎಂಬ ಬಯಲು, ಪಾನಂಬಿ ಬಯಲು, ಪರಸಿನಬೈಲು, ಕಳಿಬಯಲು, ಸಿರಿಯಬಯ್ಯಾಲು, ಕಣಾರಪಾಡಿ ಬಯ್ಯಲು, ಕಳೀಯ ಬಯ್ಯಲು, ಬನ್ನಂಜೆ ಬಯಲು, ಕೊಯಕುಳಿ ಬಯಲು, ಕಣಿಬಯಲು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಗದ್ದೆಯ ಹೆಸರುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಸಣ್ಣ ಭೌಗೋಳಿಕ ಘಟಕಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಹೆಸರು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿವೆ, ಹಾಗಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಇಂದು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಕೆಲವು ಬಯಲುಗಳ ಮತ್ತು ಬೆಟ್ಟುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಉದಾ : ಅರಕಲದ ಬೆಟ್ಟು, ಕುಂಜಾತ ಬೆಟ್ಟು, ಪಂದೆ ಬೇಟೆ ಬಯಲು, ಕುಂಜತಬೆಟ್ಟು, ಗುಂಡಿ ಎಂಬ ಬಯಲು, ಅರಕೆಳದ ಬೆಟ್ಟು, ಕಣಾರಪಾಡಿ ಬಯ್ಯಲು, ಬನ್ನಂಜೆ ಬಯಲು. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಹತ್ತಾರು ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿನ ಬೇಸಾಯಾಗಾರರು ಅವುಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಹೆಸರುಗಳನ್ನುಕೊಡುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ವಿಚಾರ ಮೇಲಿನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ವಿವರಣೆಯಿಂದ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ಭೂ ಸ್ವರೂಪವ, ಗಿಡ, ಮರ, ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿತ್ತಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಒಟ್ಟು ೧೭೬ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಹೆಸರೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ. ಈ ಹೆಸರುಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಬೇಸಾಯ ಪದ್ಧತಿ, ಹೊಲಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ಕುತೂಹಲಕರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನೊದಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿನ

ಸಸ್ಯಸಂಪತ್ತು, ಭೂಸ್ವರೂಪ, ಆಟಕೂಟಗಳೂ ಮುಂತಾದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

೬.೩ ವಾಣಿಜ್ಯ:

ಉಡುಪಿಯು ಭಾರತದ ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅದು ಭೂ ಮಾರ್ಗ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿನ ಬಂದರುಗಳಿಂದ ಜಲಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧–೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಗ್ರೀಕ್ ಮತ್ತು ರೋಮನ್ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೌರ, ಮಲ್ಪೆ, ಓಲೊಖ್ಯೊರ ಮುಂತಾದ ಕರಾವಳಿ ನೆಲೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಟಾಲಮಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಕಡಲ್ಗಳ್ಳರ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶವು ನಿತ್ರೈಯ್‌ನಿಂದ ಮಂಗಳೂರಿನವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿತ್ತೆಂದು ಜೆ.ಡಬ್ಲ್ಯೂ.ಮೆಕ್‌ಕ್ರಿಂಡ್ಲ್ ವಾದಿಸಿರುವನು. ಇಲ್ಲಿನ ಕಡಲ್ಗಳ್ಳರ ಬಗ್ಗೆ ಪೆರಿಪ್ಲಸ್‌ನಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುವುದಲ್ಲದೆ, ನಿತ್ರೈಯ್ ಅವರ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ಲಿನಿ ಕೂಡಾ ತಿಳಿದಿದ್ದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಅಂದರೆ ಕಡಲ್ಗಳ್ಳರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಗ್ರೀಕ್ ಮತ್ತು ರೋಮನ್ ಹಡಗುಗಳು ಹರಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದವೆಂಬುದು ಈ ಆಕರಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವುದೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೧೦೩] ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೦೪] 'ಜಲದುಳುಂ' ಸುಂಕದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ನದಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಸುವ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು 'ಜಲಸುಂಕ'ವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಜಲಮಾರ್ಗದಮೂಲಕ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಯುತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ ಮಾರಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತೆ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ ಆಳುಪೇಂದ್ರನು ಉದಯಪುರ ನಕರದವರೊಡಗೂಡಿ ಪಟ್ಟಿಪೊಂಬುಚ್ಚ ನಕರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತೀ ಎರಡು ಗೋಣಿಚೀಲ ಧಾನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಒಂದುವರೆ ಪುಟ್ಟಿಗೆ ದಾನ್ಯದ ಸುಂಕ, ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಮಣ ಹತ್ತಿಯ ಮೇಲಿನ ಹದಿನಾರು ಪಲ ಹತ್ತಿಯ ಸುಂಕ, ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಹೇರಿನ ಅಡಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಮುನ್ನೂರು ಅಡಿಕೆಯ ಸುಂಕ, ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಹೇರು ಮೆಣಸಿನ ಮೇಲಿನ ಹದಿನಾರು ಪಲ ಮೆಣಸಿನ ಸುಂಕವನ್ನು ರಿಯಾಯಿತಿಯ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರಿ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಗೋಣಿಚೀಲ, ಪುಟ್ಟಿಗೆ, ಮಣ, ಪಲ, ಹೇರು,[೧೦೫]

ಮುಂತಾದ ಅಳತೆಗಳು, ತೂಕಗಳು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಅದು ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯಾವರ ಅದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾವರ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಿಪುಂಬುಚ್ಚಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೦೬] ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಖರ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೪೭೪ರ ಚೊಕ್ಕಾಡಿಯ ಎರಡು ಶಾಸನಾಗಳು ಉದ್ಯಾವರದ ಭೂ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಯೆತ್ತು ನಡೆವ ಹೆದ್ದಾರಿ'[೧೦೭] ತೆಂಕು ಬಡಗು ಹೆದ್ದಾರಿ,[೧೦೮] ಕೊಡಂಕುರ ಹೆದ್ದಾರಿ,[೧೦೯] ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೦೯ಅ] 'ಹೆದ್ದಾರಿಯಿಂದ ಪಡುವಲು ಮೂರಂ ಗದ್ದೆಯಲಿ' ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಸರಕುಗಳ ಸಾಗಾಟವು ಈ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಉದ್ಯಾವರದ ಭೂ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚೊಕ್ಕಾಡಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧೦] ವ್ಯಾಪಾರೀ ಸಮುದಾಯಗಳಾದ ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು, ಹಲರು, ಹಾಗೂ ಹಂಜಮಾನರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬಾರಕೂರಿನ ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಅದೇ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದು, ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಭೂ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂದು ಅದೇ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೬.೪ ತೆರಿಗೆ:

ಆಳುಪರ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ತೆರಿಗೆಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕುರಿತು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಸರಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆನ್ನೆಲುಬು ಅಲ್ಲಿನ ಜನರು ನೀಡುವ ತೆರಿಗೆ. ಕ್ರಿ. ಶ ೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ರಣಸಾಗರನ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧೧] ಅಕ್ಕಿ, ಬತ್ತ, ಹಾಗೂ ಮೆಣಸಿನ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯ ವಿವರವಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ ಮಾರಮ್ಮನ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧೨] ಪ್ರತೀ ಎರಡು ಗೋಣಿ ಧಾನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಒಂದೂವರೆ ಪುಟ್ಟಿಗೆ ದಾನ್ಯದ ಸುಂಕ, ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಮಣ ಹತ್ತಿಯ ಮೇಲಿನ ಹದಿನಾರು ಪಲ ಹತ್ತಿಯ ಸುಂಕ, ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಹೇರಿನ ಅಡಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಮುನ್ನೂರು ಅಡಿಕೆಯ ಸುಂಕ, ಪ್ರತೀ ಒಂದು ಹೇರು ಮೆಣಸಿನ ಮೇಲಿನ ಹದಿನಾರು ಪಲ ಮೆಣಸಿನ ಸುಂಕವನ್ನು

ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಸ್ತುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸುಂಕಧಾರಣೆಯ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಗಿತ್ತು.[೧೧೩] ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಇತರೆಡೆಯಿದ್ದಂತೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತಿತ್ತು. ಅದು ಸರಕಾರದ ಆದಾಯದ ಮುಖ್ಯ ಮೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾದ ಭೂತೆರಿಗೆಯನ್ನು ರಾಜನ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧೪] 'ಜಲದುಳುಂ' ಹಾಗೂ 'ಸ್ಥಲದುಳುಂ' ಸುಂಕಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು 'ಸ್ಥಳ ಸುಂಕ' ಅಥವಾ 'ನೆಲ ಸುಂಕ'ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನೆಲಮಾರ್ಗವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟಿನ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು 'ನೆಲಸುಂಕ'[೧೧೫] ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರೆ ಈ ತೆರಿಗೆಯು ಭೂ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯೂ ಕೂಡ ಆಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ನದಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಸುವ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು 'ಜಲಸುಂಕ'ವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉದ್ಯಾವರ ನಗರದಲ್ಲಿ ನಗರ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೧೧೬] ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಂಕ ಅಥವಾ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅಥವಾ ವಸ್ತುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಾದ ಬತ್ತ, ಅಕ್ಕಿ, ಕಾಳುಮೆಣಸು, ಹತ್ತಿ, ಅಡಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ವಸ್ತು ರೂಪದಲ್ಲೇ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.[೧೧೭]

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೭ರ ಆಳುಪ ರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಮಲ್ಪೆ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧೯] 'ಸಮುದಾಯ ಬೆಡುಂಗೋಳು' ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಮಣಿಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೨೦] 'ಸಮುದಾಯ ಗದ್ಯಾಣ' ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಗ್ರಾಮಗಳು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು 'ಸಮುದಾಯ' ಅಥವಾ 'ಸಮುದಾಯ ಗದ್ಯಾಣ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಲಗಳ ಫಲವತ್ತತೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪರಿಸರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಭೂತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.[೧೨೧] ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೨೨] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ 'ತೆರು' ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಾಚೀನ ಭೂ ತೆರಿಗೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದು ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.[೧೨೩] ಇದೊಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ತೆರಿಗೆಯಾಗಿದ್ದು, ಖಾಸಗಿ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು

ಗೇಣಿಭೂಮಿ, ಹಾಗೂ ತೋಟಗಳ ಮೇಲೂ ಕೂಡ ಈ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ನಗದು ರೂಪದಲ್ಲೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೨೪] 'ಬಹಸಿದ್ಧಾಯ'ದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಇದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಂದಾಯವಾಗಿದೆ. ಟಿ. ವಿ. ಮಹಾಲಿಂಗಂ[೧೨೫] ಇದನ್ನು ನಗದು ರೂಪದ ತೆರಿಗೆ ಎಂದೂ, ಬಿ. ಎ. ಸಾಲೆತ್ತೊರರು[೧೨೬] ಇದೊಂದು ನಿಗದಿತ ಬಾಡಿಗೆ ಎಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಬಹ ತೆರು ಕಾಟಿಗದ್ಯಾಣ'[೧೨೭] ಹಾಗೂ 'ಬಹತೆರು ಗದ್ಯಾಣ'[೧೨೮] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಭೂ ಕಂದಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನು ನಗದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಅದರೊಂದಿಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಗದ್ಯಾಣ ಹಾಗೂ ಕಾಟಿಗದ್ಯಾಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಳತೆ ಮತ್ತು ತೂಕ– ಉಡುಪಿಯ ದಾನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಲಾದ ಭೂಮಿಯ ಗಡಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇಂತಿಷ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಎಂದು ಅಥವಾ ಖಂಡುಗ ಬಿತ್ತುವ ಪ್ರಮಾಣದ ಭೂಮಿ ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ[೧೨೯] ಅಳತೆ ಮತ್ತು ತೂಕಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. 'ಸಂಕುರ' ವೆನ್ನುವುದು ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಚೀಲಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಬಹುದಾದ ವಸ್ತುವಿನ ಪ್ರಮಾಣ, 'ಪೇರು' ಎಂದರೆ ಒಂದು ಚೀಲ ಅಥವಾ ಒಂದು ಬಾರಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಷ್ಟು ಬಾರ. 'ಮಳವೆ' ಎಂಬುದು ಇಂದಿಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಣವೇ ಆಗಿದೆ, 'ಪುಟ್ಟಿಗೆ' ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಳತೆಯ ಬುಟ್ಟಿ, 'ಪಲ' ಎಂಬುದು ಮೂರು ತೊಲ ಪ್ರಮಾಣದ ತೂಕವಾಗಿದೆ.[೧೩೦] ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ 'ಹೇರು' ಮತ್ತು 'ಬಳ್ಳ'ಗಳು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು[೧೩೧] 'ಹೇರು' ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಕೆ. ಜಿ. ತೂಕದ ಸೇರು ಆಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿನ ಹವಾಮಾನದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಕೂಡಾ ಗಾತ್ರ ಮಾಪನದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಗಾತ್ರ ಅಳತೆ ಪ್ರಮಾಣವು 'ಮುಡೆ'[೧೩೨] ಆಗಿದೆ. 'ಮುಡೆ', ಅಥವಾ'ಮುಡಿ' ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಳತೆಯಾಗಿದ್ದು, 'ಮೂಡೆ'ಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಣ್ಣ ಮೂಡೆ', 'ದೊಡ್ಡ ಮೂಡೆ', 'ಕಂಚಿನಮೂಡೆ,' 'ನಾಡಮೂಡೆ'ಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ.

‘ಕಳಸಿಗೆ’ ಎನ್ನುವುದು ಮೂಡೆಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕ ಮಾಪನವಾಗಿದೆ. ‘ಹಾನೆ’ ಅಥವಾ ‘ಹಾನಿ’ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾಪನವಾಗಿದೆ.

೬.೫. ನಾಣ್ಯಗಳು:

ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಆಸುಪಾಸಿನ ದೇವಸ್ಥಾನ, ದೈವಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದ ಮುಡುಪಿನ ಡಬ್ಬಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದಾಗ ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ತಾಮ್ರದ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ನಾಣ್ಯಗಳೂ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದು, ಇವನ್ನು ಉಡುಪಿಯ ಕೆಲವು ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ತೂಕದಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದ ತಾಮ್ರದ ನಾಣ್ಯಗಳ ಬಹುದೊಡ್ಡಪಾಲನ್ನು ಚೆನ್ನೈನ ಸರಕಾರೀ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದವರು ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ (೧೯೦೪-೧೯೦೫) ಖರೀದಿ ಮಾಡಿ ಚೆನ್ನೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಲವು ಮಣಗಳಷ್ಟು ತಾಮ್ರದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದವು.[೧೩೩]

ಆಳುಪರು ಟಂಕಿಸಿದ್ದ ಗದ್ಯಾಣ, ವರಹ, ಹಣ (ವರಹದ ಒಂದು ಹತ್ತನೇ ಭಾಗ), ಅಡ್ಡ (ಅರ್ಧಹಣ) ಹಾಗ (ಕಾಲುಹಣ) ಅಥವಾ ಧರಣ ಇವುಗಳೂ ಉದ್ಯಾವರ, ಶಿವಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಸಿಕ್ಕಿರುತ್ತವೆ.[೧೩೩ಅ] ಕ್ರಿ. ಶ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ‘ತಾರಕೊರಕೆ’, ‘ಕಾಟಿಗದ್ಯಾಣ’, ‘ಕಾಟಿಹೊಂನು’, ‘ಹಣ’ಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೮೭ರ ಆಳುಪ ರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಕೊಡವೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ‘ಹಣ’,[೧೩೪], ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಮಣಿಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ‘ಗದ್ಯಾಣ’[೧೩೫] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೨೫ರ ಕಡೆಕಾರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೊಂನು,[೧೩೬] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೦೪ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೩೭] ತಾರ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೩೮] ‘ಬಾರಕೂರು ಕಾಟಿಗದ್ಯಾಣ’, ದೊಡ್ಡ ವರಹ, ಹೊಂನು, ಕಾಟಿಗದ್ಯಾಣಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೬ರ ಕೆಳದಿ ಸೋಮಶೇಖರನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೩೯] ‘ಬಿರಾಡ’, ‘ಗದ್ಯಾಣ’ ‘ವರಹ’, ಹಾಗೂ ‘ಹಣ’ದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಆಳುಪರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬಾರಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಟಂಕಸಾಲೆಯಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ‘ಬಾರಕೂರ ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣ’ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೆಖದಿಂದ[೧೪೦] ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೦೫ರಿಂದಲೇ ಬಾರಕೂರುಗದ್ಯಾಣದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೧೪೦ಅ] ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ‘ಬರಕನುರಗದ್ಯಾನ’ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ

ನಾಣ್ಯಗಳೂ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವೆನ್ನುವುದು, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ‘ಹೊಂನು’[೧೪೧] ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದ ಆಧಾರದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ‘ಗದ್ಯಾಣವು’[೧೪೨] ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮೌಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಚಿನ್ನದಿಂದ ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.[೧೪೩] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ವಿಜಯನಗರದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣ, ಬಾರಕೂರ ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣ, ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣ ಹೊನ್ನು, ಕಾಟಿ ಹೊನ್ನು ಎಂದು ಹಲವು ವಿಧವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ‘ಗ’ ಎನ್ನುವ ಸಂಕೇತದಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇದು ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿತ್ತು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.[೧೪೪] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೦೨ರ ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕನ ಕಾಲದ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವಾಲಯದ ಮಹಾಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಬೆಳಗಿಸಲು ಬಾರಕೂರು ಹೋಬಳಿಯ ಬೊಮ್ಮರ ಬೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿರುವ ೧೨೦ ಗದ್ಯಾಣ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೧೪ರ ಉಡುಪಿ ಶಾಸನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಪೂಜಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಅತಿರಸ ನೈವೇದ್ಯ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ನಂದಾದೀಪ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇವೆಗೆ ಕೊಂಕಣ ವರ್ಗದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಋಕಶಾಖೆಯ ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ಲಿಂಗಪಯ್ಯ ೧೦೦ ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನು ಭೂಸ್ವಾಸ್ಥೆಗೆಂದು ದಾನಕೊಟ್ಟರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೩೯ರ ವೀರಭದ್ರನಾಯಕನ ಉಡುಪಿಯ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಿಗೆ ಬಾರಕೂರು ಹೋಬಳಿ ಶಿವಳ್ಳಿ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಕರಂಬಳಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೋನಪನಿಂದ ೧೦೦ ಗದ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.[೧೪೫]

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೯ರ ಉಡುಪಿ ತಾಮ್ರಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಕ್ಷೀರಾಣ್ಣ ಪೂಜೆಗೋಸ್ಕರ ಕೇಸನೂರು ವೆಂಕಪ್ಪ ೧೦ ವರಹ ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೮೦ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರಿಗೆ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಭದ್ರದೀಪ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಗೋಸ್ಕರ ಧಾರವಾಡ ಗದ್ಯಾಣ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೧೪೬] ಉಡುಪಿಯ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೧೪೭] ‘ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣ’ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೆಖವಿದೆ. ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ವಿವೇಚಿಸಿದರೆ ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಸರಿ ಹೊಂದುವ ಯಾವುದೇ ಪದವು ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥಕೋಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಅವಿಭಜಿತ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಡುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇದರ ಅರ್ಥ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಟಿ ಪದವು ಕಾಟು ಪದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ರೂಪವೆಂದು

ಊಹಿಸಿದರೆ ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣದ ಅರ್ಥವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.[೧೪೮] ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಕಾಟುವೆಂದರೆ ಕೀಳು, ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. (ತುಳು– ಕಾಟು, ಕನ್ನಡ– ಕಾಟು, ಕೊಂಕಣಿ– ಕಾಟ, ಕೀಡಿ) ಉದಾ: ಕಾಟುಮರ, ಕೀಡಿ ಬಂಗಾರ ಇತ್ಯಾದಿ. ಅಂದರೆ ಈ ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಅಂಶವು ವಿಜಯನಗರ ನಾಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಅಂಶಕ್ಕಿಂತ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಡಿಮೆ ಚಿನ್ನ, ಜಾಸ್ತಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಅಂಶವಿರುವ ಈ ಬಾರಕೂರ ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಅಂಶದ ಆಧಾರದಿಂದ ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಕೆಲವೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಗದ್ಯಾಣಗಳ ಎದುರು ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣದ ಮೌಲ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಅಂಶವೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.[೧೪೯] ಉಡುಪಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ದೊಡ್ಡವರಹ ಗದ್ಯಾಣವು[೧೫೦] ಹೆಚ್ಚು ಮೌಲ್ಯದ್ದಾಗಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಆಳುಪರ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಕಾಲದ ತನಕ ಅನೇಕ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ನಾಣ್ಯಗಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿವೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅದೊಂದು ಕೃಷಿಕೇಂದ್ರಿತ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಾದ ಬೆಳೆಗಳು, ಭೂ ಮಾಲೀಕತ್ವ, ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ, ಭೂವ್ಯವಹಾರಗಳು ಅಲ್ಲದೆ ನೂರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ವಿವಿಧ ತೆರಿಗೆಗಳು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿಯು ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಸುಂಕ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

೧. SII., Vol. VII. No. 279.

೨. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ.1 ಪು. ೩೮-೩೯.

೩. SII., Vol. VII. No. 288.

೪. SII., Vol. VII. No. 299.

೫. SII., Vol. XXVII. No. 295,

೬. B. Jagadish Shetty, 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D Thesis, Mangalore University, 1992. P. 97-98.

೭. SII., Vol. VII. No. 306.

೮. SII., Vol. VII. No. 299.

೯. SII., Vol. VII. No. 296.

೧೦. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಪು, ೬೭.

೧೧. K.G. Vasantha Madhava,'Western Karnataka, its Agrarian Relations' P. 88-89.

೧೨. SII., Vol. VII. No. 187.

೧೩ SII., Vol. VII. No. 288.

೧೪. SII., Vol. VII. No. 288, 'Western Karnataka,its Agrarian Relations' P. 55-56.

೧೫. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಪು. ೬೭-೬೮.

೧೬. Western Karnataka, its Agrarian Relations, P. 77.

೧೭. SII., Vol. VII. No. 306.

೧೮. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೧೯. SII., Vol. VII. No. 306.

೨೦. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಪು. ೭೦.

೨೧. ಅದೇ. ಪು. ೬೬-೭೧.

೨೨. SII., Vol. VII. No. 327.

೨೩. SII., Vol. XXVII. No. 146.

೨೪. SII. Vol. VII. No.288.

೨೫. Western Karnataka, its Agrarian Relations', P. 53.

೨೬. SII., Vol. XXVII, No.146, 147.

೨೭. SII., Vol. XXVII, No.146, 147.

೨೮. SII., Vol. XXVII, No. 200.

೨೯. SII., Vol. XXVII, No. 200.

೩೦. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು– ಒಂದು ಶೋಧ, ಪು. ೬೬–೬೮.

೩೧. 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D Thesis, Mangalore University, 1992. P. 100.

೩೨. SII., Vol. XXVII, No. 84.

೩೩. A. Appadorai, Economic Condition of Southern India, Madras, 1936. P.163.

೩೪. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು, ಪು. ೩೩–೩೪, ೯೨–೯೩, SII., Vol. VII. No. 308, SII. Vol. XXVII. No. 84.

೩೫. SII., Vol. VII. No. 296.

೩೬. SII., Vol. VII. No. 298.

೩೮. SII., Vol. XXVII. No. 84.

೩೯. 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D Thesis Mangalore University, 1992. P. 98-101.

೩೯. SII., Vol. VII. No. 296. ARSIE. 1971-72, No. 189 .

೪೦. 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D Thesis Mangalore University, 1992. P. . 98-103.

೪೧. ಅದೇ. ಪು. ೯೮–೧೦೧.

೪೨. SII., Vol. VII. No. 304.

೪೩ 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D Thesis Mangalore University, 1992. P. 98-101.

೪೩ಅ. SII. Vol. XXVII . No.146, 147.

೪೩ಅ. Dr. A. V. Venkataratnam 'Local Government in the Vijayanagara Empire' 1972. P. 123, ಡಾ. ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ', ಪು. ೧೨೮.

೪೩ಇ. Keneth R. Hall, Trade and State Craft in the Age of Cholas (New Delhi, 1980, PP. 52-78.

೪೩ಈ. 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D Thesis Mangalore University, 1992. P.197.

೪೩ಉ. R. S. Sharma Indian Feudalism , P. 58.

೪೪. K.G. Vasantha Madhava, 'Western Karnataka, its Agrarian Relations', P. 57.

೪೫. ಅದೇ ಪು. ೫೭.

೪೬. SII., Vol. VII. No. 399.

೪೭. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೪೮. K.G. Vasantha Madhava ,'Western Karnataka, its Agrarian Relations' P. 57-58.

೪೯. ಅದೇ. ಪು. ೫೮

೫೦. SII., Vol. VII. No. 288.

೫೧. 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D Thesis Mangalore University. 1992. P. 49.

೫೨. SII., Vol. VII. No. 288.

೫೩. 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D Thesis Mangalore University , 1992. P.51.

೫೪. SII., Vol. VII. No. 385.

೫೫. SII., Vol. VII. No. 299. SII., Vol. XXVII. No 99.

೫೬. J.Sturrock, Madras District Manuals South Canara Vol. I P. 225.

೫೭. K.G. Vasantha Madhava,' Western Karnataka, its Agrarian Relations', P. 58.

೫೮. ಅದೇ ಪು. ೫೮.

೫೯. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೬೦. SII., Vol. XXVII. No. 100.

೬೧. K.S. Shivanna, 'The Agrarian System of Karnataka 1336-1761, Mysore. 1983. P.15.

೬೨. SII., Vol. VII. No. 296, 299.

೬೩ ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೪೨–೪೩.

೬೪. SII., Vol. VII. No. 288, 295, 297, 301

೬೫. SII., Vol. XXVII. No. 374.

೬೬. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೬೭. SII., Vol. VII. No. 299.

೬೮. SII., Vol. VII. No. 299.

೬೯. SII., Vol. XXVII. No. 146.

೭೦. SII., Vol. VII. No. 299.

೭೧. SII., Vol. VII. No. 299.

೭೨. SII., Vol. VII. No. 299.

೭೩. SII., Vol. XXVII. No. 374.

೭೪. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೭೫. ಡಾ. ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ' ೧೯೬೮. ಪು. ೭೪.

೭೬. ಅದೇ. ಪು. ೧೩೫.

೭೭. SII., Vol. VII. No. 288.

೭೮. Western Karnataka, its Agrarian Relations' P. 55-56.

೭೯. SII., Vol. VII. No. 288.

೮೦. P. Gururaja Bhat, 'Studies in Tuluva History and Culture' P. 235

೮೧. K.V. Ramesh, 'A History of South Kanara' 1970. P. 288.

೮೨. 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' an unpublished Ph.D. Thesis Mangalore University , 1992. P.125-126.

೮೨ಅ. SII., Vol. VII. No. 288.

೮೩. SII., Vol. IX.Part II., No. 620.

೮೪. SII., Vol. XXVII. No. 99.

೮೫. SII., Vol. XXVII. No. 146, 147.

೮೬. 'A History of South Kanara' 1970. P. 279.

೮೭ Western Karnataka,its Agrarian Relations' P. 26.

೮೮. Sturroek J. Madras District Mannuals South Kanara, Vol. I, P.130.

೮೯. SII., Vol. XXVII. No. 146, 147.

೯೦. SII., Vol. IX. Part. II. No. 470, 471.

೯೧. SII., Vol. IX. Part. II. No. 512.

೯೨. SII., Vol. IX. Part. II. No. 512.

೯೩. 'ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ', ಸಂ. ೬, ೧೯೯೧. ಪು. ೧೨೯.

೯೪. SII., Vol. XXVII. No. 200.

೯೫. 'ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ', ಸಂ. ೬ ೧೯೯೧. ಪು. ೧೨೮-೧೨೯.

೯೬. SII., Vol. XXVII. No. 374.

೯೭. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಪು. ೬೭-೬೮.

೯೮. B.A. Salatore, Social And Political Life in Vijayanagara,Vol. I. p.168.

೯೯. 'ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ' ಸಂ.೭, ೧೯೯೨. ಪು. ೨೩.

೧೦೦. 'ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ' ಸಂ. ೭, ೧೯೯೨. ಪು. ೨೩.

೧೦೧. 'ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ' ಸಂ. ೭, ೧೯೯೨. ಪು. ೨೩.

೧೦೨. SII., Vol. VII. No. 296, 297, 299,306, 399, SII., Vol. XXVII. No. 84, 99, 100, 333, 400, 435, 435,

೧೦೩. ಷ. ಶೆಟ್ಟರ್, 'ಶಂಗಂ ತಮಿಳಗಂ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ನಾಡುನುಡಿ'. ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ ವಿಜಯನಗರ ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. ೧೫೫.

೧೦೪. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೪೨-೪೩.

೧೦೫. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮. ಪು. ೪೨-೪೩.

೧೦೬. Ep. Ind., Vol. IX. P. 23-24.

೧೦೭. SII., No. XXVII. No.146, 147.

೧೦೮. SII., Vol. XXVII. No. 299.

೧೦೯. SII., Vol. XXVII. No.. 299.

೧೦೯೦. SII., Vol. XXVII. No.. 200.

೧೧೦. SII. Vol. XXVII No.146, 147.

೧೧೧. SII. Vol. VII. No. 284.

೧೧೨. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. 1. ಉಡುಪಿ, 1978. ಪು. 42-43.

೧೧೩. 'Western Karnataka, its Agrarian Relations'P. 144.

೧೧೪. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ. 1. ಉಡುಪಿ, 1978. ಪು. 33-34.

೧೧೫. A History of South Kanara' 1970. P. 279.

೧೧೬. SII., Vol. VII. No. 284.

೧೧೭. 'A History of South Kanara' 1970. P. 272.

೧೧೯. SII., Vol. XXVII. No. 218.

೧೨೦. SII., Vol. XXVII. No. 221.

೧೨೧. ಡಾ. ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ' ೧೯೬೮. ಪು. ೭೫,

೧೨೨. SII., Vol. XXVII. No. 218.

೧೨೩. 'A History of South Kanara' 1970. P. 284.

೧೨೪. SII., Vol. VII. No. 296.

೧೨೫. T.V.Mahalingam, Administratative And Social Life in Vijayanagara Period. p. 76.

೧೨೬. B.A.Salatore, Social And Political Life in Vijayanagara. p. 458.

೧೨೭. SII., Vol. VII. No. 303.

೧೨೮. SII., Vol. VII. No. 298.

೧೨೯. SII., Vol. VII. No. 282.

೧೩೦. ಡಾ. ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ' ೧೯೬೮. ಪು. ೪೫.

೧೩೧. SII., Vol. VII. No. 294.

೧೩೨. SII., Vol. VII. No. 296, 297.

೧೩೩. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಪು. ೭೩.

೧೩೩ಅ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಪು. ೭೨.

೧೩೪. SII. Vol. XXVII. No. 218.

೧೩೫. SII. Vol. XXVII. No. 99.

೧೩೬. SII.Vol. XXVII. No. 146.

೧೩೭. SII. Vol. VII. No. 302.

೧೩೮. SII. Vol. VII. No. 303.

೧೩೯. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಪು. ೬೬-೬೭.

೧೪೦. SII. Vol. VII. No. 303.

೧೪೦ಅ. SII. Vol. VII. No. 223

೧೪೧. SII.Vol. XXVII. No.146.

೧೪೨ SII. Vol. XXVII. No..99.

೧೪೪. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮. ಪು. ೨೮-೨೯.

೧೪೩ ಅದೇ. ಪು. ೨೫.

೧೪೪. ಅದೇ. ಪು. ೨೮-೨೯.

೧೪೫. ಅದೇ. ಪು. ೬೧-೬೨.

೧೪೬. ಅದೇ. ಪು. ೬೧-೬೨.

೧೪೭. SII. Vol. VII. No. 303.

೧೪೮. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮. ಪು. ೮೧.

೧೪೯. ಅದೇ ಪು. ೮೨.

೧೫೦. SII. Vol. VII. No. 302.

ಅಧ್ಯಾಯ ೭

ಧರ್ಮ

ಅಧ್ಯಾಯ ೭

ಧರ್ಮ

ಕ್ರಿ. ಶ. ೭-ಲನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಡುಪಿಯು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ರಾಜಕೀಯ ಕೇಂದ್ರವು ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರವಾಗಿತ್ತು. ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಕ್ರಿ. ಶ. ೭-ಲನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಿವಳ್ಳಿಯು ವಾರಣಾಸಿಯಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಆ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಡಿದ್ದೇವೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಶಂಬುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯವು ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಳುಪ ದೊರೆ ಕವಿಆಳುಪೇಂದ್ರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಳೂಪರ ರಾಜಧಾನಿಯು ಉದ್ಯಾವರದಿಂದ ಬಾರಕೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೧೧ರ ಉದ್ಯಾವರದ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧] ಉದ್ಯಾವರವು ಅವಳ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೧೧ರ ತನಕವೂ ಉದ್ಯಾವರವು ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರವು ರಾಜಕೀಯಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯು ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಮಹತ್ವ ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಕೂಡ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅದರ ಮಹತ್ವ ವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು.

೨.೧ ಶೈವ ಪರಂಪರೆ :

ಕ್ರಿ. ಶ. ಲನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಉಡುಪಿಯ ಒಂದು ಶೈವ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನವಾದ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣುಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೨] 'ಓಂ ನಮಶ್ಶಿವಾಯ:' ಎನ್ನುವ ಸ್ಲೋಕದೊಂದಿಗೆ ಆ ಶಾಸನವು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಶಿವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಾವರಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಹೆಸರು ಶಿವಳ್ಳಿ. ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯ, ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ

ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಅತೀಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಸಿವವಳ್ಳಿ', 'ಶಿವವಳ್ಳಿ' ಎಂದು ಹಾಗೂ ಇತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಶಿವಳಿ ೩೦೦೦'[೩] 'ಸಿವಾಳಿ'[೪] ಎಂದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಶಿವಳ್ಳಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಜನವಸತಿ ಕೇಂದ್ರ. ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಇದು ಶಿವನ ಸ್ಥಳ ಅಂದರೆ ಶೈವರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು. ಶಿವ ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನ ದೇವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವಾಲಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಇವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೫] ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ಆ ಶಾಸನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದವರಿಗೆ 'ಅನನ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ ಅಶ್ವಮೇಧ ಫಲವಕ್ಕುಂ ಶಿವಳ್ಳಿಗೆ ಪುಣ್ಡವರ್ಧನಕ್ಕೆ ಗೋಸಹಾಸ್ರ ಕೊಟ್ಟ ಫಲವಕ್ಕುಂ ಇದನಳಿವ್ರೋರುಂ ಬಕ್ರಬರ್ಪ್ಪೋರುಂ ಪಂಚಮಹಾ ಪಾತಕರವ್ರೊಪ್ಪೋರ್ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ನರಖದುಳಿರ್ಪ್ಪಾರ್ ವಾರಣಾಶಿಯುಂ ಶಿವವಳ್ಳಿಯುಮುನರಿದ ಪಾಪವಕ್ಕುಂ' ಎಂದಿದೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬] ಅದನ್ನು ಅಳಿದವರಿಗೆ 'ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಮಮುರಿದ ಮಹಾಪಾತಕನಕ್ಕುಅವೀಚಿಮಹಾನರಕಕ್ಕೆ ಭಾಗ್ಯನಕ್ಕುಮ್' ಎಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೭] 'ಇದನರಿವ್ರೋನ್ವಾರನಶಿಯುಂ ಸಿವಳ್ಳಿಯುಮನರಿದ ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕ ಶಂಯುಕ್ತ ರಪ್ಪರ್' ಎಂದಿದೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ[೮] 'ಇದಾಅರಿವ್ರೋರ್ಸಿವಳ್ಳಿಯು ವಾರಾಣಾಸಿಯುಮನರಿದ ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕನಕ್ಕುಂ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯು ಕಾಶಿ ಮತ್ತು ವಾರಣಾಸಿಯಷ್ಟೇ ಪವಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಉದ್ಯಾವರ ಕುತ್ತುಪಾಡಿಯ ಶಾಸನವೊಂದು[೯] ಶನಿದೇವರ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಅದು 'ಸದಾಶಿವರಿಗೆ ನಮೋ' ಎನ್ನುವ ಶಿವ ಸ್ತುತಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಶಿವನ ಸ್ತುತಿ:ಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುವ ಇತರ ಶಾಸನಗಳೂ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.[೧೦] ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಶಾಸನ ಎಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ಕದಂಬ ಅರಸ ಕಾಕುತ್ಥವರ್ಮನ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧] ಅಳಪಗಣನಾಯಕನೂ, ಭಟರಿಕುಲದವನೂ ಆದ ಪಶುಪತಿ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಆಳುಪರು ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನಾಳಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಜವಂಶದವರು. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪಶುಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೂಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಧರ್ಮದ ಕುರಿತಂತೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ 'ಪಶುಪತಿ', 'ಪಾಶುಪತ ನಂಬಿರಾನ್' ಎಂಬ ಪದಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶೈವಧರ್ಮವು ಪಾಶುಪತ ಪಂಥದ

ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿತ್ತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೧೨] ಉದ್ಯಾವರವು ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಶಂಭುಶಯನೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡು ಅದೊಂದು ಶೈವ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿ ತನ್ನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಆಳಿದ ಆಳುಪರು ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರಾಗಿದ್ದರು. ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಅಥವಾ ಚಂಬುಕಲ್ಲು ದೇವರು ಆಳುಪರ ಆರಾಧ್ಯದೇವರಾಗಿತ್ತು. ರಣಸಾಗರನ ಉದಿಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೩] ಹಾಗೂ ೨ನೇ ಆಳುವರಸನ ಉದಿಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೪] ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಭಟ್ಟಾರಕ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗೊರವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ[೧೫] ಗೊರವರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಗೊರವರು ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಅರ್ಚಕರಾಗಿದ್ದು, ಆಳುಪರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು.[೧೬] ಆಳುಪರಾಜ ರಣಸಾಗರನು 'ಮೋಗಿಶ್ವರ'[೧೭] ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ, ೪ನೆಯ ಆಳುವರಸನು[೧೮] ಹಾಗೂ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯ ಮಾರಮ್ಮನು 'ಪರಮೇಶ್ವರ'[೧೮ಅ] ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನದಲ್ಲಿಯೂ ಆಳುಪ ವಂಶದ ರಾಜರು ಅನೇಕ ಶಿವಾಲಯಗಳಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ದಾನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆಳುಪರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಆರಂಭದಿಂದ ಕೊನೆಯ ತನಕ ಶೈವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೧೯] ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶವು ಪ್ರಾಚೀನ ಶೈವ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿತ್ತು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಶೈವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಭಾವ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಶೈವದೇವಾಲಗಳಿಗೆ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಮುಂದುವರಿದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೪೫ರ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ ಬುಕ್ಕನು ಉಡುಪಿಯ ಎರಡು ಶಿವಾಲಯಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ಭೂದಾನದ ವಿವರ ಅಲ್ಲಿನ ಅನಂತೇಶ್ವರದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೨೦] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೯೯ರ ಉಡುಪಿ ಸಮೀಪದ ಕಲ್ಲಕಂಡಗದ್ದೆ ಶಾಸನದದಲ್ಲಿ[೨೧] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತೆ 'ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವರ ಸ್ಥಾನವಳಿದ ಸಂಬಂಧ' ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಶೈವದೇವಾಲಯಗಳು ಹಾನಿಗೊಂಡಿರುವ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಂಡಿದೆ. ಯಾರು ಯಾವಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಶೈವಾಲಯಗಳನ್ನು ಹಾನಿಗೊಳಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹರಿಹರನು ಉಡುಪಿಯ 'ಪಡುದೇವ' ಹಾಗೂ 'ಮೂಡುದೇವ' (ಇವು ಈಗಿನ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ) ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು

[illegible]

ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಿದನೆಂದು ಕಲ್ಲಕಂಡಗದ್ದೆ ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಉದಿಯಾವರ ಶಾಸನವು[೨೧ಅ] ಅಲ್ಲಿನ ವೀರಭದ್ರ ವಿನಾಯಕ ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಿಯಾವರ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯ, ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಬನ್ನಂಜೆಯ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಶೈವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿಯ ತೆಂಕಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವೂ ಹಾಗೂ ಸೂರಪ್ಪಯ್ಯನ ಮಠವಿದೆ. ಬಾರಕೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸ್ಮಾರ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರ ಈ ಮಠವನ್ನು ಕೆಳದಿಯ ಇಮ್ಮಡಿ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕನ (೧೭೪೭-೧೭೪೯) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾರಕೂರು ಸೂರಪ್ಪಯ್ಯನು ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದರ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದನು.[೨೨]

ಉಡುಪಿಯ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನದಂತಹ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತಿದ್ದವು. ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಅನಂತಮಠದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಅನಂತಮಠವು ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಸ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರ ಮಠವಾಗಿದ್ದು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ದ್ವೈತಮತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದರು.[೨೩]

ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತ ಧರ್ಮ– ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಲಕುಲೀಶನ ಒಂದು ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಅಯ್ಯಪ್ಪ ಎಂದು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತ ಪಂಥವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಡಿತ್ತೆಂಬುವುದು ಇತಿಹಾಸಗಾರರ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ.[೨೪] ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿನ ಆಳುಪಗಣಪಶುಪತಿ ಎಂಬ ಒಕ್ಕಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಆಳುಪರು ಲಕುಲೀಶಪಾಶುಪತ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೆಂಬ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕಾಳ ಮುಖ ಶೈವ ಪಂಥ– ಉದ್ಯಾವರದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨೫] ಕಾಳಮುಖ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಗೊರವನೊಬ್ಬನ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ

ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಭೇದವಾದ ಕಾಳಮುಖ ಶೈವ ಧರ್ಮವೂ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಶಾಕ್ತ ಧರ್ಮವೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಉಡುಪಿಯ ಶಿವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಮಗನಾದ ಗಣಪತಿಗೂ, ಶಿವನ ಗಣಸಮೂಹವಾದ ವೀರಭದ್ರನಿಗೂ, ನಂದಿಗೂ, ಹಾಗು ನಾಗನಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಗುಡಿಗಳಿದ್ದವೆನ್ನುವುದು ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ, ಹಾಗೂ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಬುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಕ್ತ್ಯಾರಾಧನೆ– ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನವೊಂದು[೨೭] 'ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತ್ಯೇ ನಮ:' ಎನ್ನುವ ಸ್ತುತಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಐತಿಹ್ಯದಪ್ರಕಾರ ರಾಮಭೋಜರಾಜ ಎಂಬುವನು ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ಅದರ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಕ್ತ್ಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಐತಿಹ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಇತರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಾಖಲೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಮ ಭೋಜರಾಜನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಒಂದು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಕ್ತ್ಯಾಲಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಕಡಿಯಾಳಿ, ಶ್ರೀ ಪಂಚದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರೀ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇಂದ್ರಾಳಿ, ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಪುತ್ತೂರು, ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಬೈಲೂರು. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಶಕ್ತ್ಯಾಲಯಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತೆನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆ ಹುಸಿಯಲ್ಲವೆಂದು, ದೇವಾಲಯದ ವಾಸ್ತು ಮತ್ತು ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಮೂಲ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಲಕ್ಷಣದ ಅಧಾರದಮೇಲೆ ಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೨೮] ಇಲ್ಲಿರುವ ವಾಸ್ತು ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಈ ದೇಗುಲವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೮–೯ನೆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತೆಂಬುವುದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.[೨೯] ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಕ್ತ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲದೆ ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಶ್ರೀ ಮಹಾಕಾಳಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಾಗೂ ಕನ್ನರಪಾಡಿಯ ಜಯದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಶಕ್ತಿಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಮಹಾಕಾಳಿಯು ನಿಂಡಂಬೂರು ಮಾಗಣೆಯ ಎಂಟು ಗ್ರಾಮಗಳ ಜನರ ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆಯಾಗಿದೆ.

ಶಕ್ತ್ಯಾರಾಧನೆಯು ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ, ಶಕ್ತಿಯು ಶಿವನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಶಕ್ತಿದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆಕೂಡಾ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಿದಿಯೂರು ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವನದುರ್ಗಿಯನ್ನು, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿಯ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು, ಕೊಡವೂರಿನ ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣದ ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆ ಮತ್ತು ತಾಮಸ ಗುಣದ ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆ ಎಂದು ಎರಡು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಯ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು, ಪೂಜಾವಿಧಾನಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿರಬಹುದಾದರೂ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಳೆಂಬುವುದು ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ.

ಉದ್ಯಾವರ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಶ್ರೀವೀರಭದ್ರ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಶಕ್ತಿ ಆರಾಧನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತೃ ಸಮೂಹವೇ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ, ಮಾಹೇಶ್ವರಿ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವಿಯರ ವಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ. ಉದಿಯಾವರದ ದೇವಿಯರು ಸಪ್ತಮಾತೃಕೆಯ ಅಂಶಗಳಾದರೂ ಅವರನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸರಸ್ವತಿ ಗಾಯತ್ರಿ ಮತ್ತು ಸಾವಿತ್ರಿ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ.[೩೦] ಈ ದೇವಿಯರನ್ನು ಸಮಷ್ಠಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ದುರ್ಗಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಡುಪಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಪ್ತ ಮಾತೃಕೆಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಿ, ಕೌಮಾರಿ, ವೈಷ್ಣವಿ, ವಾರಾಹಿ, ಇಂದ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗಾಣಪತ್ಯ– ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಗಣಾಧಿಪತಏ ನಾಮಾ:[೩೦ಅ] ಶ್ರೀಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮ:[೩೦ಆ] ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಗಣಪತಿಯ ಸ್ತುತಿ:ಯೊಂದಿಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.[೩೧] ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ೮–೯ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಗಣೇಶನ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಗಣಪತಿ ದೇವಾಲಯವು ಇಲ್ಲಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದೆ.[೩೨] ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.[೩೩] ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಣೇಶನನ್ನು ಮುಖ್ಯ ದೈವವನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವ ಗಾಣಪತ್ಯ ಪಂಥವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೫–೬ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಹರಡಿತ್ತೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.[೩೪]

ನಾಗ–ಸ್ಕಂದಾರಾಧನೆ– ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗನನ್ನು ಸ್ಕಂದನೆಂದುಕೂಡ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಕಂದಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಖಂಡದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮಾಂಗೋಡು, ತಾಂಗೋಡು, ಮುಚ್ಚಿಲಕೋಡು ಹಾಗೂ ಅರಿತ್ತೋಡು ಇವೇ ಆ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಕಂದಾಲಯಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳು. ಶಿವಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಪೆರಂಪಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿನ ನಾಗಬನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನಾಗನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ನಾಗಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ. ೩–೪ನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿವೆ ಎನ್ನುವವಾದಕ್ಕೆ[೩೫] ಪೂರಕವಾದ ದಾಖಲೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ನಿಜವಾದರೂ ಇವುಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈಗ ಪತ್ತೆಯಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಗಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗಾರಾಧನೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೯–೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ನಾಗದೇವಾಲಯ ಅಥವಾ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಾಲಯವಿದೆ.[೩೬] ಶಿವಳ್ಳಿಯು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಗಾರಾಧನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಯೂ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಉಡುಪಿಯ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ನಾಗ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಆಲಯಗಳಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ನೈಋತ್ಯದಿಕ್ಕಿನ ಉದ್ಯಾವರದ ಮಾಂಗೋಡುವಿನಲ್ಲೊಂದು ಸ್ಕಂದಾಲಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಮೂರ್ತಿಯು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದೆಯೆಂದು ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೩೭] ಉಡುಪಿಯ ಮುಚ್ಲಕೋಡು ಶ್ರೀ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಸ್ಥಾನವೂ ಉಡುಪಿ ಸಮೀಪದ ಅಲೆವೂರಿನಲ್ಲಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪಂಚಮಿ ಮತ್ತು ಷಷ್ಠಿ, ನಾಗರಪಂಚಮಿ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ಷಷ್ಠಿ ಜರುಗುತ್ತವೆ. ಉಡುಪಿ ಸಮುದ್ರ ತೀರದ ಮಲ್ಪೆಯ ಒಡಬಾಂಡೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯ ಆದಾರದ ಮೇಲೆ ಮೂಲತ: ಅದೊಂದು ಸ್ಕಂದಾಲಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೩೮] ಅದು ಮೊದಲು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವಾಲಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಅದರ ಧ್ವಜಸ್ಥಂಬದ ಮೇಲಿರುವ ಕುಕ್ಕುಟಶಿಲ್ಪದ ಕೆತ್ತನೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೩೯]

ವೀರಭದ್ರ ಉಪಾಸನೆ – ಉದ್ಯಾವರ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯ ಉಡುಪಿಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಉದಿಯಾವರದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಮುಖ ದಾಖಲೆಯಾದ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು[೪೦] ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ

ಉದಿಯಾವರದ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ನಡಾವಳಿಗಳ ಏಳು ಬೀಳಿನ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಈ ದೇವಾಲಯವೂ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಕ್ಷಿಯಂತಿದೆ[೪೧] ಇಲ್ಲಿನ ವೀರಭದ್ರನ ಮೂರ್ತಿಯು ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವಭಾವದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಬಾರಕೂರು, ಹಿರಿಯಡ್ಕ ಮುಂತಾದಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಚೀನ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

೭.೨ ವೈಷ್ಣವ – ಮಾಧ್ವ – ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ:

ಕ್ರಿ. ಶ. ೭–೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ರಾಜಕೀಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಉಡುಪಿಗೆ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡನಾಡಲ್ಲಿಯೂ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟದ್ದು ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯರ ವೈಷ್ಣವ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಿಂದ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ನೇರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಹಸ್ತಾಮಲಕಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಆದೇಶದಂತೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಗೆ ಬಂದು ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ (ಉಡುಪಿ) ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರೆಂದು ಶ್ರೀ ಆನಂದಗಿರಿ ವಿರಚಿತ ಶಂಕರವಿಜಯದ ಆಧಾರದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೪೧೮] ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಪೆರಂಪಳ್ಳಿಯ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿ ದೇವಾಲಯವು ತುಳುನಾಡಿನ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮ ಅಸ್ಥಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಯುಗೀನ ಆಳುಪರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರದ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಿಂದಾಗಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಾಣದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿತು. ಉಡುಪಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾದದ್ದು. ಆದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತೆಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು

ಕಷ್ಟ. ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ[೪೨] ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅಸ್ತಂಗತರಾಗಿ ಐದು ದಶಕಗಳ ನಂತರವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೪೩] ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆಳುಪ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅವರ ಮಠಗಳಿಗಾಗಲೀ ರಾಜಾಶ್ರಯ ನೀಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.[೪೪]

ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಅನಂತಮಠವಿದೆ. ಇದು ಸ್ಮಾರ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮಠವಾಗಿದೆ. ಅನಂತ ಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರು, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅದ್ವೈತ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತ್ತೆಂದರೆ ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರೇ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ದಾಂತವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು.[೪೫] ಅನಂತರ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೭೮ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿತು.

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಡುಪಿಯನ್ನು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವೈಷ್ಣವ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿದರು. ಉಡುಪಿಯಿಂದ ದ್ವೈತ ವೈಷ್ಣವಪರಂಪರೆಯು ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಪಸರಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಧರ್ಮಪ್ರಸರಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದವರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪದ್ಮನಾಭತೀರ್ಥ, ನರಹರಿತೀರ್ಥ, ಮಾಧವತೀರ್ಥ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ತೀರ್ಥರು. ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದವರೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಜಯತೀರ್ಥರು. ಅವರು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಹಾಗೂ ವಿವರಣೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಜಯತೀರ್ಥರು ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ತೀರ್ಥರ ಶಿಷ್ಯರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಸಮಕಾಲೀನರು. ಶ್ರೀ ಜಯತೀರ್ಥರ 'ನ್ಯಾಯಸುಧಾ' ಎಂಬ ಬೃಹದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಷಡ್ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಮಧ್ವರ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು

ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಟೀಕಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಆ ಯುಗದ ಘನವಿದ್ವಾಂಸರೆನಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು ಶ್ರೀ ಜಯತೀರ್ಥರ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅವರಿಗೆ ಅಪಾರ ರಾಜಸನ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆಂಬ ವಿಷಯವು ಜಯತೀರ್ಥರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನಾದರಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೪೬] ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಸಾಳುವ ಹಾಗೂ ತುಳುವರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪೀಠಾಧಿಪತಿಯೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ (೧೪೪೭–೧೫೩೯) ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಳದವರೆಗೂ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಆ ಎರಡು ಮನೆತನಗಳ ರಾಜರಿಗೆ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ರಾಜಗುರುವಾಗಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೮೦ರಿಂದ ೧೫೩೯ರವರೆಗಿನ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣವಾದ ವಾಗ್ವಾದ, ಮೂಲ ಗ್ರಂಥರಚನೆ, ಹಾಗೂ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸಗಳ ಬೋಧನೆ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವರ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಜಯೇಂದ್ರ, ವಾದಿರಾಜರು ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಹುಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದವರು.[೪೭] ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಉಡುಪಿಯು ದ್ವೈತ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಸರಣಕ್ಕೆ ಮೂಲಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು. ವಿಜಯನಗರದ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ವೈಷ್ಣವ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜಾಶ್ರಯದೊರಕಿತು.[೪೮] ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ.

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮಗಳಾದ ವಹಿಷಿ, ಬಾಳಗಾರು, ಕಸಗಾರ, ಕುಣಿದಮಕ್ಕಿ, ಸೀತೂರು, ಚಿನ್ನದ ಕೊಡಿಗೆ ಮತ್ತು ಹವಳದಕೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆದಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಮಠವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೭೬ರ ಇಮ್ಮಡಿ ಹರಿಹರನ ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಭೂಷಣತೀರ್ಥರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇವರು ಬಾರಕೂರ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಬೊಮ್ಮರಸವೊಡೆಯನಿಂದ ಭೂದಾನ ಪಡೆದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಆ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೪೯] ಈ ಗ್ರಾಮಗಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಠದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಮಠ ಕಂಗುಮಠ ಎಂದೆ ಹೆಸರು ಪಡೆಯಿತು. ಈ ಮಠದ ಸ್ಥಾಪಕರು ಕೃಷಿಕರು ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವರ ಮಠಕ್ಕೆ ಕಂಗುಮಠವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ದೇವರುಗಳೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ರಾಮವಿಠಲ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಗೋಪಿನಾಥ. ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯ ತೀರ್ಥರು ಕಂಗುಮಠದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಿಷಿ ಕೇಶವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಭೂಷಣ ತೀರ್ಥರೆಂದು ನಾಮಕರಣಮಾಡಿದರು. ಇವರಿಂದ ಆರ್ಯಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥ ಸಂಸ್ಥಾನ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು.

ಈ ವೈಷ್ಣವ ಮಠವು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದರೂಕೂಡ, ಅದರ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಕೊಡುಗೆ ಏನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಜಯನಗರದ ಅವನತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಉಡುಪಿಯು ಸೇರಿದಂತೆ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡು ಕೆಳದಿನಾಯಕರ ವಶವಾಯಿತು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೫೦ರ ವೇಳೆಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ ಸದಾಶಿವರಾಯನು ತುಳುನಾಡನ್ನು ಕೆಳದಿ ಸದಾಶಿವ ನಾಯಕನಿಗೆ ಅಮರಮಾಗಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದನು.[೫೦] ಕೆಳದಿನಾಯಕರು ವೀರಶೈವ ಮತಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಜಮನೆತನದವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜೈನಧರ್ಮದವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೂಕೂಡ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ಮಹತ್ವ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠವು ಈಗಾಗಲೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ದಾನ ಉಂಬಳಿಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ವೀರಶೈವರಾದರೂ ಕೂಡ ಅವರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದಾನದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೧೪ರಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ನಾಯಕರು ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಮೂರು ಕಳಶವನ್ನು ಮಠದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿದನೆಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಶಿಲಾಶಾಸನದಿಂದ[೫೧] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಳದಿ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕನು, ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಭೂಮಿ ದಾನಬಿಟ್ಟಿರುವ ವಿಚಾರ ಮಠದ ದಾಖಲೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೫೨] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೩೯ರಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿ ವೀರಭದ್ರ ನಾಯಕರು ಶಿವಳ್ಳಿ ಸೀಮೆ ಒಳಗೆ ಭೂ ದಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವನು.[೫೩] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೪೪ರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ದೇವತಾಸೇವೆಗೆ ಕೆಳದಿಯ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕರ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಚನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯು ಭೂದಾನವನ್ನು ನೀಡಿದಳು. ಕೆಳದಿ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕರು ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ೧೨ರಂದು ನಡೆಯುವ ಲಕ್ಷ ದೀಪಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಮಾಘ ಶು. ೧೫ರ ರಥೋತ್ಸವ ಮುಂತಾದ ಸೇವೆಗಳಿಗಾಗಿ ಭೂದಾನ ನೀಡಿದರೆಂದು ಮಠದ ದಾಖಲೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೫೪] ಹಾಗಾಗಿ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ವೀರಶೈವರಾದರೂಕೂಡ ಅವರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮಕ್ಕೂ ರಾಜಾಶ್ರಯ ನೀಡಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಚಳುವಳಿಯ ತಳಹದಿ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ.[೫೫] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ದೈವಭಕ್ತಿ ಬೋಧಕರಾದ ಹರಿದಾಸರು 'ಭಕ್ತಿ' ಸಿದ್ಧಾಂತದ

ಮೂಲಕವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಶುದ್ಧ, ಸ್ಪಷ್ಟ, ಸರಳಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದರು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ 'ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾದ ಭಕ್ತಿ' ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾದ ದೇವರನಾಮಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸಿದರು.[೫೬]

ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಬಂಧದ ಕಾಲಮಿತಿ ಅಂದರೆ ಕೆಳದಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ತನಕ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಮಾಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ೩೯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತಾಳೆಗರಿಯಲ್ಲಿ ತುಳುಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಹೃಷಿಕೇಷತೀರ್ಥರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸರ್ವಮೂಲ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳು ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ತುಳು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು. 'ಗೀತಭಾಶ್ಯ' ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಚೊಚ್ಚಲ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಸೋದೆಮಠದ ಸ್ಥಾಪಕಯತಿ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ 'ಸನ್ಯಾಸಪದ್ಧತಿ'ಯು ಅಷ್ಟಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳು, ಬಾಲಸನ್ಯಾಸಿಯ ಆಯ್ಕೆ' ಯತಿಗಳ ದಿನಚರಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ.[೫೭] ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ನರಹರಿತೀರ್ಥರು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೦೦) ರಚಿಸಿದರೆನ್ನಲಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ದೊರೆತಿವೆ. ವಾದಿರಾಜರು ಭಾರತದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನಮಾಡಿ ಅನಂತರ 'ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧ' ಎನ್ನುವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಸ್ವತಃ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದ ವಾದಿರಾಜರು ಜನಮನದ ಭಾಷೆಗಳಾದ ತುಳು ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದಶಾವತಾರಸ್ತುತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಶೋಭಾನೆ, ಭ್ರಮರಗೀತೆ, ಮೊದಲಾದ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಹಯವದನವೆಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರು.[೫೮] ವಾದಿರಾಜರ ಕುರಿತಂತೆ ಎರಡು ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳು ಲಭ್ಯವಿದೆ. ರಾಮಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರ 'ವಾದಿರಾಜ ಗುರುವರ ಚರಿತಾಮೃತ' ಮತ್ತು ರಘುನಾಥಾಚಾರ್ಯರ 'ವೃತ್ತರತ್ನಸಂಗ್ರಹ' (ವಾದಿರಾಜ ವಿಜಯ). ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಶಂಕರನಾರಾಯಣ – ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಎರಡು ಪಂಥಗಳಾದ ಶೈವ ಹಾಗೂ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಗಳನ್ನು ಒಂದು ಗೂಡಿಸುವ ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೂ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಕೊಡವೂರಿನಲ್ಲಿ ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಇದು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಎರಡು ಪಂಥಗಳಾದ

ಶೈವ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಗಳ ನಡುವಿನ ಅನ್ಯೋನ್ಯತೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಕೊಡವೂರಿನ ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯವು ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯವಾದ ನಾರಾಯಣ ಆರಾಧನ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಉಳಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದರೆ ವೀರನಾರಾಯಣ (ಗದಗ), ಅಮರನಾರಾಯಣ (ಕೈವಾರ), ಹಾಗೂ ಚಲುವನಾರಾಯಣ (ಮೇಲುಕೋಟೆ).

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ಮಠವಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಸಿಟಿ ಬಸ್ ತಂಗುದಾಣದ ಸಮೀಪ ಜಂಗಮ ಮಠವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೧೪–೧೭೩೦ರಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಕೆಳದಿಯ ಅರಸ ಕಿರಿಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ನಾಯಕನು ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಜಂಗಮ ಮಠವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು.[೫೯] ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಮಠಕ್ಕೆ ವಿರಾಪುರದ ಮಹತ್ತಿನ ಮಠವೆಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತು. ದಾಖಲೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಮಠದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕನ ಮಾವ ಮತ್ತು ಮಹಾಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ನಿರ್ವಾಣಯ್ಯನವರು ಮುಂದಾಳುತ್ವವಹಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಈ ಮಠದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ವೀರಶ್ಯವರು ಅಥವಾ ಜಂಗಮರು ನಡೆಸಿಕೊಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಕ್ರಮೇಣ ಇದರ ಹೆಸರು ಜಂಗಮ ಮಠವೆಂದು ಬದಲಾಯಿತು. ಮಠದ ದಾಸೋಹದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸ ನೀಡಿದ್ದ ಉಂಬಳಿ ಜಮೀನನ್ನು ಮೈಸೂರಿನ ಹೈದರಾಲಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಂತರ ಜಂಗಮ ಮಠದ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಹಿಂದುರುಗಿಸಿದನು.[೬೦]

೭.೩ ಜನಪದರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು:

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಜನಪದರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಅಥವಾ ದೈವಾರಾಧನೆ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದು. ಭೂತಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ದೈವಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯ ಭೂತಾರಾಧನೆಯು ಇತರಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂತಾರಾಧನೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಕೇರಳದ ತೆಯ್ಯಂ ಆಚರಣೆ ಮಾತ್ರ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ದೈವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಆಚರಣೆಗಳು, ಆವೇಶ ಭರಿತ ನರ್ತನ, ಪಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಭೂತ ನರ್ತಕನಲ್ಲಿ ಆವೇಶಗೊಂಡ ದೈವ ಹಾಗೂ ನೆರೆದ ಭಕ್ತರ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು, ಭೂತ ನರ್ತಕ ನೀಡುವ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನ ಸಾಂತ್ವನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು.[೬೧] ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ

ಬೆಳೆದುಬಂದ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಾಗೂ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಆಚರಣೆಗಳು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವು.[೬೨]

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾರಕೂರಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾದ ರತ್ನಪ್ಪ ಒಡೆಯನ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೩] 'ನಂದಳಿಕೆಯ ದಯಿವ' ಹಾಗೂ 'ನಿಂಜಕೂರ ದಯವ'ಗಳಿಗೆ ಭೂದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ನಂದಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ನಿಂಜಕೂರು ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅಬ್ಬಗ ಮತ್ತು ದಾರಗ ನಂದಳಿಕೆಯ ಕಾರಣೀಕ ದೈವಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ದೈವಾರಾಧನೆಯಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರು ದೈವಾರಾಧಾರಕರಾಗಿದ್ದಕಾರಣ ರಾಜರಿಂದ ಭೂದಾನ ಪಡೆಯುವಷ್ಟು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಆ ದೈವಗಳು ಪಡೆದಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದಿಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಬೊಬ್ಬರ್ಯನ ಗುಡಿಯೊಂದಿತ್ತೆಂದು ಬಿ.ಎ. ಸಾಲೆತ್ತೂರ್ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೬೪] ಹಾಗಾಗಿ ದೈವಾರಾಧನೆಯು ಉಡುಪಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು. ಹಳ್ಳಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ನೈತಿಕ ಜೀವನ ಸುಗುಮವಾಗಿ ಸಾಗುವಲ್ಲಿ ಈ ಭೂತಗಳ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಭೂತಗಳ ಮೇಲಿನ ನಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಭಯ ಜನರನ್ನು ನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ಪ್ರೇರೆಪಿಸುತ್ತಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೪೩ರ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ರತ್ನಪ್ಪ ಒಡೆಯರ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಿಂದ[೬೫] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೪ರ ಚೊಕ್ಕಾಡಿಯ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು[೬೬] ಉದಿಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭೂವಿವಾದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ವೊಡೆಊರ ಅರವತ್ತು ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು', ಬಾರಕೂರ ಹದಿನಾರು ಮಂದಿ ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು, ಏಳೂನೂರ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಎಳಮೆವೊಳಗಾದ ನಖರ ಹಂಜಮಾನದ ಸಮಸ್ತ ಹಲರು, ಕಟ್ಟಳೆಯವರೂ, ಮುಂತಾದವರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲೀಮರಿದ್ದಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೭೦ರ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಾಬ್ಬುರಿಗನ ಗದ್ದೆ[೬೭] ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅದು ಬೊಬ್ಬರ್ಯ ದೈವದ ಹೆಸರಿನ ಗದ್ದೆಯಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಬೊಬ್ಬರ್ಯ ಪಾಡ್ದನದಲ್ಲಿ ಹಡಗು ಅಪಘಾತದಿಂದ ಮಡಿದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರನೊಬ್ಬನು ದೈವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದ ಕತೆಯಿದೆ. ಅರಬ್ ವರ್ತಕರು ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ

ಮೇಲೆ ಈ ಭೂತದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮೂಡಿಬಂದಿರಬೇಕು.[೧೯] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಬೊಬ್ಬರ್ಯನ್ನು ಜನರು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭೂತಾಲಯ ಗರಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕೋಲ ನೇಮ, ತಂಬಿಲ ಮೊದಲಾದ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಜನಜೀವನಕ್ಕೆ ದಟ್ಟವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಾಮವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ಆಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡುವೆ ಇದ್ದು ಆದರ್ಶ ಜೀವನ ನಡೆಸಿ ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅತಿಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ದೈವಗಳಾಗಿ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳು ನಂಬಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ಭೂತಾರಾದನೆ ಕೂಡ ಒಂದು ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಭೂತಗಳು ನಾಲ್ಕುನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿವೆಯೆನ್ನುವುದು ಜನಪದ ತಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.[೨೦]

ಇತರ ನಂಬಿಕೆಗಳು – ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ[೨೧] 'ಹಲಣ ಸೇನಬೋವನ ಮಗನಮಗ ನಾರಾಯಣ ಪಡಿರಾಯನು....ಮುಂದೆ ಕಟಿಸಿದ ಮಠದಲುಯಿರಿಸಿದ ಸನಿ ದೇವನ ಸಿಲೆ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶನಿದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ವಿವಾದಾತ್ಮಕ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಾಸ್ತಾವೇಶ್ವರ ಗುಡಿಯಿದೆ. ಕೊಡವೂರು ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಸ್ತಾವೇಶ್ವರ ಗುಡಿಯಿದೆ. ಸಾಸ್ತಾವು ಗುಡಿ ಹಾಗೂ ಸಾಸ್ತಾವು ಕಲ್ಲುಗಳು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳಾಗಿವೆಯಂದೂ, ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶೈಲಿಯು ಭೌದ್ಧ ವಿಹಾರದಂತಿದ್ದು ಅದೊಂದು ಭೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಬಿ. ಎ. ಸಾಲೆತ್ತೂರ್‌ರವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೨೨] ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಯಾವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಭೌದ್ಧ ಧರ್ಮವು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಭೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಅಸ್ಥಿತ್ವದ ಕುರಿತಂತೆ ಸಾಲೆತ್ತೂರ್‌ರವರ ವಾದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳಿರದ ಕಾರಣ ಅವುಗಳನ್ನು ಭೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳೆಂದು ಒಪ್ಪಲಾಗದು.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಅಸ್ಥಿತ್ವದ ಕುರಿತಂತೆಯೂ ಆಧಾರಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದ ಉಡುಪಿಯ ಪಡುಅಲೆವೂರು

ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರೀ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨೩] ದೊರೆತ ಮಾಹಿತಿಯಂತೆ ಶಾಂತರದೇವನ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಉಂಬಳಿ ನೀಡಿದ ದಾಖಲೆಯಿದೆ. ಶಾಂತಳಿಗೆ ೧೦೦೦ವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತರ ಸ್ಥಾಪಕ ಜಿನದತ್ತನು ಜೈನರಾಗಿದ್ದು[೨೪] ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಉಡುಪಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದುದು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೮೫ರಲ್ಲಿ 'ಜಯಿನಾಗಮ...ಸಂನುತನಾದ ಶ್ರೀ ಜಿನಭಕ್ತ ದೇವರು ಸೆಟ್ಟಿ' ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಚಿಟ್ಪಾಡಿಯ ಮಠಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೨೫] ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನರಿದ್ದಿದ್ದರೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಕರಾವಳಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತೆಂಬುವುದು ಬಿ. ಎ. ಸಾಲೆತ್ತೂರ್‌ರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.[೨೬] ಮಧ್ಯಕಾಲೀನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಂತಹ ಸ್ಥಳೀಯ ತುಂಡರಸರುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜೈನಧರ್ಮದವರಾಗಿದ್ದರು. ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾರಕೂರು, ಹಟ್ಟಿಯಂಗಡಿ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನ ಬಸದಿಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮ ಅವಶೇಷಗಳು ಇದುವರೆಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.

ಮಂಜೇಶ್ವರ ಗಣಪತಿರಾವ್ ಐಗಳ್‌ರವರ ವಾದದಂತೆ ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಜೈನ ಬಸದಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹಿಂದು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರು.[೨೭] ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರ ವಾದದಂತೆ ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಜೈನರ ೧೪ನೇ ತೀರ್ಥಂಕರ ಅನಂತನಾಥನ ಬಸದಿಯಾಗಿತ್ತು. ದೇವಸ್ಥಾನ ಮುಂದಿರುವ ಮಾನಸ್ತಂಬವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದೆದುರಿರುವ ಮಾನಸ್ತಂಭವು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದು ೧೪ನೇ ತೀರ್ಥರ ಅನಂತನಾಥನ ಬಸದಿಯಾಗಿದ್ದು ಕ್ರಮೇಣ ಜೈನರ ಸಂಖ್ಯೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಜೈನರು ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅನಂತೇಶ್ವರ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಪಕ್ಕದ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವೂ ಕೂಡ ಜೈನರ ೮ನೇ ತೀರ್ಥಂಕರ ಚಂದ್ರನಾಥನ ಬಸದಿಯಾಗಿತ್ತು ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು ಎನ್ನುವದು ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳ ವಾದವಾಗಿದೆ.[೨೮] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೯೯ರ ಉಡುಪಿ ಸಮೀಪದ ಕಲ್ಲಕಂಡಗದ್ದೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨೯] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತೆ 'ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವರ ಸ್ಥಾನವಳಿದ ಸಂಬಂಧ' ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹರಿಹರನು ಮಂಗಪು ದಂಣಾಯರನ್ನು ರಾಜಕಾರ್ಯ ನಿಮಿತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನೆಂದು ಶಾಸನ

ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿಯ 'ಪಡುದೇವ' ಹಾಗೂ 'ಮೂಡುದೇವ' (ಇವು ಈಗಿನ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ) ಹಾನಿಗೊಂಡಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹರಿಹರನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಿದನೆಂದು ಕಲ್ಲಕಂಡಗದ್ದೆ ಶಾಸನದ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಬಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವು ಜೈನರ ಮಾನಸ್ತಂಭವಾಗಿರದೆ ಅದನ್ನು ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹರಿಹರನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೆನ್ನುವ ಇತಿಹಾಸಕಾರರವಾದ ಸರಿಯಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಹಿಂದು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೫ನೇ ಶತಮಾನದ ಮದ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಭೂಮಾರದ ಶಿವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲೋರದ ಕೈಲಾಸನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವು ಮಾನಸ್ತಂಭವನ್ನು ಹೋಲುವುದಿಲ್ಲ.

ಉಡುಪಿಯನ್ನಾಳಿದ ಆಳುಪರು ಶೈವರಾಗಿದ್ದು ಉಡುಪಿಯ ಶೈವಾಲಯಗಳಿಗೆ ರಾಜಾಶ್ರಯನೀಡಿದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಳುಪರ ಪತನವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮಾಧ್ವವೈಷ್ಣವ ಪರಂಪರೆಯು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಜೈನ ಮತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶಗಳು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮವಿತ್ತೆಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗದು.

ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೦] 'ಸ್ವಸ್ಥ್ಯಣ್ಡ ವಿಭೂತ ವಿಸ್ಮಿತ ಪಿತಾಮಹಾವಳೋಕನ ಸಂವರ್ದ್ಧಿತ ಕುಲಾಭಿಮಾನ'ವೆಂದೂ, ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೧] 'ಓಂ ನಮಶ್ಶಿವಾಯ : ಸ್ವಸ್ಥ್ಯಣ್ಡ ವಿಭೂತ ವಿಸ್ಮಿತ ಪಿತಾಮಹಾವಳೋಕನ ಸಂಬರ್ದ್ಧಿತ ಕುಲಾಭಿಮಾನ' ವೆನ್ನುವ ಉಲ್ಲೇಖದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಿತೃ ಆರಾಧನಾಕ್ರಮವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪಿತೃಪೂಜೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿಯ ಆಡಳಿತದತನಕ ಇಸ್ಲಾಮ್ ಧರ್ಮ ಆಚರಣೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತೆಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೩೬ರ ಕಿಕಾಯಿತಾಯಿಯ ಬೈಲೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹಂಜಮಾನರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೮೩] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೭೪ರಲ್ಲಿ ಉದಿಯಾವರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭೂವಿವಾದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂದಿಸಿದ್ದು ವಿಜಯನಗರ

ಕಾಲದ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ವಿಠರಸ ಒಡೆಯನ ಚೊಕ್ಕಾಡಿಯ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೮೪] ಹಂಜಮಾನರು, ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು, ಏಳೂನೂರ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಎಳಮೆವೊಳಗಾದ ನಖರ ಸಮಸ್ತ ಹಲರು, ಕಟ್ಟಳೆಯವರೂ, ಮೂಡಿಲ ನಿಡುಂಬರರೂ, ಆರುವರು ಬಲ್ಲಾಳರು ಆ ಒಂದು ಭೂ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಂಜಮಾನವು ಮುಸ್ಲೀಮ್ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಸಂಘವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಸ್ಲೀಮರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆಯಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೮೫] ಈ ಒಂದು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಮುಸ್ಲೀಮರಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಇಸ್ಲಾಮ್ ಧರ್ಮದ ಅಸ್ಥಿತ್ವದ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಉಡುಪಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಮಠಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗಳು ನಡೆದಂತೆ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಂತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಿಚಾರ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಿಂದ[೮೬] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕವಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದವೆಂಬುದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ.[೮೮]

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಜತೆಜತೆಯೇ ಜನಪದ ಕಸುಬು ಉಪಕಸುಬುಗಳ ಇತಿಹಾಸವೂ ತಳಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಈ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲೇ ಮೂಡಿಬಂದ ದೇವತಾ ಉಪಾಸನೆಯ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಲ, ತಂಬಿಲ, ಢಕ್ಕೆಬಲಿ, ನಾಗಮಂಡಲ, ಜಾತ್ರೆ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಜನಪದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿವ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ತಾಮ್ರ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪಂಚಲೋಹ ಕಂಚುಗಳ ನಾನಾ ತರದ ಪೂಜಾ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ದಿನನಿತ್ಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಪಾತ್ರೆ ಪರಡಿಗಳ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲೇ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಗಿಂಡಿ, ಪೇತ್ರಿ, ತಪಲೆ, ಪರಾತೆ, ಉರುಳಿ, ಚರಿಗೆ, ಬಟ್ಟಲು, ಹರಿವಾಣ, ಅಡಕತ್ತರಿ, ಪುಡಿಬುರುಡೆ, ಸುಣ್ಣದ ಕುಡಿಕೆ, ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರೆ ಪರಡಿಗಳು, ಮತ್ತು ಪಂಚಪಾತ್ರೆ, ಗಿಂಡೆ, ಕಾಲುದೀಪ ಸಂಪುಷ್ಪ, ದೇವರ ಪೀಠ, ಬೈರಾಸು, ಬಾಸಿಗ, ಚಾಮರ ರಂಗೋಲಿ ಹುಡಿ, ಹತ್ತಿಯ ಆರತಿ ಬತ್ತಿ, ಮೊದಲಾದ ನಾರಾರು ವಿಧದ ದಿನನಿತ್ಯದ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯ ಪೂಜಾ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವವರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದರು. ದೇವಸ್ಥಾನ, ಭೂತಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪಾಣಿಪೀಠ,

ಪ್ರಭಾವಳಿ, ಭೂತದ ಪಂಚಲೋಹದ ಮುಖವಾಡ, ಕವಚ, ಗಗ್ಗರ, ಖಡ್ಗ, ಗಂಟಾಮಣಿ, ದೀವಟಿಗೆ, ತಾಳವಾದ್ಯ, ಪಂಚವಾಧ್ಯ, ಚರ್ಮವಾದ್ಯ, ಕಟ್ಟು ವಾಲಗ, ಸಮ್ಮೇಳ, ಡೋಲು, ದುಡಿ, ರಥದ ಸಾಮಗ್ರಿ, ಚೌತಿಯ ಗಣಪತಿ, ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ ವೇಷ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕರಕುಶಲಗಾರರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನೆಲೆಸಿದ್ದವು.[೮೯] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಲವಾರು ಜನರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು, ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ಕಾರ್ಯ, ದಿನನಿತ್ಯ ಅನ್ನದಾನದ ಮೂಲಕ ಕೃಷಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಗುಡಿಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಹತ್ತರ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿವೆ.

೭.೪ ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಡಳಿತ:

ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇ ದೇವಾಲಯಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬಂದದ್ದು ಅವುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ನಡೆದಿತ್ತೆಂದು ಬಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯ ತುಳುನಾಡಿನ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲದೆ ಭೂತಾಲಯಗಳು, ನಾಗಾಲಯಗಳೂ ಇವೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯಾರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು, ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂಕೂಡ ಆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿನ ಮಾಹಿತಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉದಿಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವರು ಆಳುಪರ ಆರಾಧ್ಯದೇವರಾಗಿದ್ದರು. ಅದರೆ ಆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಆಕಾಲದ ಇತರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತವರ್ಗದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಖರವಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರಣಸಾಗರನ ಉದಿಯಾವರದ ದಾನಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೯೦] ಆ ದಾನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಉದಿಯಪುರ ನಗರಕ್ಕೇ ವಹಿಸಲಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. 'ನಗರ' ಅಥವಾ 'ನಖರ'ವೆನ್ನುವುದೊಂದು ಆಡಳಿತಘಟಕವೆನ್ನುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಆಳುವರಸನು ಉದಯಪುರ ನಕರದ ಎಪ್ಪತ್ತೊಕ್ಕಲು, ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಸಾಸಿರ್ವರು, ಚೊಕಪಾಡಿಯ ಬಂಟರು ಮುಂತಾದವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿನ ಶಂಭುಕಲ್ಲು

ದೇವರಿಗೆ ದಾನನೀಡಿದ್ದು, ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಯ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯನ್ನು ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.[೯೧]

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗವಿತ್ತೆಂಬುದರಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜ ಮತ್ತು ರಾಜಮನೆತನದವರು ಅಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ದಾನದತ್ತಿಗಳನ್ನು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ದಾನಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಜವಾಬ್ಧಾರಿಯು ದಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವರದ್ದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಶಾಪಾಶಯವಾಕ್ಯಗಳೇ ದಾನದ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ವಿಜಯನಗರ–ಕೆಳದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬದಲಾದ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ವರ್ತಕರು, ವರ್ತಕ ಸಂಘಗಳೂ ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಮಂತ ಪ್ರಜೆಗಳೂಕೂಡಾ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಾನವನ್ನು ನೀಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಉಂಬಳಿ ಹಾಗೂ ಭೂದಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಸ್ವತಃ ಭೂಮಿ ಇಲ್ಲದ ಜನರು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರಿಂದ ಖರೀದಿಸಿ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.[೯೨] ಅಲ್ಲದೆ ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಕರು, ವರ್ತಕ ಸಂಘಗಳು, ದಾನಿಗಳೂ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೂ ಕೂಡಾ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಆಕಾಲದ ಅನೇಕ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಜನರ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ವೃದ್ಧಿಸಿದಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಚುರುಕುಗೊಂಡದ್ದನ್ನು ಉಡುಪಿಯ ಅನೇಕ ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಹೆಚ್ಚಳದೊಂದಿಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕ್ರಮಗಳು ಜಾರಿಗೆಬಂದಿತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಕುರಿತಂತೆ ರಾಜ ಮತ್ತು ಅವನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ದಾನಿಗಳು, ವರ್ತಕ ಸಂಘಗಳು ದೇವಾಲಯಗಳ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಾಹ್ಯವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವವರಾಗಿದ್ದರು. ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಂತರಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಬೇಕಾದಂತಹ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು

[illegible]

ಒದಗಿಸಲು ಹೀಗೆ ದೇವರ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅನೇಕ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಜನರಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೯೫ರ ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಾಲಾದ ಭೂದಾನದಲ್ಲಿ, ಅದರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಪಾರುಪತ್ಯದವರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೯೩] ಪಾರುಪತ್ಯ ಎಂದರೆ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಅಥವಾ ಆಡಳಿತವೆಂದರ್ಥ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಎಂಟುಮಂದಿ ಪಾರುಪತ್ಯಗಾರರು ದೇವಾಲಯದ ಎಲ್ಲಾ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನೂ, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಕಲೆಹಾಕುವುದುಕೂಡ ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉದಿಯಾವರ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಭಟ್ಟಾರಕ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗೊರವರು ಅರ್ಚಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೯೪] ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗೊರವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉದಿಯಾವರ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ[೯೫] ಗೊರವರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲೂ ಅರ್ಚಕ ಅಥವಾ ಅರ್ಚಕ ವರ್ಗದವರಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಎಕೆಂದರೆ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಗರ್ಭಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆಮಾಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾತಾಗಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಪೂಜಾರಿ ಅಥವಾ ಅರ್ಚಕರನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಹೊರಗಿನ ಆದರೆ ತುಳುನಾಡಿನ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇನಬೋವ, ಪಾಟಾಳಿ, ಕೊಠಾರಿ, ದೇವಾಡಿಗ, ಪದಾರ್ತಿ, ಪಾದಮೂಲಿ ಮೊದಲಾದವರು ದೇವಾಲಯಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅರ್ಚಕರಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುವವರು ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಿಕ.[೯೬] ದೇವಾಲಯಗಳ ದೈನಂದಿನ ಸೇವೆಗಳ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚ, ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಯ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚ, ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಬಂದ ದೇಣಿಗೆಯ ಲೆಕ್ಕ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವನು ದೇವರ ಸೇನಬೋವ,[೯೭] ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪೂಜೆಗಳು, ಉತ್ಸವಗಳು, ಬೇರೆಬೇರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ತಯಾರಿನಡೆಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸುವರು ಪಾಟಾಳಿ. ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಕ್ಕಿ, ಎಣ್ಣೆ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವನು ಕೊಠಾರಿ.[೯೮]

ದೇವಾಲಯಗಳ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆ, ಉತ್ಸವ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರಾವರಣದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಸುವವನು ದೇವಾಡಿಗ.[೯೯] ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪೂಜೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವಾದ್ಯಗಳಾದ ನಗಾರಿ, ನಾಗಸ್ವರ, ಜಾಗಟೆ, ಬೇರಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುವವರು ಪದಾರ್ತಿಗಳು.[೧೦೦] ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವ ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಾಯುವ ಪರಿಚಾರಕರು ಪಾದಮೂಲಿಗಳು.[೧೦೧] ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ತೊಳೆದು ಶುಚಿಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಅಡಿಪಿನವರು.[೧೦೨] ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪಾರುಪತ್ಯದವರ ಕುರಿತಂತೆ ಉಡುಪಿಯ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೂ ಅದರದ್ದೇ ಆದ ಕಟ್ಟಳೆಗಳಿದ್ದವೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೧೦೩] ಅಂತಹ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಜನರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರಿಗೆ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಗೊಂಡ 'ತಪ್ಪು ದಂಡ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ, ಉದ್ಯಾವರದ ಕೃಷ್ಣದೇವಾರಾಯನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೦೪] ದೇವಾಲಯದ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರು ನಂದಳಿಕೆ ದೈವ ನಿಜಂಕೂರಿನ ದೈವ ಹಾಗೂ ಚೌಳಿಕೇರಿಯ ವಿನಾಯಕ ದೇವರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೨೪ ಮುಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಬೆಳೆಯುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಬೇಕೆಂದಿದೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವುಗಳು ರಾಜರಿಗೆ ಆದಾಯದ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದವು. ಹಾಗಾಗಿ ರಾಜರುಗಳು ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ.[೧೦೫] ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ರಾಜನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿರುವುದು ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ರಾಜರುಗಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದಾಗಲೀ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಸಮುದಾಯದ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದನ್ನು ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಂತೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧರ್ಮವೂ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ನಡುವಿನ ಪರಸ್ಪರ ಕೊಡು-ಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಇದು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಆಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

೧. ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನಸ ಸಮೀಕ್ಷೆ–ಕೆ.ವಿ.ಆರ್., ಬೆಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೧೯೭೧, ಪು. ೪೭., ARSIE, 1968-69-No.104.

೨. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು, ಪು. ೧೨–೧೪.

೩. SII. Vol. XXVII., No. 453.

೪. SII. Vol. VII., No. 297.

೫. ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು, ಪು. ೧೩–೧೪.

೬. SII. Vol. VII., No. 284.

೭. Epi. Ind. Vol., IX, P. 20.

೮. Epi. Ind. Vol., IX, P. 22, 23-24.

೯. SII. Vol. XXVII., No. 453.

೧೦. SII. Vol. VII., No. 284.

೧೧. MAR. No. 16 for 1936.

೧೨. ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಪು. ೪೬.

೧೩. SII. Vol. VII., No. 284.

೧೪. SII. Vol. VII., No. 279.

೧೫. SII. Vol. VII., No. 283.

೧೬. A History of South Kanara, P. 293.

೧೭. SII. Vol. VII., No. 284.

೧೮. SII. Vol. VII., No. 285-6.

೧೮ಅ. Epi. Ind. Vol., IX, P. 22-23, SII., Vol. VII., No. 283.

೧೯. A History of South Kanara, P. 298.

೨೦. SII. Vol. VII., No. 306.

೨೧. ಶಾಸನ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂ. ೨. ಸಂಚಿಕೆ ೧. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ., ಹಂಪಿ.

೨೧ಅ. SII. Vol. VII., No. 295.

೨೨. ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ ಸಂಪುಟ. ೨೩. ೨೦೦೮., ಪು. ೩೧೮–೩೨೬.

೨೩. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪು. ೨೬೧.

೨೪. ಎಂ ಜಿ. ಮಂಜುನಾಥ್, 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚರಿತ್ರೆ',ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಸಂ. ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್. ಪು. ೧೧೭.

೨೫. SII. Vol. VII., No. 279.

೨೬. SII. Vol. XXVII., No. 453.

೨೮. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಕಡಿಯಾಳಿ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ, ಪ್ರಜಾಮತ, ೧೫.೧೦.೧೯೭೨.

೨೯. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಕಡಿಯಾಳಿ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ, ಪ್ರಜಾಮತ, ೧೫.೧೦.೧೯೭೨.

೩೦. Studies in Tuluva History and Culture, P. 339-340.

೩೦ಅ SII. Vol. VII., No. 299.

೩೦ಆ SII. Vol. VII., No. 304

೩೧. SII. Vol. VII No., 275, 276, 288, 299, 304 etc.

೩೨. K.G. Vasantha Madhava Religions in Coastal Karnataka P. 51.

೩೩. SII Vol. VII., No. 295.

೩೪. ಎಂ ಜಿ. ಮಂಜುನಾಥ್, 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚರಿತ್ರೆ',ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಪು. ೧೨೦.

೩೫. ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಂಪುಟ-೨ ಶಿವಳ್ಳಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಮುಂಬಯಿ ಪು. ೭೯.

೩೬. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಪು. ೧೨೦.

೩೭. Studies in Tuluva History and Culture' P. 349.

೩೮. ಅದೇ. ಪು. ೩೪೯.

೩೯. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪು. ೩೪೬.

೪೦. SII. Vol. VII., No. 279, 283, 284, Ep. Ind. Vol. IX. P. 17-18, 19-20,

೪೧. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪು. ೩೩೯.

೪೧ಅ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ, ಪು. ೮-೯.

೪೨. ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ, 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು' ಪು. ೨೨೧-೨೬೦.

೪೩. SII. Vol. VII., No. 299.303.

೪೪. A History of South Kanara, P. 300.

೪೫. ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ ಪು. ೪:೧೫-೫:೧.

೪೬. ಸಿ. ಮಹಾದೇವಪ್ಪ, 'ದ್ವೈತ', ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಂಪರೆ (ಸಂ–೨) ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ಪು. ೮೫.

೪೭. ಅದೇ. ಪು. ೮೫.

೪೮. SII. Vol. VII., No. 296, 297, 298, 299,301, 302, 202, 205.

೪೯. ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ ಸಂಪುಟ. ೨೩ –೨೦೦೮., ಪು. ೩೧೮–೩೨೬.

೫೦. SII Vol. IX.Part II No. 674, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್ ೨೦೧೦. ಬೆಂಗಳೂರು ಪು. ೬೪.

೫೧. SII Vol. VII., No. 297.

೫೨. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು– ಒಂದು ಶೋಧ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ., ಪು. ೬೬.

೫೩. ಅದೇ. ಪು. ೬೮.

೫೪. ಅದೇ. ಪು. ೭೦.

೫೫. Keshavan Veluthat, The Temple base of Bhakti Movement in South India, in proceedings of IHC-Waltair-1979.

೫೬. ಕೆ. ಎಂ. ಕೃಷ್ಣ ರಾವ್, ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸರು, 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಂಪರೆ' ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು. (ಸಂ–೨) ಪು. ೨೬೫–೨೬೬.

೫೭. Balaji N. Hebbar, 'The Sri Krishna Temple at Udupi: The Historical and Spiritual Center of the Madhvite Sect of Hinduism- A Monograph on its Tradition' London. 1981. p. 227.

೫೮. ವಿ.ವಿ. ಆನಂದ ಆಚಾರ್ಯ, 'ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಶ್ರೀಪಾದರ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯನ' ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಹೆಚ್. ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭. ಪು. ೬೧.

೫೯. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪು. ೩೫೦.

೬೦. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪು. ೩೫೦.

೬೧. ಯು. ಪಿ. ಉಪಾಧ್ಯ, 'ತುಳುನಾಡಿನ ಭೂತಾರಾಧನೆ: ನೆಲೆ, ಹಿನ್ನೆಲೆ', ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಹಾನಡಾವಳಿ, ೨೦೦೫ ಪು. ೧೩೮.

೬೨. ಅದೇ. ಪು. ೧೩೮.

೬೩. SII. Vol. VII., No. 295.

೬೪. B.A. Saletore, 'Ancient Karnataka Vol.I History of Tuluva' P. 106.

೬೫. SII. Vol. VII., No. 295.

೬೬. SII., Vol. XXVII, No.146, 147.

೬೭. SII. Vol. XXVII., No. 200.

೬೮. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಭೂತಾರಾಧನೆ: ನೆಲೆ, ಹಿನ್ನೆಲೆ', ಪು. ೧೩೮.

೭೦. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಭೂತಾರಾಧನೆ: ನೆಲೆ, ಹಿನ್ನೆಲೆ', ಪು. ೧೩೮.

೭೧. SII. Vol. XXVII., No. 453.

೭೨. B. A. Saletore, 'History of Ancient Karnataka –History of Tuluvas' Vol. I., P. 384.

೭೩. SII. Vol. XXVII., No. 374.

೭೪. 'Studies in Tuluva History and Culture', P. 31.

೭೫. SII. Vol. XXVII., No. 374.

೭೬. B. A. Saletore, 'History of Ancient Karnataka –History of Tuluvas' Vol. I., P. 344.

೭೭. ಮಂಜೇಶ್ವರ ಗಣಪತಿರಾವ್ ಐಗಳ್, 'ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ' ಎರಡನೇ ಆವೃತ್ತಿ, ಪು. ೬೧.

೭೮. ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಪುಟ ಪು.೬೪೭–೬೪೯.

೭೯. ಶಾಸನ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂ ೨ ಸಂಚಿಕೆ ೧ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ.

೮೦. SII. Vol. VII., No. 279.

೮೧. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. 1., ಪು.–12–14.

೮೩. SII. Vol. XXVII., No. 374.

೮೪. SII. Vol. XXVII., No. 146, 147.

೮೫. K.G. Vasantha Madhava Religions in Coastal Karnataka P. 4.

೮೬. SII. Vol. VII., No. 297.

೮೮. K.G. Vasantha Madhava Religions in Coastal Karnataka P. 123.

೮೯. ಮುರಾರಿ ಬಲ್ಲಾಳ್ ವಿ., 'ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಥನ' ೧೯೯೮, ಪು. ೧೫.

೯೦. SII. Vol. VII., No. 284.

೯೧. SII. Vol. VII., No. 279.

೯೨. ಉಡುಪಿಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಪು. ೬೭–೬೮.

೯೩. SII. Vol. VII., No. 299.

೯೪. SII. Vol. VII., No. 279.

೯೫. SII. Vol. VII., No. 283.

೯೬. SII. Vol. VII., No. 231.

೯೭. SII. Vol. VII., No. 185.

೯೮. SII. Vol. VII., No. 189.

൯൯. SII. Vol. IX.Part II No. 470.

൧൦൦. SII. Vol. VII., No. 185.

൧൦൧. SII. Vol. VII., No. 224.

൧൦൨. SII. Vol. VII., No. 185.

൧൦൩. SII. Vol. VII., No. 295.

൧൦൪. SII. Vol. VII., No. 295.

൧൦൫. Haridas V.V. King Court and Culture in Medieval Kerala an unpublished Ph.D. Thesis, 2003, Mangalore University, PP. 213-216.

ಅಧ್ಯಾಯ ೮

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪುರ

ಅಧ್ಯಾಯ ೮

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠ

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತಿಮವರ್ಷದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಡುಪಿಯು ತನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೂಕೂಡ ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠವು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಲಾರದು. ಹಾಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಸ್ಥಾಪನೆ, ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಿಂದ ಕೆಳದಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕೊನೆಯತನಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಾದ ವಿವಿಧ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು, ಯತಿಪರಂಪರೆ, ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳು. ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ, ದಾನಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೮.೧ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಸ್ಥಾಪನೆ :

ಉಡುಪಿಯು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಿಂದಾಗಿ ಅದು ವೈಷ್ಣವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿತು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿರುವ 'ಸುಮಧ್ವವಿಜಯವು' ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಏಕೈಕ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿದೆ. ಸುಮಧ್ವವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯು ನಿತ್ಯಸಾನಿಧ್ಯವಿರುವ ಮೂರ್ತಿ ಎಂಬುವುದು ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇತರ ಪ್ರತಿಮಾಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕನ ಪೂಜಾಬಲದಿಂದ ಅದರ ಸಾನಿಧ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದೆಂದು[1] ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಕುರಿತಂತೆ ಜನಜನಿತವಾದ ಕಥೆಯೆಂದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮಲ್ಪೆಯ ಸಮುದ್ರ ಕಿನಾರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಡಲ ತೀರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಹಡಗೊಂದು ಬಿರುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಮುಳುಗುವ ಭೀತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆಗ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಾವು ತೊಟ್ಟಿರುವ

ಕಾವಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾರಾಡಿಸಿದರು ಆಗ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲುಂಟಾದ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಶಾಂತವಾಗಿ ಹಡಗು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಡಗಿನ ನಾವಿಕ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಪಾದಕ್ಕೆ ಎರಗಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಇಡೀ ಹಡಗನ್ನು ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಗುಜರಾತಿನ ದ್ವಾರಕ ಬಂದರಿನಿಂದ ಬಂದ ಈ ಹಡಗನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹಡಗಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂರು ಗೋಪಿಚಂದನದ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.[೨] ಮೂರು ಗೋಪಿಚಂದನದ ಒಳಗಡೆ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಶಿಲೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮೂರು ಮೂರ್ತಿಗಳಿದ್ದವು. ಗೋಪಿ ಚಂದನದೊಳಗಿದ್ದ ಬಲರಾಮ ಮೂರ್ತಿಯು ೨೧/೨ ಅಡಿಯಷ್ಟು ಉತ್ತರವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಮಲ್ಪೆಯ ಒಡಪಾಂಡೇಶ್ವರದ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಮೂರ್ತಿಯು ಜನಾರ್ಧನನ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಉಡುಪಿಯಿಂದ ೧೫ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದ ಎರ್ಮಾಳಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಮೂರನೆಯ ಗೋಪಿ ಚಂದನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅನಂತ ಮಠದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆಗಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಈಶ್ವರ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ತೃತೀಯದಂದು (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೭೮) ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.[೩] ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶೈವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಉಡುಪಿಯು ಇಂದು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಮಾ ಲಕ್ಷಣವು ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದ ಇತರ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಮಾಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆಂದು ತಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೪] ಈ ವಿಗ್ರಹ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾದರೂ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎರಡು ಉತ್ತರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಒಂದನೆಯದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಂತೆ ಉಡುಪಿಯ ಕಡಲತೀರ ಮಲ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಡಗಿನಿಂದ ಪಡೆದ ಗೋಪಿಚಂದನದ ಉಂಡೆಯಿಂದ ಆಕಸ್ಮಿತವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೂರ್ತಿ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವಂತೆ[೫] ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಯಾತ್ರೆಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಂದದ್ದಿರಬಹುದೇ ಅಥವಾ ಅವರೇ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟದ್ದಿರಬಹುದೇ? ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಆಕರಗಳಿಂದ ಉತ್ತರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದ ತರುವಾಯ ಈ ಸ್ಥಳವು ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥೀಯ ಕೇಂದ್ರವೆನಿಸಿದರೂ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಆ ಪಂಥದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೯–೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಶಂಕರವಿಜಯ ಗ್ರಂಥವು, ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಹಸ್ತಾಮಲಕರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ರಜತಪೀಠದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಸ್ತಾಮಲಕರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಗೂ ಪೂಜಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ತೈಲಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ೭೫ ಸೆ. ಮೀ. ಎತ್ತರದ ಈ ವಿಗ್ರಹ ನುಣುಪಾದ ಕರಿಶಿಲೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸುಂದರವಾದ ಕಿರೀಟ ಮುಕುಟ, ಪತ್ರ ಕುಂಡಲ ಮತ್ತು ಅಲಂಕೃತ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪದ್ಮ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಈ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಗ್ರಹವೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.[೬]

೮.೨ ಯತಿ ಪರಂಪರೆ :

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಮಠ ಪರಂಪರೆಯೊಂದಿಗೆ ಯತಿಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಠದ ಯತಿಗಳ "ದಶನಾಮಿ" ಎಂಬ ಹತ್ತು ಉಪಪ್ರಬೇಧಗಳನ್ನು ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಆರಣ್ಯ, ಆಶ್ರಮ, ಭಾರತಿ, ಗಿರಿ, ಪರ್ವತ, ಪುರಿ, ಸಾಗರ, ಸರಸ್ವತಿ, ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ವನ.[೭] ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿವೆ. *ಏಕದಂಡೀ* ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು *ತ್ರಿದಂಡೀ* ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಏಕದಂಡೀ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಯತಿಗಳು ಒಂದು ದಂಡವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ತ್ರಿದಂಡೀ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು ಒಂದು ದಂಡ, ಜನಿವಾರ ಮತ್ತು ಜುಟ್ಟನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಡುಪಿ ಮಠದ ಯತಿಗಳು ಏಕದಂಡೀ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರಾಗಿದ್ದು ಅವರು "*ತೀರ್ಥ*" ಪಂಗಡದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತ ಮಠದಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಸ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಹಾಗೂ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು, ಅನಂತ ಮಠದ ಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಾಸುದೇವನು ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞ ಎಂಬ ಮರುನಾಮಕರಣ ಹೊಂದಿದರು. ಅನಂತರ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತರಾದರು.

ಅನೇಕ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವರೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಂತೆಯೇ ಇಡೀ ಉಡುಪಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ದಾರ್ಶನಿಕನೊಬ್ಬ ಇಡೀ ಊರೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟು ಇಂದಿಗೂ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಇಂಥ ದೊಡ್ಡ ಉದಾಹರಣೆ ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲಿದೆಯೋ ನೋಡಬೇಕು. ನಡ್ಯಂತಿಲ್ಲಾಯ ಮಧ್ಯಗೇಹವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಊರು ಇದು. ದಟ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯಕತೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಮಂದಸ್ತರದ ಜೀವಂತಿಕೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಇದು.[೮] ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಹಾಗೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಮೂವರು ಮಹಾನ್ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಪೈಕಿ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ರಾಮಾನುಜರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಸಮಕಾಲೀನ ಶಾಸನಾಧಾರಗಳು ದೊರೆತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದವರಾದ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವರ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಮೂಡುಗೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಳಸ ಸಮೀಪದ ಮಾವಿನಕೆರೆಬಳಿ ಭದ್ರಾದಂಡೆಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಒಂದು ಭಾರೀ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಎತ್ತಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದ್ದು, ಆ ಬಂಡೆ ಮೇಲೆ 'ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾಚಾರ್ಯಃ ಏಕ ಹಸ್ತೇನ ಅನೀಯ ಸ್ಥಾಪಿತ ಶಿಲಾ' ಎಂದು ಅದೇ ಶತಮಾನದ ನಾಗರೀಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಒಂದು ಶಾಸನ ಇದೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಮಧ್ವರ ಸಮಾಕಾಲೀನರೇ ಅವರನ್ನು ಪವಾಡ ಪುರುಷರೆಂದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.[೯] ಬೇಲೂರಿನ ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿ ಇರುವ ಒಂದು ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ನೇರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಕಮಲನಾಭ ತೀರ್ಥರಿಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೧೦]

ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಹೊರನಾಡಿನಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರಾದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಿಂದ ಹೊರಟು ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಸಂಚಾರಮಾಡಿ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಪಡಿಸಿದವರು. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರಂತೆ ಧರ್ಮ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಉಡುಪಿಯನ್ನು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಸಿದರು.

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಬರೆದಿರುವ 'ಸುಮಧ್ವವಿಜಯವು' ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಎಕೈಕ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿದೆ. ಶಿವಳ್ಳಿಯ ನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ವೇದಾವತಿ ನಡ್ಡಂತಿಲ್ಲಾಯ ದಂಪತಿಗಳು ಮೂಲತಃ ಕಡಿಯಾಳಿಯವರು.[೧೧] ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಈ ದಂಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಎಕೈಕ ಪುತ್ರಿ ಕಲ್ಯಾಣದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಉಡುಪಿಯ ಸಮೀಪದ ಪಾಜಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು. ಗಂಡು ಮಗನಿಗಾಗಿ ಬಹಳ ವರ್ಷ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವರಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಗಂಡು ಮಗುವೊಂದು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಮಗುವಿಗೆ ವಾಸುದೇವ ಎಂದು ಹೆಸರಿಡಲಾಯಿತು. ವಾಸುದೇವ ಬಾಲಕನಿದ್ದಾಗ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು ನಡೆದವು ಎಂದು ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿಯ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ಗೊಂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಕುರಿತಂತಿರುವ ಚರ್ಚೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಉಡುಪಿ ಸಮೀಪದ ಕಾಪುವಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ತೋಟಂತಿಲ್ಲಾಯರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವಾಗ ವಾಸುದೇವನು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಈಜು ಮತ್ತು ಕುಸ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಬಹಳ ಚತುರನಾಗಿದ್ದನು.[೧೨] ತನ್ನ ಆರಂಭದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅನಂತರ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿದ ವಾಸುದೇವನು, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಿದ್ದನಾದನು. ಮಗನ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ತಂದೆತಾಯಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಡು ಮಗು ಜನಿಸುವುದಾಗಿ ವಾಸುದೇವ ನುಡಿದನು. ಹಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಡು ಮಗುವಾದ ನಂತರ ವಾಸುದೇವನು ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತ ಮಠದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಅನಂತ ಮಠವು ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಸ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರ ಮಠವಾಗಿದ್ದು, ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತ ಮಠದ ಮಠಾಧೀಶರಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರು ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ಆತನ ಹದಿನಾರನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿದರು. ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞ ಎಂದು ಹೆಸರಿಡಲಾಯಿತು, ಅನಂತರ ಆನಂದತೀರ್ಥ ಎಂದು ಮರುನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು.[೧೩] ಆನಂದತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್‌ಪೂರ್ಣವಾದ ವಾದದ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ವಿರೋಧಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಅನುಪಮ ತೀರ್ಥ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದರು.[೧೪]

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೬–೧೨೫೯ರ್ ತನಕ ಆನಂದ ತೀರ್ಥರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರೊಂದಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಗೊಂಡರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರುವನಂತಪುರ, ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ, ರಾಮೇಶ್ವರ, ಶ್ರೀರಂಗಂ, ಕಾಂಚೀಪುರಂ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಪಂಡಿತರು ಮತ್ತು ವಿದ್ವಾಂಸರೊಂದಿಗೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಯಾಮಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನೂ ನಡೆಸಿ ಅನೇಕ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ ವಾದದಮೂಲಕ ಸೋಲಿಸಿದರು.[೧೫] ಆನಂದ ತೀರ್ಥರಿಂದ ಸೋಲಲ್ಪಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ರಾಮೇಶ್ವರದ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಾದ ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ತೀರ್ಥರು ಪ್ರಮುಖರು.[೧೬]

ಗುರುಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರು ಉಡುಪಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ನಂತರ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನ ವಿದ್ವತ್ತಿನಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥರು, ಆನಂದ ತೀರ್ಥರಿಗೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಎಂದು ಬಿರುದನ್ನು ನೀಡಿದರು.[೧೭] ಹೀಗೆ ಅವರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ನಾಮದೇಯದೊಂದಿಗೆ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸ್ಥಾಪಕರಾಗಿ ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತರಾದರು. ನಂತರದ ಆರು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ತನ್ನ ಚೊಚ್ಚಲ ಕೃತಿ 'ಗೀತಭಾಶ್ಯ'ವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು.[೧೮]

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೬೫ರಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತನ್ನ ಉತ್ತರಭಾರತದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಅವರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದ ಮೊದಲ ಶಿಷ್ಯ ಸತ್ಯ ತೀರ್ಥರು, ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೊಂದಿಗಿದ್ದರು. ಬದ್ರಿನಾಥದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪಂಡಿತರಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರ ದಿಗ್‌ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅವರ ನಿರ್ದೇಶನದಂತೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಶ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸತ್ಯತೀರ್ಥರಿಗೆ ಭೋದಿಸಿದರು.[೧೯] ಅನಂತರ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಬಿಹಾರ, ಬಂಗಾಳ, ಒರಿಸ್ಸಾ ಹಾಗೂ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಕಡೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಉಡುಪಿಗೆ ತಲುಪಿದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಕುರಿತಂತೆ ತಮ್ಮ ಹೊಸ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಅರುಹಿದಾಗ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಂಡ ಗುರುಗಳು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸುಖತೀರ್ಥ[೨೦] ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ನೀಡಿದರು.

ಉಡುಪಿ ಮಠದ ಯತಿಗಳು ಏಕದಂಡೀ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರಾಗಿದ್ದು ಅವರು "*ತೀರ್ಥ*" ಪಂಗಡದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಧ್ವಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದು ಒಂದು ಗೃಹಸ್ಥೋತ್ತರ (ಸಮುಕ್ಕಾಯ ಪಕ್ಷ) ಸನ್ಯಾಸಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಲಸನ್ಯಾಸಗಳು (ವಿಕಲ್ಪ ಪಕ್ಷ). ಗೃಹಸ್ಥೋತ್ತರ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಮೂಲತ: ಗೃಹಸ್ತಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದವರು. ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದ ವಾರಂಗಲ್ಲಿನ ಕಾಕತೀಯ ರಾಜನ

ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾದ ಶೊಭನ ಭಟ್ಟರು ಗೃಹಸ್ತರಾಗಿದ್ದು, ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆನಿಂತು, ಮುಂದೆ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿ ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರೆಂದು ಖ್ಯಾತರಾದರು.[೨೧] ಎರಡನೆಯವರು ಬಾಲಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಗೃಹಸ್ತಾಶ್ರಮ ಸೇರುವ ಮೊದಲೇ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಗೃಹಸ್ತರಾಗದೇ ಉಳಿದವರು. ಕೆಲವೊಂದು ಯತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ (ಜಯತೀರ್ಥರು, ವ್ಯಾಸರಾಯ ಮಠದ ೫ನೇ ಯತಿಗಳಾದ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು, ರಘೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥ, ರಾಯರ ಮಠದ ವಿಜಯೀಂದ್ರ ತೀರ್ಥರು) ದೇಶಸ್ತ ಮಾಧ್ವ ಮಠದ ಯತಿಗಳು ಸಾಮನ್ಯವಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥೊತ್ತರ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಗೌಡಸಾರಸ್ವತ ಮಾಧ್ವಮಠದ ಯತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬಾಲಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅಷ್ಟಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲಸನ್ಯಾಸಿಯ ಆಯ್ಕೆ ಕುರಿತಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ನಿಯಮಗಳು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಹೋದರ, ಸೋದೆಮಠದ ಸ್ಥಾಪಕಯತಿ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥರು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ "ಸನ್ಯಾಸಪದ್ಧತಿ" ಎನ್ನುವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.[೨೬] ಉಡುಪಿ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವು[೨೨] ಮೂರು ದಿವಸಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ದಿನದಂದು ಹಿಂದಿನ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ದಿನದಂದು ಆಶ್ವಲ್ಯಾಯನ ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ, ಬಾಲಕನು ತನ್ನ ಪಿತೃ ಶ್ರಾದ್ಧ(ತಂದೆ ಜೀವಂತವಿರುವಾಗಲೇ)ವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಬಾಲಕನು ತನ್ನ ಅಂತ್ಯಸಂಸ್ಕಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಆತ್ಮಶ್ರಾದ್ಧ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವಂತಹ ದಂಡ, ಕೌಪೀನ, ಕಮಂಡಲ, ಕಶಾಯವಸ್ತ್ರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದೀಕ್ಷೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾದ ಬಾಲಕ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಠದ ಕೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ವಿಷ್ಣು ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಹಿಂಸಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಬಾರಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಏಳು ಗಂಟುಗಳ ಕೂದಲನ್ನು ಕಿತ್ತು ತೆಗೆದು, ಅನಂತರ ತನ್ನ ಜನಿವಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಅದನ್ನು ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೀರಿಗೆ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಕೌಪೀನ ಮತ್ತು ಕಮಂಡಲವನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಬಾಲಕ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಮಠದ ಪಾದುಕೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ದಂಡ, ಕಮಂಡಲ, ಕೌಪೀನದೊಂದಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಮಠವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಠಾಧೀಶರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ (ಉದ್ದಾಂಡ) ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯ ವಿಧಿಯಾಗಿ ಮಠಾಧೀಶರಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಬಾರಿ ದಂಡಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಹಿರಿಯಯತಿಗಳು

ಕಿರಿಯಯತಿಗಳಿಗೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು, ಪ್ರಾಣೋಪದೇಶವನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಗಾಯತ್ರಿ, ವ್ಯಹತ್ರೀ, ನಾರಾಯಣಾಸ್ತಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕಿರಿಯಯತಿಗಳು ಮಾಧ್ವ ವೈಷ್ಣವ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಠಾಧೀಶರು ದೈವಾಧೀನರಾದ ಕೂಡಲೇ ಕಿರಿಯಯತಿಗಳು ತಕ್ಷಣದಿಂದ ಆ ಮಠದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಠಾಧೀಶರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಅವರನ್ನು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಯಾರಿಸಿದ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ನೇರವಾಗಿ ಮಾಧ್ವ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ತಂದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಆರತಿ ಬೆಳಗಿಸಿ 'ಉತ್ತರಪ್ರವೇಶ'' ವಿಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸಮಾಧಿಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮಠದ ಕಿರಿಯ ಯತಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹನ್ನೊಂದು ದಿನಗಳ ತನಕ ಮಂತ್ರ ಪಠಣೆ ನಡೆಸಿ ೧೧ ದಿನಗಳು ಮುಗಿದ ಅನಂತರ ಕಿರಿಯ ಯತಿಗಳು ಮಠದ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ''*ವೇದಾಂತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ*''[೮೮] ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅನಂತರ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಸಮಾಧಿ ಮೇಲೆ ವೃಂದಾವನವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ದೈವಾಧೀನರಾದ ಯತಿಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಯತಿಗಳ ಸಮಾಧಿಗಳಿವೆ.

ಪರ್ಯಾಯ ಯತಿಗಳ ದೈನಂದಿನ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿಯಂತೆ ಪ್ರಾತ: ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ಜಪವನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ಗಂಟೆ ೧೧.೩೦ಕ್ಕೆ ಮಹಾಪೂಜೆ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ತನಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅನ್ನ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅನಂತರ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಆಗಮಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಫಲ-ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿ ೮.೦೦ ಗಂಟೆಗೆ ರಾತ್ರಿ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ೧೫ ವಿವಿಧ ಆರತಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಹಾಮಂಗಳಾರತಿ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಪರಿಚಾರಕರು ಭಕ್ತಿಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶೋಭಾನೆ ಹಾಡಿನೊಂದಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ತ್ರಿಕಾಲ ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಅಧ್ಯಯನ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಚಾತುರ್ಮಾಸ- ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಂತೆ ಉಡುಪಿ ಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಚಾತುರ್ಮಾಸ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಅಥವಾ ಮಠದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಅಹ್ವಾನಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ವಾಸ್ತವ್ಯವನ್ನೂ ಹೂಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ, ಆಷಾಡ ಬಹುಳ ಪಂಚಮಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯತನಕ ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲವಿದ್ದ ಚಾತುರ್ಮಾಸವನ್ನು ಈಗ ಜುಲೈ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಸಪ್ಟಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.[೨೮]

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಇನ್ನೊಂದು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕೊಡುಗೆ ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ. ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಮುಂದಿನ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಮತ, ಧರ್ಮ, ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಅದರ ಪ್ರಚಾರ. ಮಧ್ವರು ತಮ್ಮ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಂತಹ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಅತೀ ಆಪ್ತರಾದ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಎಂಟು ಮಠಗಳ ಮಠಾದೀಶರನ್ನಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಅಧಿಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಠಾದಿಪತಿಗಳಿಗೂ ಅವರ ಅಧಿಕಾರ, ಕರ್ತವ್ಯ ಮತ್ತು ಪೂಜೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಭೋದಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಪಂಥದವರನ್ನು ಮಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರದೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯದೊಳಗಿನವರು ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಅಥವಾ ಮಧ್ವ ಪಂಥದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಸುಖ: ಬೋಗಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು. ದೇವರ ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಮತ ಪ್ರಚಾರದಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಮಯವನ್ನು ವ್ಯಯಿಸುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದರು.[೨೯] ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ೮ ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ೮ ಯತಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರೂಕೂಡ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅವರೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಾಲದ ಅನಂತರ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು.[೩೦]

ಈ ಅಷ್ಠಮಠಾದೀಶರಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಶಿಶ್ಯರಾದ ಸತ್ಯತೀರ್ಥರಿಗೂ ಪಟ್ಟಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಬಾರಕೂರಿನ ಭಂಡಾರಕೇರಿ ಮಠದ ಮಠಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದರು. ಭಂಡಾರ ಕೇರಿಮಠ ಮತ್ತು ಭೀಮನಕಟ್ಟೆ ಮಠಗಳು ದ್ವಂದ್ವ ಮಠಗಳಾಗಿವೆ.[೩೧] ತುಳುನಾಡಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಕುಕ್ಕೆ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿನೀಡಿದ ಮಧ್ವರು

ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಮಾರ್ಥ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ನರಸಿಂಹ ತೀರ್ಥರನ್ನು ವಾಗ್ವಾದದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಅವರನ್ನೂ ಕೂಡಾ ತನ್ನ ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇಂದು ಅದು ಕುಕ್ಕೆ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ಮಠವಾಗಿ ಖ್ಯಾತಿಪಡೆದಿದೆ.[೩೨] ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮಠಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಭದ್ರಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ-ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಉಡುಪಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ತುಳುನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಹಾಗೂ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಾರಗೊಂಡಿತು.

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅನೇಕರನ್ನು ತಮ್ಮ ದ್ವೈತ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡುವ ಗೌಡ ಸಾರಸ್ವತರೂ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ೨ನೇ ಉತ್ತರಭಾರತ ಯಾತ್ರೆ ಮುಗಿಸಿ ಗೋವಾಮೂಲಕವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ, ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವರು ಗೌಡ ಸಾರಸ್ವತ ಸಮುದಾಯದವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಗೌಡ ಸಾರಸ್ವತರು ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅಷ್ಟಮಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಾಗ ಗೌಡಸಾರಸ್ವತರನ್ನು ಪಲಿಮಾರು ಮಠಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯತನಕ ಪಲಿಮಾರು ಮಠಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ ಗೌಡಸಾರಸ್ವತರನ್ನು ಪಲಿಮಾರು ಮಠದ ೧೧ನೇ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ರಾಮಚಂದ್ರತೀರ್ಥರು ಗೌಡಸಾರಸ್ವತರಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಠವನ್ನು ಭಟ್ಕಳದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.[೩೩]

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕೊನಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ಗೋವಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದವರು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಇವರು ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದು ಮಾಧ್ವ ಮಠವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಕುರಿತಂತೆ ದೀರ್ಘವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದರು.[೩೪]

ತನ್ನ ಎಪ್ಪತ್ತನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈಜು ಮತ್ತು ಕುಸ್ತಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ದೃಢಕಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕುಸ್ತಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.[೩೫] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೧೭ರ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ನವಮಿಯಂದು ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಐತರೇಯ ಉಪನೀಷದ್ ಮೇಲೆ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅದೃಶ್ಯರಾದರು ಎಂದು ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.[೩೬] ೧೩೧೭ರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಹೊರಟ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ

ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ಬದ್ರಿನಾಥದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಳೆದರೆಂದು ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಕೈಫಿಯತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ.[೩೭] ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ವಾಯುವಿನ ಮೂರನೇ ಅವತಾರವೆಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.[೩೮]

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಮಠ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ, ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಅದರ ಪ್ರಚಾರದ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಅಪಾರವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೮೦–೧೬೦೦): ಉಡುಪಿಯ ಯತಿಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖರಾದವರು ವಾದಿರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳು. ಉಡುಪಿಯ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು. ವಾದಿರಾಜರು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದರು.[೩೯]

ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ೧೨೦ ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಬದುಕಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೦೦ರಲ್ಲಿ ಸೋದೆಯಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು. ವಾದಿರಾಜರಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪೀಠಾಧಿಪತ್ಯ ಮಾಡಿದವರು ಭರತಖಂಡದಲ್ಲೇ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೪೦] ಸೋದೆ ಮಠದ ೨೦ನೇ ಮಠಾದೀಶರಾದ ವಾದಿರಾಜರ ಕುರಿತಂತೆ ಎರಡು ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳು ಲಭ್ಯವಿದೆ. ರಾಮಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರ 'ವಾದಿರಾಜ ಗುರುವರ ಚರಿತಾಮೃತ' ಮತ್ತು ರಘುನಾಥಾಚಾರ್ಯರ 'ವ್ರತ್ತರತ್ನಸಂಗ್ರಹ' (ವಾದಿರಾಜ ವಿಜಯ).

ಅಷ್ಟಮಠಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಕುಂಬಾಶಿಮಠದ ಮಠಾದೀಶರು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಮಠಾದೀಶರಾದ ವಾದಿರಾಜರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೩೨ರಿಂದ ೧೫೮೨ರತನಕ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಪರ್ಯಾಯ ಪೀಠವನ್ನೇರಿದರು. ವಾದಿರಾಜರು ತನ್ನ ೫ನೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ವೇದವೇದ್ಯಾತೀರ್ಥರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ತನ್ನ ೧೨೦ ವರ್ಷ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಟ ಬರಹಗಾರರಾಗಿ, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರಾಗಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು.

ಅಂದು ವಾದಿರಾಜರು ಮಾಡಿದ ಸುದಾರಣೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿವೆಯನ್ನುವುದು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಎರಡು ವರುಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುವ ಪರ್ಯಾಯ ಮಹೋತ್ಸವ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮುಂಜಾನೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ವಿಸರ್ಜನೆ, ಉಷಃಕಾಲ ಪೂಜೆ, ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ಚಾಮರ ಸೇವೆ, ರಾತ್ರಿ ಪೂಜೆ, ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ಜೋಗುಳ ಹಾಡು ಹಾಡಿ, ಕೊಳಲು ವಾದನದ ಜತೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮಲಗಿಸುವ ಶಯನೋತ್ಸವಗಳವರೆಗೆನ ೧೪ ರೀತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪೂಜೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ, ಪಕ್ಷೋತ್ಸವ, ಮಾಸೋತ್ಸವ, ಅಯನೋತ್ಸವ, ಸಂವತ್ಸರೋತ್ಸವಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವರು ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು. ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಈ ಅಪರೂಪದ ಯತಿವರೇಣ್ಯರು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ವಾದ್ಯವಾದನಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅನುದಿನವೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಳಿಗೂ ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯ ಮರುದಿವಸ ನಡೆಯುವ ವಿಟ್ಲಪಿಂಡಿ ಉತ್ಸವವು ಒಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಜಾನಪದಜಾತ್ರೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಸುಗ್ಗಿಯ ಸಂಭ್ರಮದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ದೀಪಾವಳಿಯ ಸಮಯ ೧೫ ದಿವಸ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯ ಸುತ್ತ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ನಲಿಯುವ ಕಲಾತ್ಮಕ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟವರೂ ವಾದಿರಾಜರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವರು ಹತ್ತಾರು ತುಳಸಿ ಸಂಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು.[೪೧] ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳ ಸ್ಥಾಪಕರಾಗಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತರಾದರು. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹೊಸ ವೈಭವ ಮತ್ತು ಮೆರುಗನ್ನು ನೀಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಮಧ್ವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರನ್ನು ವೈಷ್ಣವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೪೨] ಅವರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ದೇಣಿಗೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮೂಲಕ ವಾದಿರಾಜರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತ ಗೊಳಿಸಿದರು.[೪೩] ಅಲ್ಲದೆ ಕೋಟೇಶ್ವರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಣಕಾರರನ್ನು ಮಾಧ್ವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು.[೪೪]

ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಂದ ಸೇವೆಗೊಳ್ಳುವ ನಾದಪ್ರಿಯ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ವಿವಿಧ ಭಾವಭಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ಶೈಲಿಯ ಚರ್ಮವಾದ್ಯ ಮಂಗಳವಾದ್ಯ ವಾದನಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು ಅಳವಡಿಸಿ ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತದ ಸೊಗಡನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬಾರತಂಬೂರ, ಸೂರ್ಯವಾದ್ಯ, ಚಂದ್ರವಾದ್ಯ, ಡೋಲು, ಕೊಂಬು, ಕಹಳೆ, ನಗಾರಿ, ಮುಖವೀಣೆ, ನಾಗಸ್ವರಸಮ್ಮೇಲ,

ದಿಡುಂಬು, ಮೌರಿ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತಾರು ವಾದ್ಯಗಳೂ ಚಾಲ್ತಿಗೆ ಬಂದುವು. ದಿನನಿತ್ಯ ನಡೆಯುವ ಉತ್ಸವಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ದಾರುಶಿಲ್ಪದ ಸುಂದರ ತೇರುಗಳೂ, ಪಾಲಕಿಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಸಂಗೀತ ಪರಿಕರಗಳು ಮತ್ತು ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ನುಡಿಸುವ ಕಲಾಕಾರರ ಸಮೂಹ, ಈ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಮೂಡಿಬಂತು.[೪೫]

ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವಾದಿರಾಜರು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಪಂಡಿತರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿ ನಡೆಸಿದ ವಾದಿರಾಜರು ಅವರನೆಲ್ಲಾ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದರು. ವಾದಿರಾಜರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು 'ಪ್ರಸಂಗಾಭರಣ ತೀರ್ಥ' ಎನ್ನುವ ಬಿರುದನ್ನು ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೪೬] ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ಹಂಪಿಗೆ ಭೇಟಿನೀಡಿದ ವಾದಿರಾಜರು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಚ್ಯುತರಾಯನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದರು. ಸ್ಮಾರ್ಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಉಡುಪಿಯ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳಾದ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಧ್ವರವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ನಕಾಶೆಯನ್ನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ನೀಡಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದರು.[೪೭] ದೆಹಲಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ವಾದಿರಾಜರು ಬಾಬರನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಭೇಟಿನೀಡಿದ್ದರೆಂದು ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.[೪೮] ಬಾಬರನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೨೬-೩೦ ಕಾಲಾವದಿಯಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಬಾಬರನ ಕಾಲ ಮತ್ತು ವಾದಿರಾಜರ ಕಾಲ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ವಾದಿರಾಜರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾದುದು. ಸೋದೆ ಮಠದ ಕೈಪಿಯತ್ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಸತನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ನವೀಕರಣ, ಮಠದೊಳಗೆ ಹೊಸ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಕುರಿತಂತೆ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ.[೪೯] ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಮಠಗಳಿಗೆ ಈಗಿನ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡಿದವರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು.

ವಾದಿರಾಜರ ತೀಥರು ಕ್ರಿ. ಶ ೧೫೩೨, ೧೫೪೮, ೧೫೬೪, ಹಾಗೂ ೧೫೮೦ರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಪರ್ಯಾಯ ಪೀಠವನ್ನೇರಿದ್ದರು.[೫೦] ಪರ್ಯಾಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಿದ ಅನಂತರ ವಾದಿರಾಜರು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಯ ಕುರಿತಂತೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ಈ ಮೊದಲು ಅಷ್ಟಮಠಾದೀಶರು ತಲಾ ಎರಡು ತಿಂಗಳಂತೆ ಸರದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬ

ಮಠಾಧೀಶರಿಗೆ ಒಂದು ಸರದಿಯ ಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ೧೪ ತಿಂಗಳ ಕಾಲಾವಕಾಶದ ಬಳಿಕ ಇನ್ನೊಂದು ಅವಧಿಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತಂದ ವಾದಿರಾಜರು ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು.[೫೧] ಹೀಗೆ ಪ್ರತೀ ಮಠಾಧೀಶರಿಗೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಿ, ಅನಂತರ ೧೬ವರ್ಷಗಳ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಈ ೧೬ವರ್ಷಗಳ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮಠಾಧೀಶರು ಅಧ್ಯಯನ, ಮತಪ್ರಚಾರ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಪ್ರತೀ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಹಸ್ತಾಂತರವನ್ನು ಬಹಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಸಾಂಪ್ರಾದಾಯಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು ಪರ್ಯಾಯವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪರ್ಯಾಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕ್ರಮವತ್ತಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡುಬರಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಎಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟ ಮಠಾಧೀಶರಿಗೆ ಅವರವರ ಮಠಗಳ ಹೆಸರಿನ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಮಠಗಳಿದ್ದುವು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಒಳಗೆ ಅಷ್ಟ ಮಠಾಧೀಶರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಒಂದೊಂದು ಕೋಣೆಗಳು ಮಾತ್ರವಿದ್ದವು. ವಾದಿರಾಜರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೩೦-೧೫೪೦ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಮಠಾದೀಶರಿಗೆ ತಮ್ಮದೇಯಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲಾ ಮಠಗಳಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಪಡೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಸ್ಥಿತಗೊಳಿಸಿದ ಖ್ಯಾತಿ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಬಲ್ಲಾಳರ ವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ವಾದಿರಾಜರು, ವಾಯುವಿನ ಮೂರು ಅವತಾರಗಳಾದ ಹನುಮಂತ, ಭೀಮ ಹಾಗೂ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲದೆ ಭೂವರಾಹ ವಿಗ್ರಹವನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸಪರಂಪರೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಕನಕದಾಸರ ಉಡುಪಿಯ ಭೇಟಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಕನಕನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನ ನಿರಾಕರಣೆ ಅನಂತರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಒಡೆದು ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದಕತೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಜನಜನಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಕತೆಯಂತೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬ನೇಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದ ಕನಕದಾಸರು ಉಡುಪಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ದರ್ಶನಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆವರು ಸಮಾಜಿಕವಾಗಿ ತಳವರ್ಗದವರಾದುದರಿಂದ ಉಡುಪಿಯ ಮಾಧ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತೀ ದಿವಸ ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಗಡೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಕುಡಿಯುವ ಕಳಗಚ್ಚುನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನೀಡಿ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೇ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆ 'ಸೇವೆಯನು ಕೊಡು ಹರಿಯೆ ಬಾಗಿಲನು ತೆರೆದು' ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಲಾರಂಬಿಸಿದರು. ಕನಕನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೂರ್ವದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಿರುಗಿ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಒಡೆದು ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದನು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ಗೋಡೆ ಒಡೆದು ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಜಾಗವನ್ನು ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕಿಂಡಿಯನ್ನು ಇಂದು ಕೂಡ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಈ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸತ್ಯಾಂಶವಿಲ್ಲವೆಂಬುವುದು ಕೆಲವು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ವಾದವಾಗಿದೆ.[೫೨] 'ಕನಕ ಕಿಂಡಿ' ಘಟನೆಯ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವವರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿಯೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ವಾದದಂತೆ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ಮತ್ತು ಅನಂತೇಶ್ವರ 'ದೇವಾಲಯ'ಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಗ್ರಹ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಗರ್ಭಗುಡಿಗಳು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದೇವಾಲಯವಾಗಿರದೆ ಅದೊಂದು ಮಠವಾದ ಕಾರಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುವುದು ಅವರ ವಾದವಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೂ ಮೂಲತ: ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಹೆಚ್ಚುಸಮರ್ಥನೀಯ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯ ದೇವರ ಎದುರುಗಡೆ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮುಖ ಮಾಡಿರುವ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ದ್ವಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರವಿದ್ದು ಈಗಲೂ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ, ವಿಜಯದಶಮಿಯಂದು ಹೊಸಪೈರನ್ನು ಮಠದೊಳಗೆ ತರುವಾಗ ಪೂರ್ವದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಗರ್ಭಗುಡಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖದ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು 'ಕನಕ ಕಿಂಡಿ' ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದೇವಾಲಯದ ಪುಷ್ಕರಣಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗುಡಿಯ ಹಿಂಬಾಗದಲ್ಲಿದೆಯನ್ನುವುದು ಬಹಳ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವಾಲಯದ ಪುಷ್ಕರಣಿಯು ಮುಖ್ಯದೇವರಿಗೆ

ಅಭಿಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ದೇವಲಯಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವು ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಯ ಹಿಂಬದಿಯಿಂದ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಗರ್ಭಗುಡಿ ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿಯ ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಗರ್ಭಗುಡಿಗಳು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿವೆಯನ್ನುವ ಹೋಲಿಕೆ ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಸಮಕಾಲೀನವಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು, ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಷ್ಟಮಠಗಳು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವುಗಳಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಕನಕದಾಸರು ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದು, ಕನಕನಿಗೊಲಿದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ ಘಟನೆಯ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರು ಉಡುಪಿಯ ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ಗರ್ಭಗುಡಿಗಳು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಉಡುಪಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಗೋಡೆಯನ್ನೊಡೆದು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ದರುಶನ ನೀಡಿದ ವಿಚಾರ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಬಿ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮತ್ತು ಡಾ. ಕೆ. ಎಂ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ೧೯೬೫ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ 'ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು' ಎನ್ನುವ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸ ಚತುಶ್ಯತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಂಸ್ಮರಣ ಸಂಪುಟ'ದಲ್ಲಿ ಈ ತಾಳೆಗರಿಯ ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೫೩]

ಕನಕದಾಸರ ಮೂಲಹೆಸರು ವೀರನಾಯಕ ಆಗಿದ್ದು, ಅವರು ಕನಕದಾಸರಾದ ಕುರಿತಂತೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಆ ದಾಖಲೆಯಂತೆ ಕನಕದಾಸರು ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಕಾಲ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದರು. ಊಟಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಹಸಿವಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಠದ ಹೊರಗಿನಿಂದಲೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವರು ತನ್ನ ಒಂದೊಂದೇ ಆಭರಣವನ್ನು ವೀರನಾಯಕನಿಗೆ ನೀಡಿದರು. ಅದನ್ನು ವೀರನಾಯಕನು ನಾರಾಯಣ ಚಿನ್ನ

ಭಂಡಾರಿಯವರಲ್ಲಿ ಅಡವಿಟ್ಟು ಅದರಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಹಣದಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ವೀರನಾಯಕನ ಮೇಲೆ ದೇವರ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕದ್ದ ಆರೋಪ ಬಂದಿತು. ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ವಾದಿರಾಜರು ಸೋದೆಯಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದು ಚಿನ್ನ ಭಂಡಾರಿಯವರ ಮಗನಿಂದ ಆ ಎಲ್ಲಾ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ವಾಪಾಸುಪಡೆದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹರಿಭಕ್ತ ವೀರನಾಯಕನಿಗೆ ಕನಕದಾಸ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟರು ಎಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ದಾಖಲೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ವೀರನಾಯಕನು ಕನಕದಾಸರಾದುದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡಬೇಕೆನ್ನುವುದು ವಾದಿರಾಜರ ವಾದವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಮಠವು ಎಲ್ಲಾ ಎಂಟು ಮಠಗಳ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸರ್ವಾನುಮತದ ಬೆಂಬಲ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಏಳುಜನ ಮಠಾದಿಪತಿಗಳು ನಿಮ್ನ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರೆನ್ನುವುದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.[೫೪] ಈಗಾಗಲೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ದೇವರ ದರುಶನ ಮಾಡಿಸಿ ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದ ಕೊಟ್ಟರು ಎಂದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ.[೫೫] ಕನಕದಾಸರ ಮೇಲಿನ ಅಪಾರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ, ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆತಂದರು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ದೇವಾಲಯದ ಪಶ್ಚಿಮ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲದ್ವಾರದ ಬದಲಿಗೆ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಸದೊಂದು ದ್ವಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಆ ಉತ್ತರದ ದ್ವಾರದಮೂಲಕ ಮಠಾದೀಶರು ಮತ್ತು ಅರ್ಚಕ ವರ್ಗದವರು ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕನಕದಾಸರು ದಿನನಿತ್ಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತಾವೂ ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದ ಕಳಗಚ್ಚನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದೈನಂದಿನ ನೈವೇದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರು. ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಮಾಡಿದ ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಹಾಗೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಗೋಡೆ ಬಿರುಕುಗೊಂಡಿತು ಎನ್ನುವುದು ಚಿಂತನೆಯ ವಿಷಯುವಾಗಿದೆ. ಕನಕದಾಸರ ಭಕ್ತಿಗೊಲಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಡೆಯನ್ನೊಡೆದು, ತನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠಭಕ್ತನಾದ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ದರುಶನ ನೀಡಿದನೆನ್ನುವುದು ಆಸ್ತಿಕರ ನಂಬಿಕೆಯ ವಿಷಯುವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ನಿರ್ಮಾಣದ ತಾಂತ್ರಿಕ ದೋಷದಿಂದ

ಗೋಡೆ ಒಡೆಯಿತೆನ್ನುವುದು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾದ ವಾದವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದು ದೇವರ ಎದುರುಗಡೆ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠಕ್ಕೆ ಬರುವ ಭಕ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಳಗೊಂಡಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ವಾದಿರಾಜರು ಭಕ್ತರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶವನ್ನೊದಗಿಸಿದರೆನ್ನುವುದು ಕೂಡ ಇನ್ನೊಂದು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾದ ವಾದವಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸಲಾಯಿತೆನ್ನುವ ಘಟನೆಯಿಂದ, ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ನಡುವಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಂದಕ ಎಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿತ್ತೆಂಬುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರಿಗಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿಯಾದರೂ ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರೀ ಚಿಂತನೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾದಿರಾಜರು ಅನೇಕ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದರು. ಒರ್ವ ಯತಿಯಾಗಿ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಿ 'ತೀರ್ಥ ಪ್ರಬಂಧ' ಎನ್ನುವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದ ವಾದಿರಾಜರು ಜನಮನದ ಭಾಷೆಗಳಾದ ತುಳು, ಕನ್ನಡಗಳಲ್ಲೂ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕಗ್ಗಂಟನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮುಂದೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟರು.[೫೬] ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ವಾದಿರಾಜರು ಉಡುಪಿಯ ಸತ್ವವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು.[೫೭] ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ವಾದಿರಾಜರು ಒಂದೊಂದು ಮಂಗಳ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಹಾಡಿನ ಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.[೫೮]

ವಾದಿರಾಜಯತಿಗಳು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ದಶಾವತಾರಸ್ತುತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಶೋಭಾನೆ, ಹಲವಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ಭ್ರಮರಗೀತೆ, ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ರಚನೆಗಳನ್ನು ಹಯವದನವೆಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದರು. ಒಂದು ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಮೀರಿ ಬದುಕಿದ ವಾದಿರಾಜರು ಉಡುಪಿಯ ಜನರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಬಿಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಾದಿರಾಜರ ಕನ್ನಡ ಹಾಡುಗಳು ಅರ್ಥ ಬಾವಗಳು ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾ

ನಾದಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿವೆ.[೫೯] ನರಹರಿ ತೀರ್ಥರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪಸರಿಸಿದವರು ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು. ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತಾವೇ ರಚಿಸಿ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಜನರು ಅದನ್ನು ಹಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಮಾಧ್ವಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡ್ಯೊದ ಕೀರ್ತಿ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ಹಾಡುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಡಂಬರ, ಡಂಭಾಚಾರ, ಶೋಷಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ದಿಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕುಲಜಾತಿಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನೇ ಬಂಡವಾಳವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಥಾಂದಲೆ ಮಾಡುವ ವರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡು ವಾದಿರಾಜರು ಮಾನವನ ಗುಣಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಕೊಡಬೇಕೆ ಹೊರತು ಕುಲವೈಭವಗಳಿಗಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ವಾದಿರಾಜ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ತತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಯೂ ಮೇಳೈಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.[೬೦] ಸಮಾಜದ ತಳವರ್ಗದವರಾದ ಸಮಗಾರರ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರು ಪ್ರವಚನಮಾಡಿ ಚರ್ಮಕಾರರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಹರಿನಾಮದ ಪಾಡ್ದನವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಚರ್ಮಕಾರರಿಗೆ ಹರಿನಾಮ ಸ್ಮರಣೆಯ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.[೬೧] ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಂದೋಲನ ವಾದಿರಾಜರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು.

ವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಕೊನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮಂತನಾದ ಸೋದೆಯ ಅರಸಪ್ಪ ನಾಯಕರ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಭೇಟಿನೀಡಿದರು. ಅರಸಪ್ಪ ನಾಯಕರ ರಾಜಪುರೋಹಿತ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದವನಾಗಿದ್ದರು. ವಾದಿರಾಜರ ವಿದ್ವತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಂಡ ಅರಸಪ್ಪ ನಾಯಕರು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ನೀಡಿದರು. ಸೊದೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ ತಾವೂಕೂಡ ಮಾಧ್ವಮತಾವಲಂಬಿಯಾದರು. ಅನಂತರ ವಾದಿರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಕುಂಬಾಶಿ ಮಠವನ್ನು ಸೋದೆಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಕುಂಬಾಶಿ ಮಠವು ಸೋದೆ ಮಠವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡು ಖ್ಯಾತಿಪಡೆಯಿತು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೭೧ರಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿ ರಾಮರಾಜ ನಾಯಕರು ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಿಗೆ ಸೊರಬದ ಕೆಂಚನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದ ಅಗ್ರಹಾರ ಭೂಮಿಯ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಅಗ್ರಹಾರ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಬಂದ ಆದಾಯದ(ತೆರಿಗೆ) ಹನ್ನೆರಡು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ೫ ಭಾಗವನ್ನು ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಿಗೆ, ನಾಲ್ಕು ಭಾಗವನ್ನು ವಾದಿರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಭಾಗವನ್ನು ಬಂಕಾಪುರದ ರಘುತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೬೨] ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸೋದೆಯಲ್ಲಿಯೂಕೂಡ ಉಡುಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಸೋದೆಗೆ ಹೋದ ವಾದಿರಾಜರು ಮತ್ತೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಮಾಧಿ ವೃಂದಾವನವನ್ನು ತಾವೇ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದರು. ಈ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸಶರೀರ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣ ಅಂದರೆ ಸಮಾಧಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದ ವಾದಿರಾಜರ ಶರೀರ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು ಎನ್ನುವುದು ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ.[೬೩]

ಉಡುಪಿಯ ಯತಿಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಎಂಟು ಮಠಗಳು ಉತ್ತರಾದಿಮಠ, ಸೋಸಲೆವ್ಯಾಸರಾಯ ಮಠ, ಕುಂದಾಪುರ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಮಠ, ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಮಠ, ಮುಳಬಾಗಿಲು ಮಠ, ಮಜ್ಜಿಗೆ ಹಳ್ಳಿ ಮಠ, ಕೋಡ್ಲಿಮಠ, ಬಾಳೆಗಾರು ಮಠ, ಹಾಗೂ ತೌಳವ ಮಂಡಲದ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ಮಠ, ಭಂಡಾರಕೇರಿ ಮಠ, ಬೀಮನಕಟ್ಟೆ ಮಠ, ಚಿತ್ರಾಪುರ ಮಠ ಹೀಗೆ ಉಡುಪಿ ಮತ್ತು ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರ[೬೪] ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಡುಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕೊಡುಗೆಯಾದ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತವು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಪಸರಿಸಿತು.

೮.೩ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ರಚನೆ – ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳು:

ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕುರಿತಂತೆ ಕಂಡುಬರುವ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥವಾದ ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಮಠವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೧೪ರ ವೆಂಕಟಪತಿದೇವನ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ[೬೫] 'ಉಡುಪಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಮಠವು', 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಮಠದ ಚತು:ಸೀಮೆಗೂ'ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠವು ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಸಮಾನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ರಥಬೀದಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆ, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ನಿತ್ಯಪೂಜೆಗಳು, ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಗಳು, ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ, ಪರ್ಯಾಯ ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಂದ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತದಿಂದ ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೭೮ರಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಠವಿತ್ತೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೬೬] ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರವು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗಿದ್ದು, ಆದರ ಪುಷ್ಕರಣಿ ಅನಂತಸರೋವರ ಅಥವಾ ಮಧ್ವಸರೋವರ ಅಥವಾ ವೀರಜತೀರ್ಥ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪ್ರವೇಶವು ಉತ್ತರಕ್ಕಿದ್ದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ವಿಶೇಷತೆ ಇದೆ.

ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯಿದೆ. ಅದರ ಪಕ್ಕದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದ ದೈನಂದಿನ ಅಲಂಕಾರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಪಶ್ಚಿಮ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ನವಗ್ರಹಕಿಂಡಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ರಂಧ್ರಗಳು ಇರುವ ಕಾರಣ ಇದನ್ನು ನವಗ್ರಹ ಕಿಂಡಿ ಎಂದು ಕರೆಯಾಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಲಂಕಾರ ಮತ್ತು ಅವಸರಸನಕಾದಿ ಪೂಜಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನವಗ್ರಹ ಕಿಂಡಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಗುತ್ತದೆ. ನವಗ್ರಹ ಕಿಂಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥ ಮಂಟಪ ಅಥವಾ ಮುಖ ಮಂಟಪವಿದೆ. ತೀರ್ಥ ಮಂಟಪದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕಿರುವ ಪೌಳಿಯು ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಚನ, ಅಲ್ಲದೆ ರಂಗಪೂಜೆ ಹಾಗು ಅಷ್ಟಾವಧಾನ ಪೂಜೆಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಅಥವಾ ವಾಯುದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.[೬೨] ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಂತರದ ಅತೀ ಮುಖ್ಯ ದೇವರು ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ. ಚಂದ್ರಶಾಲೆ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಗರುಡನನ್ನುಕೂಡ ವಾದಿರಾಜರೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರ ಶಾಲೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಗೋಡೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದೇ ಕನಕನಕಿಂಡಿ. ಅದು ನವಗ್ರಹ ಕಿಂಡಿಗೆ ನೇರವಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಿಂದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದಾಗ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರವಿದೆ. ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರತಿಮೆಯಿದೆ.

ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೋಣೆಯಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಏಕಾಂತ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ನೈವೇದ್ಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನೈವೇದ್ಯ ಶಾಲೆಯ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನ ಶಾಲೆಯಿದೆ. ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನವಿದ್ದು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಸಿಂಹಾಸನಶಾಲೆಗೆ ತಾಗಿಯೇಯಿರುವ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ದೈನಂದಿನ ಪೂಜೆನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನೂತನವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಭೋಜನ ಶಾಲೆಯಿದೆ. ಪುರೋಹಿತವರ್ಗ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಚೌಕಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿ ಭೋಜನಶಾಲೆಯಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ.

ಬಾರಕೂರಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಒಡೆಯನು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೮೬–೯೦, ೧೫೫೫–೯೬) ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಭೂದಾನದ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ಭೋಜನಶಾಲೆಯಿದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೬೮]

ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸ್ಥಳವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆನ್ನಲಾದ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ದೇವರ ಗುಡಿಯಿದೆ. ಈ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ಗುಡಿಯ ಅಡಿಗಡೆ ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಚ್ಚುತರಾಯ ನೀಡಿದ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಹೂತಿಡಲಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಥಳೀಯರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ.[೬೯] ವಸಂತ ಮಂಟಪದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಳವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ದೈವಾದೀನರಾದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ವೃಂದಾವನವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಯತಿಗಳ ಸಮಾಧಿಗಳಿವೆ.

ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ಗುಡಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗೋಶಾಲೆಯಿದೆ. ಅದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ವೇದದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಗೋವುಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ.[೭೦] ಗೋಶಾಲೆಯ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಜಾಯಲವಿದ್ದು ಮಠದ ಆನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಳೆದ ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದೀಚೆಗೆ ಆನೆಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಠದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಅಲ್ಲದೆ ಇಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಮಠಗಳಲ್ಲಿ ೧೪ ಆನೆಗಳಿದ್ದವು. ಒಂದು ಬಿಳಿ ಆನೆ ಕೂಡ ಇತ್ತು ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ[೭೧] ಈ ಕುರಿತು ದಾಖಲೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷತೆ ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಕಟ್ಟಿಗೆರಥ. ಮಧ್ವಸರೋವರದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ಪಾಕಶಾಲೆಗೆಬೇಕಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಬಹಳ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಾಜೂಕಿನಿಂದ ಬೃಹತ್ ರಥದಂತೆ ಕೂಡಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸರೋವರದ ಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂಟಪವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ತೆಪ್ಪೋತ್ಸವದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಉತ್ಸವಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸರೋವರದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಗರ್ಭಗುಡಿ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ದ್ವಾರವಿದೆ. ಆದರೆ 'ಕನಕ ಕಿಂಡಿ' ಘಟನೆಯ ನಂಬಿಕೆಯಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಿರುಗಿದ ಕಾರಣ ಪೂರ್ವದ ಬಾಗಿಲನ್ನು

ಮುಚ್ಚಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವಿಜಯದಶಮಿಯಂದು ಹೊಸಪೈರು ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗೆ ತರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ರಚನೆಯು ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯಿದ್ದರೆ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರವೇಶ ಗೋಪುರ ಮಹಾದ್ವಾರವು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಗೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ದೇವರ ದರ್ಶನ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ನವಗ್ರಹ ಕಿಂಡಿಯಿಂದಮಾತ್ರ ಸಾದ್ಯ. ಮಧ್ವಸರೋವರಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ, ಈಗ ದೇವರ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾಥನನ್ನು ಇರಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿರುವ ದ್ವಾರವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬಹುಶಃ ದೇವರನ್ನು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೂಲ ದೇವಾಲಯಗಳಾದ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರೋವರವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಈಗ ಮಧ್ವ ಸರೋವರ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಅನಂತಸರೋವರವೆಂದು, ವೀರಜತೀರ್ಥವೆಂದು[೨೨] ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಲು ಇದು ಅನಂತೇಶ್ವರ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳ ಪುಷ್ಕರಣಿಯಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.[೨೩] ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲೇ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದದ್ದು. ಇಪ್ಪತ್ತು ಇಂಚು ಎತ್ತರವಿರುವ ಈ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಆಭರಣಗಳ ಕೆತ್ತನೆ ಇಲ್ಲದೆಯೂ ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಶಿಲೆಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ವಿಗ್ರಹವು ವಿಶೇಷ ಅಲಂಕಾರ ರಹಿತವಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಸಾಕಷ್ಟು ಸವಕಳಿಗೊಂಡಿದೆ. ಉಪ್ಪುನೀರಿನಿಂದಾಗಿ ಈ ಸವಕಳಿಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೨೪] ಶ್ರೀಚಕ್ರವು ಪ್ರಭಾಮಂಡಲದಂತಿದ್ದು ಮೂರ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಭಾವಳಿಕೂಡಯಿದೆ. ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಾಯಷ್ಟಿಯನ್ನು (ಆಟದ ಕೋಲು) ಹೊಂದಿದ್ದು ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಎರಡೆಳೆಯ ಕ್ರಪೂರಹಿಕ್ಕಾಸೂತ್ರ(ಹಗ್ಗ)ವಿದ್ದು ಅದು ಸೊಂಟದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮೊಣಕಾಲಿನ ತನಕವಿದೆ. ಕೌಪೀನ ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಮೂರ್ತಿಯು ನಿರಾಭರಣ ಮತ್ತು ನಿವಸ್ತ್ರದಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ

ಕೃಷ್ಣನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರೀಡಾಯಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಡಗೋಲೆಂದು ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಡಗೋಲು ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಕರೆಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೭೫] ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಅಥವಾ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಯಾವುದೇ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಾಣವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಈ ವಿಗ್ರಹದ ಶೈಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ್ದೆಂದು ಮತ್ತು ಅದರ ಕಾಲ ೭-ಲನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೭೬] ಈ ಮೂರ್ತಿಯ ನಿಜವಾದ ಶಿಲ್ಪಿ ಯಾರು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದರ ಕುರಿತು ಯಾವುದು ಮಾಹಿತಿ ಇದುವರೆಗೆ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳು– ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತುಳುನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಠವನ್ನು ಆಮಠಗಳಿರುವ ಊರಿನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪರ್ಯಾಯ ಕ್ರಮದಂತೆ ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಸರದಿಯು ಹೀಗಿದೆ– ಪಲಿಮಾರು ಮಠ ಅದಮಾರು ಮಠ, ಕೃಷ್ಣಾಪುರ ಮಠ, ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಠ, ಶಿರೂರು ಮಠ, ಸೋದೆ ಮಠ, ಕಾಣಿಯೂರು ಮಠ ಮತ್ತು ಪೇಜಾವರ ಮಠ. ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಮಠಾದೀಶರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಸರದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆನಡೆಸುವ ಪರ್ಯಾಯಕ್ರಮವನ್ನು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಿದರು. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಮತ, ಧರ್ಮ, ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಷ್ಟೆ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಅದರ ಪ್ರಚಾರ. ಮಧ್ವರು ತಮ್ಮ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಂತಹ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಅತೀ ಆಪ್ತರಾದ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಕಣ್ವತೀರ್ಥ(ಕಣ್ವಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಣ್ವಪುರ)ಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಎಂಟುಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಂದರೆ ತಲಾ ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರ ನಾಲ್ಕು ಗುಂಪುಗಳನ್ನಾಗಿಸಿದರು. ಹೃಷಿಕೇಶತೀರ್ಥ–ನರಸಿಂಹತೀರ್ಥ, ಜನಾರ್ಧನತೀರ್ಥ–ಉಪೇಂದ್ರತೀರ್ಥ, ವಾಮನತೀರ್ಥ–ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥ, ಹಾಗೂ ರಾಮತೀರ್ಥ–ಅಧೋಕ್ಷತೀರ್ಥ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದರು. ಈ ನಾಲ್ಕು ದ್ವಂದ್ವಗಳು ಮತಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂಕಷ್ಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕರಿಸಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಆದೇಶವಿತ್ತರು. ಈ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ, ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ಪಡೆದ ಎಂಟು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ತಲಾ ಒಂದೊಂದರಂತೆ ನೀಡಿದರು. ಈ ಎಂಟು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಗಳು ಆಯಾಯ ಮಠಗಳ ಮೂಲ

ಆರಾಧ್ಯ ದೇವರಾದರು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೯೮ರ ವೈಶಾಖ ಸುದ್ಧ ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಈ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಎಂಟು ಮಠಗಳ ಮಠಾಧೀಶರನ್ನಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಾಲಾಯಿತು.[೭೭] ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತುಳುನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಎಂಟು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎಂಟು ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಎಂಟು ಮಠಗಳನ್ನು ಆಯಾಯ ಊರಿನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಆಯಾಯ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಮಠಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಎಂಟು ಮಠಾಧೀಶರು ತಲಾ ಎರಡು ತಿಂಗಳಂತೆ ಸರದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿದರು. ಅಂದರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಠಾಧೀಶರಿಗೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಠಾಧೀಶರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯ ಕ್ರಮವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳ ಹೆಸರು ಅವುಗಳ ಮೊದಲ ಮಠಾದೀಶರು ಮತ್ತು ಆ ಮಠಗಳ ಆರಾಧ್ಯದೇವರು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.[೭೮]

ಮಠಗಳ ಹೆಸರು	ಮೊದಲ ಮಠಾಧೀಶರು	ಆರಾಧ್ಯದೇವರು
ಪಲಿಮಾರು ಮಠ ಪಡುಬಿದ್ರೆ	ಹೃಷಿಕೇಶ ತೀರ್ಥ	ಕೋದಂಡರಾಮ
ಆದಮಾರು ಮಠ ಕಾಪು	ನರಸಿಂಹ ತೀರ್ಥ	ಚತುರ್ಭುಜ ಕಾಳೀಮರ್ದನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ
ಕೃಷ್ಣಾಪುರ ಮಠ ಸುರತ್ಕಲ್	ಜನಾರ್ಧನ ತೀರ್ಥ	ದ್ವಿಭುಜ ಕಾಳೀಮರ್ದನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ
ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಠ ಪೆರ್ಡೂರು	ಉಪೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥ	ಉಪೇಂದ್ರ ವಿಠಲ
ಶಿರೂರು ಮಠ ಹಿರಿಯಡ್ಕ	ವಾಮನ ತೀರ್ಥ	ವಾಮನ ವಿಠಲ
ಕುಂಬಾಶಿ ಮಠ (ಈಗ ಸೋದೆ ಮಠ)	ವಿಷ್ಣು ತೀರ್ಥ	ಭೂವರಾಹ
ಕಾಣಿಯೂರು ಮಠ ಪುತ್ತೂರು	ರಾಮತೀರ್ಥ	ಯೋಗನರಸಿಂಹ

ಪೇಜಾವರ ಮಠ ಪಣಂಬೂರು	ಅಧೋಕ್ಷಜ ತೀರ್ಥ	ಅಜಯ ವಿಜಯ ವಿಠಲ

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಎಲ್ಲಾ ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೂ ಅವರ ಅಧಿಕಾರ, ಕರ್ತವ್ಯ, ಮಠ ಮತ್ತು ಪೂಜೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು. ಬೇರೆ ಪಂಥದವರನ್ನು ಮಾಧ್ವಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರದೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯದೊಳಗಿನವರು ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಅಥವಾ ಮಧ್ವಪಂಥದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಸುಖ: ಬೋಗಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು. ದೇವರ ಪೂಜೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರದಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಮಯವನ್ನು ವ್ಯಯಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಲಾಯಿತು.[೭೯] ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ೮ ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ೮ ಯತಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರೂಕೂಡ, ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲದ ಅನಂತರ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು.[೮೦]

ವಾದಿರಾಜರು ಉಡುಪಿಯ ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ೮ ಮಠಗಳ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ರಥಬೀದಿಯ ನಾಲ್ಕೂ ಮಗ್ಗುಲುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಠದಲ್ಲೂ ಮಠಾದೀಶರಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ದಿವಾನ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಯಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಠದಲ್ಲೂ ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಮಠದಲ್ಲೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಗ್ರಂಥಾಲಯವಿದ್ದು ಅನೇಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಲೋಹದ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಠಕ್ಕೂ ಅವರ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜರಿಂದ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟ ಭೂಮಿಯಿದೆ.

೮.೪ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ – ದಾನಗಳು :

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ತರುವಾಯ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೯೪ರಲ್ಲಿ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ದರುಶನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪೊಜೆಗೆ ಭೂದಾನ ನೀಡಿದುದಲ್ಲದೆ ದೇವರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ

ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯ ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕಂಚಿನ ಬೃಂದಾವನ ಹಾಕಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಲ್ಲಿನ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನದಿಂದ[೮೧] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಸೋದೆ ಮಠದ ಕೈಫಿಯತ್[೮೨] ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಸತನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹದ ನವೀಕರಣ, ಮಠದೊಳಗೆ ಹೊಸ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಕುರಿತಂತೆ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಮಠಗಳಿಗೆ ಈಗಿನ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡಿದವರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೩೦ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರೆಂದು 'ವಾದಿರಾಜಗುರುವರ ಚರಿತಾಂಮ್ರತ'ದಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ದಿನಾಂಕ ೧೩-೪-೧೬೧೩ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ರಾಜ ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯನು ಪೆನುಗುಂಡೆಯ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿರಲು, ಅವರ ಆಜ್ಞಾದಾರಕನಾದ ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕರು ತುಳುರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಒಡೆಯರು ಬಾರಕೂರ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಶೀರೂರು ಮಠದ ಶ್ರೀಮಧ್ವೇದವೇಧ್ಯ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೮೩] ಆ ಶಾಸನವು 'ಉಡುಪಿನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಮಠವು ಮೊದಲೇ ಮರಗೆಲಸವಾಗಿರಲಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರನೂ ಹೊರಮಂಟಪಕೆ ಬಿಜೆಮಾಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ದೇವರಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಸುತಲೆ ದೇವರ ಗರ್ಭಾಗಾರಮುಂದಣ ಮಠವನೂ ಶಿಲಾಮಯವ ಮಾಡಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಎರಡುನೆಲೆಯಾಗಿ ತಾಂಬ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯನೂ ಮಾಡಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಕಲಶಸ್ಥಾಪನೆಯನೂ ಮಾಡಿಸಿ' ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಪುನಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಾಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೧೩ರಲ್ಲಿ ಮಠವನ್ನು ಶಿಲಾಮಯ ಗೊಳಿಸಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಳಶ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದುಕೂಡ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಮಠವ ಶಿಲಾಮಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ದ್ರವ್ಯ ಹೊರತಾಗಿ ನಂಮಕಯ್ಯ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯ' ಎಂದು ಅದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ರಾಜನಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇತರಮೂಲಗಳಿಂದಲೂ ದಾನರೂಪದ ಸಹಾಯ ಬಂದಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಅಮೃತಪಡಿ ನಂದಾದೀಪಕ್ಕೆ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ನಲವತ್ತು ನಾಡೊಳಗಣ ಹೂವಿನಕೆರೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹರಿವಾಣ ನೈವೇದ್ಯ, ನಂದಾದೀಪ, ಅಮೃತ ಪಡಿಯಂತಹ ಸೇವೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅದೇ ದಿನಾಂಕದ ಅಂದರೆ ೧೩–೪–೧೬೧೩ರ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಿಂದ[೮೪] ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗೌಡಸಾರಸ್ವತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪಂಗಡದ ಕೌಶಿಕ ಗೋತ್ರದ ರುಕ್ಯಾಯಶಾಖೆಯ ದಾಂಪ್ರಭುಗಳ ಮಗ ದಾಮರ್ಸಪ್ರಭು ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮದ ವಿವರವಿದೆ. ತನ್ನ ಹಿರಿತಂದೆ ರಂಗ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷಯಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲೆಂದು ನಿತ್ಯ ಹರಿವಾಣ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಯತಿ ಬಿಕ್ಷೆಗೆಗಾಗಿ ನೀಡಿದ ದಾನದ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಗೋವಿಂದ ಪ್ರಭು ತನ್ನ ಮಾತಾಪಿತ್ರರಿಗೆ ಅಕ್ಷಯ ಪುಣ್ಯಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುಂಡೋತ್ತರ ತಳಗಲ್ಲು, ಪಾಣೀಪೀಠ, ಚೌಕದ ಬಿತ್ತಿ, ದ್ವಾರಬಂಧ, ತೊಲೆ, ಮುಚ್ಚಳ ಕಲ್ಲು, ಮಾಡಿಸುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೧೩ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಿದಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠವು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೮೫]

ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಥಮ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೯೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೬] ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಾರಕೂರಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಾದ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯರು ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಠದ ಪರಂಪರೆಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಯಾದವೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ದರುಶನಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗಿ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಬಡಗು(ಉತ್ತರ) ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ ವಿವರವಿದೆ. ಅದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಶಾಲೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಆಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಾನ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠಕ್ಕೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಭೂದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಅನೇಕ ಶಿಲಾ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ.[೮೭] ಕ್ರಿ. ಶ ೧೩೯೫ರ ಹರಿಹರನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೮] ಉಡುಪಿಯ 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ' ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ

ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ಹರಿಹರನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಹೆಗ್ಗಡೆ 'ಶಂಕರಸರು ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಮೂಡಲ ನಿಡುಂಬುರ ಗ್ರಾಮದ ಮಧ್ಯದ ಉಡುಪಿನ ಸ್ಥಾನದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರಿಗೆ ನಡವ ಅಮೃತಪಡಿ ನಂದಾ ದೀಪ್ತಿಗೆ ಮೂಲವಾಗಿ ಕೊಂಡು ದಾನನೀಡಿದ ಗದ್ದೆಗಳ ವಿವರವಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೫ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸು ೧ನೆಯ ದೇವರಾಯನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿದ್ದ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಒಡೆಯನು ಯಾವುದೋ ಕಾರಣದಿಂದ ಶಿವಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದ ವೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದುದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ 'ದೇವಸ್ತನದ ಅನ್ಯಮಾನ್ಯಂಗಳು ತಪಿದಲ್ಲಿ, ಉಡುಪಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮಾಭಲನವಾದ್ದಲ್ಲಿ' ಪೂಜೆ ಪುನಸ್ಕಾರಗಳೂ ನಿಂತುಹೋಗಿದ್ದವು. ಇದರಿಂದ ಮನನೊಂದ ಶಿವಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದವರನ್ನು ಸಂತೈಸಿದ ಬಾರಕೂರು ನಗರದ ಕಟ್ಟಳೆಯವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠವು ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ೧ನೆಯ ದೇವರಾಯನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಬೇಡಿಕೆಯಂತೆ ಅರಸನು ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಲು, ಅವನ ನಿರೂಪದಿಂದ ಸಿಂಗರಸ ಒಡೆಯನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಹಲವು ದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಎಂದಿನಂತೆಯೆ ಸುಧಾರಿತಗೊಂಡಿತು ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಿಂದ[೮೯] ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡಲಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮಂತನಾದ ಅರಸಪ್ಪ ನಾಯಕರು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ನೀಡಿದರು. ಸೋದೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ ತಾವೂಕೂಡ ಮಾಧ್ವಮತಾವಲಂಬಿಯಾರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೭೧ರಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿ ರಾಮರಾಜ ನಾಯಕರು ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಿಗೆ ಸೊರಬದ ಕೆಂಚನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ದಾನವಾಗಿನೀಡಿದ ಅಗ್ರಹಾರ ಭೂಮಿಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕನು ಬಾರಕೂರ ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ದಾನಬಿಟ್ಟಿರುವ ವಿವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಎರಡು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.[೯೦] ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬೩೮ನೇ ಬಹುಧಾನ್ಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲು ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕರ ಪೌತ್ರರೂ, ಭದ್ರಪ್ಪನಾಯಕರ ಪುತ್ರರಾದ ವೀರಭದ್ರ ನಾಯಕರು ಕೋನಪನಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ಕ್ರಯವಾಗಿ ೧೦೦ ವರಹವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾರಕೂರು ಹೋಬಳಿ ಶಿವಳ್ಳಿ ಸೀಮೆ ಒಳಗೆ ಬಿಟ್ಟ ದಾನದ ವಿವರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.[೯೧]

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೭೪೪ರಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಕೆಳದಿಯ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಚನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯವರು ದಾನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಭೂಮಿಯ ವಿವರವಿದೆ.[೬೨] ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಕೆಳದಿ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕರ ಶಾಸನವು ವಾಮಂಜೂರುಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ದಾನದ ವಿವರವಿದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ಜನಪಳ್ಳಿ ಕೋನಪ್ಪನು ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ೧೨ರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಲಕ್ಷ ದೀಪಾರಾಧನೆ ಮತ್ತು ರಥೋತ್ಸವ ಮುಂತಾದ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭೂದಾನ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಸಂಬಂಧ ವಾಮಂಜೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ದಾನದ ವಿವರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಮೊದಲನೇ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ.[೬೩]

೮.೫ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು :

೮.೫ ಅ. ಪರ್ಯಾಯ ಪದ್ಧತಿ: ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ್ಧತಿಯು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಅದು ಕೇವಲ ಅಷ್ಟಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆಯುವ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದಂತಹ ಮಹತ್ವವಿದೆ. 'ಪರ್ಯಾಯ'ವೆನ್ನುವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪದ್ಧತಿ, ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಎನ್ನುವ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳುಂಟು, ಪೂಜಾಪರ್ಯಾಯವೆಂದರೆ ಪೂಜಾ ಪದ್ಧತಿ, ಪರ್ಯಾಯ ಪೂಜೆ ಎಂದರೆ ಸರದಿಯಂತೆ ಪೂಜೆಮಾಡುವ ಕ್ರಮ.[೬೪]

ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಆಡಳಿತ ಹಾಗೂ ಸಿಂಹಾಸನ ಶಾಲೆಯ ಮಧ್ವಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಮಠಾಧೀಶರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಠದ ಮಠಾಧೀಶರಿಗೆ, ಅಷ್ಟಮಠಗಳೊಳಗೆ ಆಗುವಂತಹ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು "ಪರ್ಯಾಯ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಪರ್ಯಾಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಅದು ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅನಂತರ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೫೩೨ರಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯಾವಧಿಯನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಎಂದೂ ಅವರ ಮಠವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯ ಮಠವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.[೬೫]

ದೇವಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ದೇವರ ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪೂಜಾ–ವಿಧಿಗಳು, ಪರ್ಯಾಯಕ್ರಮ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ಕ್ರಮವತ್ತಾಗಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಸೋದೆ ಮಠದ ೨೦ನೇ ಯತಿಗಳಾದ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲದ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಲೋಪದೋಷಗಳು ಕಂಡುಬಂದವು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅವರ ಪರ್ಯಾಯ ಅವಧಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ಅನುಭವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ವರ್ಷದ ಎಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬ ಅಥವಾ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಎರಡೆರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾಡುವಾಗ ಹಣ, ಮಾನವಶಕ್ತಿ, ಸಮಯ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪೋಲಾಗಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ ಎರಡೆರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಕಡೆಗೆ ಹೋದಂತಹ ಯತಿಗಳಿಗೆ ಉಡುಪಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಯತಿಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲೇ ನಿರತರಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಲೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಲೀ ಅವಕಾಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾದಿರಾಜರು ಆಚರಣೆಗೆ ತಂದಂತಹ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಪರ್ಯಾಯ ನಂತರದ ಎರಡು ವರ್ಷ ದ್ವಂದಮಠದ ಪರ್ಯಾಯ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿದರೆ, ಉಳಿದ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನ, ಮಧ್ವಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಚಾರ, ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ, ಮಠಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಮೂಲದ ಕ್ರೂಢೀಕರಣ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣದ ನಂತರದ ನಾಲ್ಕನೆ ದಿವಸದಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಮಹೋತ್ಸವ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ತಯಾರಿಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವರ್ಷ ಮೊದಲೇ ದಿವಾನರು ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ಶುಭದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಬಾಳೆ ಮುಹೂರ್ತ, ಅಕ್ಕಿ ಮುಹೂರ್ತ, ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮೂಹೂರ್ತ ಮತ್ತು ಭತ್ತ ಮೂಹೂರ್ತ.

ಬಾಳೆ ಮುಹೂರ್ತ- ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಬಾಳೆ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಿವಾನರು ಮತ್ತು ಮಠದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಬಾಳೆಗಿಡ ಮತ್ತು ತುಳಸೀ ಗಿಡವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಚಂದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಅನಂತರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಮತ್ತು ಮಧ್ವರಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ತುಳಸೀ ಮತ್ತು ಬಾಳೆಗಿಡಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಊರಿನ ಮಠದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ನೆಡುವುದು ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ.

ಅಕ್ಕಿ ಮುಹೂರ್ತ- ಬಾಳೆ ಮುಹೂರ್ತದ ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅನಂತರ ಶುಭ ದಿನದಂದು ಅಕ್ಕಿ ಮುಹೂರ್ತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಳೆ ಮುಹೂರ್ತದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕಿ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸಲಾಗುವುದು. ಪರ್ಯಾಯ ಉತ್ಸವ ಮತ್ತು ನಂತರದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಅಂಗಡಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಪಲ್ಲಕಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೀಲ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅನಂತರ ನೂರಾರು ಜನರು ಅಕ್ಕಿ ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠಕ್ಕೆ ತರಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮುಹೂರ್ತ- ಪರ್ಯಾಯದ ಏಳು ತಿಂಗಳುಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮುಹೂರ್ತ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪರ್ಯಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮತ್ತು ನೈವೇದ್ಯ ತಯಾರಿಸಲು ಬೇಕಾದಂತಹ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಥದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಣಿತರ ಒಂದು ತಂಡವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ನಿಗದಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ೫೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಕಂಬವನ್ನು ನೆಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಅನಂತರ ಅದರ ಸುತ್ತಾ ನೂರಾರು ಬಂಡಿಗಳಷ್ಟು ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರಥದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು "ಕಟ್ಟಿಗೆ ರಥ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭತ್ತ ಮುಹೂರ್ತ- ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಮಠದ ದಿವಾನರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಭತ್ತ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭತ್ತವು ಧಾನ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಚಿನ್ನದ ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೂಟೆ ಭತ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು ಮುಂದಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಮಠವು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠಕ್ಕೆ ತಂದು ಬಡಗುಮಾಳಿಗೆ ಬಳಿಯ ಗೋದಾಮಿನಲ್ಲಿಡಲಾಗುವುದು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಮೊದಲು ಮುಂದಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕರೊಂದಿಗೆ ಚಂದ್ರೇಶ್ವರ, ಅನಂತೇಶ್ವರ ಮತ್ತು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಕಾರವಾಗಿ ದ್ವಾರಕ, ಮಥುರ, ವೃಂದಾವನ, ಹರಿದ್ವಾರ, ಋಷಿಕೇಶ, ಬದರೀನಾಥ, ಪ್ರಯಾಗ, ಕಾಶಿ, ಗಯಾ, ಪುರಿ, ತಿರುಪತಿ ಮುಂತಾದ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಪವಿತ್ರ ನದಿಗಳಾದ ಗಂಗಾ, ನರ್ಮದಾ, ಯಮುನಾ, ಗೋದಾವರಿ, ಕೃಷ್ಣ, ಕಾವೇರಿ, ನೇತ್ರಾವತಿ, ಕುಮಾರಧಾರ ಮತ್ತು ತುಂಗ-ಭದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಧ್ವ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ ಪಾಜಕ, ದುರ್ಗಾಬೆಟ್ಟ, ದಂಡತೀರ್ಥ, ಕಣ್ವತೀರ್ಥ, ಮಧ್ವತೀರ್ಥ, ಕುಕ್ಕೆ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ನಡ್ಡಂತಾಡಿ ಮತ್ತು ಮಲ್ಪೆಗೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಪಾದಪೂಜೆಮಾಡಿ ಮಠದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು "ಪರ್ಯಾಯ ಪಟ್ಟಕಾಣಿಕೆ"ಯಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಾರಗಳ ಮೊದಲು ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಉಡುಪಿ ತಲುಪುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯಸ್ವಾಮೀಜಿಯನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆ ಮೂಲಕ ರಥಬೀದಿಗೆ ಕರೆತರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಚಂದ್ರೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಮಠಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿ ದೇವರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದ ರೂಪದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರ್ಯಾಯ ಪೀಠದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯು ಮುಂದಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಏಳು ಮಠಗಳ ಯತಿಗಳು ಮುಂದಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯನ್ನು ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಮಠಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಶೇಷ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಭೋಜನ ನೀಡುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ.[೭]

ಪರ್ಯಾಯದ ಮುಂಚಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಉಡುಪಿಯ ಎರಡು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಕುಟುಂಬಗಳಾದ ಚಿಟ್ಪಾಡಿಯ ಪೂರ್ವಾಲಯ ಬಲ್ಲಾಳರು ಮತ್ತು ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಪಶ್ಚಿಮಾಲಯ ಬಲ್ಲಾಳರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ನಿಗದಿತ ದಿನದಂದು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರ ದೇವತೆ ಮತ್ತು ಇತರೊಂದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ಪಾದಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಕುಟುಂಬಗಳು ವಿಜಯನಗರದ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಎರಡೂ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಮಹತ್ವವಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಉಳಿದ ಏಳು ಮಠಗಳಿಗೆ ಸಕಲ ಗೌರವಗಳೊಂದಿಗೆ ತೆರಳಿ ಎಲ್ಲಾ ಮಠಗಳ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರನ್ನು ಮುಂದಿನ ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ

ಆಮಂತ್ರಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವರೆಲ್ಲರ ಸಹಕಾರವನ್ನೂ ಯಾಚಿಸುವುದು ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.

ಪರ್ಯಾಯ ಉತ್ಸವಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೊದಲು ನಡೆಯುವ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೆಂದರೆ 'ಹೊರೆಕಾಣಿಕೆ" ಸಮರ್ಪಣೆ. ನಿಗಧಿಪಡಿಸಿದ ದಿನದಂದು ಉಡುಪಿಯ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು, ತರಕಾರಿಗಳು, ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲು, ಹೂ, ಬಟ್ಟೆ, ಪಾತ್ರೆ, ಹಣ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಕೃಷ್ಣಮಠಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರ್ಯಾಯ ಮಠದವರು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಮಠದವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಉಳಿದ ಮಠಗಳ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಮಠದವರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆರವುಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಗೋದಾಮಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಉಳಿದ ಆರು ಮಠಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬಡವರಿಗಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು "ಪೂರ್ಣಾಹುತಿ"ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಮಠದವರೂ ಕೂಡಾ ತಮಗೆ ಬಂದ ಹೊರೆ ಕಾಣಿಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಬಡವರಿಗಾಗಿ ಹಂಚುತ್ತಾರೆ. ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಹೊರೆಕಾಣಿಕೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಂತಹ ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಪರ್ಯಾಯದ ಮುನ್ನಾದಿನ ರಾತ್ರಿ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ತಮ್ಮ ಊರಿನ ಮಠದಿಂದ, ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಹನ್ನೊಂದು ಮೈಲಿ ದೂರದ ಕಾಪುವಿನ ದಂಡತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಂದು ತಂಗುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗಂಟೆ ೧.೩೦ಕ್ಕೆ ಎದ್ದು, ದಂಡತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗಿನ ಸ್ನಾನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ಜಪಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಮಠಾಧೀಶರು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರದೊಂದಿಗೆ, ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಉಡುಪಿ ತಲುಪುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗಂಟೆ ೨. ೪೫ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಆರು ಮಠಗಳ ಯತಿಗಳು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪ್ರಾತ: ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮಠದ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಜೋಡುಕಟ್ಟೆಗೆ ತೆರಳಿ ಭಕ್ತಸಮೂಹದೊಂದಿಗೆ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಮಠದ ದಿವಾನರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪುಷ್ಪ ಮಳೆಗೈದು, ಹಾರ ಹಾಕಿ ಮಂತ್ರಘೋಷ, ವಾದ್ಯ ಕಹಳೆ, ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಮಠದ ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಚಿನ್ನದ ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಏಳು ಜನ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಮುಂದುಗಡೆ ಚಿನ್ನದ

ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಗಳು ನಂತರದ ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಉಳಿದ ಆರು ಮಂದಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಜೇಷ್ಠತೆಯ ಆಧಾರದಂತೆ ಒಬ್ಬರ ಅನಂತರ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಪಲ್ಲಕಿಯನ್ನು ಭಕ್ತರ ಮೆರವಣಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಜೋಡುಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ರಥಬೀದಿ ತಲುಪುತ್ತಾರೆ. ಪಲ್ಲಕಿಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದ ಮಠಾಧೀಶರು ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ರಥಬೀದಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತಲುಪುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳು ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತೀರ್ಥಮಂಟಪದಲ್ಲಿರಿಸಿದ 'ಸುವರ್ಣಕಳಶ"ದ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಅನಂತರ ದರ್ಪಣ ದರ್ಶನ ಹಾಗೇ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವರ ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಆಗಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ವಾದ್ಯ ಘೋಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮತ್ತು ಹಾಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಪರಸ್ಪರ ಭೇಟಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ 'ಲಾಜಪುಷ್ಪ ಸ್ವಾಗತ'ದೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಭಾವೀ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠಕ್ಕೆ ಕರೆದುತರುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ಆರುಮಂದಿ ಯತಿಗಳನ್ನುಕೂಡಾ ಸಕಲ ಗೌರವಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ನೇರವಾಗಿ ಬಡಗುಮಾಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಆಸೀನರಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನ ಶಾಲೆಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಯತಿಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಚಿನ್ನದ ಪಲ್ಲಕಿಯಿಂದ ತೆಗೆದ ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತ್ರಿಧಾಮಪೀಠದ ಮೇಲಿರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದೇವತೆಗಳು ಸಿಂಹಾಸನಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮಧ್ವಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೊನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮಧ್ವ ಸಿಂಹಾಸನದ ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯನ್ನು ಮಧ್ವಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅತೀ ಮುಖ್ಯವಾದ ಘಟ್ಟವಾಗಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ನೇರವಾಗಿ ಬಡಗುಮಾಳಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಆರು ಮಂದಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.

ಬಡಗುಮಾಳಿಗೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟಯತಿಗಳು ನೇರವಾಗಿ ವಸಂತ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲಂಕರಿಸಿದ ವಸಂತ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ (ಈಗ ರಾಜಾಂಗಣದಲ್ಲಿ) ಪರ್ಯಾಯ ದರ್ಬಾರನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಪರ್ಯಾಯದ ದರ್ಬಾರಿಗೆ ಸರ್ವರನ್ನೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಪರ್ಯಾಯ ದರ್ಬಾರನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿ ದರ್ಬಾರನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಹಿಂದಿನ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಪರ್ಯಾಯ ದರ್ಬಾರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಳೆದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ನೀಡಿದ ಸಹಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಹೊಸ ಪರ್ಯಾಯ ಮಠದ ದಿವಾನರು, ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿಗಳು, ನಿಯಮಗಳು, ಆಜ್ಞೆಗಳು, ಎಲ್ಲಾ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ 'ಪರ್ಯಾಯ ಮಾನ ಪತ್ರ'ವನ್ನು ವಾಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಳು ಮಠದ ಯತಿಗಳು ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಅನೇಕ ದಾನಿಗಳು ಪರ್ಯಾಯ ನಿಧಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಿವಾನರ ಧನ್ಯವಾದ ಸಮರ್ಪಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ದರ್ಬಾರಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಹಾಲಿ ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ದರ್ಬಾರ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ(ಮಾಧ್ವಗವಿ) ಮೂರ್ತಿಯ ಎದುರುಗಡೆ ಪರ್ಯಾಯ ಮುಗಿಸಿದ ಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಕೀಲಿಕೈಯನ್ನು ಹೊಸ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಹೊಸ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮಧ್ವಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮತ್ತು ಜಪ ಮುಗಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದಿನದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಪೂಜೆಯ ಅನಂತರ ಅನ್ನಸಂತರ್ಪಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಮಹೋತ್ಸವ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಆರಂಭಿಸಿದ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರೀತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಎಂಟು ಮಠಗಳಿಗೂ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಒಬ್ಬರೇ ಯತಿಗಳ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬೆಳೆಯದಂತೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರಿಕರಣಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಪರ್ಯಾಯ ಅವಧಿಯ ಅನಂತರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಯತಿಗಳಿಗೂ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಗೆ ಹಾಗೂ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಸಮಯಾವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು.

೮.೫ ಆ. ಆಚರಣೆಗಳು: ಆಚರಣೆಗಳು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹಿಂದಿನ ಸ್ಮಾರ್ಥ-ಪಂಚಾಯತನ ಪೂಜಾವಿಧಿಯ ಬದಲಿಗೆ ವ್ಯಾಸ ಋಷಿಯಿಂದ ಕಲಿತ ಹೊಸ ತಂತ್ರಸಾರ ಪೂಜಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಹೊಸ ಕ್ರಮವು ಹೆಚ್ಚು ವೈಭವಯುತವಾಗಿದೆ. ಈ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಅಗಮವಿಧಿಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಪೂಜಾವಿಧಾನವಾಗಿದೆ.[೯೮]

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಆರಂಭಿಸಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಯಂದರೆ ವಾರ್ಷಿಕ ತಪ್ತ ಮುದ್ರಾ ಸಂಸ್ಕಾರ. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ಮಾಧ್ವರಿಗೆ ಐದು ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಆಶಾಡ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿ ಪ್ರಥಮ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಸುದರ್ಶನ ಹೋಮಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣ ಚಕ್ರ, ಶಂಖ, ಗಧಾ, ಪದ್ಮ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಎನ್ನುವ ಎರಡು ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ.[೯೯]

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ದೈನಂದಿನ ಪೂಜೆಗಳು ಮತ್ತು ಉತ್ಸವಗಳು- ಶ್ರಿ ಕೃಷ್ಣನ ಗುಡಿಯು ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪೂಜೆಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು, ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪಂಚರಾತ್ರಾಆಗಮ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಸಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕಳೆದ ಏಳು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಪೂಜೆ ಬಹಳ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡುಬರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಏಂಟು ಮಠದ ಯತಿಗಳೂ ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೊಬ್ಬರಂತೆ ಪೂಜೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು, ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಪೂಜೆಗಳು ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಮವತ್ತಾಗಿ ಆಚರಿಸಲಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಉಡುಪಿಯ ಮಾಧ್ವಸಂಪ್ರದಾಯ ಪೂಜೆಯು ಇತರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಪೂಜೆಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಹೆಚ್ಚು ವೈಭವಯುತವಾಗಿವೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ದೈನಂದಿನ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯ ಪೂಜೆಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಬೆಳಗ್ಗಿನಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸಿ ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ರಾತ್ರಿವೇಳೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು

ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಂದು ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಉಳಿದ ಏಳು ಮಠದ ಯತಿಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದ್ವಂದ್ವ ಮಠದ ಯತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮೂರು ಮುಖ್ಯ ಪೂಜೆಗಳಾದ ಬೆಳಗ್ಗಿನ ಅವಸರಸನಕಾದಿ ಪೂಜೆ, ಮಹಾಪೂಜೆ, ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಯ ಚಾಮರ ಸೇವೆಯ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಯ ಮಠಾಧೀಶರೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಬೆಳಗ್ಗಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ೧೧.೦೦ ಗಂಟೆಯತನಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ದೈನಂದಿನ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯ ಪೂಜೆಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ:

ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ವಿಸರ್ಜನಾ ಪೂಜೆ,	ಉಷಾಕಾಲ ಪೂಜೆ,ಗೋಪೂಜೆ,
ಪಂಚಾಮೃತ ಪೂಜೆ,	ಊದ್ವಾರ್ತನ ಪೂಜೆ,
ಕಳಸ ಪೂಜೆ,	ತೀರ್ಥ ಪೂಜೆ,
ಅಲಂಕಾರ ಪೂಜೆ,	ಅವಸರಸನಕಾದಿ ಪೂಜೆ,
ಮಹಾಪೂಜೆ,	ಚಾಮರ ಸೇವೆ,
ರಂಗಪೂಜೆ,	ಮಂಟಪ ಪೂಜೆಯು,
ಏಕಾಂತ ಸೇವೆ,	ಹಾಗೂ ಶಯನೋತ್ಸವ ಪೂಜೆ,

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಲ್ಪಡುವ ದೈನಂದಿನ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಪೂಜೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಪ್ರತೀದಿನ ಮಠಾಧೀಶರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ಪರಿಚಾರಕರು ಆಯಾಯ ದಿನದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತೀ ದಿನವೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೊಸ ಹೊಸ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುಖವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ದಶಾವತಾರ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸನ್ನಿವೇಷಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸೌರಮಾನ ಯುಗಾದಿಯಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೊಸ ರೇಷ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಷಯ ತದಿಗೆಯಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪರಮಶುರಾಮನಂತೆ, ವೇದವ್ಯಾಸ ಜಯಂತಿಯಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವೇದವ್ಯಾಸರಂತೆ, ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವದಂದು ಕೃಷ್ಣನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ರಾಮನವಮಿಯಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತೀ ಶುಕ್ರವಾರ ಮತ್ತು ನವರಾತ್ರಿಯ ೯ ದಿನಗಳಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ

ಹಿಂದೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಭಿಸುವ ಸ್ತ್ರೀಯ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲವಾರು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ, ದಾನಿಗಳಿಂದ, ರಾಜರುಗಳಿಂದ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ, ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಚಿನ್ನದ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಭರಣಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಎಲ್ಲ ಆಭರಣಗಳು ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳ ಸಂಯುಕ್ತ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಭರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರದ ಕವಚ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನದ ಕವಚ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳು ಬಹಳ ಇತ್ತೀಚಿನವುಗಳಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಅಲಂಕಾರ ಮುಗಿದ ಅನಂತರ ನವಗ್ರಹ ಕಿಂಡಿಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೈವೇದ್ಯ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಹದಿನಾರು ಆರತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ.

ಉತ್ಸವಗಳು– ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಕೆಳದಿ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷದೀಪಾರಾಧನೆ ಹಾಗೂ ರಥೋತ್ಸವ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಭೂದಾನ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಸಂಬಂಧ ವಾಮಂಜೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ದಾನದ ವಿವರಗಳಿವೆ,[iii] ಹಾಗಾಗಿ ರಥಗಳು ಹಾಗೂ ರಥೋತ್ಸವ ಸೇವೆಗಳು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಮೂರು ರಥಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಮರದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂರು ಮರದ ರಥಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರಥ ಗರುಡರಥ ಮತ್ತು ರುದ್ರರಥವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮರಥವು ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದು ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು ನಾಲ್ಕು ಮರದ ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮರಥೋತ್ಸವದಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಲಂಕರಿಸಿ ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುತ್ತುಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗರುಡ ರಥವು ನಲವತ್ತು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದರೆ ಗರುಡೋತ್ಸವದಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ರುದ್ರರಥವು ಅತೀ ಚಿಕ್ಕ ರಥವಾಗಿದ್ದು ಮೂವತ್ತು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಈ ರಥದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಸಪ್ತೋತ್ಸವದ ಆರನೇ ರಾತ್ರಿ ಮೂರು ರಥಗಳ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮರಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು, ಗರುಡರಥದಲ್ಲಿ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ರುದ್ರರಥದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಆರು ರೀತಿಯ ಉತ್ಸವ ಸೇವೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ: ಸಾಮಾನ್ಯ ರಥೋತ್ಸವ, ಸುವರ್ಣ ಪಲ್ಲಕಿ ಉತ್ಸವ, ಗರುಡೋತ್ಸವ, ರಾಜರಥೋತ್ಸವ, ಬ್ರಹ್ಮರಥೋತ್ಸವ ಹಾಗೂ ರಥತ್ರಯ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ. ಈ ರಥೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ವಾಯುವಿನ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ರುದ್ರರಥದಲ್ಲಿ, ಸುವರ್ಣ ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿ, ಚಿನ್ನದ ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿ, ಗರುಡರಥದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬೆಳ್ಳಿಯ ರಥದಲ್ಲಿ, ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಿರಿಸಿ ರಥಬೀದಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರಲಾಗುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮ ರಥೋತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮರದ ರಥಗಳಾದ ರುದ್ರರಥದಲ್ಲಿ ವಾಯುವಿನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮರಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ರಥಬೀದಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರಲಾಗುವುದು. ರಥತ್ರಯ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವು ಸಪ್ತೋತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದುವಾರ ನಡೆಯುವ ಈ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ದಿವಸ ಬ್ರಹ್ಮರಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿ, ಗರುಡರಥದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ಮತ್ತು ಅನಂತೇಶ್ವರ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ರುದ್ರರಥದಲ್ಲಿ ವಾಯುವಿನ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ರಥೋತ್ಸವದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಖ್ಯ ಹಬ್ಬಗಳು– ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವರ್ಷವಿಡೀ ಅನೇಕ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಪಂಚಾಂಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲನೆಯದು ಚಾಂದ್ರಮಾನ ಪಂಚಾಂಗ ಮತ್ತು ಸೌರಮಾನ ಪಂಚಾಂಗ. ಸೌರಮಾನ ಪಂಚಾಂಗಕ್ಕಿಂತ ಚಾಂದ್ರಮಾನ ಪಂಚಾಂಗದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಗಳು ಮೊದಲುಬರುತ್ತವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಅಷ್ಟ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಸೌರಮಾನ ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ದೇಶಸ್ಥ ಮಾಧ್ವ ಪಂಗಡದವರು ಮತ್ತು ಗೌಡ ಸಾರಸ್ವತ ಮಾಧ್ವರು ಚಾಂದ್ರಮಾನ ಪಂಚಾಂಗ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಸೋದೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಎರಡೂ ಪಂಚಾಂಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಖ್ಯ ಹಬ್ಬಗಳು ಇಂತಿವೆ. ಇವುಗಳ ಆಚರಣೆಯು ನಿಯಮಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೂ ಪಂಚಾಂಗದಂತೆ ಯುಗಾದಿಯು ಹೊಸವರ್ಷದ ಮೊದಲ ದಿನವಾಗಿದೆ. ವಸಂತ ಋತುವಿನ ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೌರಮಾನ ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಬ್ಬದ ಮುನ್ನಾರಾತ್ರಿ ಹಣ್ಣುಗಳು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಭರಣಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ಹೊಸ ರೇಶ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ

ಕಟ್ಟಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ವರ್ಷದಂದು ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದವರೇ ಆ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು "ಕಣಿ ನೋಡುವುದು" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಪಂಡಿತರು ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸವರ್ಷದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಹೊಸ ಪಂಚಾಂಗ ಮತ್ತು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೇಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಇದನ್ನು 'ಪಂಚಾಂಗಶ್ರವಣ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಯ ತದಿಗೆ, ವಸಂತ ದ್ವಾದಶಿ, ನರಸಿಂಹ ಜಯಂತಿ, ವೇದವ್ಯಾಸ ಜಯಂತಿ, ಭಾಗೀರಥಿ ಜನ್ಮದಿನ, ಪ್ರಥಮ ಏಕಾದಶಿ, ಮಹಾಭಿಷೇಕ, ಜಯತೀರ್ಥರ ಆರಾಧನಾದಿನ, ನಾಗರ ಪಂಚಮಿ, ಯಜುರ್‌ಉಪಕರ್ಮ, ಹಯಗ್ರೀವ ಜಯಂತಿ, ರಾಘವೇಂದ್ರ ಆರಾಧನಾ ದಿನ, ಹಾಗೂ ಋಗ್‌ಉಪಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾದ್ರಪದ ಬಹುಳದ ಅಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಜಯಂತಿಯಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅದ್ಧೂರಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಯತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಚಾತುರ್ಮಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅಷ್ಟಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಬಡಿಸಿ ಅನಂತರ ಅಂದು ಏಕಾದಶಿಯಾದ ಕಾರಣ ಅದನ್ನು ಗೋಶಾಲೆಯ ಗೋವುಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಯ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಯುವಹೊತ್ತಿಗೆ ಏಕಾದಶಿ ಮುಗಿದು ದ್ವಾದಶಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ವಿಟ್ಲಪಿಂಡಿ ಉತ್ಸವೂ ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಧೆಯೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ರಥದಲ್ಲಿರಿಸಿ ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಎದುರುಗಡೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಸಿಂಗರಿಸಿದ ಮೊಸರಿನ ಕುಡಿಕೆಯನ್ನು ನೇತಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೆರವಣಿಗೆಯ ರಥವು ಮಠದ ಮುಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಯನ್ನು ಒಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಎದುರು ಮತ್ತು ಕನಕನಕಿಂಡಿಯ ಎದುರುಗಡೆ ಎರಡು ದೊಡ್ಡದಾದ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದ ನೀರು ಮೊಸರು ಮುಂತಾದವುಗಳು ತುಂಬಿ ನೇತಾಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೆರವಣಿಗೆ ಮುಗಿದ ಅನಂತರ ಕೃಷ್ಣನ ಮಣ್ಣಿನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಧ್ವ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಂಭನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾದ್ರಪದ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥಿಯಂದು ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನವರಾತ್ರಿ ಉತ್ಸವದ ವಿಜಯ ದಶಮಿಯಂದು ಅಷ್ಟ ಮಠದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತರಗತಿಗಳು

ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದು ಹೊಸ ಪೈರನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಸ್ವರ್ಣ ಪಲ್ಲಕಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಿಂದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಒಳಗೆ ತರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಕೃಷ್ಣಮಠವನ್ನು ಹೊಸ ಪೈರಿನಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಯನ್ನು ನೈವೇದ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಜನ್ಮದಿನವಾಗಿದ್ದು, ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅದೃಶ್ಯರಾದರು ಎಂದು ನಂಬಲಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಮಠದ ಯತಿಗಳು ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಣಿಯೂರು ಮಠದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯವನ್ನು ವಾಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದು ಸಂಜೆ ಪರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಕಡಿಯಾಳಿ ತನಕ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಶಮೀ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತರು ಮಠದ ಆನೆಗೂ ಕೂಡ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಜಾಗರಣ ಪೂಜೆ, ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬ, ತುಳಸಿ ಬೃಂದಾವನ ಪೂಜೆಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಲಕ್ಷದೀಪೋತ್ಸವ ಕುರಿತಂತೆ ಕೆಳದಿ ಸೋಮಶೇಖರ ನಾಯಕನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ತೆಪ್ಪೋತ್ಸವ ಮುಗಿಯುತ್ತಿದಂತೆಯೇ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಅದಾಗಲೇ ಅಲಂಕಾರಗೊಳಿಸಿದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಲಾಗುವುದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಅನಂತೇಶ್ವರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಗರುಡ ರಥದಲ್ಲೂ, ವಾಯು ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ರುದ್ರ ರಥದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಷ್ಟಮಠಗಳನ್ನು ದೀಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶಿಯ ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿ ಎಣ್ಣೆದೀಪಗಳನ್ನು ಉರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ "ಲಕ್ಷದೀಪೋತ್ಸವ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ಷಷ್ಠಿ, ಹಾಗೂ ವೈಕುಂಠ ಏಕಾದಶಿ ವ್ರತಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣದ ಐದು ದಿವಸಗಳ ಮೊದಲು ವಿಜೃಂಭಣೆಯ ಸಪ್ತೋತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣದ ಮರುದಿವಸ ಸುವರ್ಣೋತ್ಸವ ಅಥವಾ ಚೂರ್ಣೋತ್ಸವದೊಂದಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನೀಡುವ ವರ್ಷಾವಧಿ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ದುಬಾರಿಯಾದ ಸೇವೆಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಂದು ಮಠದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಮಠಕ್ಕೆ ಹಸ್ತಾಂತರದ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಸಪ್ತೋತ್ಸವ ಮುಗಿದ ಒಂದು ದಿನದ ಅಂತರದಲ್ಲಿ

ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ರಥೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ದಿವಸವಾಗಿತ್ತು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಎರಡೂ ದೇವರ ರಥೋತ್ಸವವು ಒಂದೇ ದಿವಸ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿ, ಕಾಮದಹನ ಹಬ್ಬ(ಹೋಳಿ ಹಬ್ಬ) ವಾದಿರಾಜ–ವ್ಯಾಸ ಆರಾಧನಾ ದಿನ, ರಾಮನವಮಿ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಹುಟ್ಟುಹಬ್ಬ, ದೀಕ್ಷಾದಿನ ಮತ್ತು ಪೀಠಾರೋಹಣ ದಿನಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ತರಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬದನೆಕಾಯಿಯೂ ಒಂದು. ಬದನೆಕಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮಟ್ಟಿಗುಳ್ಳ(ಬದನೆಕಾಯಿ) ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಜನಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಟ್ಟಿಗುಳ್ಳದ ಖ್ಯಾತಿಗೆ ವಾದಿರಾಜರು ಕಾರಣವೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.[೧೦೧] ಹಯಗ್ರೀವ ಜಯಂತಿಯಂದು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹಯಗ್ರೀವ ಅವತಾರದ ದಿನವನ್ನು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೋದೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜರ ಕಾಲದಿಂದ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಅಂದು ಕಡಲೆಬೇಳೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಿಶೇಷ ಖಾದ್ಯ "ಹಯಗ್ರೀವ"ವನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣಮಠವು ಹಲವಾರು ಸಮಕಾಲೀನ ರಾಜಮನೆತಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆನ್ನುವ ವಿಚಾರ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕೇರಳದ ಕೊಚ್ಚಿಯ ಅರಸರು ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಬಂಧ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂಬ ವಿಷಯ ಕೊಚ್ಚಿ ಪತ್ರಾಗಾರದಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ನಡ ದಾಖಲೆಪತ್ರಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಕೊಚ್ಚಿ ರಾಜ್ಯದ ದಿವಾನ ನಂಜಪ್ಪಯ್ಯ ಪಲಿಮಾರು ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು. ದಿವಾನರು ತಿರುಪತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಂಗಗಳಂಥ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ರಾಜನೊಂದಿಗೆ ಯಾತ್ರೆಗೈದ ಅನಂತರ ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ವಿಶೇಷ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿದರೆಂಬ ವಿಷಯ ಅಲ್ಲಿನ ದಾಖಲೆ ಆಧಾರದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೧೦೨] ವಿಜಯನಗರ ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಂದಿನಿಂದ ಅದರ ಕೊನೆಯತನಕ ವಿಜಯನಗರವನ್ನಾಳಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜರುಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿದ ನಿಕಟಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರು ನೀಡಿದ ದಾನಗಳನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಹಲವಾರು ದಾನಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಂದಿನಿಂದ ಸ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಯತಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ

ರಾಜಪುರೋಹಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ರಾಜಪುರೋಹಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರಾಗಿದ್ದರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಉಡುಪಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಭೇಟಿಯನ್ನೂ ನೀಡಿದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ[೧೩] ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜಯನಗರದ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಉಡುಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

<u>ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ:</u>

೧. ವಿ.ವಿ. ಆನಂದ ಆಚಾರ್ಯ, 'ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಶ್ರೀಪಾದರ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯನ' ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭ ಪು. ೧೮–೨೨.

೨. B.A. Salatore, 'Ancient Karnataka Vol. I, History of Tuluva', 1936. P. 421-422.

೩. ಕೆ. ಕುಶಾಲಪ್ಪ ಗೌಡ, ಕೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು', ಉಜಿರೆ, ೧೯೮೩ ಪು.೨೨೧–೨೬೦.

೪. P. Gururaja Bhat, 'Studies in Tuluva History and Culture' P. 331.

೫. ಯು. ಎಸ್. ಗೋಪಿಚಂದ ರಾವ್, 'ಉಡುಪಿ ಅಂದು–ಇಂದು', ನವಪ್ರಕಾಶನ ಉಡುಪಿ ೨೦೦೩, ಪು. ೧೫–೧೬.

೬. Dr. P. Gururaja Bhat, 'Studies in Tuluva History and Culture', P.27

೭. Balaji N. Hebbar, 'The Sri Krishna Temple at Udupi: The Historical and Spiritual Center of the Madhvite Sect of Hinduism- A Monograph on its Tradition' London. 1981. p. 225.

೮. ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಿಂದ ಮುರಾರಿ ಬಲ್ಲಾಳ್ ನಿ., 'ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಥನ' ರಥಬೀದಿ ಗೆಳೆಯರು, ಅನುಬಂಧ–೧, ಪು. ೧೧.

೯. ಕೊ.ವ್ಯಾ. ರಮೇಶ್, ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್(ಸಂ) 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮. ಪು. ೯–೧೦.

೧೦. ಅದೇ. ಪು. ೧೦೧.

೧೧. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 32.

೧೨. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 35.

೧೩. ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯ, 'ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ' ಪು. ೪:೧೫–೫:೧.

೧೪. ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ, ಪು. ೫:೪–೭.

೧೫. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 40.

೧೬. B.A. Salatore, 'Ancient Karnataka Vol. I, History of Tuluva', P. 420.

೧೭. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 40.

೧೮. ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ, ಪು. ೬:೩೨.

೧೯. ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ,ಪು. ೯:೧–೧೩.

೨೦. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 43.

೨೧. ಕೆ. ಕುಶಾಲಪ್ಪ ಗೌಡ (ಸಂ) 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು', ಉಜಿರೆ, ೧೯೮೩. ಪು. ೨೨೧–೨೬೦.

೨೬. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. P. 227.

೨೭. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 234-237.

೨೮. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. P. 256-257.

೨೯. ಪಂಡರಿನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ, (೧೯೭೯) 'ಮಾಧ್ವ ವಾಗ್ಮಯ ತಪಸ್ವಿಗಳು', ಪು. 198-203.

೩೦. 'ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಶ್ರೀಪಾದರ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯನ' ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭. ಪು. ೭೬.

೩೧. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 435-436.

೩೨. ಅದೇ. ಪು. ೬೫.

೩೩. ಅದೇ. ಪು. ೪೫೯–೪೬೦.

೩೪. ಪಂಡರಿನಾತಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ, 'ಮಾಧ್ವ ವಾಗ್ಮಯ ತಪಸ್ವಿಗಳು' ಗದಗ ೧೯೭೯, ಪು. ೧೫೩–೧೭೮.

೩೫. ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ, ಪು. ೧೬:೨೫–೨೯.

೩೬. ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ, ಪು.೧೬:೫೪–೫೮.

೩೭. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು, ಪು. ೨೨೧–೨೬೦.

೩೮. P. Gururaja Bhat, 'Studies in Tuluva History and Culture', 1975. P. 375.

೩೯ ಅ. ಬೇಲೂರು ಕೇಶವದಾಸರು, ಶ್ರೀ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಕ್ತ ವಿಜಯ; ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೪ ಪು. ೧೫೪–೧೬೮.

೪೦ ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪು. XXVII.

೪೧. ಮುರಾರಿ ಬಲ್ಲಾಳ್ ನಿ., 'ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಥನ', ರಥಬೀದಿ ಗೆಳೆಯರು, ಉಡುಪಿ ೧೯೯೮. ಪು. ೧೩.

೪೨. K.G. Vasantha Madhava, 'Religions in Coastal Karnataka. P. 43.

೪೩. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 84-85.

೪೪. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 85-86.

೪೫. ಮುರಾರಿ ಬಲ್ಲಾಳ್ ನಿ., 'ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಥನ' ಉಡುಪಿ, ೧೯೯೮ ಪು. ೧೪.

೪೬. ರಾಮಚಂದ್ರಆಚಾರ್ಯ, 'ವಾದಿರಾಜಗುರುವರ ಚರಿತಾಂಮೃತ', ಪು. ೩:೧-೩.

೪೭. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 97.

೪೮. ವಾದಿರಾಜಗುರುವರ ಚರಿತಾಂಮೃತ, ಪು. ೩:೧೩-೧೮.

೪೯. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು, ಪು.೨೩೧-೨೩೬.

೫೦. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 114.

೫೧. ವಾದಿರಾಜಗುರುವರ ಚರಿತಾಂಮೃತ ಪು. ೪:೪೯-೫೦.

೫೨. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, 'ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ', ೧೯೭೧ ಪು. ೨೫.

೫೩. ಬಿ. ರಾಜಶೇಖರಪ್ಪ, 'ಇತಿಹಾಸ ಕಥನ', ಸಿವಿಜಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೧. ಪು. ೨೫೯-೨೬೦.

೫೪. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 102, 126.

೫೫. ಬಿ. ರಾಜಶೇಖರಪ್ಪ, 'ಇತಿಹಾಸ ಕಥನ', ಸಿವಿಜಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೧. ಅನುಬಂಧ-೧ ಪು. ೨೬೯-೨೭೦.

೫೬.'ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಶ್ರೀಪಾದರ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯನ' ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಹೆಚ್. ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭. ಪು. ೬೧.

೫೭. ಮುರಾರಿ ಬಲ್ಲಾಳ್ ನಿ., 'ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಥನ', ಉಡುಪಿ ೧೯೯೮ ಪು. ೧೩-೧೪.

೫೮. ಅರಳುಮಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ, 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಂಚಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಿಂತನೆ', ಪು. ೩೯.

೫೯. ಅರಳುಮಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ,' ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಂಚಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಿಂತನೆ', ಪು. ೩೮.

೬೦. ಅದೇ ಪು. ೪೧.

೬೧. 'ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಶ್ರೀಪಾದರ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯನ', ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭. ಪು. ೬೪.

೬೨. Epi. Carn. Vol. VIII. Soraba, 55.

೬೩. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 116.

೬೪. 'ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಶ್ರೀಪಾದರ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯನ' ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಹೆಚ್. ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭. ಪು. ೫೫.

೬೫. SII., Vol. VII. No. 297.

೬೬. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 135.

೬೭. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 150.

೬೮. SII., vol VII. No. 305.

೬೯. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 162.

೭೦. ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ, 'ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕಥೆ ಯ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ' ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ೧೯೯೦. ಪು. ೯.

೭೧. ಪಿ. ಲಾತವ್ಯ ಆಚಾರ್ಯರು 'ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣನ ಆನೆಯ ಕಥೆಗಳು', ೨೦೦೩ ಮೊದಲ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ.

೭೨. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 142.

೭೩. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಉಡುಪಿ. ೨೦೦೦. ಪು.೨೬೨.

೭೪. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 50-51.

೭೫. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ , ೧೯೭೧. ಪು.೨೮–೨೯.

೭೬. P. Gururaja Bhat, 'Studies in Tuluva History and Culture', P. 330-331.

೭೭. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 66-67

೭೮. The Sri Krishna Temple at Udupi, p. 69-70.

೭೯. ಪಂಡರಿನಾತಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ, 'ಮಾಧ್ವ ವಾಗ್ಮಯ ತಪಸ್ವಿಗಳು' ಗದಗ, ೧೯೭೯, ಪು. 3: 198-203.

೮೦. ವಿ.ವಿ. ಆನಂದ ಆಚಾರ್ಯ, 'ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಶ್ರೀಪಾದರ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯನ' ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ., ೨೦೦೭. ಪು. ೭೬.

೮೧. SII., Vol. VII. No. 306.

೮೨. 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು', ಪು.೨೨೧–೨೩೬.

೮೩. SII., Vol. VII. No. 297.

೮೪. SII., Vol. VII. No. 302.

೮೫. SII., Vol. VII No. 300.

೮೬. SII., Vol. VII. No. 305.

೮೭. SII vol VII No 296, 297, 298, 299,301, 302, 303, 305, Epi.Carn. Vol.VIII-Soraba-55, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಮೈಸೂರು. ೨೦೦೮. ಪು. ೬೬-೭೧

೮೮. SII., Vol. VII. No. 299.

೮೯. SII., Vol. VII. No. 296.

೯೦. ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಜೋಯಿಸ್, ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ., ಪು. ೬೬-೬೭.

೯೧. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕೆಳದಿ ಅರಸರು ಕೊಟ್ಟ ದಾನ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಗಳು- ಒಂದು ಶೋಧ,.ಪು. ೬೮.

೯೨. ಅದೇ. ಪು. ೬೮.

೯೩. ಅದೇ.ಪು. ೭೦.

೯೪.'ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಶ್ರೀಪಾದರ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯನ' ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಹೆಚ್. ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭ ಪು. ೭೬-೭೭.

೯೫. ಅದೇ. ಪು. ೭೭.

೯೬. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 389-398.

೯೭. ಅದೇ. ಪು. ೩೯೯-೪೦೦.

೯೮. The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981, p. 52.

೯೯ The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 54.

೧೦೦. ಉಡುಪಿಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪ್ಯರಾತತ್ವ, ೨೦೦೮.ಪು. ೭೦.

೧೦೧.'ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಶ್ರೀಪಾದರ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯನ' ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಹೆಚ್. ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭. ಪು. ೬೧.

೧೦೨. ಕೆ.ಜಿ. ವಸಂತ ಮಾಧವ, 'ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ', ೧೯೯೮, ಪು. ೭೦.

೧೦೩. ಕೆ. ಕುಶಾಲಪ್ಪ ಗೌಡ (ಸಂ), 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು', ಉಜಿರೆ, ೧೯೮೩ ಪು. ೨೨೧-೨೬೦, The Sri Krishna Temple at Udupi, London. 1981. p. 99-101.

ಅಧ್ಯಾಯ ೯

ದೇವಾಲಯಗಳ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

ದೇವಾಲಯಗಳ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ

ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪೂಜಾ ಸ್ಥಳಗಳು, ಮನುಷ್ಯನ ವಾಸ್ಯವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗೃಹಗಳು ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮನೆಗಳಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ರಾಜರ ಅರಮನೆಗಳಿರಬಹುದು, ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳಂತಹ ಕಟ್ಟಡಗಳು, ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬಾವಿ, ಕೆರೆ, ಕಾಲುವೆಗಳು, ನಗರಗಳು, ಹೂತೋಟಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಸಮಷ್ಟಿಯಾಗಿ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ.[೧] ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ರಚಿತವಾದ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ವಾಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಎಲ್ಲಾ ರಚನೆಗಳೇ ವಾಸ್ತುರಚನೆ. ಇದು ಮಾನವನ ನಾಗರೀಕತೆಗೆ ಮಾನದಂಡವಾಗಿ ಯುಗಯುಗಾಂತರಗಳಿಂದ ಆತನ ಬುದ್ಧಿ ವಿಕಾಸದ ಬಗೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.[೨] ಉಡುಪಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವೂ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಖೆಗಳಾದ ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಶಾಕ್ತಾ, ಗಾಣಪತ್ಯ, ನಾಗಾರಾಧನೆಗೆ ಹಾಗೂ ಭೂತಾರಾಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಟ್ಟಡಗಳಾಗಿವೆ.

೬.೧ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಉದ್ಯಾವರ :

ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರವು ಸುಮಾರು ಐದು ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಆಳುಪರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಉಡುಪಿಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದೆನ್ನಬಹುದಾದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಳೆಯದಾದ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವವಾಲಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಳುಪರ ರಾಜದಾನಿಯಾದ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ೨ನೆ ಆಳುವರಸನ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವರಿಗೆ ದಾನನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೩] ಸುಮಾರು ಮೂರು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯದ ಪಂಚಾಂಗ, ಪಾಣಿಪೀಠ ಸಹಿತ ಶಿವಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಅದರ ಮುಂದಿದ್ದ ನಂದಿವಿಗ್ರಹ ಎಲ್ಲವೂ ಅನಾಥವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಹಳೆಯ ಪಂಚಾಂಗದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೭೮ರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪುನರ್‌ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.[೪] ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯ ಗಜಪೃಷ್ಠ ಆಕಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಶಿವಲಿಂಗವಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮುಂಬಾಗದಲ್ಲಿರುವ ನವರಂಗ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು

ಗಜವ್ಯಾಳದ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳಿವೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪಥವಿದೆ. ತನ್ನ ಸರಳತೆಯಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಇಲ್ಲಿಯ ನಂದಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳಿರುವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಮಂಟಪದ ಎದುರುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಬಲಿಪೀಠವನ್ನು ದುರಸ್ತಿಮಾಡಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ದಕ್ಷಿಣದ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲೇ ಶ್ರೀಶಂಭುಶಯನೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಆಯತಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನವೂ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವಿದೆ.

೯.೨ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಉದ್ಯಾವರ :

ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಳುಪ ರಾಜ ೨ನೇಆಳುವರಸನ ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೇಶತಮಾನದ ಶಾಸನವು[೫] ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿದ್ದು, ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ದಾನದ ವಿವರವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಉದಿಯಾವರದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಮುಖ ದಾಖಲೆಯಾದ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು[೬] ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿದ್ದು, ಅವುಗಳು ಈ ದೇವಾಲಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವುದರೊಂದಿಗೆ ಉಡುಪಿಯ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇದು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತೀಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಕಾರದ ಹೊರಗೆ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರ ಮಗ್ಗುಲುಗಳು ತೆರೆದಿರುವ ಅಂಬೆಲವಿದೆ. ಮೆಟ್ಟಲುಗಳನ್ನೇರಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಈ ಅಂಬೆಲದ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ನಾಲ್ಕು ಚೌಕಾಕಾರದ ಕಂಬಗಳಿವೆ. ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಮಾಡಿಗೆ ಹಂಚನ್ನು ಹೊದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೊರಪ್ರಾಕಾರದ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾಗದ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಮುಂಡಾದೇವಿಯ ಬೃಹತ್ ಮೃಣ್ಮಯ ವಿಗ್ರಹ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೊಂಡಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಈ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಸೀನವಾಗಿರುವ ದೇವಿಯನ್ನು ಮಹಾಕಾಳಿ ಎಂದು ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಈಕೆ ರೌದ್ರಿ, ರಕ್ತಮಾಂಸ ಪ್ರಿಯಳು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ರಕ್ಷಕ ದೈವ ಪಂಜುರ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಈತ ಬಹಳ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಜನರಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಶಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಜನಪದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಬಲಿಪೀಠವನ್ನು ದಾಟಿದ ಅನಂತರ ಮುಂದಕ್ಕೆ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಕಾರವಿದೆ. ಪ್ರಾಕಾರವು ಗರ್ಭಗುಡಿಗೆ ಹೊರಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ತೀರ್ಥಮಂಟದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳಿವೆ.

ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗರುಡಾರೂಢವಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ನಂದಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಮಾಹೇಶ್ವರಿ ಮತ್ತು ಹಂಸವಾಹನಳಾಗಿರುವ ಸರಸ್ವತಿಯರ ವಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ. ಇವು ಮಾನವಗಾತ್ರದ ಆಸೀನಭಂಗಿಯ ಮೃಣ್ಮಯಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ದೇವಿಯರನ್ನು ಸಮಷ್ಟಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆವೆಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ದೇವತಾವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಎಡ ಬಲ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ ಮತ್ತು ವೀರಭದ್ರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೊಂಡು ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗಣಪತಿಯದು ಪುಟ್ಟ ಶಿಲಾವಿಗ್ರಹ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮-೯ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರುವಂತಹುದು. ವೀರಭದ್ರನದು ಆಳೆತ್ತರದ ದಾರು (ಮರದ) ವಿಗ್ರಹ. ರುಂಡ ಮಾಲೆ ಮತ್ತು ದ್ವಾದಶಬಾಹುಗಳುಳ್ಳ ಈ ವಿಗ್ರಹ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಇದು ವಿಜಯನಗರಕಾಲೀನ ರಚನೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ದೇವಿಯರು ಹಾಗೂ ವೀರಭದ್ರ ಮಂದಸ್ಮಿತ ಮುಖದ ಸೌಮ್ಯ ಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಕಿರಿದಾದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪಥವಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹ ಹಾಗೂ ನವರಂಗದ ಭಿತ್ತಿಯು ಶಿಲೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಮಕರ ತೋರಣಗಳಂತಹ ಕೆತ್ತನೆಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಅಗಲ ಕಿರಿದಾದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪಥದಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡರೂಕೂಡ ಶಿಲೆಕಲ್ಲಿನ ಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಗರ್ಭಗೃಹ ಹಾಗೂ ನವರಂಗದ ರಚನೆಯು ತನ್ನ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

೯.೩. ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಉಡುಪಿ :

ಉಡುಪಿ ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೭-೮ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ದೇವರನ್ನು 'ಉಡುಪಿನ ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.[೭] ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ[೮] ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲೂ ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು 'ಪಡುದೇವಾಲಯ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಐತಿಹ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮ ಭೋಜರಾಜ ಎಂಬುವನು ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಜತಪೀಠದಲ್ಲಿ ಶಿಲೆಯೊಂದು ಒಡೆದು ಲಿಂಗವೊಂದು ಮೂಡಿತೆನ್ನುವುದು ಐತಿಹ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಶಿಲೆಯೊಂದು ಒಡೆದು ಲಿಂಗವೊಂದು ಮೂಡಿಬಂದುದರಿಂದ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಒಡಿಪು ಎಂದು

ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಅದೇ ಉಡುಪಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದೂ ಒಂದು ವಾದವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪುತ್ತಿಗೆ ಮಠದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೭–ಅನೇ ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಶಿವಳ್ಳಿಯಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೊಂದು ಶಿವನ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಹೆತ್ತವರು ಗಂಡುಮಗುಬೇಕೆಂದು ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಂತರ ಅನಂತೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಗಂಡುಮಗುವೊಂದರ ಜನನವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತಪ್ರಜ್ಞರಿಂದ ವಿದ್ಯೆ, ಅನಂತರ ಸನ್ಯಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಅನಂತರ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ನವರಂಗದ ಕಂಬದ ಬಳಿ ಪೀಠವೊಂದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಪೀಠವೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹ ರಹಿತವಾದ ಒಂದು ಗುಡಿ ಇದೆ. ಗುಡಿಯ ಹೊರಗೆ ಬಾಗಿಲ ಮೇಲುಗಡೆ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವರ ಸುಂದರ ಶಿಲಾವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ.

ಈ ದೇವಾಲಯದ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಮೀಟರು ಎತ್ತರದ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವಿದೆ. ಈ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಹಂಸ ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತನ ಕೆತ್ತನೆಗಳಿವೆ. ಅದೊಂದು ಜೈನಮಾನಸ್ತಂಭವೆಂದು ಬಿ. ಎ. ಸಾಲೆತ್ತೂರ್.[೯] ಹಾಗೂ ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರು[೧೦] ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಹಿಂದು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಕ್ರಮವಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಭೂಮಾರದ ಶಿವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲೋರದ ಕೈಲಾಸನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭವಿದೆ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿ ಸಮೀಪದ ಕಲ್ಲಕಂಡಗದ್ದೆ ಶಾಸನದ ಆಧಾರದಿಂದ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲಾಸ್ಥಂಭವು ಜೈನರ ಮಾನಸ್ಥಂಭವಾಗಿರದೆ ಅದನ್ನು ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹರಿಹರನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೆಂದುಕೂಡ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೧೧]

ಈ ದೇವಾಲಯದ ಮಹಾದ್ವಾರಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಹೊರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಮಯ ಪ್ರಧಾನ ಬಲಿಪೀಠವಿದೆ. ಇದರ ಎತ್ತರ ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಮೀಟರ್‌ಗಳಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಭವ್ಯತೆಗೆ ಮೆರುಗನ್ನು ನೀಡುವಂತಹ ಪ್ರಧಾನ ಬಲಿಪೀಠವು ಕಲಾನೈಪುಣತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ರಚನಾಶೈಲಿಯನ್ನುಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಶೈಲಿಯು ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಧಾನ ಬಲಿಪೀಠವು ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಲ್ಲ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಶೈಲಿ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೭-ಲನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದೆ.

ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ತಾದ ಮಂಟಪವಿದೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರಾಂಗಣದೊಳಗೆ ಗಜಪೃಷ್ಠಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಬೃಹತ್ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಗ್ಗಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಲಿಕಲ್ಲುಗಳೂ ಹಾಗೂ ನವಗೃಹಶಿಲೆಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಕಾರಗಳ ನಡುವೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಸ್ಥಳವಿದ್ದು ಅದು ಹೊರಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪಥವಾಗಿದೆ. ಗಜವ್ಯಾಳದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನೇರಿಕೊಂಡು ಒಳಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತೆ ೧೨ ಕಂಬಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನವರಂಗವಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗಿನ ನೆಲಮಟ್ಟವು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಮೇಲೇರಿರುವುದರಿಂದ ಗರ್ಭಗೃಹವು ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದೆ. ಒಂದನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನವರಂಗವಿದೆ. ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಒಳಮಂಟಪವಿದೆ. ಮೂರನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹವಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗಿನ ನೆಲಮಟ್ಟವು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಮೇಲೇರಿರುವುದು ಬಹಳ ಅಪರೂಪದ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ.

ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂಭೂ ಎನ್ನಲಾದ ಶಿವಲಿಂಗವಿದೆ. ಮುಖ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಾನದೇವತೆಯಾಗಿ ಗಣಪತಿಯಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯು ೩೦ ಸೆ. ಮೀ. ಎತ್ತರದ ಸುಂದರ ಕಂಚಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಭಿತ್ತಿಯು ಎತ್ತರವೂ ವಿಶಾಲವೂ ಆಗಿದ್ದು ಹೊರಗಿನ ಭಾಗವು ಆಕರ್ಷಕ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಈ ಭಾಗವು ಸುಭದ್ರವಾದ ಶಿಲಾಮಯ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ಹೊರಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಮುರಕಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಿತ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಇದರ ಸೌಂದರ್ಯ ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವಾಲಯದ ಮಾಡು ಎರಡು ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಕೆಳಗಿನ ಹಂತದ ಮಾಡು ಶಿಲಾಮಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲಿನ ಮಾಡಿಗೆ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮಳೆಯ ನೀರು ಒಳಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಎರಡು ಶಿಲಾ ಹೊದಿಕೆಯ ನಡುವೆ ಅಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಶಿಲೆಯ ತೊಲೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರು ಸರಾಗವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೋಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ಮಾಡಿನ ಎತ್ತರವೂ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭವ್ಯತೆಯ ಮೆರುಗನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಮಾಡಿನಮೇಲೆ ಮೂರು ಕಳಶಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಏಳು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥಗಳಿವೆಯೆಂಬುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗೆ ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥಗಳಿವೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಒಳಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪತವು ಕಿರಿದಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತಲೂ ಭಕ್ತರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರುವುದು ನಾಲ್ಕನೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥವಾಗಿದೆ. ರಥಬೀದಿಯು ಐದನೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥವಾಗಿದೆ. ಈಗಿನ ಕೃಷ್ಣಮಠ ಹಾಗೂ ರಥಬೀದಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು ದೊಡ್ಡದಾದ ಕೋಟೆಯೊಂದಿದ್ದು, ಅದು ಆರನೆಯ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಸಂಕದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಏಳನೇ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥವಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ.[೧೨]

ದೇವಾಲಯದ ನೈಋತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತಾರನ ಗುಡಿಯಿದೆ. ರಥಬೀದಿಯ ನೈಋತ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬೊಬ್ಬರ್ಯ ಮತ್ತಿತರ ಪರಿವಾರ ದೈವಗಳತಾಣವಿದೆ. ಪರಿವಾರದೈವಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬೊಬ್ಬರ್ಯ, ಕಲ್ಲು ಕುಟ್ಟಿಗ, ಧೂಮಾವತಿ ದೈವಗಳಿದ್ದು, ಇವುಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಕೋಲ, ನೇಮೋತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಜನಪದರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮಿಲನಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

೯.೪ ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ:

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[೧೩] ಹಾಗೂ ಸುಮಧ್ವವಿಜಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲೂ ಮೂಡುದೇವ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಎದುರಿಗೆ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಶಿವಾಲಯಗಳು ಕೆಲವೇ ಅಡಿಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿವುದು ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಶವಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನೆಲಮಟ್ಟದಿಂದ ೩–೪ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಆಳದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಬಹಳ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದ್ದ ಕೆರೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಅಲ್ಲಿ ಈ ಶಿವ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಊಹೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.[೧೪] ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಬಲಿಪೀಠವು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನವಾದದ್ದು. ಪ್ರಧಾನ ಬಲಿಪೀಠವು ಮುಖ್ಯದ್ವಾರದ ಎದುರುಗಡೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ಪ್ರಧಾನ ಬಲಿಪೀಠದಲ್ಲೂ ಅಧಿಷ್ಠಾನ, ಗೋಡೆ, ಕೀರ್ತಿಮುಖ, ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಳಶದ ಬದಲಿಗೆ ಪದ್ಮ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಥಮಂಟಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಾಕಾರವಿದೆ.

ಸುಮಾರು ೮–೧೦ ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿರುವ ಈ ಪ್ರಾಕಾರದ ಗೋಡೆಯುನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಮುರುಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ಮಾಡಿಗೆ ಹಂಚನ್ನು ಹೊದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕಾರಗಳ ನಡುವೆ. ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥವಿದೆ. ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥದಿಂದ ಹೊರಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದ್ವಾರವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮುಂದಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಮೈಗಳ ನಾಲ್ಕು ಸ್ತಂಭಗಳ ತೀರ್ಥಮಂಟಪವಿದೆ. ಇದರ ಮಾಡಿಗೆ ತಾಮ್ರವನ್ನು ಹೊದಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಶಾಲವಾದ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಸಮಚತುರಸ್ರವಾದ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಸಾಧಾರಣ ಎತ್ತರದ ವಿಶಾಲವಾದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲಿದ್ದು ಅದರ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ತೀರ ಸಾಮಾನ್ಯ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಸುತ್ತಲೂ ಕಿರಿದಾದ ಒಳಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ಹೊರಗೊಂದು ಹೊರಸುತ್ತೂ ಇದೆ. ಇದೂ ಸಹ ಮುರಕಲ್ಲ ಗೋಡೆಯಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಒಳಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಣೆ ಇದ್ದರೂ ಅದು ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ಪಾಣಿಪೀಠದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಸ್ಫಟಿಕದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಕಂಚಿನ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯಿದೆ. ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಭಿಷೇಕವು ಗರ್ಭಗುಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರಲು ತೀರ್ಥದ್ವಾರವಿದೆ.

೬.೫ ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಕಡಿಯಾಳಿ, ಉಡುಪಿ :

ಉಡುಪಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಯಾಳಿಯ ದೇವಾಲಯವೂ ಒಂದು. ಈ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಕಾಲದ ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವುದೇ ದಾಖಲೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಐತಿಹ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ರಾಮಭೋಜರಾಜ ಎಂಬುವನು ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ಅದರ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಕ್ತ್ಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಕಂದಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ನಾಲ್ಕು ಶಕ್ತ್ಯಾಲಯಗಳು ಕಡಿಯಾಳಿ, ಇಂದ್ರಾಳಿ, ಪುತ್ತೂರು ಮತ್ತು ಬೈಲೂರು ದುರ್ಗಾಲಯಗಳೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಐತಿಹ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ದಾಖಲೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ಶಕ್ತ್ಯಾಲಯವೂ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತೆನ್ನುವ ಹೇಳಿಕೆ ಹುಸಿಯಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ದೇವಾಲಯದ ವಾಸ್ತು ಮತ್ತು ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಮೂಲವಿಗ್ರಹಗಳ

ಲಕ್ಷಣಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೧೬] ಇಲ್ಲಿರುವ ವಾಸ್ತು ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪವನ್ನಾಧರಿಸಿ ಈ ದೇಗುಲವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೮-೯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೧೭]

ಇದೊಂದು ಮಧ್ಯಮ ಗಾತ್ರದ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನಲ್ವತ್ತು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಮರದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭವಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಧ್ವಜಸ್ತಂಭದ ಅನಂತರ ಪ್ರಧಾನ ಬಲಿಪೀಠವಿದೆ. ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ ಹಾಗೂ ಬಲಿಪೀಠಗಳ ನಡುವೆ ದೀಪಸ್ಥಂಭವಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಾಕಾರ ಹಾಗೂ ಹೊರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪತವಿದ್ದು ಎದುರುಗಡೆ ತೆರೆದ ಅಂಬೆಲವಿದೆ. ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ ಹಾಗೂ ಪ್ರಧಾನ ಬಲಿಪೀಠವು ನೆಲಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದು ಗರ್ಭಗ್ರಹವನ್ನು ಆಳದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಶಿಲಾಸ್ಥಂಭವಿರುವ ತೀರ್ಥ ಮಂಟಪವಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಸಮಚತುರಸ್ರ ಆಕಾರದ ಗರ್ಭಗೃಹವು ಎರಡು ಹಂತದ ಮಾಡನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅವುಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶಿಲಾಮಯವಾಗಿವೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಮಾಡು ಮೂಲರಚನೆಯಾಗಿದ್ದು ಕೆಳಮಾಡನ್ನು ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿಲೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಸುತ್ತಲೂ ಕಿರಿದಾದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮರದ ದಳಿಗಳಿದ್ದ ಭಾಗವು ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡು, ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಕೆತ್ತನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಾಲಂದ್ರಗಳಿರುವ ಶಿಲಾಮಯ ಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಗರ್ಭಗೃಹದ ಪಾಣಿಪೀಠದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೫ ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರವಿರುವ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ದೇವಿಯ ಸುಂದರ ಕೃಷ್ಣಶಿಲಾವಿಗಹ್ರವಿದೆ. ಮಹಿಷನನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಅನಂತರ ಗಂಭೀರ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಪಡೆದಂತಿದೆ. ಇದರ ಮುಖಭಾವ, ದಷ್ಟ ಪುಷ್ಟ ಶರೀರ, ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಕಟಿ ಭಾಗ, ವಿಶಾಲವಾಗಿ ತುಂಬಿದೆದೆಕಟ್ಟು, ಭುಜ ಮತ್ತು ದೇಹಕ್ಕೊಪ್ಪುವ ಸದೃಢ ಬಾಹುಗಳನ್ನು ಇದರ ಕೆತ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಈಕೆ ಚತುರ್ಭುಜೆ. ಮೇಲಿನ ಎಡಬಲ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶಂಖ ಮತ್ತು ಚಕ್ರಗಳಿವೆ. ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದ ಎಡಕೈ ಮಹಿಷನನ್ನು ಬಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿದ್ದು, ಬಲದ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ತ್ರಿಶೂಲದ ಕೆಳಗಿನ ಮೊನೆ ಮಹಿಷನ ತಲೆಯನ್ನು ಸೀಳುವಂತೆ ಇರಿದಿದೆ. ದೇವಿಯ ಶಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮಹಿಷನ ಅಸುರೀಶಕ್ತಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಶರಣಾದಂತಿದೆ ಇದರ ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ರಚನೆ.[೧೮] ಬಲದ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ತ್ರಿಶೂಲವು ದೇವಿಯಷ್ಟೇ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿದೆ, ದಪ್ಪವಾದ ಕತ್ತು, ದೇಹಕ್ಕೊಪ್ಪುವ ಹಿರಿದಾದ ಮುಖ ಕೋನಾಕಾರದಂತಿರುವ ಕಿರಿದಾದ ಕಿರೀಟ ಮತ್ತು ಹಿತಮಿತವಾಗಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳು

ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪುವ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಬಿದಿರುವ ಕರ್ಣ ಕುಂಡಲಗಳು, ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹರಡಿರುವ ಕೇಶರಾಶಿ, ಮಿತವಾದ ಆಭರಣದ ಅಲಂಕಾರ ಈ ಶಿಲ್ಪದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಭಾವಳಿ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಲೆಯ ಹಿಂಬದಿಯಿಂದ ಪಟ್ಟಿಕೆಯೊಂದು ಬಲಗೈಯ ಚಕ್ರ ಮತ್ತು ಎಡಗೈಯ ಶಂಖವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ಮೂಲಸ್ಥಾನ ದೇವತೆಯಾದ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಚಾಳುಕ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಶಿಲ್ಪವಾಗಿದೆ.[೧೯] ಮಹಿಷನ ರೂಪ ತ್ರಿಶೂಲದ ಆಕಾರ, ಚಕ್ರ, ಶಂಖಗಳನ್ನು ದರಿಸಿದ ಕ್ರಮ, ದೇವತೆಯ ತೊಡಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಗ್ರಹದ ಪ್ರಮಾಣ ಕಲ್ಪನೆ ಇತ್ಯಾದಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಈ ವಿಗ್ರಹವು ಎಷ್ಟೆಂದರೂ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮-೯ನೇ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸಮಭಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಚತುರ್ಬಾಹು ಮೂರ್ತಿ ಇದು. ತುಲನಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಈ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬಾದಾಮಿಯ ಗುಹಾಲಯದ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಐಹೊಳೆಯ ದುರ್ಗಾದೇವಾಲಯದ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಮಹಾಬಲಿಪುರದ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಮತ್ತು ಈ ಎಲ್ಲಾ ಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ೬-೭ ನೇ ಶತಕದವುಗಳಾಗಿವೆಯಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೨೦] ಇಲ್ಲಿ ೮ ಅಂಗುಲ ಎತ್ತರದ ಪಂಚಲೋಹದ ಮೂರ್ತಿ, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಒಂದು ನಾಗನ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿಲ್ಪವೂ, ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಬಲಮುರಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರಾಯುಧಗಳುಳ್ಳ ಗಣಪತಿ ಚಿಕ್ಕ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯೂ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಬಲಿ ವಿಗ್ರಹವು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಬಿಂಬವಾಗಿದೆ.[೨೧] ಇದೀಗ ಈ ಗುಡಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ.

ದೇವಾಲಯದ ವಾಯುವ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಪಂಜುರ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಧಾನ ದೈವಗಳು. ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಮೂರು ಫರ್ಲಾಂಗು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪಿಲಿಚಾಮುಂಡಿ ಎಂಬ ದೈವ ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ.[೨೨] ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಸಹ ಇಲ್ಲಿದೆ.

೯.೬ ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ದನ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಮಹಾಕಾಳಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಅಂಬಲಪಾಡಿ :

ಉಡುಪಿ ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ದನ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಮಹಾಕಾಳಿ ದೇವಾಲಯದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೭೦ರ ವಿಜಯನಗರ ರಾಜ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨೩] ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ದೇವಾಲಯ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ದನ ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಕಾಳಿ ದೇವಾಲಯವಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ವಿಶೇಶತೆಯಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ

[illegible]

ಕಟ್ಟಿರುವ, ಎರಡು ಪ್ರಾಕಾರಗಳಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯ ಸಂಕೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ದನ ದೇವಾಲಯ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಕಾಳಿ ದೇವಾಲಯವು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ಹೊರಪ್ರಾಕಾರದ ಪ್ರವೇಶ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೆರೆದ ಅಂಬೆಲವಿದೆ. ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ನವೀಕೃತಗೊಂಡ ಶ್ರೀಮಹಾಕಾಳಿ ಗುಡಿಯಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ದಾರುಶಿಲ್ಪದ ಮಹಾಕಾಳಿಯ ಮೂರ್ತಿಯಿದೆ. ಹೊರಪ್ರಾಕಾರ ಹಾಗೂ ಒಳಪ್ರಾಕಾರಗಳ ನಡುವೆ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನ ಬಲಿಪೀಠಗಳಿವೆ. ೨೪ ಶಿಲಾ ಕಂಬಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎತ್ತರವಾದ ಜಗಲಿಯನ್ನುಹೊಂದಿದ ಒಳಪ್ರಾಕಾರವಿದೆ. ಒಳಪ್ರಾಕಾರದ ಆಗ್ನೇಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ತೀರ್ಥಬಾವಿ ಹಾಗೂ ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆಯಿದೆ.

ಚತುರಸ್ರ ಆಕಾರದ ಗರುಡ ಮಂಟಪ ಅಥವಾ ತೀರ್ಥಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಕಂಬಗಳಿದ್ದು, ಗರುಡ ಮಂಟಪದಜಗತಿಯಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಶಿಲಾಕಂಬಗಳಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ರೀತಿಯ ಅಧಿಷ್ಠಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ತೀರ್ಥಮಂಟಪವು ಶಿಲಾಮಯ ಮಾಡನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಮಂಟಪದ ಒಳಮೇಲ್ಬಾಗದಲ್ಲಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಗರುಡನನ್ನು ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬೃಹದಾಕಾರದ ತೊಲೆಗಳುಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಮಂಟಪದ ಆಗ್ನೇಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ ಗುಡಿಯೊಂದಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಗೋಧಿ ಬಣ್ಣದ ಹೊಳಪಿರುವ ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಗಣಪತಿ ವಿಗ್ರಹವು ಸತತ ಪೂಜೆ, ಅಭಿಷೇಕದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಈಗ ಅದು ಅಮೃತಶಿಲೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಚೌಕಾಕಾರದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯನ್ನು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಮೀಟರ್‌ನಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾದ ಜಗತಿಯಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಗತಿಯಮೇಲೆ ಎರಡು ಅಡಿ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಭಿತ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅದು ಜಗತಿಯಮೇಲೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಥವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಜಾಸ್ತಿಯಾದ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳ ಮಾಡಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಹಂತದ ಇಳಿಜಾರಾದ ಮಾಡುಹೊಂದಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಶಿಲೆಯಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮಾಡನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುವ ಶಿಲಾಬೋದಿಗೆಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಾಳಗಳು ಆಧರಿಸಿರುವಂತೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮಳೆಯ ನೀರು ಒಳಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಎರಡು ಶಿಲಾ ಹೊದಿಕೆಯ ನಡುವೆ ಅಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಶಿಲೆಯ ತೊಲೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರು ಸರಾಗವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೋಗಲು

ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಕೆಳಸ್ತರದ ಮಾಡಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ಶಿಲಾ ಕಂಬಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ತೀರ್ಥ ಮಂಟಪದ ಮಾಡಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೆ ಉದ್ದ ಮತ್ತು ದಪ್ಪವಾದ ಕಲ್ಲುಚಪ್ಪಡಿಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿಲು ರೀತಿ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೈಲಿಯಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲ್ಛಾವಣಿಯ ಮೇಲೆ ಕಳಶ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಳಶ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಒಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊರ ಮತ್ತು ಒಳ ಭಿತ್ತಿಗಳಿದ್ದು ನಡುವೆ ಒಂದು ಕಿರಿದಾದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಪಥವಿದೆ. ಭಿತ್ತಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಉಬ್ಬು ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ರೂಪಿತವಾದ ಗವಾಕ್ಷ, ದ್ವಾರ ಮತ್ತು ಗೂಡುಗಳಂತಹ ಮಕರತೋರಣಗಳ ಸುಂದರ ಅಣಕು ರಚನೆಗಳಿವೆ. ಮೇಲು ಹಂತದ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾನಾ ರೂಪಗಳ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ರಚನೆಗಳು ತೋರಣಮಂಟಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿವೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದ ಇಕ್ಕೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ದ್ವಾರಪಾಲಕರನ್ನು ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ ಹಾಗೂ ಅಭಯಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಪ್ರವೇಶದ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳಲ್ಲಿ ಗಜವ್ಯಾಳವಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಪ್ರಾಕಾರದ ಈಶಾನ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ನಾಲ್ಕೂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪುಷ್ಕರಣಿಯೊಂದಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೆಲವೇ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ಧನ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಮಹಾಕಾಳಿ ದೇವಾಲಯವು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಶಿಲಾಶಾಸನವೊಂದರ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಶಿವಾಲಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೭೦ರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶಿಲಾಮಯವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರಿಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಶಿವ ನಿಂಡಂಬೂರರ ಮಗ ಶ್ರೀಧರ ನಿಡಂಬೂರರು ರಾಮೇಶ್ವರದ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಅಂಬಲಪಾಡಿಗೆ ವಾಪಾಸು ಬಂದ ಅನಂತರ ಈ ಕಾರ್ಯನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ದೇವರ ನಿತ್ಯ ಪೂಜಾವಿನಿಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದರು.[೨೫] ಈ ದೇವಾಲಯವು ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಕಾಲದ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದೊಂದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ದನನ ವಿಗ್ರಹದ ಆಧಾರದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಶಿಲಾ ವಿಗ್ರಹ. ಸುಮಾರು ೬೦ ಸೆ.ಮೀ. ಎತ್ತರವಿರುವ ಈ ವಿಗ್ರಹ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಗಾಂಭೀರ್ಯತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ

ಇದು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦-೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ವಿಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಾಲುಕ್ಯ ಶೈಲಿಗಳ ಸುಂದರ ಮಿಶ್ರಣ ಇದರಲ್ಲಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ದನ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹೊರ ಪ್ರಾಕಾರದ ನೈರುತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಧಿದೇವತೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಕಾಳಿಯ ಗುಡಿಯಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪುನಃನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಪುಟ್ಟ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಆಳೆತ್ತರದ ಮಹಾಕಾಳಿಯ ಕಾಷ್ಠ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಂಕ, ಚಕ್ರ, ಖಡ್ಗ ಮತ್ತು ಪಾನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ರೌದ್ರಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾಳಿಯು ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಇದೊಂದು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲೀನ ಸುಂದರ ಶಿಲ್ಪ.[೨೬] ಶ್ರೀ ದೇವಿಯ ಕಾಷ್ಠವಿಗ್ರಹವು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಇಂದಿಗೂ ಹಾಳಾಗದೇ ಉಳಿದಿದೆ.

ಶ್ರೀದೇವಿಯ ಮೂಲ ಗುಡಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಮೂಲ ಜನಾರ್ದನ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೀದೇವಿಯ ವಿಗ್ರಹ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು. ಈ ಮಹಾಕಾಳಿಯು ನಿಂಡಂಬೂರು ಮಾಗಣೆಯ ಎಂಟು ಗ್ರಾಮಗಳ ಜನರ ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸ್ಥಳ ಹಿಂದೆ ಕಾಡಿನಿಂದ ಆವರಿಸಿತ್ತೆಂದು, ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಮಾನ ನೀಡಲಾಗುತಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಂಬಲಪಾಡಿಯಂದು ಹೆಸರುಬಂತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.[೨೭] ಈ ಹೆಸರು ಮುಂದೆ ಗ್ರಾಮದ ಹೆಸರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಯಿತು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೊಲಿದಿರುವ ಈ ದೇವಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಜನಸಮಾನ್ಯರಿಂದಲೇ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ವೈದಿಕ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅರ್ಚಕರ ವಶವಾಗಿರಬೇಕು[೨೮] ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಶ್ರೀದೇವಿಯ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಾದ ಮಾರ್ಪಾಡು ಕ್ರಿ.ಶ. ೮-೯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದೇಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಶಾಸ್ತಾವು ಇಲ್ಲಿಯ ಪರಿವಾರದೇವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಪಂಜುರ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ರಕ್ಷಕದೈವಗಳು ಇವರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಡಿಗಳಿವೆ.

ಉಡುಪಿಯು ದೇವಾಲಯಗಳ ನಗರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಮಠಗಳು, ಗುಡಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳ ಅಂತಹ ಸ್ಮಾರಕಗಳಿಂದ ತೀರಾ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮಠ-ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ದೊರೆತ ಶಿಲೆಕಲ್ಲು ಮತ್ತು ಮುರಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳ ಮಾಡು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮುಳಿಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊದಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿನ ಹೊದಿಕೆ, ಶಿಲೆಯ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಗೂ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಬಾಗಗಳ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಗೋಪುರಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಯಾವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿವಳ್ಳಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಕೆಲವು ಮಾಗಾಣೆ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಹೋಬಳಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ. ಜನವಸತಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಂತೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೈವಸ್ಥಾನಗಳು ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಾಹೋದವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಇಲ್ಲಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ.[೨೯] ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಬಹುಆಯಾಮಗಳನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಧರ್ಮ ಆರಾಧನೆ, ಜನಪದ ಕಸುಬುಗಳು, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಆರ್ಥಿಕತೆ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳಾದ ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಶಾಕ್ತಾ, ಗಾಣಪತ್ಯ, ವೀರಭದ್ರ, ನಾಗಾರಾಧನೆ, ಭೂತಾರಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳಿವೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಗಜಪೃಷ್ಠ, ಚತುರಸ್ರ, ದೀರ್ಘಚತುರಸ್ರ ಅಥವಾ ಆಯತಾಕಾರ ಹಾಗೂ ಮಂಡಲಾಕಾರ ಅಥವಾ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ತಳಪಾಯದಲ್ಲಿವೆ. ಉಡುಪಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಕರಾವಳಿಯಾದ್ಯಂತ ಕೆರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಎದುರಿರುವ, ಮಧ್ವ ಸರೋವರದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವ ಮಂಟಪವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹಲವಾರು ಗರಡಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ದೈವಸ್ಥಾನಗಳು ಚೌಕಾಕಾರದ ಒಂದಂಕಣದ ಗುಡಿಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರೆದುರುಗಡೆ ಆವರಣವಿಲ್ಲದ ಮುಖ ಮಂಟಪದಂತಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ದೈವಸ್ಥಾನಗಳು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವ ಮುಖ್ಯ ವಿಭಾಗಗಳಾದ ಅಧಿಷ್ಠಾನ, ಬಿತ್ತಿ, ಸ್ತಂಭಗಳು, ಶಿಖರ ಮತ್ತು ಸ್ಥೂಪಿಕಗಳು ಉಡುಪಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಲಂಕಾರಿಕೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಧಿಷ್ಠಾನವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಟ್ಟಿಕೆ ಮತ್ತು

[illegible]

ದುಂಡಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಬಿತ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸ್ತಂಬಗಳು ಸರಳವಾಗಿವೆ. ಎತ್ತರವಾದ ಶಿಖರದ ಬದಲಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಎತ್ತರದ ಮಾಡುಗಳಿವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಳಿ ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊದಿಸಲಾದ ಮಾಡುಗಳಿದ್ದವು. ಅನಂತರ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೫೩೬ರಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಕಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೩೦]

ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ವಸ್ತುವಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶಿಲಾ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಪಂಚಲೋಹದ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಕಾಷ್ಟಶಿಲ್ಪಗಳು/ಮರದ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಹಾಗೂ ಮೃಣ್ಮಯ ಮೂರ್ತಿಗಳು. ಮರದ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೈವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭೂತಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಮಹಾಕಾಳಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮರದಿಂದ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪವೂ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಖೆಗಳಾದ ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಶಾತ್ತ ಗಾಣಪತ್ಯ ಮತ್ತು ನಾಗಾರಾಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ಮಾಣಗಳಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಚೋಳ, ಪಲ್ಲವ, ಚಾಲುಕ್ಯ, ಹೊಯ್ಸಳ, ವಿಜಯನಗರದ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ಪ್ರಭಾವವು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಅದು ಕಳೆದ ೧೫೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಉಡುಪಿಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಲ್ಲಿನ, ಮರದ ಹಾಗೂ ಲೋಹದ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲೂ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.[೩೧] ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ವಸ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ಅದರ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ

೧. P.K. Acharya,'A Dictionary of Hindu Acchitecture-Indian Architecture according to Manasaara Sila-Saastra Preface P.1.

೨. ಅನಂತ ರಂಗಾಚಾರ್, ಎನ್. 'ಭಾರತೀಯ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ'. ೧೯೫೪ ಪು. ૩೦೮.

೩. SII., Vol. VII, No. 279.

೪. P. Gururaja Bhat, 'Studies in Tuluva History and Culture', P. 339.

೫. SII., Vol. VII, No. 279.

೬. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮ ಪು. ೨೧ ೨೨, ೩೨, ೩೩–೩೪, ೩೫, ೩೮–೩೯, ೪೨–೪೩, SII.., Vol. VII, No. 277, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, Epi. Ind., Vol. IX, pp. 18-19, .

೭. SII., Vol. VII. No. 303.

೮. SII., Vol. VII. No. 306.

೯. 'Ancient Karnataka Vol. I, History of Tuluva', 1936. P. 344.

೧೦. ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಪುಟ, ಉಡುಪಿ. ೧೯೯೫ ಪು.೬೪೭–೬೪೯.

೧೧. ಶಾಸನ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂ. ೨, ಸಂಚಿಕೆ ೧. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ.

೧೨. ಸಗ್ರಿ ರಘುಪತಿ ಐತಾಳ್, ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ, ಉಡುಪಿ ೨೦೧೧. ಪು. ೨೩.

೧೩. SII., Vol. VII. No. 306.

೧೪. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಉಡುಪಿ. ೨೦೦೦. ಪು. ೨೬೦.

೧೬. ಅದೇ. ಪು. ೩೫೧.

೧೭ ಡಾ.ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಕಡಿಯಾಳಿ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ, ಪ್ರಜಾಮತ, ೧೫.೧೦.೧೯೭೨.

೧೮. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಉಡುಪಿ. ೨೦೦೦. ಪು. ೩೫೨.

೧೯. ಡಾ.ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಕಡಿಯಾಳಿ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ, ಪ್ರಜಾಮತ, ೧೫.೧೦.೧೯೭೨.

೨೦. ಡಾ.ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಕಡಿಯಾಳಿ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ–ಒಂದು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಲೇಖನ, ರಾಯಭಾರಿ. ೧೪.೪.೧೯೭೧.

೨೧. ಡಾ.ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಕಡಿಯಾಳಿ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ, ಪ್ರಜಾಮತ, ೧೫.೧೦.೧೯೭೨.

೨೩. ಡಾ.ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಕಡಿಯಾಳಿ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ, ಪ್ರಜಾಮತ, ೧೫.೧೦.೧೯೭೨.

೨೪. SII., Vol. XXVII, No. 200, 435

೨೫. SII., Vol. XXVII, No. 200.

೨೬. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಉಡುಪಿ. ೨೦೦೦. ಪು. ೩೫೬.

೨೭. ಅದೇ. ಪು. ೩೫೭.

೨೮. ಅದೇ. ಪು. ೩೫೭.

೨೯. ‘ಸುದರ್ಶನ’ ಡಾ. ಮಾಧವ ಪೈ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥ. ಪು. ೨೦೯.

೩೦. SII., Vol. VII. No. 297.

೩೧. P. Gururaja Bhat Histort and Culture of South India Vol. I, A collection of articals of P.Gururaja Bhat Published by: Dr. Paduru Gururaja Bhat Memorial Trust, Udupi, 2010, P. 57.

ಅಧ್ಯಾಯ ೧೦

ಉಪಸಂಹಾರ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧೦

ಉಪಸಂಹಾರ

'ಉಡುಪಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ, ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳು, ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು, ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ, ವಿವರಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಉಡುಪಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವಳ್ಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಮೂಡನಿಡಂಬೂರು, ಬನ್ನಂಜೆ, ಕೊಡವೂರು, ಬೈಲೂರು, ಸಗುರಿ, ಕಲ್ಸಂಕ, ಕಡಿಯಾಳೀ, ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ದೊಡ್ಡನಗುಡ್ಡೆ, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ, ಮಲ್ಲಂಪಳ್ಳಿ, ನಯಂಪಳ್ಳಿ, ಕರಂಬಳ್ಳಿ, ಗುಂಡಿಬೈಲು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಬದಲಿಗೆ ಉಡುಪಿ ಎಂಬ ಪದವೇ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಉಡುಪಿಯು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ 'ಉಡುಪಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಕೆಳದಿಯ ನಾಯಕರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧೭೬೩ರಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಲಿ ಬಿದನೂರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಪತನವಾಯಿತು, ಅಲ್ಲದೆ ಆಗ ಬಿದನೂರಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೊಳಪಟ್ಟ ಸೌತ್ ಕೆನರಾವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಹೈದರ್‌ನ ಕೈಸೇರಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೯೯ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಇಂಗ್ಲಿಷರ ವಶವಾಯಿತು. ಹೈದರಾಲಿಯ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಗ ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಆಡಳಿತ ಹಾಗೂ ಅನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತವು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಂಪರಾಗತ ಆಡಳಿತದಿಂದ ಬಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲಮಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿಯ ನಾಯಕರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಅಂತ್ಯವು ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾಲಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೆಳದಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

[illegible]

ಉಡುಪಿಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರವು ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದೆ. ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಇಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿಸಿದೆ ಎಂಬರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಇಲ್ಲಿನ ಕಡಲು, ಕಡಲತೀರ, ಬಂದರು, ನದಿಗಳು, ಮಣ್ಣು, ಶಿಲೆ, ಖನಿಜ, ಸಸ್ಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿವೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮದ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ದೊರಕಿತು. ಮಲ್ಪೆಯು ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಏಕೈಕ ನಿಸರ್ಗದತ್ತ ಬಂದರಾಗಿದೆ. ಈ ಕರಾವಳಿಯ ಬಂದರುಗಳಿಂದ ವಿದೇಶಿವ್ಯಾಪರ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ವಿದೇಶಗಳಿಂದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದವು. ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳು ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ತುಳುನಾಡನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಮಾಜಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಮೈಯಲ್ಲಿರುವ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಕಲ್ಲು ಅಥವಾ ಮುರಕಲ್ಲು ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಲೆಯಾಗಿದೆ. ಲ್ಯಾಟ್‌ರೈಟ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಈ ಶಿಲೆಯಿಂದ ಉಡುಪಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸದ ಕುರಿತಂತೆ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕುರಿತಂತೆ ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸಕಾಲದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥರದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಶೇಷಗಳು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ದೊರಕಿವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರ, ಶಿವಳ್ಳಿ, ಉಪ್ಪೂರು, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಕನ್ನರಪಾಡಿ, ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಗರ, ಕುಂಜಾರುಗಿರಿ, ಆಡಕದ ಕಟ್ಟೆ, ನಾಯರ ಮಠ, ಇಂದ್ರಾಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ, ಕೊಡವೂರು, ಕೆಳಾರ್ಕಳಬೆಟ್ಟು, ಮೂಡಬೆಟ್ಟು ಗರಡಿ, ಉಗ್ಗೆಲ್‌ಬೆಟ್ಟು, ಪಕ್ಕಿಬೆಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಉತ್ತರದ ಸುವರ್ಣನದಿ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಪಡುಸಗ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಗದ ಕೊಡಲಿಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಕುಂಜಾರುಗಿರಿಯ ಪಾಜೆಯು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ನವಶಿಲಾಯುಗದ ಮಾನವನ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಸಂಶೋಧನೆಯಾಗಿದೆ.

[illegible]

[illegible]

ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಅವು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿವೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಯುಗದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳು ಮುರಕಲ್ಲು/ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರಗಳಾಗಲೀ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳಾಗಲೀ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನೆರೆಯ ರಾಜ್ಯವಾದ ಕೇರಳದ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತಹ ಮುರಕಲ್ಲಿನ/ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆಯ ಬೆಂಚುಗಳಾಗಲೀ, ಕಂಬಗಳಾಗಲೀ ಉಡುಪಿಯ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೇರಳದ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಗಳು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದ ಮಾನವನು ಬದುಕಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆರಂಭಿಕ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅತೀ ದೀರ್ಘಕಾಲ (ಸುಮಾರು ೯ ಶತಮಾನಗಳು) ಆಳಿದವರು ಆಳುಪ ವಂಶದ ಅರಸರು. ಇದು ಭಾರತದ ಇನ್ನಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರದ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಆಳುಪರ ಆಡಳಿತವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಆಡಳಿತಯಿತ್ತೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರವು ಆಳೂಪರ ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರವಾದನಂತರ, ಉದ್ಯಾವರ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮವು ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಕ್ರಿ.ಶ ೮ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದ ತನಕವೂ ಉದ್ಯಾವರವು ಆಳೂಪರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ೫ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಉಡುಪಿಯ ಉದ್ಯಾವರವು ಇಡೀ ತುಳುನಾಡಿನ ರಾಜಕೀಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು.

ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೩೩ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉಡುಪಿಯು ಹೊಯ್ಸಳರ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವ ಮೂಲಕ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಇದ್ದಂತಹ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯು ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ತುಳುನಾಡು ಅವರ ವಶವಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿಯ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಭುತ್ವ ಕೊನೆಗೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾರ್ವಭೌಮಶಕ್ತಿಯ

ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಎನ್ನುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಉಡುಪಿಯು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿದಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರಿಸರವು ಈ ಹಿಂದೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಶಿವಳ್ಳಿಯು ವಾರಣಾಸಿಯಷ್ಟೇ ಪವಿತ್ರವಾದ ಶೈವಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನವಾಗಿರುವ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದವರಿಗೆ ಶಿವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಪುಂಡ್ರವರ್ಧನವೆಂಬೀ ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಹಸುಗಳನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟ ಫಲ, ಆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿದವರಿಗೆ ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನೂ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನೂ ಅಳಿದ ಪಾಪ ಎಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಶಾಸನವನ್ನು ಅಳಿದವರಿಗೆ ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನೂ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿದಪಾಪ ಎಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅನಂತರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಬದಲಿಗೆ ಉಡುಪಿ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಉಡುಪಿಯ ಮೂಲ ಹೆಸರು 'ಒಡಿಪು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಡಿಪು ತುಳುವಿನ ಪದ 'ಒಡಿ' ಎಂದರೆ ಕಿರಿದಾದ ಇಳಿಜಾರಾದ ಭೂಮಿ ಅಥವ ಸ್ಥಳ ಪ್ರಸ್ತುತ ರಥಬೀದಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಾಗ ಈಗಿನ ಉಡುಪಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು ಅದು ಒಂದು ಕಿರಿದಾಗಿ ಇಳಿಜಾರಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಸ್ಥಳದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಒಡಿಪು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವವು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಒಡಿಪುವನ್ನು ರಜತಪೀಠ ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆದರೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣದಿಂದಾಗಿ ಒಡಿಪು ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಬಂದಿದ್ದು ಅನಂತರ ಅದು 'ಉಡಿಪಿ'ಯಾಗಿ ಅಮೇಲೆ 'ಉಡುಪಿ'ಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡು, ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಅದು ಉಡುಪಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿರುವುದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಹೆಸರುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಹೆಸರುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವಾಗ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು

ಆಧಾರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆಯೇ ವಿನಹ: ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನಲ್ಲ. ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಭೌಗೋಳಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನುಸಾರ ಹೆಸರಿಸುವ ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅದು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಗಳು ಕಲ್ಲಸಂಕದಂಥಹ ಮಾರ್ಗವಾಚಕಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಕೂಡಾ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಸೇತುವೆಯ ರೂಪ ಮತ್ತು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೂ, ಕಳೆದ ೬೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈ ಹೆಸರು ಹಾಗೇ ಉಳಿದಿರುವುದು ಬಹಳ ಆಸಕ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ ೮-೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶವು ತೀವ್ರ ರಾಜಕೀಯ ಮೇಲಾಟಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಯಿತು. ಈ ಕುರಿತಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸುಮಾರು ೨೫ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆಳುಪರಾಜಮನೆತನದೊಳಗೆ ನಡೆದ ಈ ಅಂತಃಕಲಹವು ಇಲ್ಲಿನ ಆಡಳಿತದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಶಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಸಂಕಷ್ಟಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಪೃಥ್ವೀಸಾಗರನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದರೊಂದಿಗೆ ಆಳುಪ ವಂಶದ ಅಂತಃಕಲಹ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಉಡುಪಿ ಉದ್ಯಾವರಗಳಲ್ಲಿನ ರಾಜಕೀಯಗೊಂದಲಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ಣವಿರಾಮ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ದಾನಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂತಹ ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಭೆ, ನಾಡು, ಪಟ್ಟಣ, ನಕರ, ಒಕ್ಕಲು, 'ಊರ್', 'ಗ್ರಾಮ, 'ಸೀಮೆ' ಮೊದಲಾದ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳೂ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಸಭೆಯು ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಬೆಳ್ಮಣ್ಣು ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದು, 'ಮಹಾನಾಡು' ಎಂಬ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಳುವರಸ ಮತ್ತು ಎರೆಯಪ್ಪರಸನು ಸ್ವತ: ಹಾಜರಿದ್ದು 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಸಭೆ'ಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಹ ಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಳೆಗಳ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು 'ಬೆಳ್ಮಣ್ಣಿನ ಸಭೆ'ಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಶಿವಳ್ಳಿಯ ಸಭೆಯು ಅಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲಾಜನರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಭೆಯಾಗಿರದೆ ಕೇವಲ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಭೂ ಮಾಲಿಕರ ಸಭೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ 'ನಗರ' ಅಥವಾ 'ನಖರವು' ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಘಟಕವಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಹಾ ಪ್ರಧಾನ, ಸಕಲ ಪ್ರಧಾನ, ಪ್ರಧಾನ,

ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು, ದೇಶೀ ಪುರುಷರು, ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಅಧಿಕಾರಿ, ಸೇನಭೋವ ಮುಂತಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿಂದ ಹೇರಲ್ಪಟ್ಟಂತಹ ವಿಜಯನಗರದ ಅಥವಾ ಕೆಳದಿ ಕಾಲದ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇದೆರಡಲ್ಲದೆ ಬೇರಾವ ದಾರಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ಕೆಳದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೂ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಮುದಾಯಗಳಾದ ದೇಸೀ ಪುರುಷರು, ಬಾಹತ್ತರ ನಿಯೋಗಿಗಳು, ಹಲರು, ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು, ಜನನಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕಟ್ಟಳೆಯವರು ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು.

ಆಳುಪರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ವರ್ಣ ಹಾಗು ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂಡಿದೆ. ಸಮಾಜದ ತಳಸ್ಥರದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರಿದ್ದು, ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳು ಅವರ ಕುರಿತಂತೆ ಮೌನವಾಗಿವೆ ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದರೆನ್ನಬಹುದು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ ಕೆಲವೊಂದು ಸೈನಿಕರ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನು ನೆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಹಲವಾರು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಯುದ್ಧದಂತಹ ಸಾಹಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮನ್ನಣೆಯಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಜನಾಂಗದೊಳಗಡೆ ಉಪಪಂಗಡಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಗೋತ್ರ ಮತ್ತು ಬಳಿಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಗೋತ್ರಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಉಪಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಲ್ಲಿ ಬಳಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಬಳಿಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ, ಪ್ರಾಣಿ–ಪಕ್ಷಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ, ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗಗಳ, ಸ್ಥಳಗಳ, ಸ್ಥಳೀಯ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೂ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಬಳಿಗಳು ಕೊರಗರು, ಮೊಗವೀರರು, ಬಿಲ್ಲವರು, ಬಂಟರು, ನಾಡವರು ಮೊದಲಾದ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿವೆ. ಬಳಿಗಳು ಜನಾಂಗ

ಸೂಚಕಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ, ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ಅಧಿಕಾರದ ಸೂಚಕವೂ ಆಗಿದ್ದವು.

ಉಡುಪಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಆಳುಪ ರಾಣಿ ಬಲ್ಲಮಹಾದೇವಿ ಹಾಗೂ ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಪಟ್ಟದ ಪಿರಿಯರಸಿ ಚಿಕ್ಕಾಯಿ ತಾಯಿಯಂತಹ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದಂತಹ ಯೋಧರ ಸಹೋದರಿಯರಾದ ಸರ್ವಪೋಡಿ ಹಾಗೂ ಜೋಗಿ ಎನ್ನುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದು ಆ ಕಾಲದ ಕುಟುಂಬವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಭೂ ಒಡೆತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂಬುವುದು ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ರಾಣಿಯಾಗಿ, ಭೂ ಮಾಲೀಕಳಾಗಿ, ದಾನಿಯಾಗಿ, ಶಾಸನಗಳ ಸ್ಥಾಪಕಳಾಗಿ, ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ, ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಸ್ಥರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದಾಳೆ.

ಉಡುಪಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷಿಕರ ಕುರಿತಂತೆ ಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು, ಆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉದಿಯಪುರ ನಕರದ ಎಳ್ಪತ್ತೊಕ್ಕಲು, ಆರು ಒಕ್ಕಲು ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪದಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಯಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅಳೆಯಲಾಗುತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಆಳುಪರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮಠಗಳಿಗೆ ಆ ಭೂಮಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಕ್ಕನ್ನು ನೀಡಿದ್ದುದು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ಅಥವಾ ಮಠದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಜಾತಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿತ್ತೆಂದು ಉದ್ಯಾವರದ

ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭೂದಾನ ಮಾಡುವಾಗ ರಾಜರು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಖಾಸಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಖಾಸಗೀ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಭೂ ವ್ಯವಹಾರನಡೆದದ್ದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ನೀಡಿ ಖರೀದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಬೆಲೆಯಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ನಾಯರ್‌ಗಳು, ಸೆಟ್ಟಿಕಾರರು, ಬಿಲ್ಲವರು, ಬೊವಿಗಳು, ಕಂಬಾರರು, ಭೂ ಮಾಲಿಕರಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.ಉಡುಪಿಯ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಭೂಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಅಧಿಕಾರಿ, ಪ್ರಧಾನ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಕ್ರಮವು ಅವರ ಅಧಿಕಾರದ ಶ್ರೇಣಿಯ ದ್ಯೋತಕ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಅದು ಭೂ ಮಾಲಿಕತ್ವದ ಶ್ರೇಣಿಯ ದ್ಯೋತಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಭೂಮಾಲೀಕತ್ವ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿತ್ತು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಗೇಣಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಗೇಣಿಯನ್ನು ಅಕ್ಕಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯಮಾಡಲಾಗುತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಡವಾಗಿಟ್ಟು ಸಾಲಪಡೆಯುವ ಪದ್ಧತಿಯಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆರುವಾರ ಅಡವು ಪದ್ಧತಿ ಭೂ ಪರಭಾರೆಗೆ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಭೂ ಒಡೆತನವು ಭೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು. ಆರುವಾರ ಪದ್ಧತಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜನರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಭೂ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿತ್ತು. ಆದರೆ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷಿ ಕೇಂದ್ರಿತ ಆರ್ಥಿಕ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯವಹಾರದ ಕೊಡುಗೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

[illegible]

ಉಡುಪಿಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸನಗಳು ದಾನಶಾಸನಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳು ಭೂದಾನದ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಈ ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಗಿಂತ ಆರ್ಥಿಕ ವಿಷಯದ ಕುರಿತಂತೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಾನನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೃಷಿಮಾಡುವ ಗದ್ದೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ದೀರ್ಘವಾದ ಪಟ್ಟಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಕೃಷಿ, ಬೇಸಾಯ, ಬೆಳೆಗಳು ಹಾಗೂ ಗದ್ದೆಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ವಿವರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೫೫ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ೭೩ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೫೭ರ ಅಂಬಲಪಾಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ೫೩ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸೀಮಿತವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಗದ್ದೆಗಳಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ನೂರಾರು ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಗದ್ದೆಗಳಿದ್ದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಾಳು, ಬಾಳಿಕೆ, ಹೊಲ, ಗದ್ದೆ, ತಿಮರು ಹಾಗೂ ಕಂಡ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸುಮಾರು ೨೨೧ ವಿಭಿನ್ನ ಗದ್ದೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಮಣ್ಣಿನ ಗುಣಗಳು, ನೀರಾವರಿ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಭೂ ಒಡೆತನ, ಗದ್ದೆಯ ಒಡೆಯನ ಹೆಸರು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಹಿಳೆಯ ಹೆಸರು, ಭೂ ಒಡೆಯನ ಅಧಿಕಾರ, ಜಾತಿ, ಬೆಳೆಯುವ ಬೆಳೆ, ಪರಿಸರದ ಗಿಡಮರಗಳು, ಗದ್ದೆಯಿರುವ ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕೃಷಿಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನಿಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಯೆತ್ತು ನಡೆವ ಹೆದ್ದಾರಿ, ತೆಂಕು ಬಡಗು ಹೆದ್ದಾರಿ, ಕೊಡಂಕುರ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಸರಕುಗಳ ಸಾಗಾಟವು ಈ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು 'ಸ್ಥಳ ಸುಂಕ' ಅಥವಾ 'ನೆಲ ಸುಂಕ'ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನದಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಸುವ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು 'ಜಲಸುಂಕ'ವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿನ 'ಸಮುದಾಯ ಬೆಡುಂಗೋಳು' 'ಸಮುದಾಯ ಗದ್ಯಾಣ'ಗಳು ಗ್ರಾಮಗಳು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯಗಳೂ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವೆನ್ನುವುದು, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ 'ಹೊಂನು'ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಚಿನ್ನದಿಂದ ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉಡುಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು 'ಗ' ಎನ್ನುವ ಸಂಕೇತದಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇದು ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿತ್ತು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ವಿಜಯನಗರದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಕಾಟುವೆಂದರೆ ಕೀಳು, ಕೆಳ ಮಟ್ಟದ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಅಂಶವು ವಿಜಯನಗರ ನಾಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಅಂಶಕ್ಕಿಂತ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕಾಟಿ ಗದ್ಯಾಣವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಆಳುಪರ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಕಾಲದ ತನಕ ಅನೇಕ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ನಾಣ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು.

ಉಡುಪಿಯು ಪ್ರಾಚೀನ ತುಳುನಾಡಿನ ಶೈವಧರ್ಮದ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿತ್ತು. ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯ, ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ದೇವರು ಆಳುಪರ ಆರಾಧ್ಯದೇವರಾಗಿತ್ತು. ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇಮ್ಮಡಿ ಹರಿಹರನು ಉಡುಪಿಯ 'ಪಡುದೇವ' ಹಾಗೂ 'ಮೂಡುದೇವ' (ಇವು ಈಗಿನ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ) ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಿದನೆಂದು ಕಲ್ಲಕಂಡಗದ್ದೆ ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಭೇದವಾದ ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವ ಧರ್ಮವು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಶೈವ ದೇವಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನದಂತಹ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತಿದ್ದವು.

ಶ್ರೀಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಕಡಿಯಾಳಿ, ಶ್ರೀಪಂಚದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರೀ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇಂದ್ರಾಳಿ, ಶ್ರೀದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಪುತ್ತೂರು, ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಬೈಲೂರು, ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಶ್ರೀಮಹಾಕಾಳಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಾಗೂ ಕನ್ನರಪಾಡಿಯ ಜಯದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಶಕ್ತಿಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂಬಲಪಾಡಿಯ ಮಹಾಕಾಳಿಯು ನಿಂಡಂಬೂರು ಮಾಗಣೆಯ ಎಂಟು ಗ್ರಾಮಗಳ ಜನರ ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆಯಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ–ಕೆಳದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬದಲಾದ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೊಂದಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವರ್ತಕರು, ವರ್ತಕ ಸಂಘಗಳೂ ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಮಂತ ಪ್ರಜೆಗಳೂಕೂಡಾ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಾನವನ್ನು ನೀಡಲಾರಂಬಿಸಿದರು.ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಜನರ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ವೃದ್ಧಿಸಿದಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಚುರುಕುಗೊಂಡದ್ದನ್ನು ಉಡುಪಿಯ, ಅನೇಕ ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಧ್ಯಯುಗೀನ ಆಳುಪರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರದ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವು ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಿಂದಾಗಿ ಹಿಂದೆದೂಕಾಣದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿತು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಡುಪಿಯನ್ನು ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ವೈಷ್ಣವ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ದ್ವೈತ ವೈಷ್ಣವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಪಸರಿಸಿದರು.

ಭಾರತದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಹೊಸ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಉಡುಪಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಾಡಿನ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗೆ ಕೊಂಡ್ಯೊದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಮೂವರು ಮಹಾನ್ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಪೈಕಿ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ರಾಮಾನುಜರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಸಮಕಾಲೀನ ಶಾಸನಾಧಾರಗಳು ದೊರೆತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಕುರಿತಂತೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಶಾಸನಾಧಾರಗಳಿವೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯರು ಬರೆದಿರುವ 'ಸುಮಧ್ವವಿಜಯವು' ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಏಕೈಕ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿದೆ. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅನಂತ ಮಠದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಶೈವಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಶಿವಳ್ಳಿಯನ್ನು, ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಉಡುಪಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣರಾದರು.

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಇನ್ನೊಂದು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕೊಡುಗೆ ಎಂದರೆ ಅಷ್ಟಮಠಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ. ಮಧ್ವರು ತಮ್ಮ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಂತಹ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಎಂಟು ಮಂದಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಎಂಟು ಮಠಗಳ ಮಠಾದೀಶರನ್ನಾಗಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಿದರು.

ಉಡುಪಿಯ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟವರು ಸೋದೆ ಮಠದಯತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು. ಎರಡು ವರುಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುವ ಪರ್ಯಾಯ ಮಹೋತ್ಸವ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಬೆಳಿಗ್ಗಿನಿಂದ ರಾತ್ರಿವರೆಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮುಂಜಾನೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ ವಿಸರ್ಜನೆ, ಉಷಃಕಾಲ ಪೂಜೆ, ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ಚಾಮರ ಸೇವೆ, ರಾತ್ರಿ ಪೂಜೆ, ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ಜೋಗುಳ ಹಾಡು ಹಾಡಿ, ಕೊಳಲು ವಾದನದ ಜೊತೆಗೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮಲಗಿಸುವ ಶಯನೋತ್ಸವಗಳವರೆಗೆನ ೧೪ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಪೂಜೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ, ಪಕ್ಷೋತ್ಸವ, ಮಾಸೋತ್ಸವ, ಅಯನೋತ್ಸವ, ಸಂವತ್ಸರೋತ್ಸವಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ಸವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಾದಿರಾಜರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಈ ಅಪರೂಪದ ಯತಿವರೇಣ್ಯರು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ವಾಧ್ಯವಾದನಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅನುದಿನವೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಳಿಗೂ ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿದರು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ದಾಸಪರಂಪರೆಯ ಮೇರುವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಕನಕದಾಸರ ಉಡುಪಿಯ ಭೇಟಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಕನಕನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದರ್ಶನ ನಿರಾಕರಣೆ ಅನಂತರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗೋಡೆಯನ್ನು ಒಡೆದು ಕನಕನಿಗೆ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ಕತೆ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನಾಡಿನಾಧ್ಯಂತ ಜನಜನಿತವಾಗಿದೆ. ಕನಕದಾಸರ ಮೂಲಹೆಸರು ವೀರನಾಯಕ. ಹರಿಭಕ್ತ ವೀರನಾಯಕನಿಗೆ ಕನಕದಾಸ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟರು ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರು. ಹೀಗೆ ವೀರನಾಯಕನು ಕನಕದಾಸರಾದುದು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಉಡುಪಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಗೋಡೆಯನ್ನೊಡೆದು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ದರುಶನ ನೀಡಿದ ವಿಚಾರ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.

ಕನಕದಾಸರಮೇಲಿನ ಅಪಾರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ, ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆತಂದರು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ದೇವಾಲಯದ ಪಶ್ಚಿಮ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕನ ಕಿಂಡಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಮೂಲದ್ವಾರವನ್ನು ಖಾಯಂಆಗಿ ಮುಚ್ಚಿ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಸದೊಂದು ದ್ವಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಆ ಉತ್ತರದ ದ್ವಾರದಮೂಲಕ ಮಠಾದೀಶರು ಮತ್ತು ಅರ್ಚಕ ವರ್ಗದವರು ದೇವಾಲಯ

ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕನಕದಾಸರು ದಿನನಿತ್ಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತಾವೂ ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದ ಕಳಗಚ್ಚನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದೈನಂದಿನ ನೈವೇದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರು. ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು ಮಾಡಿದ ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಹಾಗೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ನಿರಾಕರಿಸಲಾಯಿತೆನ್ನುವ ಘಟನೆಯಿಂದ, ಆ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ನಡುವಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಂದಕ ಎಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿತ್ತೆಂಬುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರಿಗಿದ್ದ ಸಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿಯಾದರೂ ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರೀ ಚಿಂತನೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ತರುವಾಯ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೫೪ರಲ್ಲಿ ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಒಡೆಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರ ದರುಶನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ಭೂದಾನ ನೀಡಿದುದಲ್ಲದೆ ದೇವರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಯ ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕಂಚಿನ ವೃಂದಾವನ ಹಾಕಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಲ್ಲಿನ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಸೋದೆ ಮಠದ ಕೈಫಿಯತ್ ಹಾಗೂ 'ವಾದಿರಾಜಗುರುವರ ಚರಿತಾಂಮೃತ'ದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ತೀರ್ಥರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೩೦ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ದಿನಾಂಕ ೧೩-೪-೧೬೧೩ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯನ ಆಜ್ಞಾದಾರಕನಾದ ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಮಠವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಠವು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ ಉದ್ಯಾವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ನಂದಳಿಕೆಯ ದಯಿವ' ಹಾಗೂ 'ನಿಂಜಕೂರ ದಯವ'ಗಳಿಗೆ ಭೂದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಸೋದೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ನೈತಿಕ ಜೀವನ ಸುಗುಮವಾಗಿ ಸಾಗುವಲ್ಲಿ ಈ ಭೂತಗಳ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಉದ್ಯಾವರದ ಶಾಸನದಿಂದ

ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭೂತಾಲಯ ಗರಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕೋಲ ನೇಮ, ತಂಬಿಲ ಮೊದಲಾದ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಜನಜೀವನಕ್ಕೆ ದಟ್ಟವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಾಮವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ಆಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಅಸ್ತಿತ್ವ ವಿವಾದಾತ್ಮಕ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಅಸ್ಥಿತ್ವದ ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಧಾರಗಳೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಳದಿಯ ಆಡಳಿತದ ಮೊದಲು ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಜನಪದರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆ ಅಥವಾ ದೈವಾರಾಧನೆ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದು. ಭೂತಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ದೈವಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿನ ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ದೈವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಆಚರಣೆಗಳು, ಆವೇಶ ಭರಿತ ನರ್ತನ ಪಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಭೂತ ನರ್ತಕನಲ್ಲಿ ಆವೇಶ ಗೊಂಡ ದೈವ ಹಾಗೂ ನೆರೆದ ಭಕ್ತರ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು, ಭೂತ ನರ್ತಕ ನೀಡುವ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನ ಸಾಂತ್ವನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. ಭೂತಾರಾಧನೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡ ದ್ವೈತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಾಗೂ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಆಚರಣೆಗಳು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಶೈವ ಹಾಗೂ ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು, ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು ಕರಕುಶಲಕಲೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಈ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲೇ ಮೂಡಿಬಂದ ದೇವತಾ ಉಪಾಸನೆಯ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ, ಕೋಲ, ತಂಬಿಲ, ಢಕ್ಕೆಬಲಿ, ನಾಗಮಂಡಲ, ಜಾತ್ರೆ, ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಜನಪದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿವ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದಂತಹ ತಾಮ್ರ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪಂಚಲೋಹ ಕಂಚುಗಳ ನಾನಾ ತರದ ಪೂಜಾ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ದಿನನಿತ್ಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಪಾತ್ರೆ ಪರಡಿಗಳ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ವಿವಿಧ ಪೂಜಾಪರಿಕರಗಳು, ದೈವಾರಾಧನೆಯ ಪರಿಕರಗಳು, ದೈನಂದಿನ ಮನೆಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಿಂಡಿ, ಪೇತ್ರಿ, ತಪಲೆ, ಪರಾತೆ, ಉರುಳಿ, ಚರಿಗೆ, ಬಟ್ಟಲು, ಹರಿವಾಣ, ಅಡಕತ್ತರಿ, ಪುಡಿಬುರುಡೆ, ಸುಣ್ಣದ ಕುಡಿಕೆ, ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರೆ ಪರಡಿಗಳು, ಮತ್ತು ಪಂಚಪಾತ್ರೆ, ಗಿಂಡೆ, ಕಾಲುದೀಪ,

ದೇವರ ಪೀಠ, ಬೈರಾಸು, ಬಾಸಿಗ, ಚಾಮರ, ರಂಗೋಲಿ ಹುಡಿ, ಹತ್ತಿಯ ಆರತಿ ಬತ್ತಿ, ಮೊದಲಾದ ನಾರಾರು ವಿಧದ ದಿನನಿತ್ಯದ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯ ಪೂಜಾ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವವರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡರು. ದೇವಸ್ಥಾನ, ಭೂತಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಪಾಣಿಪೀಠ, ಪ್ರಭಾವಳಿ, ಭೂತದ ಪಂಚಲೋಹದ ಮುಖವಾಡ, ಕವಚ, ಗಗ್ಗರ, ಖಡ್ಗ, ಗಂಟಾಮಣಿ, ದೀವಟಿಗೆ, ತಾಳವಾಧ್ಯ, ಪಂಚವಾಧ್ಯ, ಚರ್ಮವಾಧ್ಯ, ಕಟ್ಟು ವಾಲಗ, ಸಮ್ಮೇಳ, ಡೋಲು, ದುಡಿ, ರಥದ ಸಾಮಗ್ರಿ, ಚೌತಿಯ ಗಣಪತಿ, ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮೀ ವೇಷ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕರಕುಶಲಗಾರರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನೆಲೆಸಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯ ದೈವಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯಗಳು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಲವಾರು ಜನರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು, ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ಕಾರ್ಯ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಗುಡಿಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮಹತ್ತರ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿವೆ.

ಉಡುಪಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವೂ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಖೆಗಳಾದ ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಶಾಕ್ತಾ, ಗಾಣಪತ್ಯ, ನಾಗಾರಾಧನೆಗೆ ಹಾಗೂ ಭೂತಾರಾಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ಮಾಣಗಳಾಗಿವೆ. ಉಡುಪಿಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದೆನ್ನಬಹುದಾದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಳೆಯದಾದ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಆಳುಪರ ರಾಜದಾನಿಯಾದ ಉದ್ಯಾವರದಲ್ಲಿವೆ. ಉದ್ಯಾವರದ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಶಂಭುಕಲ್ಲು ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಉದಿಯಾವರದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಮುಖ ದಾಖಲೆಗಳಾದ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಲಬಿಸಿದ್ದು, ಅವುಗಳು ಈ ದೇವಾಲಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವುದರೊಂದಿಗೆ ಉಡುಪಿಯ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ರಕ್ಷಕ ದೈವ ಪಂಜುರ್ಲಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದು ಶಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ಜನಪದ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಆರಾಧನಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಗಣಪತಿಯದು ಪುಟ್ಟ ಶಿಲಾವಿಗ್ರಹ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮-೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ರಥಬೀದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೭-೮ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯ. ಉಡುಪಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಯಾಳಿಯ ದೇಗುಲವು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೮-೯ನೇ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿನ ಶಿಲಾಮಯ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮಳೆಯ ನೀರು ಒಳಗೆ

ಬಾರದಂತೆ ಎರಡು ಶಿಲಾ ಹೊದಿಕೆಯ ನಡುವೆ ಅಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಶಿಲೆಯ ತೋಲೆಯನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರು ಸರಾಗವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೋಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ.

ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ದೇವಾಲಯಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಮಠಗಳು, ಗುಡಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಂತಹ ಸ್ಮಾರಕಗಳಿಂದ ತೀರಾ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮಠ–ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ದೊರೆತ ಶಿಲೆಕಲ್ಲು ಮತ್ತು ಮುರಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳು ವಿಶೇಷ ಶಿಲ್ಪಾಲಂಕಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಸರಳ ರಚನೆಗಳು. ಇವುಗಳ ಮಾಡು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮುಳಿಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊದಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿನ ಹೊದಿಕೆ, ಶಿಲೆಯ ಹೊದಿಕೆ ಹಾಗೂ ತಾಮ್ರದ ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬೃಹದಾಕಾರದ ಗೋಪುರಗಳು ಉಡುಪಿಯ ಯಾವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಕೆಲವು ಮಾಗಾಣೆ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಹೋಬಳಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿವೆ. ಜನವಸತಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಂತೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೈವಸ್ಥಾನಗಳು ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋದವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಇಲ್ಲಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಬಹುಆಯಾಮಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿವೆ.

ಉಡುಪಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ಗಜಪೃಷ್ಠ, ಚತುರಸ್ರ, ದೀರ್ಘ ಚತುರಸ್ರ ಅಥವಾ ಆಯತಾಕಾರ ಹಾಗೂ ಮಂಡಲಾಕಾರ ಅಥವಾ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ತಳಪಾಯದಲ್ಲಿವೆ. ಉಡುಪಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಕರಾವಳಿಯಾದ್ಯಂತ ಕೆರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಎದುರಿರುವ, ಮಧ್ವ ಸರೋವರದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಧ್ವ ಮಂಟಪವಿದೆ. ಉಡುಪಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹಲವಾರು ಗರಡಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ದೈವಸ್ಥಾನಗಳು ಚೌಕಾಕಾರದ ಒಂದಂಕಣದ ಗುಡಿಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರೆದುರುಗಡೆ ಆವರಣವಿಲ್ಲದ ಮುಖ ಮಂಟಪದಂತಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ರಚನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ದೈವಸ್ಥಾನಗಳು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಅ. ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು :

1. South Indian Inscriptions, Volume VII.
2. South Indian Inscriptions, Volume IX Part.II.
3. South Indian Inscriptions, Volume XXVII.
4. Vijayanagar Inscriptions vol-1, 2 and 3 (1986) Directorate of Archeology and Museums, Government of Karnataka, 1986.
5. Epigraphia.Carnatica. Vol.VIII
6. Annual Report on Indian Epigraphy.
7. Annual Report on South Indian Epigraphy.
8. 'ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ., ಹಂಪಿ, ೨೦೧೦.
9. ರಮೇಶ್ ಕೆ. ವಿ., ಶರ್ಮ ಎಂ.ಜೆ., (ಸಂ) 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮.
10. ವಸಂತ ಶೆಟ್ಟಿ, ಬಿ., 'ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವದ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಬ್ರಹ್ಮಾವರ, ೧೯೯೫.

ಆ. <u>Ph.D and M.Phil Dissertations:</u>

೧. ವಿ. ವಿ. ಆನಂದ ಆಚಾರ್ಯ, 'ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಶ್ರೀಪಾದರ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತದರ್ಶನದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದು ಅಧ್ಯನ' ಪಿಹೆಚ್. ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೨೦೦೭.

೨. ಗಣನಾಥ್ ಶೆಟ್ಟಿ, ವೈ., 'ತುಳುನಾಡಿನ ಜನಪದ ಆಟಗಳು', ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಗಳೂರು ವಿ. ವಿ. ೧೯೯೫.

3. Balaji, N. Hebbar, 'The Sri Krishna Temple at Udupi: The Historical and Spiritual Center of the Madhvite Sect of Hinduism- A Monograph on its Tradition' The George Washington University, 1980.
4. Denis Fernandis, 'Tulunaadu in Europian Writings', Ph.D. Thesis, Mangalore University, 2008.
5. Haridas, V.V. King, Cuort and Culture in Medieval Kerala, Ph.D. thesis, Mangalore University. 2003.

6. Jagadish Shetty B., 'The Agro-Economic Relations and Social Structure in Dakshina Kannada(AD 1000-1600)' Ph.D. Thesis, Mangalore University, 1992.
7. Keshavan Veluthat, 'The Power Structure of Monarchy in South India. Ph.D. Thisis University of Calicut, 1987.
8. Malathi K. Moorthy, Trade and Commerce in Colonial South Kanara (1799-1862), Ph.D. Thesis, Mangalore University. 1991.
9. Mohankrishna Rai, 'Urbanaisation of Mangalore, A Colonial Experiance', Ph.D. Thesis, Mangalore University, 2003.
10. Nagendra Rao, 'Historical Tradition of South Canara and Brahmanical Groups: A Study of Grama Paddhati and Sahyadri Khanda', M.Phil Thesis, Manglore University.
11. Peter Wilson Prabhakar, 'Basal Mission in South Kanara' Ph.D. Thesis, Mangalore University, 2003.
12. Satish Kumar Setty, Eudcation under the Vijayanagar State (1336-1565), Kuvempu University.
13. Shridhar Naik B. Society and Politics in South Kanara 1500-1800' Ph.D. Thesis, Mangalore University, 2003.
14. Suryanaath U. Kamath, 'Tuluva in Vijayanagara Times (1336-1646),' Ph.D. thesis, Bombay.1965.
15. Syed Abdual Bari, Non. Agrian Taxation in Karnataka under Vijayanagar, (1336-1565) Mangalore University-1989.
16. Vasantha Shetty B. Barakuru-Its History and Culture, Unpublished Ph.D Thesis, Mysore University. 1984.

೩. ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಲೇಖನಗಳು :

೧. ಪೀಟರ್. ಜೆ.ಕ್ಲಾಸ್, ಎ.ವಿ. ನಾವಡ–ತುಳುವ ದರ್ಶನ, ಕುಂದಾಪುರ, ೧೯೮೭.
೨. ಬಾಬು ಅಮೀನ್ ಬನ್ನಂಜೆ, ಮೋಹನ್ ಕೋಟ್ಯಾನ್ ತುಳುನಾಡು ಗರೋಡಿಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಬೈದರ್ಕಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಉಡುಪಿ. ೧೯೯೦.

೩. ಬಾಲಗಂಗಾಧರ ಎಸ್.ಎನ್. ಪೂರ್ವಾವಲೋಕನ, ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದದ ಸಂಪಾದಕರು ರಾಜಾರಾಮ ಹೆಗಡೆ ಸದಾನಂದ ಜೆ.ಎಸ್. ಅಭಿನವ ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೦

೪. ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆ, ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೬೯.

೫. ಸಂಭ್ರಮ, ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಉತ್ಸವ ನೆನಪಿನ ಸಂಚಿಕೆ–೨೦೦೩.

೬. ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್ ತುಳುನಾಡಿನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳು. ಶ್ರೀ ಡಿ. ರತ್ನವರ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಸ್ಮಾರಕ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಲೆ, ಉಜಿರೆ. ೧೯೭೫.

೭. ಸೂರ್ಯಕೀರ್ತಿ, ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್ ಅಭಿನಂದನ ಸಂಪುಟ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೦

೯. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಹೆಗ್ಡೆ ಬಿ. ತುಳು ಭಾಷೆ–ತುಳುನಾಡು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೦.

೧೦. ಸಗ್ರಿ ರಘುಪತಿ ಐತಾಳ್, ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ, ಉಡುಪಿ ೨೦೧೧.

೧೧. ಲಾತವ್ಯ ಆಚಾರ್ಯ, ಪಿ., 'ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣನ ಆನೆಯ ಕಥೆಗಳು', ಉಡುಪಿ, ೨೦೦೩.

೧೨. ಸಾಧನೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಜುಲೈ–ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೮೭,

೧೩. ಸೇಡಿಯಾಪು ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್, (ಸಂ) ತೆಂಕ ನಾಡು, ಕಾಸರಗೋಡು. ೧೯೪೭.

೧೪. 'ಪೊಲಿ ಕೆನರಾ ೨೦೦೦', ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ, ಮಂಗಳೂರು, ೨೦೦೦.

೧೫. 'ಕೊಡಿಪು' ವಿಶ್ವ ತುಳು ಸಮ್ಮೇಳನ ನೆನಪಿನ ಸಂಚಿಕೆ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ೨೦೦೯.

೧೬. ಶೈಲಾ ಟಿ. ವರ್ಮ, ಡಾ. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ', ಜ್ಞಾನೋದಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೨.

೧೭. ಶೆಟ್ಟರ್ ಷ. 'ಶಂಗಂ ತಮಿಳಗಂ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ನಾಡುನುಡಿ', ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ, ವಿಜಯನಗರ ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೮.

೧೮. ಶೆಟ್ಟಿ ಎಸ್. ಡಿ. ತುಳುನಾಡಿನ ಜೈನಧರ್ಮ. ಉಡುಪಿ, ೧೯೯೯.

೧೯. ವಿವೇಕ ರೈ. ಬಿ.ಎ. ತುಳುವ ಅಧ್ಯಯನ, ಮಂಗಳೂರು, ೧೯೮೦.

೨೦. ದಿವಾಕರ ಆರ್. ಆರ್. ಸಂ. ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆ ಭಾಗ–೧ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರ, ೧೯೭೦.

೨೧. ದೀಕ್ಷಿತ್. ಜಿ ಎಸ್, (ಸಂ) ಸಂಗಮರ ಕಾಲದ ವಿಜಯನಗರ ಅದರ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನ, ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಬೆಂಗಳೂರು.

೨೨. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ, ಎ.ವಿ. ಡಾ. 'ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶೀ ನಾಣ್ಯಗಳು', ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೦.

೨೩. ನಾಗೇಗೌಡ, ಎಚ್.ಎಲ್. ಲೇಖನ, ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಸುದರ್ಶನ, ಟಿ.ಎ.ಪೈ. ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ. ಮುಲ್ಕಿ. ೧೯೭೭

೨೪. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್, ತೌಳವ, ಮೂಡಬಿದಿರೆ. ೧೯೯೭.

೨೫. ಪುಂಡಿಕ್ಯಾ ಗಣಪಯ್ಯ ಭಟ್, ಗ್ರೀಕ್ ಪ್ರಹಸನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ–ತುಳು : ಒಂದು ಪುನರ್ವಿಮಹರ್ಶೆ, ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂ. ೯, ೧೯೯೧.

೨೬. ಪ್ರಕಾಶ್ಚಂದ್ರ ಬಿ. ತುಳುನಾಡಿನ ಜಾನಪದ ವಾಸ್ತಿಶಿಲ್ಪ. ಮಂಗಳೂರು.

೨೭. ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ, 'ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಕಥೆಯ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ', ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ೧೯೯೦.

೨೮. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಕರಾವಳಿ ಜಾನಪದ, ಮಂಗಳ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ೧೯೯೦.

೨೯. ಪಂಡರಿನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ, 'ಮಾಧ್ವ ವಾಗ್ಮಯ ತಪಸ್ವಿಗಳು' ೧೯೭೯.

೩೦. ಪಂಚಮುಖಿ, ಆರ್. ಎಸ್., ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ,

೩೧. ಪರಶಿವಮೂರ್ತಿ, ಡಿ. ವಿ. ಡಾ. 'ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಶಾಸನಗಳು' ಸಂ. ೧. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ., ಹಂಪಿ, ೨೦೧೧.

೩೨. ಮರಿಯಪ್ಪ ಭಟ್, ಎಂ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂದಿರ ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೬೭.

೩೩. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ತೆಲಗಾವಿಸಂ, 'ಸ್ಥಳೀಯ ಚರಿತ್ರೆ ಅಧ್ಯಯನದ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ., ಹಂಪಿ, ೨೦೦೩.

೩೪. ಶೀಲಕಾಂತ ಪತ್ತಾರ, ಡಾ., 'ಬಾದಾಮಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ', ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೦.

೩೫. ಶಿವತಾರಕ್, ಕೆ. ಬಿ., ಡಾ. 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಪುರಾತತ್ವ ನೆಲೆಗಳು', ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧.

೩೬. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಟ್ಟ ಬಿ, ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ ಗುರುವರರ ಚರಿತ್ರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಿರೋಮಣಿ, ಉಡುಪಿ ಪಾವಂಜೆ ಗುರು ರಾವ್ ಎಂಡ್ ಸನ್ಸ್ ಶಾ ಶ. ೧೮೭೪.

೩೭. ನಾರಾಯಣ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯ, ಶ್ರೀ ಮಧ್ವವಿಜಯಸ್ಥಭಾವ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ, ಪಾವಂಜೆ ಗುರುರಾವ್, ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಉಡುಪಿ ಶಾ. ಶ. ೧೮೪೭.

೩೮. ಸುಮಧ್ವ ವಿಜಯ: ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ–ಡಾ. ವ್ಯಾಸನಕೆರೆ ಪ್ರಭಂಜನಾಚಾರ್ಯ, ಐತರೇಯ ಪ್ರಕಾಶನ ೨೦೦೦.

೩೯. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರು, ಗೋವಿಂದ ಪೈ ವಾಘ್ಮಯ ದರ್ಶನ ರಾ. ಗೋ. ಪೈ, ಸಂ. ಕೇಂದ್ರ ಉಡುಪಿ. ೧೯೮೨.

೪೦. ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಸ್. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ೧೯೫೪.

೪೧. ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ ಸೋಸಲೆ, ಎನ್., 'ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನ', ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೪.

೪೨. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡ, ಭೂತಾರಾಧನೆ, ಮಂಗಳೂರು. ೧೯೮೩.

೪೩. ವಸು, ಮೌಖಿಕ ಇತಿಹಾಸ, ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಬೆಂಗಳೂರು. ೨೦೦೪.

೪೪. ವಸಂತ ಶೆಟ್ಟಿ, ಬಿ., 'ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವದ ಉಡುಪಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳು' ಬ್ರಹ್ಮಾವರ, ೧೯೯೫.

೪೫. ವಸಂತ ಮಾಧವ, ಕೆ. ಜಿ. ಡಾ. 'ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ', ೧೯೯೮.

೪೬. ವಾದಿರಾಜ ಭಟ್. ಕೆ. ಪಾಡ್ದನೊಲು, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ, ೧೯೮೩.

೪೭. ಮುರಳೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯ ಹಿರಿಯಡ್ಕ, ಪಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ (ಸಂ) 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ದೇವಾಲಯಗಳು'. ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ಧನ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾಳೀ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಅಂಬಲಪಾಡಿ, ಉಡುಪಿ, ೨೦೦೦.

೪೮. ಮುರಾರಿ ಬಲ್ಲಾಳ್ ನಿ., 'ಉಡುಪಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಥನ' ರಥಬೀದಿ ಗೆಳೆಯರು, ಉಡುಪಿ, ೧೯೯೮.

೪೯. ಮಹಾದೇವಪ್ಪ, ಸಿ. 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರಂಪರೆ' (ಸಂ–೨), ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೨.

೫೦. ಮೋಹನ ಮುರಳಿ, ೭೪ನೇ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉಡುಪಿ, ೨೦೦೭.

೫೧. ಮೋಹನ್‌ಕೃಷ್ಣ ರೈ, ನಗರೀಕರಣ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೫.

೫೨. ಮೋಹನ್‌ಕೃಷ್ಣ ರೈ, ಕೆ., ವಸಾಹತುಪೂರ್ವ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಗರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೬.

೫೩. ಮೋಹನ್‌ಕೃಷ್ಣ ರೈ, 'ತುಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚತುರ್ಮುಖೀ ಅಧ್ಯಯನ', ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ. ೧೯೯೯.

೫೪. ವೆಂಕಟರತ್ನಂ ಎ.ವಿ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರಕಾರ: ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ. ೧೯೭೪.

೫೫. ವೆಂಕಟರತ್ನಂ ಎ.ವಿ, ಎಂ. ಬಿ. ಪದ್ಮ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಾರ್ಗ, ಬಾಪ್ಕೋ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು. ೧೯೮೫.

೫೬. ವೆಂಕಟೇಶ ಜೋಯಿಸ್ ಕೆ.ಜಿ. 'ಕೆಳದಿ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೬.

೫೭. ಚಿಟ್ನೀಸ್ ಕೆ.ಎನ್. ಕೆಳದಿ ಪೊಲಿಟಿ ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೪.

೫೮. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ, ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯನ, ಮೈಸೂರು. ೧೯೬೬.

೫೯. ಅರಳುಮಲ್ಲಿಗೆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ, ಡಾ., 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಹರಿದಾಸ ಸಂಚಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಿಂತನೆ', ದಾರವಾಡ, ೨೦೦೮.

೬೦. ಅಡ್ಯನಡ್ಕ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್– ಸಂ. ಟಿ.ಎಂ.ಎ. ಪೈ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ, ಮುಲ್ಕಿ, ೧೯೭೭.

೬೧. ಆರ್ಕೆ. ಮಣಿಪಾಲ್, 'ಹೆಸರಲ್ಲೇನಿದೆ?', ನ್ಯೂ ಸ್ಟಾರ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೯.

೬೨. ಜಗದೀಶ ಶೆಟ್ಟಿ ಬಿ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾವಸಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಆರುವಾರ– ಇತಿಹಾಸದರ್ಶನ, ಸಂಪುಟ ೬. ಪು. ೧೨೭–೩೦.

೬೩. ಜಾನಪದ ವಿಚಾರ ತೀ ನಂ. ಶಂಕರನಾರಾಯಣ, ಹಂಸಧ್ವನಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು. ೧೯೭೮.

೬೪. ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ', (ವಾರ್ಷಿಕ)ಕರ್ನಾಟಕಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡಮಿ(ರಿ), ಬೆಂಗಳೂರು.

೬೫. ಜಿಲಾನಿ ಎಸ್. ಎ. (ಸಂ), 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್', ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೦.

೬೬. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಯು. ಪಿ., 'ತುಳುನಾಡಿನ ಭೂತಾರಾಧನೆ: ನೆಲೆ, ಹಿನ್ನೆಲೆ', ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಹಾನಡಾವಳಿ, ೨೦೦೫.

೬೭. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಯು. ಪಿ. (ಸಂ) ತುಳುನಿಘಂಟು, ಉಡುಪಿ ೧೯೮೮–೧೯೯೭.

೬೮. ಉಷಾ ಕಟ್ಟೆಮನೆ, ಪುರುಶೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ (ಸಂ) ಕಡಲ ತಡೀಯ ತಲ್ಲಣ, ಬೆಂಗಳೂರು. ೨೦೧೦.

೬೯. ರಾಮನಾಯಕ ಬಿ., ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕೇರಿ ನಾಯಕರ ಆಳ್ವಿಕೆ ತೆಂಕನಾಡು, ೧೯೪೨.

೭೦. ರಾಮಚಂದ್ರಆಚಾರ್ಯ, 'ವಾದಿರಾಜಗುರುವರ ಚರಿತಾಂಮೃತ'.

೭೧. ರಮೇಶ್ ಕೆ. ವಿ., ಶರ್ಮ ಎಂ.ಜೆ., (ಸಂ) 'ತುಳುನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು', ಉಡುಪಿ, ೧೯೭೮.

೭೨. ರಮೇಶ್ ಕೆ.ವಿ. ಎಂ.ಜೆ. ಶರ್ಮ– ತುಳುನಾಡಿನ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು ಉಜಿರೆ, ೧೯೮೫.

೭೩. ರಮೇಶ್, ಕೆ.ವಿ., ಡಾ. 'ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ'. ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ, ೧೯೬೮.

೭೪. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೪.

೭೫. ರಾವ್. ಎಚ್. ಬಿ. ಎಲ್. ಮುಂಬಯಿ(ಸಂ) –೨೦೦೧ 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು' ಶಿವಳ್ಳಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಮುಂಬಯಿ.

೭೬. ರಾವ್. ಎಚ್. ಬಿ. ಎಲ್. (ಸಂ.) 'ಶಿವಳ್ಳಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು', ಸಂಪುಟ–೨, ಶಿವಳ್ಳಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಮುಂಬಯಿ.

೭೭. ರಾಜಶೇಖರಪ್ಪ, ಬಿ. 'ಇತಿಹಾಸ ಕಥನ', ಸಿವಿಜಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೧.

೭೮. ರಘುಪತಿ ಭಟ್ ಕೆ., 'ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣ' (ಮಾನವಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ)

೭೯. ರಾಘವೇಂದ್ರ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್, ರಜತಪೀಠದಿಂದ ರಜತಾದ್ರಿಗೆ, ೧೯೫೮.

೮೦. ಹೇಮಾವತಿ. ಎನ್. ಹೆಗ್ಗಡೆ (ಸಂ)– ತುಳುವರ ದರ್ಶನ, ವಿಶ್ವ ತುಳು ಸಮ್ಮೆಳನೊ, ಉಜಿರೆ, ೨೦೦೯.

೮೧. ಹೆರಂಜೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್, ಮುರಳೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯ ಹಿರಿಯಡ್ಕ (ಸಂ) ಗೋವಿಂದಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಪುಟ, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ, ೧೯೯೫.

೮೨. ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಪುಟ, ಭಾಗ ೧ ರಿಂದ ೭ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ, ೧೯೯೭.

೮೩. ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಧ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಉಡುಪಿ, ೧೯೪೮.

೮೪. ಕುಶಾಲಪ್ಪ ಗೌಡ ಕೆ. (ಸಂ) 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು' ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜುನಾಥೇಶ್ವರ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಾಲೆ, ಉಜಿರೆ, ೧೯೮೩.

೮೫. ಕಮಲಾಕ್ಷ ಪಿ., ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಿಜನ, ಗಿರಿಜನರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ, ಮಂಗಳೂರು. ೧೯೬೮.

೮೬. ಕಮಲೇಶ್, ಕೆ. ಆರ್. ಡಾ. 'ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ೧೭೨೦–೧೯೦೦', ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ, ೨೦೦೯.

೮೭. ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ ಎಸ್. ಮತ್ತಿತರರು ತೆಂಕನಾಡು (ಕಾಸರಗೋಡು) ೩೧ ನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ಕಾಸರಗೋಡು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ೧೯೪೭.

೮೮. ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ ಹೆರಂಜೆ ಮತ್ತು ಎಸ್. ಡಿ. ಶೆಟ್ಟಿ. ತುಳುಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು

೮೯. ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್. ಎ. (ಸಂ) ಸುದರ್ಶನ ಡಾ. ಮಾಧವ ಪೈ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥ. ಮುಲ್ಕಿ. ೧೯೭೭.

೯೦. ಕೃಷ್ಣಭಟ್ ಸೇಡಿಯಾಪು, ಪ್ರಾಚೀನ ತುಳುನಾಡು, ೧೯೫೪.

೯೧. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಪಿ. ವಿ., ವಾಸಂತಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕೆ., (ಸಂ) 'ಸೂರ್ಯಕೀರ್ತಿ', ಡಾ. ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್ ಅಭಿನಂದನಾ ಗ್ರಂಥ, ೨೦೦೦.

೯೨. ಕಟ್ಟಿ ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ, ಕವಿ ಕನಕದಾಸರು, ಬೆಳಗಾಂ. ೧೯೩೮.

೯೩. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಶೋಧನ, ಸಂಶೋಧಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳು, ಮೈಸೂರು ೧೯೭೦.

೯೪. ಕೆಳದಿ ಗುಂಡಾಜೋಯಿಸ್, ಕೆಳದಿ ರಾಜಧಾನಿಗಳು, ಐ.ಬಿ.ಎಚ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೧.

೯೫. ಕೆಳದಿ ಗುಂಡಾಜೋಯಿಸ್, ಕೆಳದಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಇತಿಹಾಸ, ಕೆಳದಿ ೧೯೬೩

೯೬. ಕೇಶವ ಕೃಷ್ಣ ಕುಡ್ವ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಚರಿತ್ರೆ (ತುಳುವ ಚರಿತ್ರೆ) ಪ್ರ. ಲೇಖಕರು, ಕಾರ್ಕಳ. ೧೯೪೮.

೯೭. ಕೆಮ್ತೂರು ರಘುಪತಿ ಭಟ್ಟ, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣ ಮಾನವಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂ. ೬ ಸಂ. ೮ ೧೯೭೬.

೯೮. ಕೆಮ್ತೂರು ರಘುಪತಿ ಭಟ್ಟ : ಬೆ(ಪೆ)ಳ್ ಊರುಗಳು : ಅಧ್ಯಯನ ಯುಗಪುರುಷ, ಮಾರ್ಚ ೧೯೭೭.

೯೯. ಕೆಮ್ತೂರು ರಘುಪತಿ ಭಟ್ಟ, ತುಳುವರ ಸ್ಥಳನಾಮ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಭವ್ಯವಾಣಿ, ಜುಲೈ ೧೯೭೭.

೧೦೦. ಕೆಮ್ತೂರು ರಘುಪತಿ ಭಟ್ಟ, ತುಳುನಾಡಿನ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು. ೧೯೭೯.

೧೦೧. ಕಿಲ್ಲೆ ಎನ್, ಎಸ್, ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆ – ಪ್ರಾಚೀನ ತುಳುನಾಡು ಮಂಗಳೂರು. ೧೯೫೪.

೧೦೨. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ, ಡಿ.ವಿ. ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮೈಸೂರು ೪, ೧೯೬೮.

೧೦೩. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ, ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅದ್ಯಯನ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮೈಸೂರು. ೯೬೬.

೧೦೪. ಗೂಗಲ್‌ವಿಕಿಪಿಡಿಯಾ. ಕಾಮ್ಸ್.

೧೦೫. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟ ಪಿ. : ಎಡೆಗಳು ಹೇಳುವ ತುಳುವದ ಕತೆ–ನವಯುಗ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಂಕ, ೧೯೬೨.

೧೦೬. ’’ ತುಳುನಾಡಿನ ಮೂರು ಹೆಸರುಗಳು–ಎಂಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು ಮ್ಯಾಗಸಿನ್ ಸಂಪುಟ ೮. ೧೯೬೩.

೧೦೭. ’’ ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಕಂದಾರಾಧನೆ, –ಭವ್ಯವಾಣಿ, ದಶಂಬರ, ೧೯೬೬.

೧೦೮. ’’ ಮಲ್ಪೆಯಿಂದ ಮಣಿಪಳಕ್ಕೆ– ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು ಮ್ಯಾಗಸಿನ್, ಸಂಪುಟ. ೧೭, ೧೯೬೬–೬೭.

೧೦೯. ’’ ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, ಕುಂಜಾರು–ಕುಂಜೂರು ದುರ್ಗಾಲಯಗಳು, ನವಭಾರತ, ೨೮–೯–೧೯೭೧.

೧೧೦. ’’ ತುಳುವ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ (ಪುಸ್ತಕ ಪರಿಚಯ) ನವಯುಗ, ೨೭–೦೨–೧೯೭೫.

೧೧೧. ’’ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗಶಿಲ್ಪ, ಉದಯವಾಣಿ, ೧೦–೦೮–೧೯೭೫.

೧೧೨. ’’ ನಾಗಮೂಲ ದೇವತೆಯ ತುಳುನಾಡು, ಉದಯವಾಣಿ, ೨೭–೧೧–೧೯೭೬.

೧೧೩. ’’ ತುಳುನಾಡು ಸಾಂತರಸನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಉದಯವಾನಿ, ೨೬–೦೮–೧೯೭೬.

೧೧೪. ’’ ತುಳುನಾಡಿನ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನಗಳು, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ, ೦೮–೧೦–೧೯೭೨.

೧೧೫. ’’ ತುಳುನಾಡು, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ ಸಂ. ಭವ್ಯವಾಣಿ, ಪಡುಪೇಟೆ, ಉಡುಪಿ.

೧೧೬. ’’ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಿಕರು, ಸ್ಥಾನಿಕ ದ್ರಾವಿಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಂಘ, ಉಡುಪಿ. ೧೯೬೬.

೧೧೭. ’’ ‘ಉಡುಪಿಯ ಇತಿಹಾಸ’ ಬಿ. ಎಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೧.

೧೧೮. ''   ಕಡಿಯಾಳಿ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ, ಪ್ರಜಾಮತ, ೧೫.೧೦.೧೯೭೨.
೧೧೯. ಗುಣಪಾಲ ಕಡಂಬ-ಕಂಬಳ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿನೋಟ. ಉಜಿರೆ, ೨೦೦೯.
೧೨೦. ಗಣಪತಿ ರಾವ್ ಐಗಳ್ ಎಂ. ದಕ್ಷಿಣ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ, ಮಂಗಳೂರು. ೧೯೨೩.
೧೨೧. ಗಣಪತಿರಾವ್ ಐಗಳ್ ಮಂಜೇಶ್ವರ, 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ', ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ, ೨೦೦೪.
೧೨೨. ಗೋಪಿಚಂದ ರಾವ್, ಎಸ್., 'ಉಡುಪಿ ಅಂದು-ಇಂದು', ನವಪ್ರಕಾಶನ ಉಡುಪಿ, ೨೦೦೩.
೧೨೩. ಗೋಪಾಲ್, ಆರ್., (ಸಂ) 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೭.
೧೨೪. ಗೋಪಾಲ್, ಆರ್., (ಸಂ) 'ಉಡುಪಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ', ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮.
೧೨೫. ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಎಚ್. ಎಸ್., ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಅಂದು-ಇಂದು, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶಾನ. ೧೯೯೭.
೧೨೬. ತಂಬುಡ ವಿಜಯ್ ಪೂಣಚ್ಚ (ಸಂ.), ಚರಿತ್ರೆ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧.
೧೨೭. ತುಳುವ (ತ್ರೈಮಾಸಿಕ), ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಉಡುಪಿ.
೧೨೮. ಚಂದ್ರ ಪೂಜಾರಿ ಎಂ, ಸಂಶೋಧನ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿ. ವಿ. ಹಂಪಿ, ೨೦೦೮.

ಈ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗ್ರಂಥಗಳು :

1. Abhishankar K (Ed); Karnataka Sate Gazetteer, South Kanara District, Government of Karnataka, Bangalore, 1973.
2. Appadorai, A., 'Economic Condition of Southern India', Madras, 1936.
3. Busnur Manjunath, Geoarchaeology of Central West Coast of India,: BAR International Series 2118, -1010, Ed: Maurizo Forte & Others P.301-303.
4. Cf.,R.F.Pattetrson-New Websters Dictionary, Folrida, 1992.
5. Deepak Ranjan Das, Economic History of Deccan, Delhi, 1969.
6. Dejagow, Studies in Karnataka Culture and folklore, Dejagow trust, Mysore 1995.
7. Desai P B. History of Karnataka, Dharawada, 1981.

8. Dharma Kumar, Land and Caste in south India, Cambridge, 1965.
9. Divakar R. R., Karnataka through the Ages, Bangalore, 1968.
10. Dikshit G.S., Local self Government in Mediaeval Karnataka, Dharwad. 1964.
11. Gururaja Bhat P. Dr 'Milagres College Magazine', Kallianpur ,1971.
12. Gururaja Bhat, P. 'Antiquties of South Kanara', Kallianpur, 1969.
13. Gururaja Bhat, P. Dr., 'History and Culture of South India', Dr.Paduru Guruja Bhat Memorial Trust Publication, Udupi, 2010.
14. Gururaja Bhat, P., Dr. 'Studies in Tuluva History and Culture', Kallianpur, 1975.
15. Hanumantha Rao, S. The influence of the Religions School of Sri Madhawa on the History of Vijayanagar (Q.J.M.S.XX, pp. 284-287)
16. J.Sturrock, Madras District Manuals South Canara, Vol. I. Madras, 1894.
17. Keneth R. Hall, 'Trade and State Craft in the Age of Cholas', New Delhi, 1980.
18. Kesavana Veluthat, The Early Medieval South India, New Delhi, 2009.
19. Keshavan Veluthat, 'The Temple Base of Bhakti Movement in South India', in the proceedings of I.H.C,Waltair, 1979.
20. Kosambi, D. D., 'Myth and Reality', Bombay, 1962.
21. Kumar K., Karwar and Kanara Ports, Bombay, 1949.
22. Kuppuram G., 'Imperial Cholas in Karnataka', New Dilhi, 1986.
23. Madhava. N. katti(Ed), Studies in Indian Place Names, Vol. IV, Mysore.1984.
24. Mahalingam, T. V. Administratative and Social Life Under Vijayanagara, Madras, 1940.
25. Mahalingam, T. V. Readinag in South Indian History, Dilhi, 1977.
26. Mahalingam, T. V. South Indian Polity, Madras, 1955.
27. Maurizo Forte & Others Ed:Space,Time, Place : BAR International Series 2118, -1010.

28. Narasimhachurya R., Madhavacharya and His Younger Brothers. (Q.J.M.S. VI, pp.318-20)

29. Narasimhamurthy A.V.: Coins of Karnataka:, Mysore. 1975.

30. Narasimhamurthy P.N.: Jainism on the Canara Coast., 1983.

31. Narayanan M. G. S. – Reinterpretation of South Indian History, Trivendrum, 1977.

32. Nilakanta Shaastri, K. A. 'A History of South India', Madras, 1996. .

33. Prabhu, M.M. 'Alupa Coins', Journal of the Numismatic Society of India, Vol. XXXVII part I, 1965.

34. Quyamuddin Ahamad (Ed) 'India by Al-Biruni', New Delhi, 1992.

35. Ramesh K V,. A History of South Kanara, Karnataka University, Dharwad. 1970.

37. Salatore, B.A,. 'Sthanikas and their Historical Importance'. Sarswathi Printing Press Mangalore.

38 Salatore, B.A., 'Karnataka Trans Ocianic Contacts', Dharawad. 1956.

39. Salatore, B.A., 'History of Ancient Karnataka –History of Tuluvas', Puna, 1936.

40. Salatore, B.A., 'Social and Political Condition of vijayanagara', Vol. I&II, Madras, 1943.

41. Saletore B A. Sthanikas and their Historical impoitances Saraswathi Printing works, Mangalore

42. Saletore B,A. Karnataka- Trans-Oceanic Contacts. 1956,

43. Shivanna K.S. Tha Agrarian System of Karnataka (1336 -1761) Prasaranga, Mysore University. 1983.

44. Shivanna, K.S., 'The Agrarian System of Karnataka 1336-1761, Mysore, 1983.

45. Shram, B. N. K., 'History of Dvaitha School of Vedantha and its Literature', Vol. I, Bombay, 1960.

46. Shyam Bhat N., South Kanara, A Study of Colonial Administrationa and Regional Response, Mittal Publications. New Delhi, 1998.

47. Stuart, H.A., Madras District Manuals: South Canara. Vol. II. Madras, 1895.)

48. Sturrock. John , Madras District Manuals: South Canara Vol I . Madras, 1894.

49. Surendra Rao B. HIstorical Dynamic of Social Change among the Tuluvas, Prasanga, Vol. 38, Udupi , 2006.

50. Surendra Rao, B. 'Bunts in History and Culture', Rastrakavi Govinda Pai Samshodhana Kendra, Udupi, 2010.

51. Surendra Rao, B., Chinnappa Gowda (Ed) 'The Retrieved Acre', Prasaranga, Mangalore University, 2003.

52. Suryanatha Kamath U. (Ed.). Karnataka State Gazetteers, part II Government of Karnataka , Bangalore, 1983.

53. Tapan Raychaudri and Irfan Habib, 'The Cambridge Economic History of India', Vol. I.

54. Ullala Narasinga Rao, 'A Kissamwar Glossary of Kannada words', Delhi, 1985.

55. Upadhyaya, U. P. Folk Epics of Tulunadu, Udupi, 1986.

56. Vasantha Madhava K G. Political History of Kanara (1565-1763), 1976.

57. Vasantha Madhava, K.G., 'Religions in Coastal Karnataka 1500-1763', Delhi, 1985.

58. Vasantha Madhava, K.G., 'Trends in Karnataka Historical Research with Spcial Reference to Coastal Karnataka'1996.

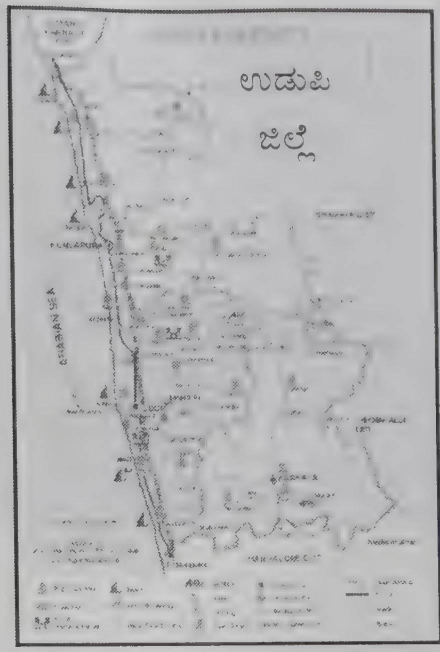
59. Vasantha Madhava, K.G., 'Western Karnataka its Agrarian Relations', Delhi, 1985.

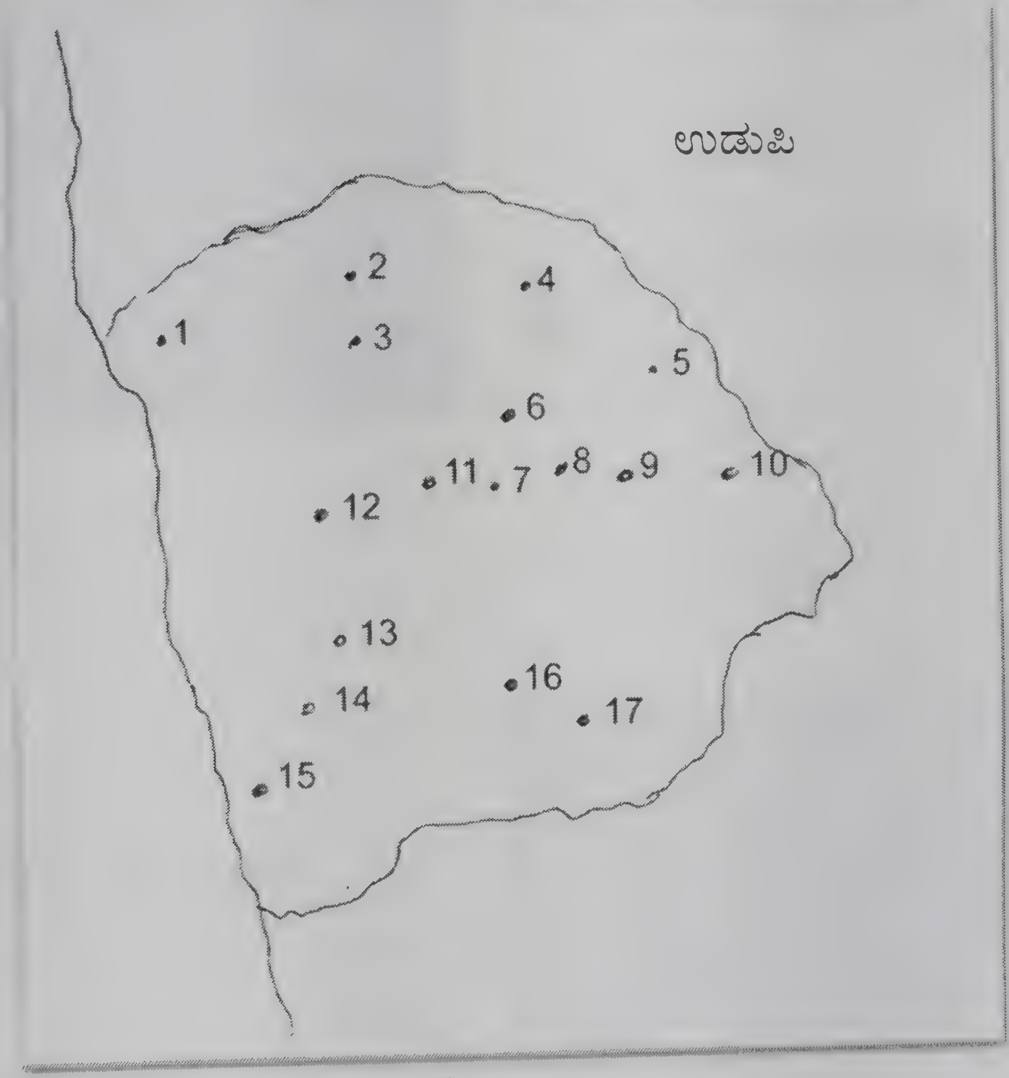
60. Venkataraman, A.V. Local Government in the Vijayanagar Empire, Karnataka University, 1970.

****

ಛಾಯಚಿತ್ರಗಳು

1. ಕೊಡವೂರು
2. ಅಂಬಾಗಿಲು
3. ಪುತ್ತೂರು
4. ಪೆರಂಪಳ್ಳಿ
5. ಶಿವಳ್ಳಿ
6. ಗುಂಡಿಬೈಲು
7. ಕಲ್ಸಂಕ
8. ಕಡಿಯಾಳಿ
9. ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು
10. ಇಂದ್ರಾಳಿ
11. ಬನ್ನಂಜೆ
12. ಅಂಬಲಪಾಡಿ
13. ಕನ್ನರಪಾಡಿ
14. ಕುತ್ಪಾಡಿ
15. ಉದ್ಯಾವರ
16. ಬೈಲೂರು
17. ಚಿಟ್ಪಾಡಿ

ಅಡಕದಕಟ್ಟೆ ಗುಹಾಸಮಾಧಿ

ಕನ್ನರ್ಪಾಡಿ ಗುಹಾಸಮಾಧಿ

ಇಂದ್ರಾಳಿ ಗುಹಾಸಮಾಧಿ

ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಆಯುಧಗಳು

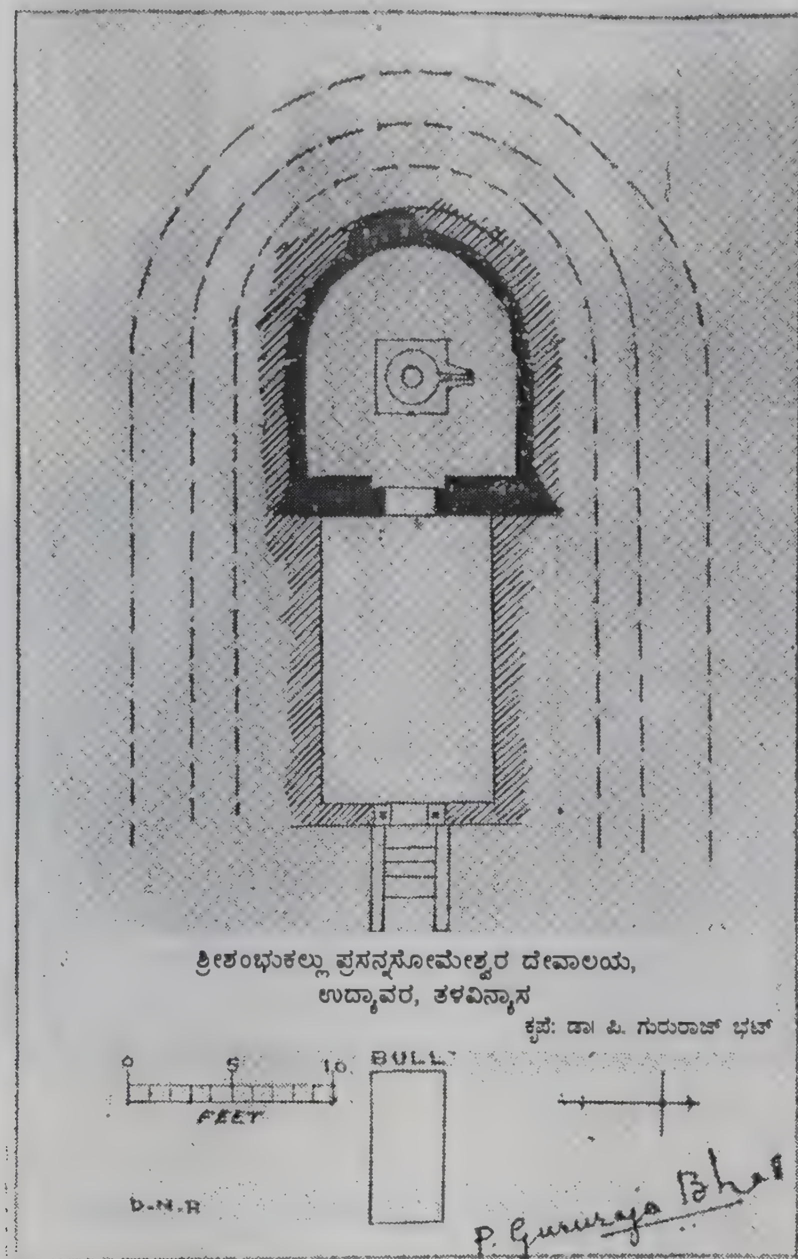
ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ ಕಾಲದ ಆಯುಧಗಳು

ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದ ಗುಹಾಸಮಾಧಿಬಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ
ಮಣ್ಣಿನಪಾತ್ರೆಯ ಚೂರುಗಳ

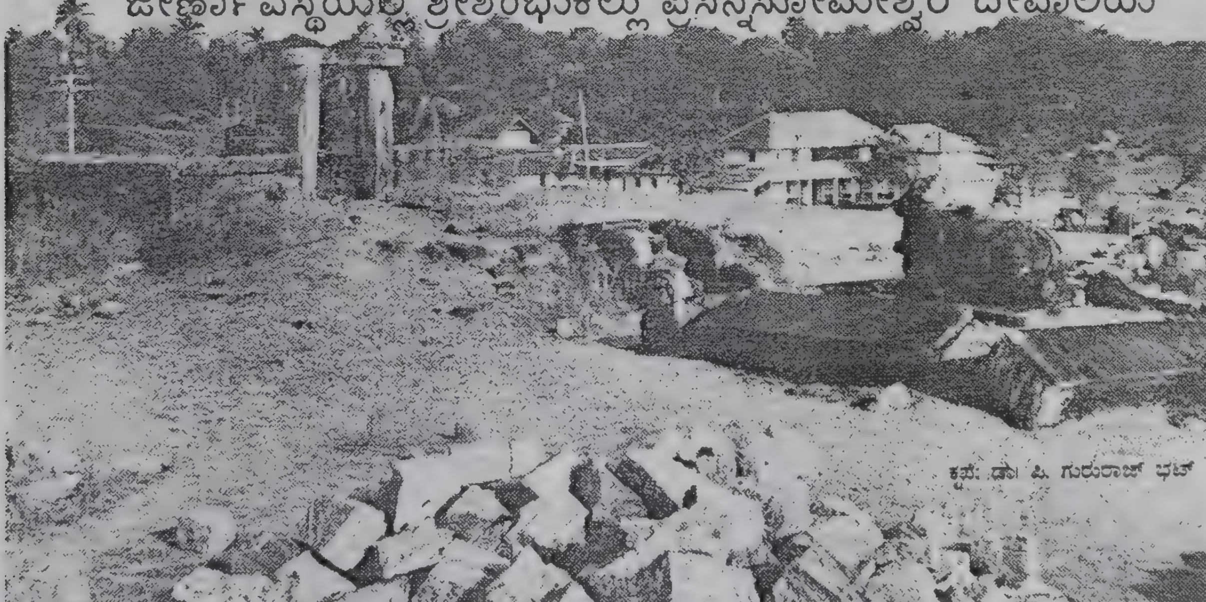

ಶ್ರೀಶಂಭುಕಲ್ಲು ಪ್ರಸನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ,
ಉದ್ಯಾವರ, ತಳವಿನ್ಯಾಸ

ಕೃಪೆ: ಡಾ। ಪಿ. ಗುರುರಾಜ್ ಭಟ್

ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶಂಭುಕಲ್ಲು ಪ್ರಸನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಕೃಪೆ: ಡಾ। ಪಿ. ಗುರುರಾಜ್ ಭಟ್

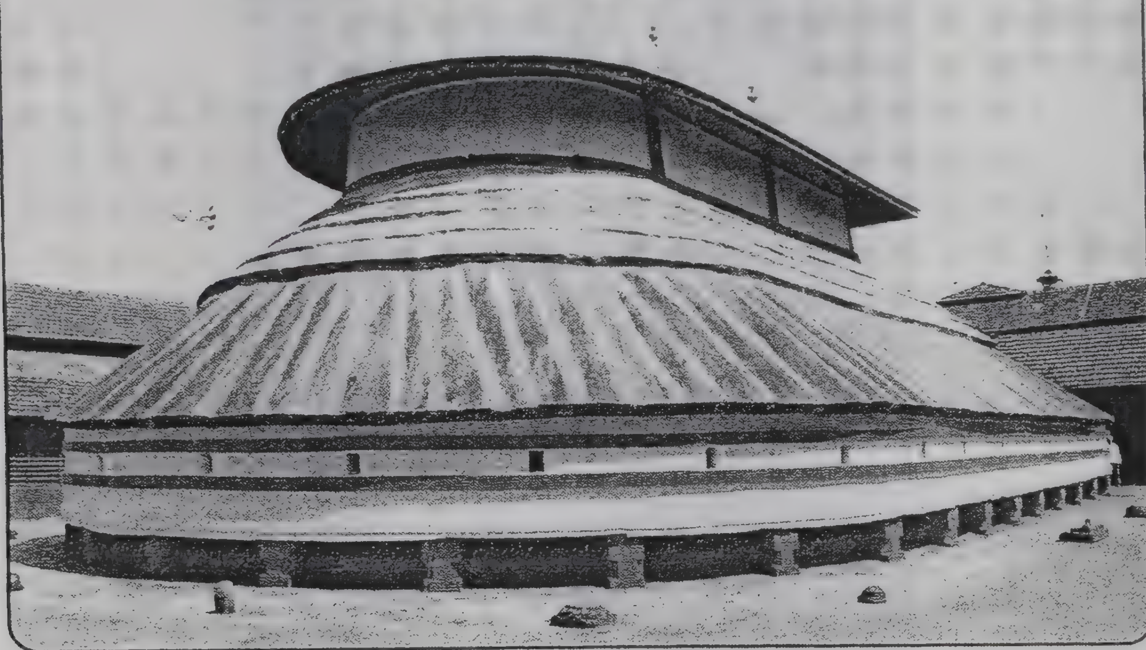
ಶ್ರೀಶಂಭುಕಲ್ಲು ಪ್ರಸನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಉದ್ಯಾವರ

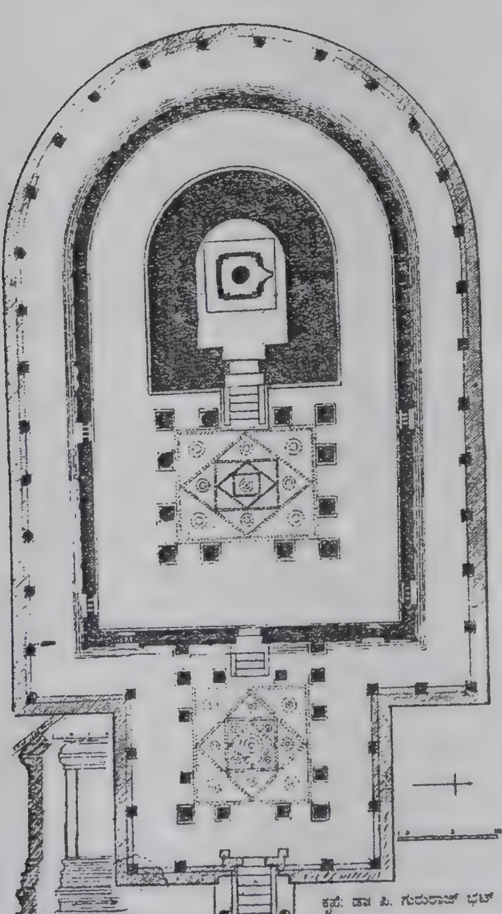

ಬಲಿಪೀಠ, ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಉಡುಪಿ

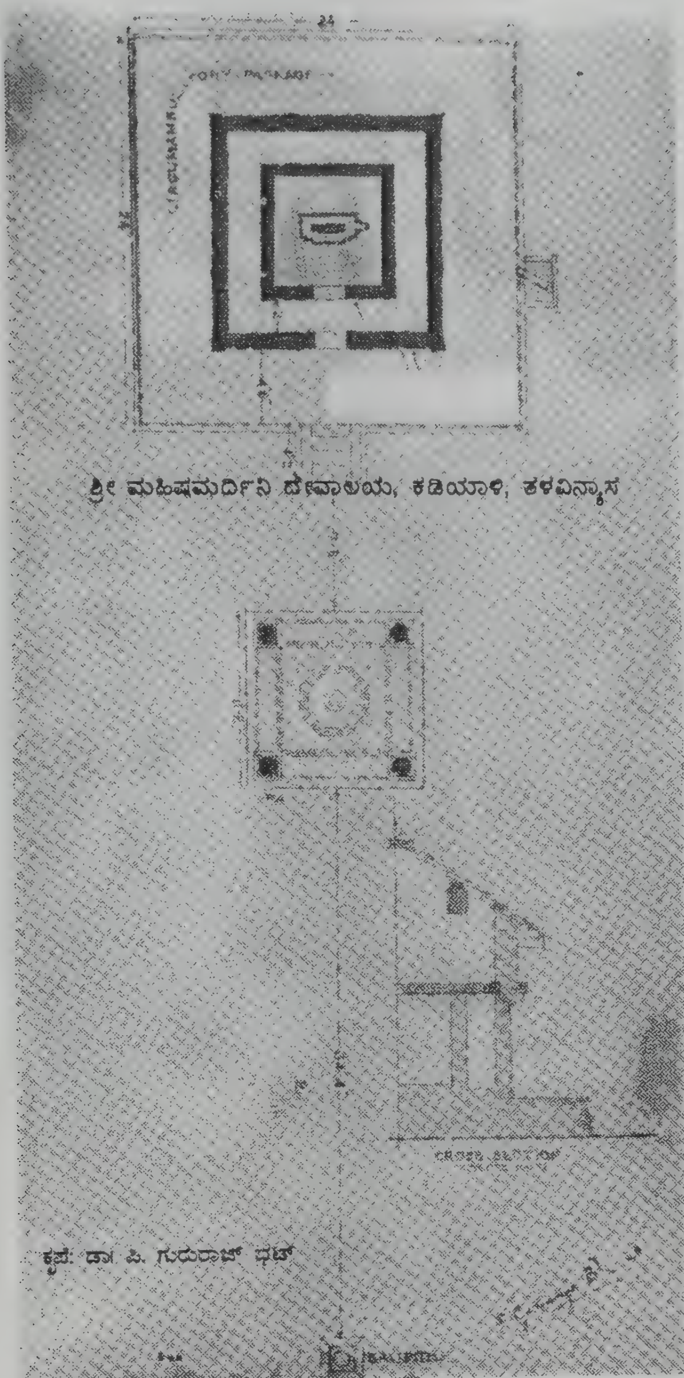

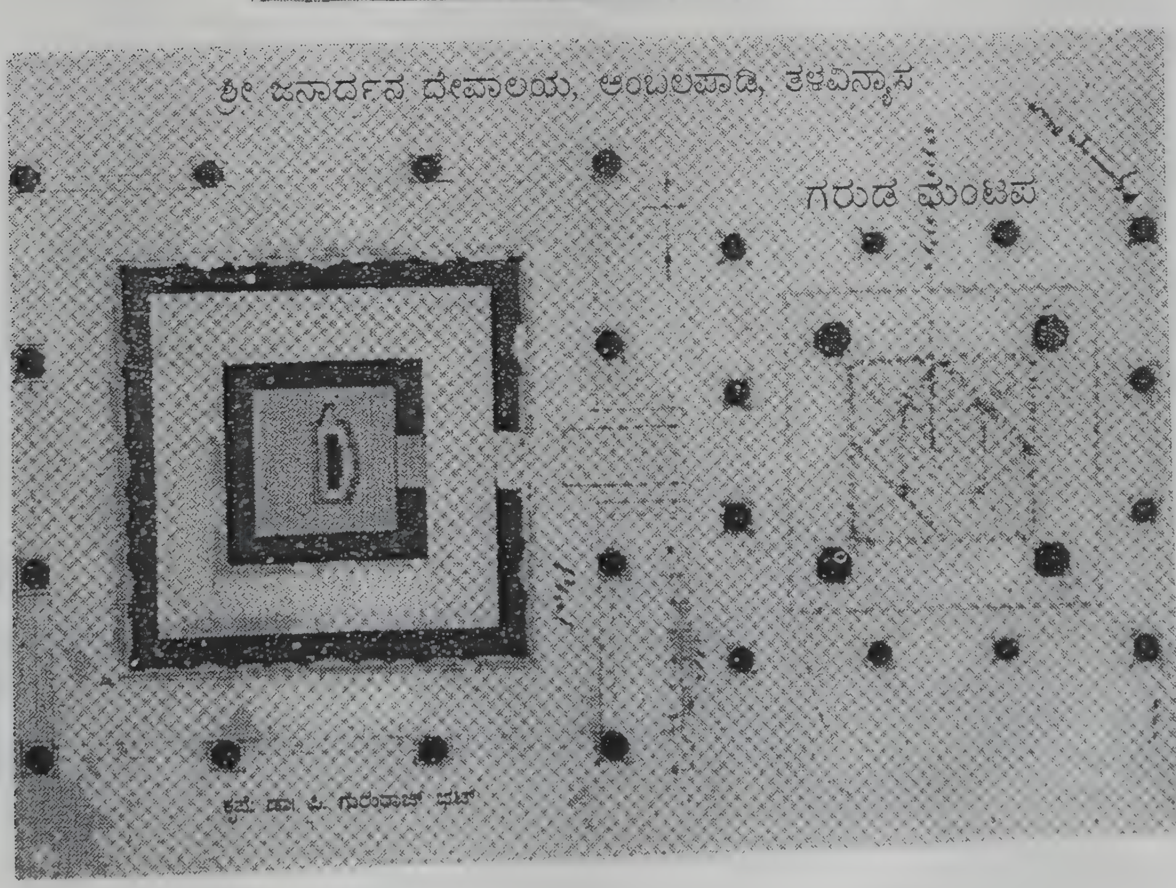
ಶ್ರೀ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಉಡುಪಿ

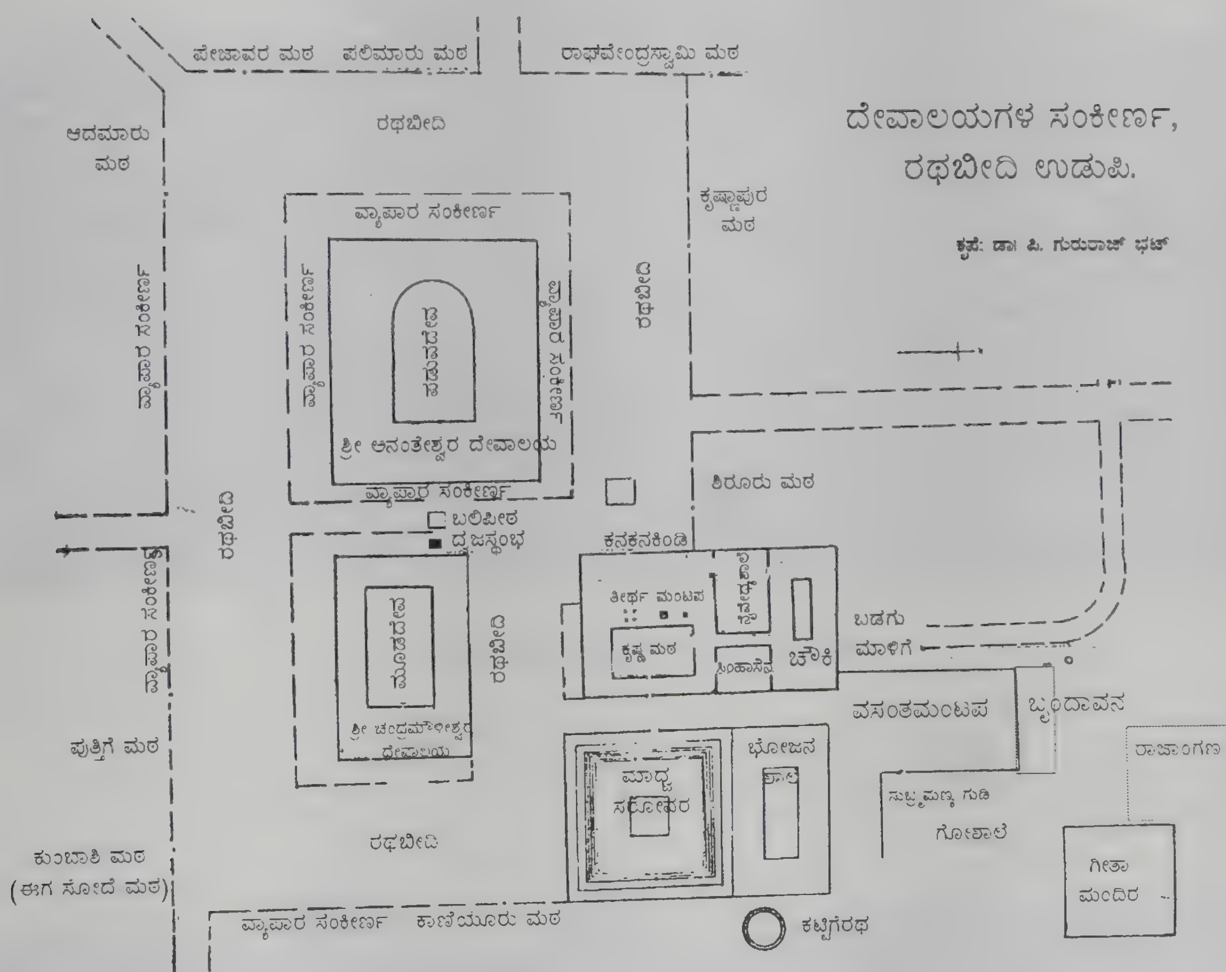

ಉಡುಪಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ತಳ ವಿನ್ಯಾಸ

ಶ್ರೀ ಮಹಿಷಮರ್ದಿನಿ ದೇವಾಲಯ, ಕಡಿಯಾಳಿ, ತಳವಿನ್ಯಾಸ
ಕೃಪೆ: ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ್ ಭಟ್

ಶ್ರೀ ಜನಾರ್ದನ ದೇವಾಲಯ, ಅಂಬಲಪಾಡಿ, ತಳವಿನ್ಯಾಸ
ಗರುಡ ಮಂಟಪ
ಕೃಪೆ: ಡಾ. ಪಿ. ಗುರುರಾಜ್ ಭಟ್

ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣ,
ರಥಬೀದಿ ಉಡುಪಿ.

ಕೃಪೆ: ಡಾ। ಪಿ. ಗುರುರಾಜ್ ಭಟ್

ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಉಡುಪಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಠ, ಉಡುಪಿ ಇದರ ಪಕ್ಷಿನೋಟ